160218

Yıldız Teknik Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Dili Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Hamzanâme: Metin-Dizin (158b-250b)

ARZU YIKILMAZ
02718006
160218

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ

İstanbul, 2005

İçindekiler

ÖZET	2
ABSTRACT	3
ÖNSÖZ	4
KISALTMALAR	5
GİRİŞ	6
I. HAMZANÂMELER ÜZERİNE	6
a. Hz. Hamza Üzerine	6
b. Hamzanâmelerin Yazarı Üzerine	6-7
c. Konusu ve Tarihçesi Üzerine	7-8
d. Yapılmış Çalışmalar ve Nüshaları Üzerine	9-10
e. Çalışmamız Üzerine	10-11
II. DİLBİLGİSİ ÜZERİNE	11-13
III. METİN	14-91
IV. DİZİN	92-190
V. KAYNAKLAR	191-195
VI. TIPKIBASIM	196-290

ÖZET

Bu çalışmada esas olarak 14. yüzyıla ait Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış Hamzanâme adlı eser ele alınmıştır. Çalışmamız, metnin yazıçevirimi ve çözümlemeli dizininden oluşur.

Metnin en doğru şekilde okunuşu ve çözümlemeli dizininin yapılması amacımızı oluşturdu. Çalıştığımız metin, kendi dönemine ait diğer eserlerden farklılık göstermemektedir. Ancak harekelemede ve yazımda yapılan hatalar bize müstensihin bu konuda ehil olmadığını gösterir. Metinde, Eski Anadolu Türkçesi ses özelliklerinin yavaş yavaş kaybolmaya başladığı görülmüştür. Bu durum, metnin 18. yüzyılda istinsah edilmiş olmasına bağlanılabilir.

ABSTRACT

This study is basically on *Hamzanâme*, written in the 14th century Old Anatolian Turkish. This master, thesis consists of a transcription and an analytical index of the text.

The main goal of this study is to provide a correct transcription and an analytical index. The text that we studied has some differences compared with the other texts written in the same period. The mistakes seen on vocalisation and inscription reveal that the transcriber was not efficient.

Our text, an 18th century copy of the original, reveals the fact that the phonetic features of the Old Anatolian Turkish have been gradually lost in time.

ÖNSÖZ

Tezimiz, 14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait Hamzanâme adlı eserin, Yapı Kredi Kütüphanesi Sermet Çifter Araştırma Kitaplığında 887 numarada kayıtlı olan nüshasının, 158 b- 250 b arasındaki bölümlerini kapsamaktadır. Çalışmamızda, Hamzanâme adlı bu eserin yazıçevirimi ve çözümlemeli dizini yer almaktadır.

Yazma, nestalik hatla yazılmış, 203 x 142mm. ölçüsünde, 250 varaktan oluşan orta kalınlıkta beyaz kağıda yazılmıştır. Bu cilt; 18. yüzyılda istinsah edilmiş olup şirâzesi dağınık, siyah renkli, meşin bir kap içerisinde yer almaktadır. Bu yazma iki ayrı başlıkla, iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Bizim çalıştığımız bölüm, bu yazmanın ikinci bölümüdür.

Çalışmamıza esas olan bu yazma, Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini taşmaktadır. Eserde, bu özelliklerin korunduğunu gördük. Ancak, sözcüklerin ikili biçimlerine, yanlış harekelendirmelere, eksik sözcük ve eklere de rastladık. Özellikle bu ikili yazımları, metindeki dipnotlarda, dizindeki madde başlarında ve "II.Dilbilgisi Üzerine" başlığı altındaki incelememizde yer verdik. Gerekli bilgi ve örneklere "Giriş"te değindik. Bu tür yazım özellikleri; müstensihin kimi zaman eserin dönemine ait imlâyı takip etmeye çalıştığını, kimi zaman da kendi dönemindeki imlâyı kullandığını göstermektedir.

Harekeli olarak yazılmış olan bu metnin yazı çevirimi sırasında gerek müstensih hatasından kaynaklanan, gerekse silik çıkmış yerlerden dolayı çözmekte zorlandığımız ve yer yer metinde ve dizinde soru işareti ile vermek zorunda kaldığımız sözcükler de oldu.

Hamzanâmeler çok ciltli ve hacimli eserlerdir. Hz. Hamza'nın kahramanlıkları ve cenklerini konu alır. Girişte mümkün olduğu kadar ciltler hakkında bilgi verdik.

Hamzanâmelerin bazı ciltleri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Ancak yaygın olarak çalışılmadığını söyleyebiliriz. Çoğunlukla halk edebiyatı için önemli bir kaynak teşkil etmiştir. Henüz üzerinde çalışılmayan birçok cildi mevcuttur. Biz de bu çalışmayla "Hamzanâmeler" üzerine yapılmış ya da yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunmaya çalıştık.

Tezimin başından sonuna kadar, yardımlarını benden esirgemeyen sagıdeğer hocam Zühal Ölmez'e ve yine verilerimin bilgisayara aktarılmasında yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Mehmet Ölmez'e sonsuz teşekkürü borç bilirim.

Kısaltmalar

Alt. Altayca

Ar. Arapça

Far. Farsça

İt. İtalyanca

Osm. Osmanlıca

Türk. Türkçe

Yun. Yunanca

a.g.e. adı geçen eser

bkz. bakınız

krş. karşılaştırınız

< > gereksiz olan sözcük ya da ek

[ ] gerekli olan sözcük ya da ek

(?) tereddüt ettiğimiz sözcükler

(...) okunaksız, silik kısımlar

c. cilt

s. sayfa

GİRİŞ

I. HAMZANÂMELER ÜZERİNE

a. Hz. Hamza Üzerine

Hz. Hamza, Hz. Peygamber'in amcası ve ilk müslüman olanların 39.'su olarak bilinir.[1]

"İslâm edebiyatındaki kahramanlık hikâyelerinin önemli bir kısmı Hz. Hamza'nın şahsiyeti etrafında teşekkül etmiş; gerek Araplar ve Acemler, gerekse Türkler arasında büyük bir şöhret ve ehemmiyet kazanmıştır.[2]

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre, halk arasında Hz. Hamza'nın bazı meşhur devler ve pehlivanlarla cenklerini gösteren birtakım minyatürler de pek ziyade yaygındır.[3]

Hz. Hamza'nın Kureyş toplumunda çok önemli bir yeri vardı. Güçlü, kuvvetli ve karşısındakini korkutan bir yapıya sahipti. Kureyş'in ileri gelenlerinin hemen hepsi ondan çekinirlerdi. Savaşçı kişiliği, avcılığı atıcılığı, cesareti, haksızlığa karşı çıkması, dürüstlüğü ve zulme boyun eğmemesi gibi özellikleri böyle saygınlığa erişmesini sağlamıştı.[4]

M. Tulum kaynak göstererek şöyle der: "15. yüzyıl divân edebiyatı nâsirlerinden Sinan Paşa, Tazarrunâme adlı eserinde Hz. Hamza'nın meziyetlerini şöyle dile getirmektedir: Ol Hamzadur ki Peygamberün razi idi ve ammilerinin melihi idi İçlerinden gayette sevdügi idi ve aralarında tamam istedügi idi.Allâh'un arslanı idi ve İslâmun pehlivânı idi."[5]

b. Hamzanâmelerin Yazarı Üzerine

Edebiyatımızda sözlü olarak yayılan bu hikayeleri ilk defa XIV. Yüzyılda Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî yazıya geçirmiştir. Bu hikâyeler sözden söze nesilden nesile aktarılarak İran edebiyatına geçmiş, oradan da Türk edebiyatına girmiştir.[6]

---

[1] Abdullah Uçman, "Hamzanâme", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, cilt 4, Dergah Yayınları, İstanbul, 1981, s. 91-92

[2] Özdemir Nutku, *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri*, Ankara 1976, s.369.

[3] Prof. Dr. Fuat Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara 1986, s. 369.

[4] Şakir Kurtuluş, *Hz. Hamza*, İstanbul 1984, s.10

[5] A. Mertol Tulum, *Tazarru'nâme*, İstanbul 1971, s.78-79.

[6] Türk Dünyası El Kitabı 'Edebiyat', 3. Cilt, 2.bs. Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara: 1992, s.116

Asıl adı bilinmeyen yazara Hamzavî adı, yazmış olduğu *Hamzanâme* adlı eserden dolayı verilmiştir.[7]

Hamzanâme gibi kıymetli bir hikayeyi Türk edebiyatına kazandıran Hamzavî'nin hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. 14. asrın mensur yazarlarından olduğu bilinmektedir. Necip Asım Tarih-i Encümen-i Osmanî Mecmuası'nın birinci cildinde şair Ahmedî'nin Hamzavî adında Hamzanâme yazarı bir kardeşinin olduğunu, onun da Ahmedî gibi Emir Süleyman'ın muhasibliğinde bulunduğunu kaydeder. Nerede doğduğu, nerede yaşadığı ve öldüğü bilinmemektedir. Hamzavî'nin bilinen iki eseri mevcuttur. Bunlardan biri Büyük İskender'in maceralarını anlattığı İskendername'si, diğeri ise Hz. Hamza'nın hayatını ve maceralarını anlattığı Hamzanâme'sidir.[8]

c. Konusu ve Tarihçesi Üzerine

Bu hikâyeler sözden söze, nesilden nesile aktarılarak İran Edebiyatına geçmiş, oradan da Türk Edebiyatına girmiştir.[9]

Hz. Hamza'nın İslamın ilk devirlerinde Hz. Peygamber'i koruma ve İslâmiyeti yayma konusunda gösterdiği kahramanlıklar daha sonra Hamzanâme adını alan destanî hikâyelerin başlıca konusu olmuştur.[10]

14. yüzyıldan başlayarak Anadolu topraklarında, Orta Asya'dan buraya yeni göç etmiş olan Türklere, İslâmiyeti anlatmak ve öğretmek amacıyla destanî hikâyelerin meydana getirildiği görülür. Bu çerçevede 14. yüzyılda Hz. Peygamber'in kendisinden bir yaş büyük olan amcası Hz. Hamza'nın macera dolu hayatı ve cenkleri çevresinde *Hamzanâme* adlı büyük destanî hikâyenin yazıldığını görüyoruz. Tarihî olaylarla kesişen, -bir iki çizgi dışında- ne tarihî zeminle ne de tarihî şahsiyetlerle uygunluk göstermeyen bu hikâyelerde temel yapıyı hayâlî ve olağanüstülüklerle dolu olan olaylar oluşturur.[11]

Kıssa-i Emir Hamza, Dāstān-ı Emir Hamza, Kitāb-ı Rumūz-ı Emir Hamza, Hamza-nāme gibi isimler altında Arap, Acem, Hindî, Hindistanî, Mala, Cava lisanlarında da tesadüf edilmiştir. Türkler arasında şöhret kazanmış, halk kahvelerine,

---

[7] *Büyük Türk Klasikleri-Tarih, Antoloji, Ansiklopedi-* cilt 1, Osmanlı Şirketi Matbaası, İstanbul: 1911.

[8] Necip Asım, Tarih-i Encümen-i Osmanî Mecmuası, 1.c. Osmanlı Şirketi Matbaası, İstanbul:1326(1911)

[9] Abdullah Uçman, "Hamzanâme", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, cilt 4, Dergah Yayınları, İstanbul, 1981, s. 91-92

[10] *a.g.e.* s. 91-92

[11] *ag.e.* , s. 91-92

yeniçerilerin arasına, sınır boyu kal'alarına kadar her tarafa geçmiştir."[12]

Sade ve açık bir dille yazılan Hamzanâmelerin bulunduğu kitapların bazılarında çok ibtidai şekilde çizilmiş resimlere de rastlanır. Hamzanâmeler, taş baskı usulünün ortaya çıkması ile çoğalmıştır.

Anadolu Türklerinin halka İslâmiyet esaslarını öğretmek amacıyla yazılmış dinî-ahlakî, didaktik eserlerinden, hikâyelerinden ve bütün destanî mahsüllerinden başka, başlangıcı *Oğuznâme* adlı destanları da vardı.[13] O devirlerin dini ve kahramanlık hayatı, bu tarz yazılan eserlerin çoğalmasını gerektiriyordu. Bahsettiğimiz tarzda yazılmış olan *Hamzanâme, Salsalnâme, Anternâme, Süleymannâme, Rüstemnâme* gibi eserler epik ve menkıbevi özellikte olduğundan, bu gibi kahramanların medhi ile meşgul olan kıssa-hânlara 15. yüzyıldan itibaren "meddah" lâkabı verilmeye başlanmıştır.[14]

Tezkire sahibi Âşık Çelebi, 14. yüzyılda *Hamzanâme* okuyan kıssa-hânların mevcudiyetinden söz etmektedir.

Vasfi M. Kocatürk, Hamzanâmeleri "Büyük Mensur Destanlar" başlığı altında ele alarak, İslamiyet ile birlikte Araplar ve İranlılar tarafından meydana getirilen destan konularının Türkler tarafından da benimsendiğini ve bunların başında da Hamzanâme'nin geldiğini söylüyor. Hamzanâme, 14. yüzyıldaki sade ve canlı Türk nesrinin en büyük örneklerindendir.[15]

Hamzanâme, Türkler tarafından benimsenen islâmî destan kahramanlıklarının anlatıldığı ilk eserdir. Türkler arasında 10. yüzyıldan itibaren söylenilmeye başlanılmış, 14. yüzyılın sonuna doğru yazıya geçirilebilmiştir.[16]

"Türk Dil Kurumu uzmanlarından Bay Dehri ile, onun *Çankırı Masalları* adlı kitabında birkaç halk hikâyesini neşretmesi vesilesiyle, Hamzanâme, Battal Gazi gibi yazma halk hikayeleri nüshalarının kenarlarındaki kayıtlardan da görüldükleri üzere, hikayeleri dinlemek fırsatını bulmayan, okuma bilen kimselere bunları okutmak amacıyla meydana getirildiğini de ekliyor."[17]

İslâmiyete girip Anadolu'ya yayılmaya başlayan Türklerin tarihî menkıbelerindeki hakim fikir, dinî fikirdir. Bunlar epopeden romana doğru anlatıcı edebiyat çeşitlerinin gelişmesinde önemli merhale teşkil etmektedirler. Bu gruptaki eserlerin konuları değişiktir fakat tarihî temelleri aynıdır.[18]

---

[12] Prof. Dr. Fuat Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara 1986, s. 369.

[13] Prof. Dr. Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvuflar*, Ankara: 1976, s.246-247.

[14] D. B. Macdonald, *İslâm Ansiklopedisi* "Hikâye maddesi" c.5, İstanbul: 1954.

[15] Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, s.291 Ankara 1964 s.291.

[16] Lütfi Sezen, *Halk Edebiyatında Hamzanâmeler*, Ankara 1991, s. viii.

[17] Pertev N. Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Ankara 1946, M.E. Basımevi, s. 208,

[18] *a.g.e.* s.84.

d. Yapılmış Çalışmalar ve Nüshaları Üzerine

Yaptığımız araştırmalara göre; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş danışmanlığında, Hamzanâmenin ilk cildinin iki öğrenciye bitirme tezi yaptırılmış olduğunu tespit ettik.

1. Hakkı Karadeniz, *Hamzavî ve Hamzanâme 1-b/ 20b (Metin-indeks)* (İstanbul, 1973) başlıklı olan çalışma Merkez Kütüphanesi Yeni Eserler Bölümü'nde bulunan tezler arasında 10201 numarada kayıtlıdır.

2. Mustafa Öncü, *Hamzanâme 50-a/88a (Metin-indeks)* (İstanbul 1975) adlı tez ise, Merkez Kütüphanesi Yeni Eserler Bölümü'nde 11916 numarada kayıtlıdır. Bir nüshası da İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü tezleri arasında 1661 numarada bulunmaktadır.

Yine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde Prof. Dr. Muhammet Yelten danışmanlığında bir yüksek lisans tezi çalışmasını tespit ettik. Bu çalışmada yer alan metin, yine aynı üniversitenin Seminer Kütüphanesi'nde bulunan 72 cildin ilkidir. Çalışamaya esas alınan bu birinci cildin 1-b/88b arasındaki kısmın dil incelemesi yapılmıştır. Ancak bu çalışma, daha önce F. K. Timurtaş'ın danışmanlığında Hakkı Karadeniz'e yaptırılan çalışmayla aynı metne dayanmaktadır.

Birçok kaynakta, *Hamzanâme*'nin 50-60 cilt halinde yazıldığı belirtilmekle birlikte, Evliya Çelebi Seyahatname'sinde; Hicret'in 201. yılında (miladi 817) 60 cilt halinde okunan *Hamzanâme*'nin daha sonra meddahlar tarafından 360 cilde kadar çıkartıldığı kaydilmektedir.[19]

Lütfi Sezen, Hamzanâme'nin nüshalarını tespit etmiştir. Hamzanâme'nin 69.'uncu cildine Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitapları arasında ulaşabilmiştir. İstanbul Üniversitesi Seminer Kitaplığında kayıtlı 72 cildin varlığından haberdarız. Seminer Kitaplığındaki ciltleri görmek istedik, ancak kitaplığın taşınmasından dolayı ulaşamadık.

Sezen'in tespit ettiği nüshalar ve ciltler şunlardır:

- Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 7 cilt
- İstanbul Millet Kütüphanesi, 6 cilt
- İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, 2 cilt
- İstanbul Üniversitesi Seminer Kütüphanesi, 60 cilt
- İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 56 cilt

Tespit edilen ciltler şunlardır: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 25, 26, 30, 33, 35, 37, 39, 43, 44, 46, 53, 54, 55, 60, 62, 67, 69.

---

[19] Prof. Dr. Fuat Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara 1986, s. 380-381 (Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi, c.1, s. 525'ten naklen)

ciltlerdir.

Tespit edilemeyen ciltler şunlardır:

18, 20, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 32, 34, 36, 38, 40, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 64, 65, 66, 68. ciltlerdir[20]

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kitaplığında Hamzanâme'nin 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 46 ciltleri bulunmaktadır. Atatürk Kitaplığı K.503'te kayıtlı, bir cildin olduğu nüsha bulunmaktadır. Buna göre Sezen bazı ciltlere ulaşamamıştır.[21]

e. Çalışmamız Üzerine

Söz konusu olan eser 93 varaktan oluşmaktadır, 158 b ile 168 a ve 250 b sayfaları 15'er satır, 159 a ile 167 b sayfaları ise 17'şer satırdan oluşmaktadır.

Nüshanın; 165 b sayfasının ilk altı satırı, 200 a sayfasının birinci satırı, 244 b sayfasının 14/15. satırlarının üzeri müstensih tarafından karalanmış ve 248 a sayfasının dört ve beşinci satırlarında da silik yazım söz konusu olduğundan okunamamıştır. Metinde silik oluşundan dolayı okunamayan sözcük ya da sözcükler (...) şeklinde gösterilmiştir.

Çalışma sırasında en büyük sorunumuz müstensihten kaynaklanan hatalar oldu.

Bizim çalışmamıza kaynak olan nüsha, harekeli olarak oldukça sade, okunaklı ve genellikle Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerine uygun olarak yazılmıştır. Bununla birlikte Türkçe ve yabancı asıllı sözcüklerin birçoğunun imlâsında istikrarsızlıklar ve yanlışlar tespit edilmiştir.

Örneğin; *mübāza* (1618) biçiminde yazılan sözcük, *mübāda* sözcüğüdür. Yine, *berbud* (370) biçiminde yazılan sözcük aslında *berbuṭ* 'tur. Bir başka örnek; *nekāre* biçiminde yazılmış olan sözcük *neḳḳāre* olmalıdır. Anlamdan yola çıkarak biz bu yazımların yanlış olduğu kanısına vardık. Bu durum, bize eserin konuya vâkıf olmayan biri tarafından istinsah edildiği fikrini vermektedir.

Bu sebeple metnin yazıçeviriminde ve dizinin yapılışında birçok sorun yaşadık. Yaşadığımız bu sorunları; Türkçe ve yabancı kökenli sözcüklerin yanlış yazılması veya yanlış harekelenmesi, aynı sözcüklerin yazımındaki tutarsızlıklar, anlamın tamamlanması bakımından bulunması gereken, ancak unutulmuş veya fazladan yazılmış ekler olarak sıralayabiliriz. Bu bilgilerden yola çıkarak, müstensihin bu alanda yetkin olmadığı düşüncesine varabiliriz. Biz de dönem özelliklerini de göz önünde bulundurarak anlamın tamamlanması ve anlam düşüklükleri olmaması adına eklerle ilgili olarak şöyle bir düzenleme yaptık: Yazılması unutulmuş ancak anlamı

---

20 *a.g.e.* s.27

21 Bu bilgilerden yola çıkarak, çok ciltli olan *Hamzanāme*'nin değişik kütüphanelerde olduğunu ve bir kısmından haberdar olunmadığını söyleyebiliriz.

tamamlayan ekleri [...] köşeli parantez içinde, fazladan yazılmış ekleri de <...> işareti içinde gösterdik. Yine araştırmalarımıza rağmen okuduğumuz halde tereddüt ettiğimiz, anlamı bir türlü oturtamadığımız, hareke veya yazımdan kaynaklanan hatalı sözcükleri gerek metinde gerekse dizin üzerinde soru işaretli (?) olarak verdik.

Metnimizde *ez-ne canib* , *ez-ne canib bu yana* veya *ez-ne canib bu yana biz geldük* sözcükleri kırmızıyla yazılmıştır. Bu sözcükler başka bir konuya geçerken kullanılmış. Biz de kırmızıyla yazılmış bu sözcükleri italikle gösterdik.

Metin üzerindeki numaralandırma sistemi ile ilgili birkaç bilgi vermek gerekirse: Parantez içindeki sayılar dizindeki numaralandırmayla ilgili iken, parantezin sağ yanındaki sayılar, varakların satır numaralarını göstermektedir.

Eserde özel adlara sıklıkla rastlanmaktadır. Bahsedilen bu şahsiyetler, İslâm cengâverlerinden olup, çeşitli olağanüstü cenk edebilme yeteneklerine sahiptirler.

Metnimizde, Hz. Hamza'nın karşı karşıya geldiği şahıs ve aynı zamanda Hz. Hamza kadar ismi zikredilen Süleyman Peygamber (Pehlivan) vardır. 'Amır, Vezir Saffan, 'Aşkar, Bahtigan, Dahhak, Haşim... gibi birçok kahraman vardır. Bazı isimlerin okunuşu sırasında gerek harekelendirme tutarsızlıklarından gerek yazımdan kaynaklanan hatalardan dolayı sıkıntı yaşadık. Kadınlardan ise; Rabi'a, Mihriban, Banu, Safiye Hatunların adları sık zikredilmiştir. Eserde olağanüstü varlıklar da dikkatimizi çekmektedir. Mesela; cinler, periler, devler birden gökyüzünden inip ya kahramanlara yardım etmekte ya da onlara karşı savaşmaktadır. Sonra "ejderha"nın varlığı da kafamızı karıştırmaktadır. Çünkü bahsi geçen coğrafyada ve tarihlerde bu canlının yaşaması esere masalsı bir hava katmaktan öte gidememektedir.

İnceleme yaptığımız eser, çeşitli masal motifleriyle bezelidir diyebiliriz. Kahramanların olağanüstü güç gösterilerine şahit oluruz. Kocaman denizleri bir çırpıda geçerler, Kaf Dağına ulaşırlar, öldürülen bir yiğit az sonra diriliverir, ejderhalarla karşı karşıya gelip onların başını kolayca keserler. Ölen kahraman bir müddet sonra dirilip mücadelesine devam eder. Bu yönüyle Halk Edebiyatı alanında önemli bir kaynak teşkil eder. Ancak biz eseri "doğru okunuş ve ayrıntılı dizini" ana başlıklarında inceledik. Aşağıda da dönem içinde farklılık arzeden ses ve biçim özellikleri açısından ele almış bulunmaktayız.

II. DİLBİLGİSİ ÜZERİNE

Üzerinde çalışma yaptığımız nüsha, genel olarak döneminin ses ve biçim özellikleriyle örtüşmektedir. Ancak dönemin dil özelliklerine uymayan ses ve biçimlere de sıkça rasladık. Bu bölümde bu tip farklılıkları örneklerle göstermeye çalıştık.

Metin içinde sözcüklerin farklı yazılması ya da farklı harekelendirilmelerinden kaynaklanan değişimler söz konusudur. Farklılıklar; gerek

metin üzerinde, gerekse dizin üzerinde gösterilmiş, ayrıca dipnotlarla yanlışlıklar belirtilmiştir. İkili yazım özelliği gösteren sözcüklere ise şu örnekleri verebiliriz:

kendözi/kendözi	ḳalḳan/kalġan	def'a/def'ā
erlik/erlük	yaraḳ/yaraġ	ḥaber/ḫaber
dokun-/dokın-	belür-/belir-	sarḥoş/sarḫoş
çaġur-/çaġır-	kadeḥ/kadeḫ	olun-/olın-
kimsene/kimesne	çevür-/çevir-	Ḥorasan/Ḫorasan
doġru/doġrı	degül/degil	Ḥamza/Ḫamza
ėdün-/ėdin-	eyü/eyi	ḥatun/ḫatun
gevde/gövde	gėyür-/gėyir-	ḥoş/ḫoş
görün- / görin-	Gülüstān / Gülistān	yaru / yarı
ṭoġru / ṭoġrı	ṣaluḳ / ṣalıḳ	yarul- / yarıl-
yazul- / yazıl	yoḳ / yoġ	yoḳaru / yoḳarı
yörü- / yöri-	yavuzluḳ / yavızlıḳ	ḥod / ḫod
ker / kerre	kendü / kendi	peşkeş / pīşkeş
nāziklik / nāzüklik	ötürü / ötüri	kuyu / kuyı
kaldır- / kaldur-	sevün- / sevin-	bölük / bölik
ayrıl- / ayrul-	görüş- / göriş-	bulun- / bulın-
gönder- / göndür-	dāyire / ṭāyire	Baḫtigān / Baḥtigān

Bu ikili yazım özellikleri müstensihin kimi zaman asıl yazıldığı döneme ilişkin imlâyı takip etmeye çalıştığını kimi zaman da kendi dönemindeki imlâyı kullandığını gösteriyor.

Hamzanâmeler yazıldığı dönemden iki üç yüz yıl sonra istinsah edilmişlerdir. Ağırlıklı Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşırlar. Biz de Eski Anadolu Türkçesinin dilbilgisi özelliklerini esas aldık. Metnimizde iyelik eklerinde hem düz, hem de yuvarlak biçimler görülmüştür. Bu açıdan incelendiğinde, metinde ünlülerin kullanımı farklılıklar gösterir. Bahsettiğimiz ikilikler iyelik eklerinde de şu örneklerde görülmektedir:

Birinci tekil şahıs iyelik eki olan *+(U)m* bazı yerlerde düz olup *+Im* biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Örneğin;

çadırıma 1827
padişahımdur 2073, üzerimden 883,
devletime 2100, yanıma 442,
yanımdadur 1596, yolım 470

İkinci tekil şahıs iyelik eki olan *+(U)ŋ* bazı yerlerde *+Iŋ* biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır. Örneğin;

yolıŋ 255

Üçüncü tekil şahıs iyelik eki olan *+(s)I* bazı yerlerde *+(s)U* biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır. Örneğin;

İşünü 1432, leşkerüni 1398, 1441, 2106, 2273,
kuluyam 1950, ḳorḳusundan 529
yarenlerüni 1496,

Birinci çoğul şahıs iyelik eki olan *+(U)mUz* bazı yerlerde *+ImIz* biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır. Örneğin;

kīnimiz 2275,
ḳarnımız 971

Zaman eklerinde de dönem özelliklerinin dışındaki örneklere rastlanmaktadır. Örneğin;

buldu 1741
düşti 2535

METİN*

* Metindeki "ceng" sözcüğü Stanislaw Stachowski'nin *Wörterbuch der neupersischen Lehnwörter im Osmanisch-Türkischen (Osmanlı Türkçesinde Yeni Farsça Alıntılar Sözlüğü)* Yay. Mehmet Ölmez, İstanbul 1998 s.105 dikkate alınarak "cenk" biçiminde okunmuştur.

158 b (1)1. Bir gün Süleymān peygamber ‘a.s. oturmuş idi. Mübārek ḫāṭırında bu vechle (2) 2. geçüp eyitdi ki: İşbu geçmiş zamānda benim gibi pādişāh ‘aceb gelmiş (3) 3. var mı ola dėdi. Vezīrine ṣordı, vezīr daḫı eyitdi: Gelme-(4)4.mişdür ve hem bundan böyle daḫı gelmeye dėdi. Süleymān peygamber eyitdi: (5) 5. Ḥaḳ Subḥāne ve Te‘ālā yüz biŋ benüm gibi pādişāh bu dünyāya getür-(6)6.mişdür dėdi. Vezīr eyitdi: Yoḳ getürmemişdür dėdi. Andan (7) 7. Süleymān eyitdi: Getürdügine ben ṭanıḳ bulursam nice ola dėdi. (8) 8. Vezīr eyitdi: Getür görelüm dėdi. Süleymān peygamber ‘a.s. devlere (9) 9. buyurdı ki ṭaġlaruŋ başlarından ve deŋizlerüŋ diplerinden (10) 10. ṭoprāḳ getürüŋ dėyü buyurdılar ve ol ṭoprāḳdan bir bardaḳ (11) 11. düzdiler ṣuyıla ṭoldurdılar. Süleymān peygamberüŋ eline vėrdi-(12)12.ler. Süleymān nebī alup ol ṣudan içdi. Andan bardaḳ dile gelüp (13) 13. söyledi eyitdi: Ben ol ādem toprāġıyam ki yüz biŋ senüŋ gibi (14) 14. Süleymān benüm ḳarşumda ayaḳ üzre dururlar idi dėdi. Süleymān (15) 15. nebī döndi vezīrine eyitdi: Gördüŋ mi ki benden evvel ne aṣl(...)[1] 159 a (16)1. geçmişdür dėyüp bunlar ikisi bu ḥāl üzerine söyleşürken Cebrā-(17)2.il-i emīn gelüp eyitdi ki: Āḫir zamānda bir ādem belürüp aŋa Muḥammed-i Mübārek dėrler. (18) 3. Anuŋ bir ‘amūsı ola ve adı Ḥamza ola, anuŋ bir oġlı Ṭuġarü’l Ġaffār (19) 4. Şāh ḳabrinden adı Süleymān ola ser-tā-ser Kūh-ı Ḳāfi duta. Süleymān ‘a.s. çün (20) 5. Cebrā’ilden bu ḫaberi èşitdi. Vezīri Ṣaffāna bu sözi ‘ayān ėtdi. (21) 6. Vezīr eyitdi: N’olaydı bir du‘ā ḳılayduŋ ki ben ḳuluŋ ol zamā-(22)7.neye èrişe idüm dėdi. Süleymān nebī ‘a.s. du‘ā ḳıldı vezīr ol du‘ā (23) 8. berekātında Ḥamza pādişāh zamānına èrişdi idi ve ol zamānda Ḳāf[2] (24) 9. tağında bir şehir var idi adına Şehr-i Zerrīn dėrler idi. Bu vezīrüŋ (25) 10. ol Şehr-i Zerrīn taḫt-gāhı idi devler ve perīler anuŋ hükminde idi. Fi‘l- (26) 11. cümle bunlar vezīre eyitdiler ki: Ḥamza bizüm düşmānımuz ve ḳanlumuzdur. Gerekdür ki (27) 12. ol Ḥamzayı biz öldürevüz. Vezīr eyitdi: Eger cümle ādem oġlanı aŋa düşmān olursa (28) 13. Ḥamzaya bir vech ile ẓafer bulmayalar. Evvelā ‘āleme naẓar ḳılalum görelüm ki dünyāda aŋa (29) 14. ḥarīf[3] kim vardur dėdi. Andan uşturlabı eline alup naẓar eyledi. Gördi kim (30) 15. Ḥamzanuŋ belinden bir oġlan vücūda gele, yigirmi bir yıldan soŋra Süleymān peygamberden (31) 16. şoŋra yėrinde ḳarār eyleye ve hem ḳuvvetdār ola. Çün vezīr bu ḥāli ‘ilmi ile bildi (32) 17. ve bu ḥāli pinhān ḳıldı ve çün eyitdi ki: Cebrā’iliŋüz Süleymān nebī evladından bir oġlan 159 b(33)1. belüre sizüŋ üçüŋüzi ol alıvère dėdi. Anlar daḫı muntaẓır (34) 2. oldılar. Andan şoŋra vezīr ‘āleme perīler gönderüp; Varuŋ bütün ‘ālemi görüŋ (35) 3. baŋa ḫaber getürüŋ dėdi. Meger ki Ḥamzanuŋ ḥātūnı ḥāmileydi. Ayı güni ṭoġur-(36)4.maġa tamām olmış idi. Doġuracaġı yaḳın idi. Giden perīler anı görüp (37) 5. gelüp vezīre ḫaber vėrdiler. Vezīr daḫı eyitdi: Dönüŋ imdi varuŋ ḥāżır (38) 6. oluŋ. Hemān ol ‘avrat ol oġlanı doġurduġı gibi aluŋ oġlanı benüm (39) 7. ḳatıma getürüŋ dėdi ve daḫı Kā‘bede bir ‘avrat yüklü vardur. Meger ol (40) 8. ‘avrat ‘Amr-ı Ümmiyenüŋ ḥātūnı idi. Perīler gelüp anı daḫı bulup ḫaber ėtdiler. (41) 9. Vezīr eyitdi: Varuŋ ol iki ḥātūnlaruŋ bile ṭoġurduḳları gibi (42) 10. oġlancuḳların aluŋ bunda baŋa getürüŋ dėdi. Varup aldılar (43) 11. vezīre

---

[1] Silik olduğundan bu sözcük tam olarak okunamıyor.

[2] Metinde *Faḳ* biçiminde harekelenmiş.

[3] sözcük *ḫarīf* biçiminde yazılmış.

getürdiler. Bu yaŋadan anaları ḥāmileydi ve cümle ḳumaları ki ol ḥātūn-(44)12.laruŋ ḳatlarında idiler. Ṭoġan oġlancuḳlar nice olduġın **(45) 13.** göremeyüp ḥayrān ḳaldılar. Bu yaŋa vezīr ol iki oġlanları getüren perīleri **(46) 14.** öldürdi ve oġlanları ṭāyelere vėrdi tımār ėtdiler. *Ez-ne cānib* **(47) 15.** biz geldük bu yaŋa Ḥamza yanında olan ḥaberi ḥüsn-ārāy Bānu Ḥātūnuŋ **(48) 16.** ṭoġurduġı oġlan ġāyıb olduġunı Ḥamzaya eydivėrdiler. Ḥamza hemān **(49) 17.** 'Amrı ḥᵛāce bir Burezcimhre gönderdi. 'Amır ḥᵛāceye varup ḥāli eydivėrdi. [160 a]**(50) 1.** Hemān dem Ḥᵛāce-yi Dāniyal remlin urdı. Gördi ve eyitdi: Ol oġlan-(51)2.cuḳları perīler alup gėtmişlerdür dėdi. 'Amır eyitdi: Ḥᵛāce anları ne yėre **(52) 3.** alup gėtmişlerdür dėdi. Ḥᵛāce eyitdi: Ne yėre alup gėtdüklerin ben **(53) 4.** bilmezem dėdi. 'Amır hemān ḥᵛāceden bunı ėşidüp dönüp Ḥamzaya geldi **(54) 5.** aḥvāli dėdi. Ḥamza daḫı bu ḥāl üzerine Mekkede fikrde ḳaldı. *Ez-ne cānib* **(55) 6.** ṭāyeler üç yıl oġlancuḳları beslediler. Vezīr ol ṭāyeleri daḫı öl-(56)7.dürdi. Bu sırrı nihān ėtdi. Andan oġlanları oḳumaġa vėrdi. **(57) 8.** Tā yėdi yaşına ėrince oḳumaḳ yazmaḳ taḥṣīl ėtdiler. Andan bir 'ifrīti anlaruŋ **(58) 9.** ḳatına getürdi gösterdi. Anlar andan ḳorḳup bī-ḫod oldılar yine 'aḳılların **(59) 10.** yėrine getürdi ögüt vėrdi. Tā yėdi kez oġlanlara yėdi dürlü nesne-(60)11.ler gösterdi ve hem yine anlara çoḳ ögütler vėrdi. Tā aŋa degin kim anlaruŋ **(61) 12.** gözleri ol ecnāslara ögrendi ve hem ta'lim ėtdi. Gürz ṣallamaġa tīġ **(62) 13.** çekmegi ve ḳalḳān[4] dutmaġa ve süŋü çevirmegi ve oḳ atmaḳ[ı] taḥṣīl ėder idi. Tā on **(63) 14.** iki yaşına degin vezīr bunları gözledi. Ḥamza oġlınuŋ adın vezīr Küçük **(64) 15.** Süleymān ḳodı. 'Amr-ı Ümmiye oġlunuŋ adın Şebrev ḳodı idi. Bir gün vezīr **(65) 16.** bėglerini cem' ėdüp eyitdi ki: Ben Süleymān daḥmesinde iki bėşik buldum. Dü-(66)17.şimde Süleymān nebī bana eyitdi ki: Anlar benüm aṣlum ve neslümdür. Ol ikisini [160 b] **(67)** 1. benüm taḫtuma daḫı geçür, benüm taḫtumı bunlar ṭutalar dėdi. Ben aldum ol **(68) 2.** ikisini daḫı besledüm. İşbu bu sā'at benüm ḳatımdadur. Süleymān nebī sö-(69)3.ziyle gerekdür ki anları sizlere şāh ėdeyim dėdi. Bėgler vezīre eyitdiler: Getür **(70) 4.** görelüm. Eger pādişāhlıġa lāyıḳ ise ḳulluḳ kemerini baġlayalum. Vezīr **(71) 5.** çün bunı ėşitdi durdı kendü ḫalvetine girdi. Oġlana şāhāne **(72) 6.** ṭon gėyirdi ve bir tāc başına urdı. Andan ṣoŋra ṭaşra çıḳardı taḫta geçürdi. **(73) 7.** Pādişāh eyitdi: Mecmū' ecnāslar baş ḳoyup vezīr daḫı vilāyetlere **(74) 8.** illere nāmeler gönderdi. Süleymānuŋ birisi taḫta geçüp oturdı. Gelüŋ **(75) 9.** dėdi. Devler ve perīler gelüp pīşkeşler getürdiler ve menşūrlar aldılar **(76) 10.** çoḳ çoḳ geldiler. Üç yıldan ṣoŋra mecmū'ı musaḫḫar oldı. Devler geldiler **(77) 11.** Süleymānuŋ ḳatına ki her birisinüŋ ḳaddi yüz arşun idi. Anları **(78) 12.** görüp ḳorḳdı. Vezīr eyitdi: Ṣaḳın ḳorḳmaġıl, cümlesi senüŋ kullaruŋ-(79)13.dur dėdi. Süleymāna çoḳ ögütler vėrdi. Süleymān kendözini ṣaḳladı. **(80) 14.** Çün pādişāhlıġı ḳarār dutdı. Bir gün Şebreve vezīr eyitdi: Yā Şebrev **(81) 15.** saŋa daḫı ne gerekdür dėdi. Şebrev eyitdi: Baŋa daḫı bir iş olsa **(82) 16.** dėdi. Vezīr eyitdi: Saŋa daḫı bir işāret olur henüz vaḳti degüldür **(83) 17.** dėdi. Andan Şebrev ḳalḳup gėtdi kendü maḳāmına yatup uyudı. Ol [161 a] **(84) 1.** gėce Süleymān peyġamberi düşinde gördi. Arkasından mübārek ḫırḳa-(85)2.sını çıḳarup Şebreve gėyürdi ve eyitdi: Yā Şebrev çün bu ḫırḳayı gėye-(86)3.sin, her ne şekil ki dilerseŋ ol şekilde olasın. Andan Süleymān nebī **(87) 4.** mübārek eliyle Şebrevi başından ayaġına degin ṣıġadı ve

[4] Metinde "ḳalġān" biçiminde yazılmış.

ġāyıb oldı. **(88) 5.** Çünki Şebrev uyḥudan uyandı ol ḫırḳayı kendü egninde gördi. **(89) 6.** Ḥaḳ Te'ālāya şükr-i bī-nihāye ḳıldı. Andan ṣoŋra ol ḫırḳayı gėyüp sınadı. **(90) 7.** Eyitdi ki: Boyum üçyüz arşun olsun dėdi. Fi'l-ḥāl boyı üç **(91) 8.** yüz arşun oldı. Başı geyik başı gibi budaḳlu boynuzları oldı. **(92) 9.** Andan bir perī oldı Süleymān ḳatına geldi selām vėrdi bir nāme **(93) 10.** ṣundı. Süleymān anı görüp deng ḥayrān ḳaldı. Süleymān nāmeyi alup **(94) 11.** vezīri Ṣaffāna vėrdi nāmeyi vezīr açup oḳudı. Yazılmış idi ki benüm **(95) 12.** ḳatımdan ki ben ki Şāh-ı Bāl bin Serücem ve Gülistan-ı İrremem èşitdüm ki **(96) 13.** taḫta geçmişsin taḫt mübārek olsun dėmiş. Süleymān nebī ki bunı èşitdi **(97) 14.** Ṣaffāna ṣordı. Ol bunda geldügi var mıdur yoḳ mıdur? Vezīr eyitdi: Yoḳ **(98) 15.** gelmedi. Süleymān eyitdi: Ne içün kendözi gelmedi? Vezīr eyitdi ki: 'Aẓīm ulu **(99) 16.** sulṭāndur. Süleymān eyitdi: Aŋa iki kişi göndermek gerekdür ki bunda gelsün **(100) 17.** dėdi. Vezir eyitdi: Bu uzun 'ifrīte nāme vėrelüm dėdi. Andan ol şaḥṣ [161 b](101) **1.** geldi eyitdi: Ben Şebrevem. Bu gėce düşimde Süleymān peyġamberi gördüm. **(102) 2.** Mübārek ḫırḳasını baŋa vėrdi. Andan Süleymān eyitdi: Saŋa daḫı naṣībüŋ degdi **(103) 3.** dėdi. Andan Süleymān buyurdı bir nāme yazdılar bir perīye vėrdiler Gülüstān **(104) 4.** Şāha gönderdiler. Aldı birisi nāmeyi Gülüstān Şāha getürdi. Gülüstān Şāh **(105) 5.** oḳudı. Süleymānuŋ sözini ḳabul eylemedi. Ol perī yine döndi Süleymāna **(106) 6.** gelüp aḥvāli eydivėrdi. Süleymān ḳaṣdėtdi ki kendözi vara. Vezīr ḳomadı **(107) 7.** buyurdı. Altı yüz biŋ dev ü perī geldi anları Şāh-ı Bāl cengine gönder-(108)8.di. *Ez-ne cānib* bu yaŋa Şāh-ı Bāl çeri geldügini èşitdi buyurdı 'Anḳāzı **(109) 9.** ve Ḳopḳul Şāhı Süleymān 'askerine ḳarşu gönderdi. Çün èrişdi **(110) 10.** leşker ḥamle ḳıldı ol 'askeri kül gibi göge ṣavurdı. Leşker ḳaçup **(111) 11.** Süleymān geldi. Süleymān gėrü 'asker gönderdi 'asker yine ṣındı. Üçünci **(112) 12.** def'ā[5] yine gönderdi gėrü ṣındılar ḳaçdılar. Süleymān bu kez ḳaḳıdı kendüsi<ni> **(113) 13.** 'azamet-i tām ile vardı. Bir gün anda yetişdi Şāh-ı Bāla ḥaber oldı Şāh-ı Bāl **(114) 14.** ḳarşu geldi. Leşker ile üç gün meṣaff ḳıldılar. Anda Süleymān anları zebūn **(115) 15.** ėtdi. Şāh-ı Bāl amān diledi. Süleymānı alup maḳāmına getürdi, yėdürdi içür[di]. **(116) 16.** Meclisde Şāh-ı Bāluŋ ḳızını vezīri Süleymān Şāh içün dilediler. Şāh-ı Bāl daḫı **(117) 17.** ḳızını Süleymāna vėrdi. Dügün ėtdiler, gerdege girdi Mihribānı buzdı. İkinci [162 a] **(118) 1.** def'ā ḳız 'ıyāle ḳaldı. Bunuŋ üzerine nice zamān geçdi. Ayı güni yetüp **(119) 2.** oġlan vücūda geldi, adını 'Amır ḳodılar. Gülüstān İrem ḳızı Süleymāna ḫoş **(120) 3.** geldi. Üç yıl anda ḳaldı. 'Amır üç yaşında oldı andan yine gėtdi maḳāmına geldi **(121) 4.** birḳaç gün daḫı anda ḳarār ėtdi. Andan ṣoŋra Süleymān ṣordı: 'Aceb hīç **(122) 5.** kimesne var mıdır ki ḳatıma gelmedi ola? Vezīr èşitdi döndi eyitdi: Yā Süleymān **(123) 6.** benüm arzum tamām oldı. Bu vech ile dėdüm idi ki eger Süleymān bu sözi söyler **(124) 7.** olursa benim işüm tamām oldı. Şükir ki hemān söyledüŋ ve daḫı şöyle bile-(125)8.sin ki gelmedük iki pādişāh ḳalmışdur. Birisi erdür birisi 'avratdur. Süleymān **(126) 9.** eyitdi: Anlar kimlerdür? Vezīr eyitdi: Eriŋ adı Ra'dişāṭdur ve dişinüŋ adı **(127) 10.** Esmā Perīdür. Anlar Ḥamzaya ṭayanurlar. Süleymān eyitdi: Hamza ne kişidür? Ve-(128)11.zīr eyitdi: Maġrib ve maşrıḳ pehlivānıdur. Bu Kūh-ı Ḳāfı on sekiz yıl şikār **(129) 12.** ėtmişdür. Yine çıḳdı gėtdi. Hiç ecnās aŋa elem èrdüremedi. Süleymān eyitdi: **(130) 13.**

[5] Metin içinde sözcüğün *def'a* ve *def'ā* biçiminde iki yazımı vardır.

Hele bu sā'at Esmā Perīye nāme gönderelüm gelsün dėdi şoŋra Ḥamzayı **(131) 14.** bulavuz dėdi. Hemān buyurdı nāme yazdılar tīz bir perīye vėrdiler. Esmā Perīye **(132) 15.** alup gidüp nāmeyi eline vėrdi. Esmā ol nāmeyi açup oḳudı. Yazulmış **(133) 16.** idi ki: Benüm ḳatımda ki ben Süleymān şāham senüŋ ṭarafuna ki sen Esmā Perīsin. Çünki **(134) 17.** benüm mektūb-ı şerīfim saŋa ėrişe 'ale't-ta'cil gelüp bana yetişmek ardınca olasın [162] [b](135) **1.** ve eger ḫod yoḳ dėyüp gelmeyecek olursaŋ bir iş ḳıluram saŋa 'ālemlere **(136) 2.** dāsitān ola. Esmā çün bu sözi ėşitdi tīzcek buyurdı bir nāme **(137) 3.** yazdılar Süleymāna gönderdi. Çün ol nāme Süleymāna ėrişdi nāmeyi Süleymān oḳudı. **(138) 4.** Nāmenüŋ içinde böyle yazulmışdur ki benüm ṭarafumdan [ki] Esmā Perīyem, senüŋ ṭarafuŋa ki **(139) 5.** Süleymān Şāh-ı 'ālemsin. Saŋa cevāb vėrübdür mi ki erimüŋ destūrunsız hīç **(140) 6.** kimsene ḳatına varımazam. Zīrā ki benüm erüm ādemīdür ḳorḳaram ki baŋa bir nesne dėmelü ola. **(141) 7.** Süleymān çün bu sözi ėşitdi ḫışm-nāk oldı. Diledi ki Esmāya **(142) 8.** ḳaṣdėde. Vezīr ḳomadı hemān dört yüz biŋ er ile Saŋsār 'askerin **(143) 9.** cem' ėdüp gönderdi. Meger Esmānuŋ bir cāsūsı vardı gelüp Esmā **(144) 10.** Perīye ḫaber vėrdi. Uşta Süleymān Şāh dört yüz biŋ Saŋsārın üzerüŋe **(145) 11.** gönderdi. Esmā anı ėşidüp Ḳureyşi yüz biŋ er ile bunlara muḳābil **(146) 12.** gönderdi. Ol gelen 'asker ile muḳābil oldı hemān meydāna girdiler 'aẓm-i cenk **(147) 13.** ėtdiler. Ḳureyşi bėgine gelüp Saŋsārları şıyup mecmū'ı Saŋsārları perā-(148)14.kende olup[6] ḳaçup Süleymān öŋine varup ḥāli Süleymāna dėyüvėrdiler. Cābir Şāhı gön-(149)15.derdi hemān cāsūsına varup Esmāya ḫaber vėrdi kim üzerüŋe mübalāġa[7] **(150) 16.** 'asker gelüyorur. Esmā yine Ḳureyşe eyitdi ki: Ne ḳılalum ve ne ėdelüm **(151) 17.** Cābirī bir ulu sulṭāndur yarar 'asker ile gelür. Ḳureyş eyitdi ki: Çar-nā-çar ḳarşu [163] [a] **(152) 1.** varavuz ve hem atam ḥażretlerine ḫaber göndermek gerekdür dėdi. Bunlar bu **(153) 2.** sözüŋ üzerinde iken bir perī gelüp yėr öpdi. Esmānuŋ öŋinde **(154) 3.** idi ki uş Cezire-i Mehtüŋ sulṭānı dört yüz biŋ devler ve perīlerle size **(155) 4.** yardıma geldi yetişdi dėdi. Zernāḳ ḥarīfüŋ geldüginden Esmā beġāyet **(156) 5.** şād oldı ve hem aŋa ḳarşu vardı aldı getürdi kendü sarāyında ḳon-(157)6.durdı ḳonuḳladı. Andan Zernāḳ eyitdi: Ėşitdüm ki sen Süleymāna var-(158)7.mamışsın uş ben daḫı senüŋ ḳatuŋa geldüm dėdi. Zīrā kim Süleymāndan baŋa **(159) 8.** daḫı bir nāme geldi idi ammā ben daḫı varmadum idi sen hīç andan üşenme **(160) 9.** dėdi. Ben aŋa cevāb vėreyin. Anlar bu sözde iken bir elçi gelüp yėr öpdi. **(161) 10.** Eyitdi ki: Cābirī Şāh uşta ėrişüp gelüp ḳondı ve bize mektūb gönderdi. **(162) 11.** Dev ol mektūbı bunlaruŋ ellerine vėrdi Esmā Perī ve Zernāḳ mektūbı **(163) 12.** oḳudılar. Bu vech ile yazulmışdur ki benüm cānımdan ki Cābiri Şāham ve sizüŋ **(164) 13.** cānlaruŋuza ki Esmā Perī ve Zernāḳ Dev, siz gelüp baŋa mūṭī' oluŋ **(165) 14.** yoḳ eger mūṭī' olmazsaŋuz siz bilürsiz. Zernāḳ Dev nāmeyi pāre pāre eyledi. **(166) 15.** Bir nāme yazup elçiye vėrdi, elçi ol nāmeyi Cābirī Şāha iletdi. Cābirī Şāh **(167) 16.** ol nāmeyi açup oḳudı. Yazulmışdur ki bizüm cānibimüzde ki Esmā Perī ve Zer-(168)17.nāḳam ve senüŋ cānibüŋde ki Cābirī Şāhsın. Biz saŋa mūṭī' ve bende olmazuz. Elüŋden ne [163] [b](169) **1.** gelürse ėdesiz dėdi. Cābirī Şāh ḳaḳıdı. Ol gün geçdi ėrtesi **(170) 2.** iki leşker binüp berāber oldılar ṣāflar baġladılar. Ol

---

[6] Metinde *olup* biçiminde yazılmış.

[7] Metinde *mübālıġa* biçiminde yazılmış.

dem hinlediler çaġırdılar ki **(171) 3.** bu dem meydāna kim girür ve erlik kim gösterür dėyince hemān ol sā'at Zernāḳ **(172) 4.** Dev meydāna girdi er diledi. Cābirī Şāh meydāna girdi Zernāḳ Deve **(173) 5.** meydān içinde muḳābil oldı cenk ėtdiler. Āḫir cenk içinde Zernāḳ Dev Cā-(174)6.birī[yi] yıḳdı ve leşkerine ḥamle eyleyüp Cābirī Şāh 'askerinden üç yüz biŋ **(175) 7.** eri helāk ėtdiler. Saŋsāruŋ bākileri ḳaçup Süleymān ḳatına vardılar **(176) 8.** ve daḫı feryād Zernāḳ Dev elinden dėdiler tācların yėre urdılar. Süleymān **(177) 9.** diledi ki kendü vara. Vezīr ḳomadı Zence'l-beyti ve Ḳorḳāsı ve 'Anḳāzı biŋ **(178) 10.** kez biŋ er ile geldiler üstüŋe uş ėrdiler, ne otururs ın dėdiler. **(179) 11.** Cāsūsdan çün bu sözi ėşitdiler. Zernāḳ Dev ve Esmā Perī ḥükm **(180) 12.** ėtdiler ki atlu ve yaya ne ḳadar var ise ḥāżır oldılar. Zernāḳ Dev atlanup **(181) 13.** anlara ḳarşu vardı. Anlar görüp Zernāḳa ḥamle ėtdiler. Cenk içinde Zernāḳ **(182) 14.** Dev Zence'l-beytiye uġradı. Anı bir gürz ile yıḳdı baġladı. Andan öte Ḳor-(183)15.ḳāsa uġradı. Bir gürz ile anı daḫı yıḳdı baġladı. Andan 'Anḳāza uġradı. **(184) 16.** Anı daḫı yıḳdı baġladı ve daḫı ol leşkere ḥamle eyledi kül gibi ṣa-(185)17.vurdı tārumār eyledi. Ol biŋ kez ṣıdı. Leşker ḳaçup Süleymān [164 a](186) 1. ḳatına vardılar. Anı görüp Aḥmerceh-i Sürḫī yėrinden ḳalḳup da'vā ḳılup eyitdi ki: **(187) 2.** Ben varayım. Zernāḳ Devüŋ işini tamām ėdivėreyim dėdi. Vezīr-i Ṣaffān eyitdi: **(188) 3.** Bu iş az iş degüldür dėdi. Süleymān eyitdi: Ben evvel dėdüm idi ki: Ben **(189) 4.** varayım sen komaduŋ dėdi. Vezīr eyitdi: Kelām ṣun' eylemek eyü degül imiş. Andan **(190) 5.** Süleymānuŋ tīġ-ı sürḫın ve 'ālemin ḫazīninden çıḳardılar cümle ecnās Süleymāna **(191) 6.** ḳarşu durdılar ve naẓarında baş ḳodılar. Andan gėtmek yaraġın ḳıldılar ve bir bö-(192)7.lük dev 'askeri geldi. Serverleri Mehlān Dülür idi ve bir bölük daḫı **(193) 8.** perīler geldiler ululları Mu'allim Berbān idi ve ser-i cinān Ahmerceh-i Sürḫī idi ve bir **(194) 9.** bölük Saŋsār geldiler ser leşkerleri Cābir idi ve bir bölük daḫı Ḳıl Baraḳ-(195)10.lar geldiler bėgleri 'İmlāḳ idi ve bir bölük daḫı 'İfrit leşkeri geldi. **(196) 11.** Sulṭānları Semenduni Şeş-dest idi ve bir bölük daḫı Kāvserler geldi-(197)12.ler pādişāhları Ḳobḳul idi ve bir bölük daḫı Seyr-i Perler geldiler Serverleri **(198) 13.** Aġrız-ı Dev idi ve bir bölük daḫı Körk Serler geldi. Bėgleri Muġlib ve Ḳurdek**(199) 14.** Çeşmi idi ve bir bölük daḫı Ḫūkserler geldiler ve bir bölük daḫı Murġserler **(200) 15.** geldiler ve Yılserler ve Üstürserler mecmū'ı ecnāslar çoḳ çoḳ ol ḳadar leşker **(201) 16.** geldi ki ḥisāblarını Allāh Te'ālā bile. Andan ṣoŋra Süleymān daḫı 'azamet-i tam birle ol **(202) 17.** 'asker birle revāne oldı gėtdi. *Ez-ne canib biz geldük bu yaŋa Esmā Perī ḥikāyetine* [164 b] **(203) 1.** Rāvīler şöyle rivāyet ėder ki: Esmā Perīye cāsūs gelüp ḫaber vėrdi ki: Ne otu-(204)2.rursın uş Süleymān mecmū'ı 'asker ile üzerüŋe geldi dėyü Esmā bunı ėşitdi **(205) 3.** tīzcek ḥükmėtdi çeriler atlandılar bir yazunuŋ içinde ḳondılar. Süleymān daḫı gelüp **(206) 4.** muḳābil oldılar. Çün Esmā çerilerine yaḳın geldiler. Esmā ėşidüp dėdi dö-(207)5.nüp Zernāḳ eyitdi: Ben ḫod ġayretiyle bir söz söyledüm idi velī ṣoŋra peşīmān **(208) 6.** oldum. Yine dilemege varam Süleymānuŋ elin öpem. Zernāḳ Dev eyitdi: Ben seni var-(209)7.maġa ḳomazın ve hem varmazın kendüm daḫı cevāb vėrsem gerekdür dėdi. Çün **(210) 8.** Esmā Zernāḳ Devden bu sözi ėşitdi sākin oldı. Süleymān Esmāya nāme **(211) 9.** gönderdi ki gel müṭī' ol dėÿü Esmā nāmeyi oḳudı yine cevāb gönderdi **(212) 10.** eyitdi ki: Ben müṭī' olurdum ammā Zernāḳ Dev müṭī' olmaz dėdi. Süleymān çün **(213) 11.** bu sözi ėşitdi Ol gėce anda ḳarār

ėtdi. Ėrtesi iki ʻasker binüp **(214) 12.** muḳābil olup durdılar. Evvel Zernāḳ Dev meydāna girdi çoḳ dėvler ḳırdı **(215) 13.** ve zabūn[8] ėtdi hīçbir dev anuŋla dögüşmedi. Aḫir Süleymān ʻaẓameti birle Zernāḳa **(216) 14.** berāber oldı. Çün kim ḳatına geldi eyitdi ki: Ėy Segir, yaʻnī mūṭīʻ olmazsın. **(217) 15.** Zernāḳ eyitdi ki: Ben senüŋ ḳuluŋam aŋa[9] senüŋ ḳatuŋda ṭurmazam baŋa bu yėr vėr **(218) 16.** kim anda olam. Bunlar bu sözde iken vezīr gelüp eyitdi: Bunuŋla cenk **(219) 17.** ėden kāfir olur muṭlaḳ. Zernāḳ Dev eyitdi: Ben Yaradan-perestem Taŋrıdan [165 a]**(220) 1.** artuḳ kimseden ḳorḳmazam dėdi. Eger Taŋrı beni buŋa zebūn ėderse ḳā-(221)2.dirdür dėdi. Andan vezīr aŋa iʻtiḳād ėtdi. Andan Taŋrıya münācāt **(222) 3.** ėdüp vėrdi. Kelām-ı āyineyi ve tīġ-ı sürḫı getürdüp bile Süleymāna vėrdi andan **(223) 4.** dönüp gėtdi. Zernāḳ Dev anı görüp eyitdi: Ben senüŋ ile cenk ėtmezem **(224) 5.** dėdi. Nice ki kelām āyinesindedür dėdi. Andan Süleymān āyineyi Vezīr Ṣaffāna **(225) 6.** vėrdi ve Zernāḳ Dev anı görüp gürzini eline aldı Süleymāna ḥavāle ėtdi **(226) 7.** Süleymān atından aşaġa inüp kendüni yėre bıraḳdı Zernāġuŋ gürzin Süleymānuŋ **(227) 8.** durdugı yėre indi doḳındı. Zernāḳ, Süleymānı öldürdüm dėyü sevindi. **(228) 9.** Nice devler bunı görüp cān vėrdiler. Süleymān, Zernāḳ Devüŋ ardından bir naʻra **(229) 10.** urdı Zernāḳ bundan ḳorḳdı dönüp ardına baḳdı eyitdi: Hāy **(230) 11.** Süleymān daḫı diri misin dėdi. Süleymān eyitdi: Ėy melʻūn beni Taŋrı ṣaḳ-(231)12.ladı dėdi. Zernāḳ kendüyi duta eyitdi. Diledi ki gürzini ḳaldura **(232) 13.** Süleymāna ura. Süleymān zerrīn gürzini eline aldı Zernāġuŋ yaġrını or-(233)14.tasında bir gürz urdı yüzinüŋ üzerine düşdi bėş defʻa **(234) 15.** daḫı payān-ı naʻra urdı. Zernāḳ Dev fermānda olup yėre düşdi **(235) 16.** bu defʻa Süleymāndan amān diledi. Devler gelüp Zernāḳı dutdılar. Zernāġuŋ **(236) 17.** leşkeri fiʻl-cümle Süleymāna döndiler baş ḳodılar ammā Esmā gelmedi. Süleymān [165 b]**(237) 6.** ḫaber gönderdi ki, Ėy Esmā sen daḫı gel eger kendözüŋ **(238) 7.** saŋa gerek ise dėdi. Esmā daḫı cevāb vėrüp eyitdi ki: Üç gün baŋa amān **(239) 8.** vėrsün, üç günden şoŋra erüm gelmez ise baş yüz üzre yüz sürüyü-(240)9.varam dėdi. Süleymān bunı ėşidüp bārigāhına geldi buyurdı. **(241) 10.** Dört bėgler Zernāḳı dutdılar zencīr ile muḥkem bend eyleyüp aṭlas çul-(242)11.lar ile örtdiler it gibi velvele ėder idi ṣadāsı ʻālemi dutar idi. **(243) 12.** *Ez-ne cānib biz geldük* bu yaŋada Esmā Perī her ne ḳadar ki ḳıymetlü esbābı var **(244) 13.** idi getürdi. Dört yüz perī ile alup Ḫamza ḳatına geldi. Süleymānuŋ ḥāli **(245) 14.** ve aḥvālini Ḥamzaya dėyüvėrdi Ḥamza diŋleyüp ṭaŋlayuḳaldı. *Biz geldük* **(246) 15.** bu yaŋa Süleymān üç günden şoŋra Esmāya elçi gönderdi. Elçi anda var-(247)16.duḳda Esmāyı anda bulımadı ḳanda gėtdi ola dėyü ḫaber vėrdiler. **(248) 17.** Esmā Ḫamzaya gėtdi dėdiler. Ammā Esmānuŋ ḳalanca leşkeri gelüp Süleymān [166 a]**(249) 1.** öŋinde baş ḳodılar andan Süleymān eyitdi: Dėrem ki Esmānuŋ ardınca va-(250)2.ram dėdi. Vezīr eyitdi: Ḥamza ḳattāl erdür olmasun kim aŋa varasın. Süleymān eyitdi: **(251) 3.** Yā vezīr, cihāngīr ʻālemde bir gerekdür elbetde aŋa varuram dėdi. Vezīr eyitdi: **(252) 4.** İmdi daḫı leşker cemʻ ėdelüm. Süleymān eyitdi: Fermān senüŋdür dėdi. İki buçuḳ **(253) 5.** ay anda durdılar çeri cemʻ ėtdiler. Ol ḳadar çeri cemʻ ėtdiler ki ḥisābını **(254) 6.** Allāh bilür. Ancaḳ andan Süleymān Ḥamzadan yaŋa ʻazmėtdi. *Biz geldük* bu yaŋa Esmā **(255) 7.** daḫı yolın ʻAmra uġratdı

---

[8] Metinde sözcük *żābun* biçiminde yazılmış.
[9] "ama" yerine yazılmış olmalı.

eyitdi: Yā ʻAmır, Ḥamza ḳanı? ʻAmır eyitdi: İşte bārigāh **(256) 8.** içinde oturur dėdi. Ammā ki Bediü'z-zamān içün ġāyet melūldur dėdi. **(257) 9.** Esmā eyitdi: Bediʻe ne oldı dėdi. ʻAmır eyitdi: Misḥāl Dev ardınca gėtdi **(258) 10.** belürsiz oldı andan ʻAmır eyitdi: Yā Esmā, yā senüŋ ʻaskerüŋ ḳanı dėdi. Esmā **(259) 11.** eyitdi: Ḳoyup gėtdüm var Ḥamzaya ḥaber vėr benüm geldügümi dėdi. ʻAmır hemān **(260) 12.** vardı Ḥamzaya ḥaber vėrdi. Ḥamza ėşidüp ḳarşu geldi. Esmā ve Ḳureyş ėrdiler **(261) 13.** Emīr Ḥamza ile görüşdiler. Andan Emīr Ḥamza anları alup bārigāhına getürdi. Esmā-(262)14.nuŋ aḥvālini şordı. Esmā Süleymanuŋ ḥikāyetlerini bir bir eydivėrdi. Andan **(263) 15.** Ḥamza ėşidüp eyitdi: Ne içün aŋa yüz urmaduŋ Süleymān saŋa ne eylese gerek **(264) 16.** idi dėdi. Esmā eyitdi: Senüŋ ġayretüŋden varamadum. Hele sen ḫoş **(265) 17.** geldüŋ. Ol vaḳt ki ol bunda gele anı bulavuz. Esmā eyitdi: Ol senüŋ [166 b](266) **1.** ardınca olmışdur dėdi. Emīr Ḥamza eyitdi: Ḫoş ola dėdi. Anlar anda bu **(267) 2.** sözüŋ üzerinde ḳaldılar. *Ez-ne cānib* biz geldük bu yaŋa Süleyman Şāh **(268) 3.** ḥikāyetine geldük. Esmā, Ḥamzaya gėtdi bir nāme göndermek istedi ve bir taḫt-ı **(269) 4.** zümürrütden durdurup birisin Ḥamzaya vėripdi ve birisin Hürmüz Şāh-(270)5.a iki cinniyle yükledüp gönderdi. Ol iki cinni ve ol iki taḫtayı götürdiler. **(271) 6.** Ol dem Hürmüz ve Ḥamza ile Māzenderānda idi. Ol taḫt ile gelen cinni gelüp kendö-(272)7.zin Hürmüz Şāha gösterdi. Hürmüz Şāh anı gördügi gibi ḳorḳusından kendözin-(273)8.den gėtdi. Ḥᵛāce anı görüp Hürmüzüŋ yüzine gül-āb şaçdı şāhuŋ **(274) 9.** öŋine geldi durdı. Ḥᵛāce aŋa şordı ki: Saŋa ne oldı? Şāh cinni gör-(275)10.dügini Ḥᵛāceye eydivėrdi. Ḥᵛāce bu sözde iken ol cinni ḥᵛāceye**(276)11.**daḫı kendözini gösterdi, ḥᵛāce kendüyi şaḳladı andan aŋa şordı ki: **(277) 12.** Ne kişisin? Ol şaḫṣ eyitdi: Cinniyem. Ḥᵛāce eyitdi: Yā bunda ne işüŋ **(278) 13.** vardur? Ol cinni eyitdi: Şāh Hürmüz misin? Ḥᵛāce eyitdi: Yoḳ **(279) 14.** işbu oturandur dėdi. Andan cinni eyitdi: Bunca şāhdur ki beni **(280) 15.** göricek düşdi bī-ḫod[10] oldı. Eger Süleymānuŋ cümle devleri bunda **(281) 16.** gelecek olursa bu ne ḳılur dėdi. Ḥᵛāce şordı ki: Süleymān Şāh **(282) 17.** ne kişidür? Ol cinni eyitdi ki: Süleymān peyġamber aşlıdur, cümle ecnās anuŋ [167 a](283) **1.** ḥükmindedür dėdi. Bu kez ḥᵛāce dönüp Hürmüz Şāha eyitdi ki: Bu saŋa görü-(284)2.nen cinni imiş dėdi. Şāh eyitdi: Buŋa şor ki niye gelmişdür dėdi. Ḥᵛāce **(285) 3.** eyitdi: Neye geldüŋ? Cinni eyitdi: Süleymān Şāhdan gelürin ve bir nāme getürdüm dėdi. **(286) 4.** Hemān nāmeyi çıḳarup vėrdi andan ögüt vėrdi ki: Kendöziŋi şaḳın dėyü. Andan **(287) 5.** Ḥᵛāce ol perīye eyitdi ki: Kendöziŋi şāha göster ki bu nāmeyi şāha oḳuya-(288)6.lum dėdi. Ol cinni hem eyle eyledi kendüyi gösterdi andan ol nāmeyi **(289) 7.** oḳudılar murād ne idügin bildiler. Hürmüz cevāb vėrdi kim vilāyetüm ben daḫı **(290) 8.** onunam ammā ki düşmānum Ḥamzayı helāk ėtdüginden şoŋra ben aŋa duʻācı **(291) 9.** olayım dėdi ve kendözi ol cinni daḫı gidüp Ḥamza ḳatına geldi kendözini **(292) 10.** Muḳbil[e] gösterdi. Muḳbil anı alup Ḥamza ḳatına getürdi eyitdi: Ḥudāvendüm **(293) 11.** bu ne cinsindür? Ḥamza ol cinniye şordı kim: Ne ādemsin dėdi. Ol perī eyitdi **(294) 12.** ki: Bėgim Süleymān Şāhdan gelürem bir nāme getürdüm dėyüp hemān nāmeyi çıḳarup nāmeyi **(295) 13.** Ḥamza eline vėrdi. Ḥamza daḫı oḳudı güldi ve ol taḫtı görüp eyitdi: **(296) 14.** Yā ʻAmır, bu taḫtayı pārele yārenlere üleşdür dėdi andan ol cinniye eyitdi: **(297) 15.** Kişi

[10] Metinde *ḫod* biçiminde yazılmış.

'avratın ġayrı kişiye nice vėrür dėdi. Eger ol kişi bunda gele **(298) 16.** ol vaḳit anı bulavuz dėdi. Bir nāme yazdı ki Süleymāna gönderüp ol **(299) 17.** nāmeyi ol perī eline vėrdi. Perī nāmeyi alup Süleymān Şāh ḳatına getürdi. [167 a]**(300) 1.** Süleymān Şāh nāmeyi oḳuyup beġāyet ḳaḳıdı 'ālemüŋ leşkerlerini cem' **(301) 2.** ėtdi. Andan Gürbüzger cinniyi ilerü gönderdi anuŋ ardınca Mīr-i **(302) 3.** Māzi gėtdi çoḳ çoḳ ecnāslar gėtdiler andan Şebrev eyitdi: Ben gėtmezem **(303) 4.** dėdi. Süleymān eyitdi: Ne içün gėtmezsin dėdi. Şebrev eyitdi: Anuŋ içün **(304) 5.** gėtmezem ki Ḥamzanuŋ bėgi vardur anuŋ on iki biŋ leşkeri vardur, zenc ü ṭablı **(305) 6.** vardur, eger beni ançılayın ėdersin giderem dėdi. Süleymān Şebrevden çün **(306) 7.** bunı èşitdi güldi. Andan buyurdı iki yüz biŋ perī düzdiler. **(307) 8.** Ṭabl-ı 'ālem sancaḳ daḫı vėrdi. Andan ṣoŋra yėdi yıllıḳ nevāle getürdiler. **(308) 9.** Çün deŋize ėrdiler periler uçup deŋizlerden geçürürler idi. Süleymān **(309) 10.** bu vechle yėdi deŋiz geçdi andan Balıḳ Deŋizine ėrdiler anda bir mermer di-(310)11.rek gördiler. Üzerinde yazulmış nesneler gördiler. Süleymān oḳudı yazıl-(311)12.mış ki: Bu diregi ben ḳoyup dururam, ben ki Ḥamza idüm, dėyü yazmışlar. **(312) 13.** Süleymān anı oḳuyup göricek Süleymān daḫı altundan bir direk dikeḳoyup **(313) 14.** gėtdi. Andan Ud Deŋizine geldiler anda daḫı bir direk gördi, yazul-(314)15.mış ki: Ben ki Ḥamzayam, bu diregi ben dikdüm ve on sekiz yıl Kūh-ı Ḳāfı do-(315)16.landum hīç baŋa ḫarīf bir kimsene bulımadum. Süleymān anı gördi bir altun **(316) 17.** direk daḫı anda dikdi. Süleymāna ṣordılar: Bu Ud Deŋizi nice geçe-[168 a](317)1.lüm? Süleymān eyitdi: Bunda ḳuşlar vardur anlaruŋ yaġlarını dutunuŋ andan **(318) 2.** geçmek gerekdür dėdi. Vezīr-i Ṣaffān eyitdi: Bunca ecnās vardur ki ol ḳadar yaġ ḳanda **(319) 3.** bulur dėdi buyurdı. Devler deŋizlere ṭaldılar altun-gāhlarına varup ol ḳadar altun **(320) 4.** çıḳardılar ki ḥaddini ḳıyāsını Allāh dan ġayrı kimsene bilmez. Andan Süleymān buyurdı altundan **(321) 5.** bir köpri düzdiler ki ol Uduŋ iyisi aŋa èrmez idi. Andan geçdiler Yılan Deŋizine **(322) 6.** geldiler bir perī gönderdiler Yılanlar pādişāhına Yemliḫā oḳurlardı. Gelüŋ Süleymānuŋ **(323) 7.** elin öpüŋ dėdiler. Yemliḫa Süleymāna tebrük gönderdi. Tebrüküŋ birisi Şāh Müheray-(324)8.dı ve iki batman elmās bile gönderdi ve eyitdi ki: Var Ḥamzayı zebūn ḳıl andan ṣoŋra ben daḫı **(325) 9.** varam dėdi. Bu def'a varımazam dėyü ḫaber gelicek Süleymān Ḥamzaya yön dutdı. Andan Deryā-yı **(326) 10.** Cūşāne geldi. Ol balıḳ kim Yunus Peyġamberi yutmış idi. Hemān sā'at anda çıḳageldi. Süleymān **(327) 11.** selām vėrdi ve kendözini 'ayān ėtdi ve Ḥamzanuŋ vaṣfını dėyüvėrdi. Anda Ḳāf **(328) 12** ḳulesinüŋ ḳapusına geldi yėdi mühre gördi. Altısın İskender düzmiş idi **(329) 13.** ve yėdincisin altundan Süleymān nebī düzmiş idi, iki ḳanatlu ḳapu idi muḥkem berkitmiş idi. **(330) 14.** Ḳanadı altundan ve biri gümişden idi, üzerinde bir satır[11] yazu yazulmış idi. Ben ki Ḥamzayam bir **(331) 15.** perī kim bunı götüre, ol benüm ḫarīfüm ola dėmiş. Anda ḳondılar ve buyurdı iki nāme yazdılar. Birini [168 b]**(332) 1.** Ḥamzaya ve birini Hürmüze gönderdiler. Ol nāme kim Ḥamzaya geldi oḳudı, yazulmış ki: Ėy Ḥamza, gel **(333) 2.** baŋa mūṭī' ol dėyü. Ḥażret-i Ḥamza ḳaḳıyup ol nāmeyi pāreledi ve Süleymān, Ḥamzaya cevāhirden ne gön-(334)3.derdiyse yārenlere üleşdürdi. Anda ol nāme getürene ḫaber ṣordı ki ne ḳadar leşkerü-(335)4.nüz vardur dėdi. Ol kimsene eyitdi: Bilmezem ammā ol ḳadar bilürem ki altı biŋ ser-leşkerümüz **(336) 5.** vardur, her

[11] Metinde *şaṭır* biçiminde yazılmış.

birinüŋ otuz biŋ kere yüz biŋ leşkeri vardur fi'l-cümle çoḳalludurur. Bir perī bėgi var-(337)6.dur iki yüz biŋ perī anuŋ ḥükmindedür, cümlesi Ṭabl-bāzludur ve hem sizüŋ içün kīn dutmışlar-(338)7.dur. Ol bėg senüŋ bėgüŋ içün gelmişdür dėdi. 'Amır eyitdi: Yā Emīr n'olaydı kim **(339) 8.** beni bu perīye ḳoşayduŋ vara idüm, Süleymānuŋ 'askerlerin göreydüm. Ḥamza 'Amrı ol perīye **(340) 9.** ḳoşdı ve and vėrdi ki bir perīye 'Amır budur dėyüvėrmeye. Ol ḳulı ḳabūl eyledi 'Amrı getürüp **(341) 10.** Süleymāndan yaŋa gėtdi ve Süleymānuŋ çerilerini 'Amra gösterdi, 'Amruŋ 'aḳlı gėtdi. Bu ḳadar **(342) 11.** leşker göricek andan perī 'Amrı ḳoyup gėtdi ve kendözi Süleymān ḳatına gelüp ol nāmeyi Süleymāna **(343) 12.** vėrdi. Süleymān oḳudı, elinden bıraḳdı eyitdi: Hele varalum görelüm nice olur dėdi. **(344) 13.** *Ez-ne cānib* biz geldük bu yaŋa 'Amruŋ ḳıṣṣasına. 'Amruŋ 'aḳlı başına geldi kendüyi ol perī **(345) 14.** ṣūretinde ḳıldı ṭoġrı Saŋsārlaruŋ bārigāhına rebāb eline alup geldi nevāḫt ėtdi. Saŋsārlar **(346) 15.** buyurdı 'Amrı içerü getürdiler bir nevbet-i semā' dutdı. Ṭulū[12] deng-i ḥayrān ḳaldı. Zīrā ki anuŋ [169 a](347) **1.** gibi ḫayāl görmiş degil idi 'Amra ṣordı ki: Ne yėrdensin dėdi. 'Amır eyitdi: Ḥabeşistāndanam dėdi eyitdi: **(348) 2.** Süleymān Şāh naẓarına ne içün varmaduŋ? 'Amır eyitdi: Henüz bu sā'at geldüm yetişdüm ve hem **(349) 3.** Süleymān Şāh 'aẓametlü pādişāhdur, anuŋ ḥużūrındayuz, benüm gibi kemter vardur dėyü fikir ėtdüm. **(350) 4.** Ṭulū' eyitdi: Ben seni anuŋ naẓarına teberrük iletürin dėdi. Ṭulū' durdı 'Amrı Süleymān ḳatına **(351) 5.** getürdi. 'Amır ṭoḳsan biŋ bārigāh geçüp andan Süleymān bārigāhına geldi. Hemān ki Şebrev 'Amrı gördi **(352) 6.** ṣordı: Ne kişisin? 'Amır eyitdi: Ḥabeşem dėdi. Şebrev eyitdi: Yoḳ elbetde ādemsin. Yoḳ Hindistān **(353) 7.** ṭarafından gelürem. Şebrev eyitdi: Oġrıya beŋzersin seni öldürürem dėdi. Ṭulū' èşitdi Şebreve **(354) 8.** eyitdi: Bu muṭribdür Süleymān ḳatına iletürem ḳovġıl anı dėdi. Şebrev ḫançer çeküp hemān Ṭulū' **(355) 9.** ḳaçup gėtdi. Andan Şebrev gelüp 'Amruŋ yaḳasın berk dutup eyitdi: Ṭoġrusın söyle yoḫsa seni **(356) 10.** helāk ėderem dėdi hemān 'Amır eyitdi: Ben Ḥamzanuŋ bėgiyem, adum 'Amırdur dėdi. Şebrev eyitdi: Yā ne **(357) 11.** içün geldüŋ dėdi. 'Amır eyitdi: Şāhı görmege geldüm dėdi. Şebrev eyitdi: Gel imdi seni iledeyim **(358) 12.** şāhı saŋa göstereyim dėdi. 'Amır Şebreve eyitdi: İmdi evvel sen var dė ki: 'Amır seni görmege geldi ne **(359) 13.** buyurursın? Eger varmasına icāzet vėrürse sen daḫı beni anuŋ ḫużūrına ilet dėdi ve eger varma-(360)14.sına destūr vėrmez ise varmaḳ olmaz dėdi. Hemān Şebrev bunı ṣavāb görüp Süleymān ḳatına geldi **(361) 15.** eyitdi ki: Uşta Ḥamzanuŋ bėgi seni görmege geldi ne buyurursın? Süleymān ḳanı dėdi. Şebrev eyitdi: [169b](362) **1.** Uşta ḳapudadur destūr ister ki içerü gire. Süleymān eyitdi: Var getür çıḳup 'Amrı **(363) 2.** alup içerüye girdi yüz ṣāf ecnāslar ṭurmış. 'Amır mecmū'ların geçdi ammā 'Amır kendözin-(364)3.den gėtmiş idi. Süleymān taḫtı öŋine geldi gördi ki dört devler Süleymānuŋ taḫtını götür-(365)4.miş idi. 'Amır ḳarşu durup bir medḥ oḳudı. Her kim bu medḥ-i 'Amruŋ èşitdi ḥayrān ḳaldı **(366) 5.** āḫir 'Amır başın ḳodı Süleymānuŋ elin öpdi. Süleymān buyurdı bir ṣandal ḳodılar 'Amır geçdi **(367) 6.** oturdı ṭa'ām getürdiler yėdi. Andan Süleymān ṣordı ki: Yā 'Amır ne içün geldüŋ? 'Amır eyitdi: **(368) 7.** Senüŋ vaṣfını èşitdüm geldüm ki seni görem ve èşitdügümce imişsin yavuz er ṭoġmış-(369)8.sın dėdi. Süleymān faṣīḥ diliyle

[12] Metinde *ayn* işareti unutulmuş.

söyledi andan eyitdi ‘Amır ki: Rebāb çalaram. Süleymān eyitdi: **(370) 9.** İmdi bir nevāḫt ḳıl ki èşidelüm. ‘Amır berbudun ḳulaġın burdı ser-āġāz eyledi. Süleymān **(371) 10.** çün bunı èşitdi her ne ki arḳasında gèyer idi ‘Amra vèrdi, kendünüñ tācın Şebreve **(372) 11.** gèyürdi. Şebrev tācını ‘Amra vèrdi. ‘Amır hemān dem sıçradı tācı Şebrevüñ başından ḳapdı aldı **(373) 12.** başına gèydi. Süleymān ve cümle bègleri gülüşdiler Süleymāna ḫoş geldi döndi eyitdi: Yā **(374) 13.** Şebrev sen daḫı kendü tācıŋı vèr. Şebrev daḫı kendü tācını vèrdi, ‘Amır aldı kendü ḳoynunda **(375) 14.** gizledi. Andan yine Süleymān eyitdi daḫı nesne bilür misin dèdi. ‘Amır eyitdi: Bilürem dèyüp **(376) 15.** bārigāhuŋ saḳfın getürsinler emir èdti getürdiler. Andan ‘Amır ortaya gelüp yètmiş dürlü [170 a]**(377) 1.** oyun oynadı. Andan Süleymānuŋ bārigāhı başına çıḳdı başını bārigāh üzerinde dikdi **(378) 2.** ayaġı daḳıladöndi ve eline çār-pāre aldı ve aġzıyla neyi çaldı oynadı ki cümle şöyle emirler ve **(379) 3.** ḳullar taŋlaşdılar yine aşaġa inüp bir medḥ oḳudı. Çün emīrüŋ medḥin èşitdiler **(380) 4.** āferīn ḳıldılar faṣāḥat birle Süleymān daḫı ‘Amra āferīn oḳudı ve yine her ne kim gèyerse ‘Amra vèrdi. **(381) 5.** Andan şoŋra ‘Amır Süleymān ḳatında ne ḳadar cins var ise ol şekle girdi Süleymān ḳatına geldi. Andan şoŋra **(382) 6.** muġıl(?) oldı Keşiş(?) dilince Süleymāna medḥi oḳudı. Süleymān ‘Amrı taḫta geçürdi Şebrev ḥased èdüp **(383) 7.** ṭaşra çıḳdı, üç yüz arış boylu bir dev oldı başı gergedan başı gibi Süleymān öŋüne geldi. Hiç **(384) 8.** kimsene bilmedi ki bu Şebrevdür. Ammā ki Süleymān bildi gözinden bu şekliyle neye geldüŋ dèdi. Şebrev eyitdi: **(385) 9.** İsti‘māl èderem dèdi. Hele görelüm dèrken ‘Amır ṭaşra çıḳdı Taŋrıdan isti‘ānet diledi **(386) 10.** eyitdi: İlāhī beni şerm-sār ètme. Elin ‘ummān-ı kerāmete şoḳdı ve on kere ṣalāvāt getürdi elin **(387) 11.** yüzine sürdi bir ‘acāyib şekil oldı içerü girdi Süleymān ḳatına geldi bir medḥ oḳudı. Süleymān **(388) 12.** eyitdi: Ne cinssin ḳandan gelürsin? ‘Amır eyitdi: Gülistāndan. Andan Süleymān Gülistān Şāhı Şāyāle eyit-(389)13.di: Bunı bilür misin? Şāh-ı Bāl eyitdi: Vilāyetüm büyükdür ṣad hezārān buncılayın kimsene vardur ne bileyim **(390) 14.** dèdi. Āḫir ‘Amır kendüyi bildürdi andan Şebrev ile da‘vā ḳıldı şekillere girüp geldiler ‘aceb diller **(391) 15.** ile söyleşdiler andan ‘Amır yèdi başlu bir şaḫṣ oldı her başından dil vèrüp söyledi Şebrev [170 b]**(392) 1.** ‘āciz ḳaldı. Buġur Şebrev eyitdi: Yā ‘Amır gel senüŋle ileyü görüşelüm dèdi. ‘Amır eyitdi: Ben ḳavim içinde **(393) 2.** bir ġaribem. Süleymān eyitdi: Yā ‘Amır Süleymān nebī cānı çün ben mu‘āvenet ḳılmazam. Beni severseŋ pādişāhsın. Hep **(394) 3.** ecnāslar bunı ṭuyup[13] Süleymān ḳatına temāşāya geldiler ecnāslar yèryüzin ṭutdılar. ‘Amır Şebrevüŋ **(395) 4.** elin ṭutdı bir günlik yol gètdiler. Şebrev eyitdi: Eyü gètdüŋ gèrü dönelüm. ‘Amır eyitdi: Bir aylıḳ **(396) 5.** yola gidelüm andan segirdelüm eger azdur dèrseŋ bir yıllıḳ yol segirdelüm dèdi. Şebrev ‘āciz ḳal-(397)6.dı kendü sözine peşīmān oldı. Süleymān bildi ki Şebrev ‘Amır ile segirtmege ṭāḳat getürmedi. İkisini **(398) 7.** daḫı dönderdi. ‘Amrı kenāra dutdı her ne kim gèyer idi ‘Amra vèrdi. Ṣaffān daḫı gèydügini fi‘l-cümle Şebreve **(399) 8.** vèrdi. Andan Süleymān ‘Amra şordı ki: Ḥamzanuŋ ḳatında ne ḳadar vaẓīfeŋ vardur? ‘Amır eyitdi: Ayda otuz **(400) 9.** gündür ve ammā günde bir dönüm vardur hem anuŋla bilece büyüdük ve biz şehirlüyüz ve hem biz ḥ̆āce **(401) 10.** oġlancuḳlarıyuz ve her ne kim eline gèyürürse benden dirīġ eylemez baŋa vèrür dèdi.

[13] Metinde *duy-* ve *ṭuy-* ikili biçiminde kullanım vardır.

Andan Süleymān eyitdi: **(402) 11.** Yā ʻAmır gel bizüm ḳatımuzda dur ol şehr-i zerrīni saŋa vėreyim dėdi. Ol şehrüŋ içinde on iki biŋ **(403) 12.** köşk vardur biŋ Süleymān-ı Gerdeŋ vardur. ʻAmır eyitdi: Yā Süleymān eger tamāmen Ḳāfı baŋa vėrürseŋ Ḥamzanuŋ **(404) 13.** cānını terk ėtmezem ammā ki gėrü senüŋ naẓaruŋda ṭurayım dėdi. Andan Süleymāndan ʻAmır destūr **(405) 14.** istedi Süleymān ʻAmra destūr vėrdi ve hem şol ḳadar nesneler vėrdi kim üç yüz perīler güç ile **(406) 15.** getürdiler ʻAmrı daḫı bile getürüp Ḥamzanuŋ ḳatına iletdiler. Muḳbil ʻAmruŋ geldügini bilüp Ḥamzaya [171 a] **(407) 1.** ḫaber vėrdi. Ḥamza ḳarşu vardı ʻAmır ile görüşdi ve Ḥamza kendü perīlerini gördi ʻitāb ėtdi. **(408) 2.** Anlar eyitdiler: Biz senüŋ ḳullaruŋuz ammā nā-çār olup tābiʻ olduḳ dėdiler. Andan Ḥamza ʻAmrdan **(409) 3.** Süleymānı şordı ʻAmır ol ḳadar vaṣfėtdi ki ėşidenler ḥayrān olup kendülerden gėtdi-(410)4.ler andan ʻAmır eyitdi: Ḥāżır ol ki ḳaṣdı saŋadur. Ḥamza eyitdi: Taŋrı ḳaldırur anuŋ leşkeri **(411) 5.** çoġını benüm daḫı Taŋrum vardur dėyüp ol gelen perīleri ḫoş dutup yine Süleymāna gönder-(412)6.di ve bir nāme daḫı. Anlar daḫı Hamzanuŋ nāmesin alup Süleymāna iletdiler. Mektūbı vezīr alup o-413)7.ḳudı eyitmiş ki: Eger beni oḳursaŋ ben yalıŋuz varayım bu ḳadar leşker ile gelmek ḥācet degüldür. **(414) 8.** Erenler leşkersiz doġar Süleymān çün bu ḫaberi ėşitdi taŋladı dönüp vezīrine eyitdi: Yā vezīr, **(415) 9.** Ol Ḥamzayı görür misin hīç cānı yoġ imiş. Vezīr eyitdi: Ėy ciger güşem, Ḥamza anuŋ gibi erdür ki **(416) 10.** hīç kimseden ḳorḳmaz dėdi. Süleymān buyurdı leşkerler bindiler. Ḥamzadan yaŋa revāne oldılar her şehri ki uġra-(417)11.dılar şāḥlarını bile alup ve Zengībādları ve Ceyşileri ve herbir cinsden ki var idi bile üy-(418)12.dürdiler andan Serendiler geldiler İrci cinniye nāme gönderdiler ki tīz dur benüm ḳatıma gel ve şehri daḫı **(419) 13.** baŋa vėr. İrcinni daḫı cevāb vėrüp eyitdi ki: Şehir Ḥamzanuŋdur. Süleymān bunı ėşidüp ġāyet ḳaḳıdı **(420) 14.** perīlere buyurdı ki şehre lāġım urdılar evlerüŋ içlerine çıḳdılar. Ol şehrüŋ içinde **(421) 15.** bulduḳları ādemi dutdılar Süleymān ḳatına getürdiler. Süleymān buyurdı, İrci cinniyi dutup getür-[171 b](422)1.diler Süleymān eyitdi: Sen baŋa ʻāsī olduŋ. İrci eyitdi: Beni oġurluġıla dutduŋ er-(423)2.lik ile dutmaduŋ. Eger er iseŋ benüm bendümi elümden gider ve elüme bir ḳılıç vėr bu dev-(424)3.leri ki senüŋ ḳatuŋdadur cümlelerini pāre pāre ḳılayım. Zernāḳ Dev bu sözi ėşitdi eyitdi: Benden **(425) 4.** yaŋa bir naẓar ḳıl. İrci baḳdı Zernāḳa eyitdi: Benüm ile cenk ėder misin dėdi derḥāl ḳaḳıdı. **(426) 5.** İrci eyitdi: Ḥamza ki benüm serverümdür nice senüŋ gibi kimesneleri helāk ėtmişdür. Ben da-(427)6.ḫı seni helāk ḳılurın dėdi. Andan Süleymān Ḥamzaya āferīn ḳıldı ve İrciye ḫil'at gėyirdi. **(428) 7.** ve Serendil Ḳumanı ḫoş dutdı eyitdi: Ḳul olınca böylece olmaḳ gerekdür dėdi. Andan **(429) 8.** aḳça ve altun kesdürdi aḳçanuŋ bir yanında kendü adın ve bir yanında Ḥamzanuŋ adın sikke **(430) 9.** urdı. Andan ḳalḳup Keşmire geldi anuŋ ḳavmlerini daḫı ḫoş dutdı Müngehāyla daḫı **(431) 10.** ḫil'at gėyirdi. Müngehā kimdi? Ḥamzanuŋ ḫāṭrı ḳalur dėdi ammā vilāyetüm saŋa ışmarladum **(432) 11.** dėdi. Anda daḫı Süleymān kendü adına sikke ḳazdurdı ve aḳça kesdürdi andan Şehremiye geldi. **(433) 12.** Yemen Şāḥına daḫı ḫil'at gėyürdi andan daḫı altun aḳça kesdürdi andan şehr-i Mekkeye geldi. **(434) 13.** Şeybe ėşidüp ḳarşu geldi Süleymānuŋ yüzin gördi gözlerinden öpdi. Süleymān daḫı Şeybe-(435)14.nüŋ elin öpdi andan Kā'benüŋ örtüsin degişdürdi. Kā'benüŋ içine vardı, gėrü çıḳdı. **(436) 15.** Andan Süleymān gidüp

Ḥamzanuŋ sarāyına vardı baḳdı gördi eyitdi: Bu ne ‘acebdür Ḥamzanuŋ adı [172 a](437) 1. maġribden ve maşrıḳa dutmışdur sarāyı bu mıdur dėdi. Şeybe eyitdi: Yā Süleymān ol dünyāyı büt ėdin-(438)2.miş degildür. Andan Süleymān bunı ėşitdi buyurdı kendinüŋ lā‘lden taḫtını Ḥamzanuŋ (439) 3. taḫtı üzerine ḳodılar andan ol sarāyı bezediler ve Kā‘benüŋ ḳavmine çoḳlıḳ māl vėrdi andan (440) 4. Süleymān ṣorup eyitdi ki: Yā Şeybe Resūl ḥażret-i ‘aleyhi’s-selāmuŋ ‘alāmeti belürdi mi belürmedi (441) 5. mi dėdi. Şeybe eyitdi: Resūl ḥażret-i ‘aleyhi’s-selām ṭoġdı ammā bunda degül dėdi Süleymān (442) 6. eyitdi Ne olaydı ki anı benüm yanıma getüre idüŋ, tā yüzüm anuŋ ḳademine sürem dėdi. (443) 7. Şeybe çün Süleymāndan bu sözi ėşitdi Ebu Bekiri gönderdi. Ol daḫı vardı Resūl (444) 8. ḥażret-i ‘aleyhi’s-selāmı Ḥalime ile bile getürdi. Süleymān Hanmān ḥażret-i Resūl ‘aleyhi’s-selāma ḳarşu vardı. Gördi (445) 9. ki yüzi nūrından nūr göge direk direk olmış. Andan Süleymān dönüp vezīre ṣordı: Bu kişi-(446)10.nüŋ ‘alāmeti nicedür dėdi. Saffān ol ḳadar ögüp vaṣfėtdi ki Süleymān ḫayrān ḳaldı med-(447)11.ḥini ėşitmek ile Resūl-i ḥażret-i ‘aleyhi’s-selāmı sevdi ‘āşıḳ oldı. Atından ve taḫtından (448) 12. inüp piyāde olup öŋinden baş ḳodı ve Ḥażret-i Resūl ‘aleyhi’s-selāmuŋ riḳābın öpdi. (449) 13. Ebū Cehlüŋ cigeri ḥasedden pāre pāre oldı. Muḥammed ‘aleyhi’s-selām üzerine dört biŋ ṭabaḳ altun ṣa-(450)14.çu ṣaçdı andan Resūl ‘aleyhi’s-selām ḥażretlerinüŋ eri örtüsini Süleymān eline alup yayan Mekke (451) 15. şehrine varınca öŋünce yöridi ve Resūle çoḳ taḫtlar vėrdi. Ḥażret ṣordı ki: Yā [172 b](452) 1. Süleymān bunda ne içün geldüŋ? Yoḫsa Kā‘beyi ziyāret ėtmege mi geldüŋ dėdi. Süleymān (453) 2. eyitdi: Hem Kā‘be ziyāretine geldüm ve hem Ḥamza içün geldüm ki anı zebūn ḳılam dėdi. Resūl ḥażret-i (454) 3. ‘a.s. eyitdi: Yā Süleymān kimse Ḥamzayı zebūn ḳılmayup durur ve ḳılmaz daḫı ol eyitdügi Allāh ḳudretinden-(455)4.dür ve Ḥaḳ Te‘ālā ḳudretinden on sekiz ferişte Ḥamza ile bile yād ėtmişdür. Her ḳanda giderse (456) 5. bile devr-i mu‘āvenet ėderler. İmdi dön gėrü gėtdi ki Ḥamzaya varıcaḳ nāmusıŋ ṣunup gider-(457)6.sin dėdi. Süleymān bunı ėşidüp eyitdi: Yā Resūl dünyāda cihāngīr bir gerekdür. Hele (458) 7. görelüm nice olur? Andan Süleymān eyitdi: Şükir yā Resūl-ullah ki senüŋ mübārek cemālüŋi (459) 8. gördüm her gāh ki resūlüŋ mübārek yüzine naẓar ḳılurdı. Elvān sizlere ẓāhir olur idi (460) 9. gözine geleni ol görür idi. Bu mu‘cizeyi resūlden Süleymān göricek derḥāl resūlüŋ (461) 10. ayaġına düşdi ve eyitdi ki: İḳrār ėder mi ki sen Ḥaḳ Resūlisin. Taŋrı birdür, pāk-ı (462) 11. münezzehdür <ve> her nesneden dėdi. Resūl çoḳ nesneler vėrdi. Süleymān andan gėrü dönüp (463) 12. odasına gelicek Hürmüzden elçi geldi nāme getürdi eyitmiş ki: Vilāyet senüŋ olsun ben daḫı senüŋ ḳu-(464)13.luŋam hemān tīz gelüp düşmānı helāk eyle dėmiş. Çün Süleymān nāmeyi oḳudı. Andan Şeybe dört (465) 14. kez yüz biŋ māl vėrdi ve Hürmüze dört yüz biŋ leşker gönderüp Saŋsārlar begenivėrdi. (466) 15. ve perī bėgini ‘ifrītler ile ol Hürmüzden gelen elçi ile bile gönderdi ki uş biz daḫı var-[173 a](467)1.duḳ dėyü bunlaruŋla ḫaber gönderdi. Meger ‘Amır daḫı Ḥamza ḳatından Süleymāndan yaŋa gėtmiş (468) 2. idi. Azra ḳarşu uġradı aḥvāli bildi kendüni Saŋsār şeklinde ḳıldı. Meger Ḳays (469) 3. bin Ḳāşım şikārda idi ‘Amrı gördi ṣordı eyitdi: Yā āḫī ḳanda idüŋ? ‘Amır (470) 4. eyitdi: Süleymān ḳatına giderdüm yolım buncılayın ḥāl gördüm yine döndüm dėdi. Ḳays (471) 5. bin Ḳāşım eyitdi: Yā āḫī Ḥamza yā niçün baŋa anları gösteresin fetḥa ėdem dėdi. ‘Amır Ḳaysı (472)

6. aldı anlara ḳarşu getürdi. Ḳays leşkeri göricek bir kez na'ra urdı ki dāyireye zelzele düş-(473)7.di ḥamle ḳıldı evvel gönder ile Eyberi yıḳdı andan Ṭulū'ı yıḳdı andan Saŋsārı **(474) 8.** yıḳdı andan 'Anḳarıb 'Afiriyeti yıḳdı ve cümleyi bağladı andan Ḳorḳās Dev geldi **(475) 9.** havā yüzinden Ḳaysuŋ boynuna kemend bıraḳdı. Ḳays kemendi döndi bir kez na'ra urdı. **(476) 10.** Ḳorḳās serāsime oldı Ḳays çekdi atınuŋ beli üzüldi ve hem kemend daḫı üzüldi **(477) 11.** Ḳays heybetle na'ra urdu ki Ḳorḳās girib-ran(?) oldı iki biŋ dev helāk olup **(478) 12.** bėş yüz dev giriftār oldı. Zīrā ve 'Amır daḫı neft ile cenk ėder idi. Dört yüz **(479) 13.** biŋ mālı Ḳays alup Ḥamza ḳatına getürdi. Bu yaŋa Ḥamza Ḳāsıma şordı ki bir ḳaç gündür **(480) 14.** Ḳays görünmez dėdi. Bunlar bu sözde iken 'Amır içerü gelüp Ḳaysuŋ aḥvālini Ḥamzaya **(481) 15.** eydivėrdi. Ḥamza ėşitdi şād oldı. Ḳāsım ve Rüstem ve Cihāngīr ėşidüp şād [173] [b]**(482) 1.** oldı atına binüp Ḳaysa ḳarşu varup görişdiler. Ol 'ifrītleri bağlu getürüp **(483) 2.** gördiler ki Ḳays anları dutmış idi, taŋladılar. Andan ṭutup Ḥamza ḳatına geldiler. Ḳays **(484) 3.** ilerü varup Ḥamzanuŋ elin öpdi Ḥamza daḫı Ḳaysı iki gözinden öpdi. Andan 'Amır Ḳaysuŋ **(485) 4.** cenkini Ḥamzaya ve yārenlere eydivėrdi cümlesi Ḳaysa āferīn ḳıldılar. Rüstem ėşitdi Ḥased **(486) 5.** eyitdi: Ḥamzadan oġurlayın. 'Amra söyledi eyitdi: N'olaydı beni anda Süleymān ḳatına **(487) 6.** iledeydüŋ. Ben daḫı bir fetḥeyleye idüm dėdi. 'Amır eyitdi: Ḥamzadan ḳorḳaram. Rüstem eyitdi: **(488) 7.** Yā āḫī ġam yėme sen beni anda ilede yā seni öldürürem dėdi andan 'Amır rāżı oldı **(489) 8.** hemān Rüstemi sāzende ṣūretinde ėdüp eline def vėrüp kendi rebāb eline alup **(490) 9.** andan ṭurup Süleymān ḳatına geldiler. Rüstem ol 'aẓamet-i leşkeri gördi ḫayrān ḳal-(491)10.dı. Tā anlar gelince ḳıṣṣanuŋ ḫaberi Süleymāna gelüp ėrişdi, eyitdiler ki: Ḥamzanuŋ bir ḳulı **(492) 11.** devleri ḳırdı ve māluŋı aldı gėtdi dėdiler. Süleymān eyitdi: Bir ġulam buncılayın **(493) 12.** iş eyleye. Gel ḳıyās eyle ki Ḥamza nice ola bu ta'accübde[14] iken 'Amır ile Rüstem Süleymān ḳatına geldiler. **(494) 13.** 'Amır bir medḥ oḳudı. Şebrev 'Amrı bildi ve eyitdi: Ḳandan geldüŋ? 'Amır eyitdi: Semerḳanddan **(495) 14.** geldüm. Şebrev eyitdi: Sen 'ayyār degül misin dėdi. 'Amır eyitdi: 'Ayyār degülem, bir muṭrib kişi-(496)15.yem gözüŋ görmez mi dėdi. Şebrev bu sözi ėşitdi ayruḳ söylemedi hemān [174] [a]**(497) 1.** 'Amır gelüp muṭriblerüŋ arasında ḳarār eyledi oturdı. Çünki nevbet-i 'Amır geldi ser-(498)2.aġāz ėdüp Rüstem sāzendelıḳ bilmez idi. Süleymān anı görüp 'Amra eyitdi: Ey rebāb-(499)3.çı ol bir yanuŋdan def dutan def çalmaḳ bilmez ola mı dėdi. 'Amır eyitdi: Ey şāh bu yarum **(500) 4.** henüz gelmişdür yėŋile luṭfėdüp ma'ẕūr[15] buyursın dėdi. Süleymān dönüp Şebreve eyitdi: **(501) 5.** 'Acebdür ki bu ḥarīf 'Amır olmaz ise dėdi. Şebrev eyitdi: Ben daḫı eylece bilürem dėdi ammā beni **(502) 6.** rebābçıyam dėyü nāzüklik ile oynadur yörür dėdi. Hemān Süleymān dönüp 'Amra eyitdi: Ben **(503) 7.** seni 'Amra beŋzetdüm dėdi. Ol bir yaruŋ beŋzer ki Ḥamzadur dėdi. 'Amır eyitdi: Ne ben 'Amram ve ne **(504) 8.** bu Ḥamzadur. Ėy Şāh-ı ālem, anlar ne kişilerdür ki ben anlaruŋ adların şimdi ėşitdüm **(505) 9.** dėdi. Ben ḥod Semerḳand şehrinden gelürem. Anlar ne yėrde olur, ben anları bilmezem dėdi. Andan **(506) 10.** Ḳorḳās Dev eyitdi: Ne olaydı ol kimseneler bunda olaydı ben anları eski bez **(507) 11.** bigi pāre pāre ėder idüm anlaruŋ bunda ne işleri vardur dėdi.

---

[14] Metinde *te'accib* biçiminde yazılmıştır.
[15] Metinde *ma'zur* biçiminde yazılmış.

Rüstem bunı Ḳorḳās **(508) 12.** Devden èşitdi eyitdi: Hele èy nā-bekār herze söyleme. Eger Süleymān şāh naẓar-ı şerīfinde **(509) 13.** olmayaydı işbu sā'at seni öldürürdüm dèdi. Ḳorḳās Dev eyitdi: Ya'nī **(510) 14.** hīç benden ḳorḳmaz mısın? Rüstem eyitdi: Hemān ben Bārī Te'ālā 'azze ve celle ẕikri ḥażretlerinden **(511) 15.** ḳorḳarın, senüŋ gibi kimseneden ne ḳorḳaram dèdi. Ben senüŋ gibi iki yüzin öldürüp-[174 b](512) 1.dürün dèdi. 'Amır bunlaruŋ bu sözlerini hīç ḳulaġına ḳoyup diŋlemezdi ve ammā **(513) 2.** kendünüŋ sāzcuġazını oŋat vech ile nevāḫt ḳılur idi ve hem Rüstem Cihāngire 'Amır **(514) 3.** diş ḳışdı hemān Süleymān Şāhuŋ gözi aŋa ṭüş oldı, gördi ve güldi. Çaġırdı ki **(515) 4.** Èy rebābçı epsem dur ben seni ne işe geldügini gördüm. Hemān 'Amır ol vaḳt sākin oldı. **(516) 5.** Ḳorḳās eyitdi: Yā Süleymān baŋa bir icāzet vèr ki durayım bunı loḳma ḳılayım dèdi. Süleymān eyitdi: Ey nā-(517)6.bekār bunlar benüm müsāfirlerümdür dekdurur Rüstem eyitdi: Èy Şāh-ı ālem biz ḳuluŋuza daḫı destūr **(518) 7.** vèrgil ve hem bir dem teferrüc eyle gör ki ben aŋa ne ḳılurın dèdi. Hemān Süleymān destūr vèrdi, Ḳor-(519)8.ḳās el uzatdı ki Rüstemi duta. Rüstem Süleymāna ḳarşu eyle na'ra urdı. Şöyle ki Süleymānı ditreme **(520) 9.** dutdı. Devler daḫı ḫurūş ḳıldılar ki Rüstem Cihāngīre ḥamle ḳılalar. Süleymān ḳomadı döndi **(521) 10.** Rüsteme ṣordı ki ne kişisin? Ṭoġrusın eydivèrdi: Yoḫsa devlere bu def'a buyur-(522)11.dum seni pāre pāre èderler dèdi. Rüstem bunı èşidüp güldi eyitdi: Eger zehrüŋ var ise **(523) 12.** devlere buyur ḥamle eylesünler devleri senüŋ öŋinde oŋat ḳırayım dèdi. Süleymān eyitdi: **(524) 13.** Èy yigit cān ḳadrini bilmez misin? Henüz oġlansın, dünyāyı doyınca görmedüŋ sin. **(525) 14.** Rüstem eyitdi: Bu cānı baŋa Taŋrı vèrdi gèrü ol alur. Süleymān eyitdi: İmdi aduŋ **(526) 15.** nedür dèdi. Rüstem eyitdi: Ādem-i Şebrevdür. Şebrev Zernāḳ adın èşitdi oturduġı [175 a](527) 1. yèrden kendünüŋ atlarını dişiyle çekdi pāre pāre eyledi. Devler anı gördiler dutdılar **(528) 2.** ḳomadılar. Dèvlerüŋ elinden kendözini çekdi ki Rüstemi duta. Süleymān ḳaḳıdı eyitdi: **(529) 3.** Èy nā-bekār saŋa kim buyurdı ki buŋa çapunasın? Zernāḳ Dev ḳorḳusundan demkeşin andan **(530) 4.** soŋra Süleymān eyitdi: Èy yigit bunlaruŋ şāhı benem, benüm ile sen evvel bir pençe ṭut, eger beni **(531) 5.** basasın öyle bil ki dukāsını zebūn ḳılursın dèdi. Rüstem eyitdi: Ḥoş ola hemān bunla-(532)6.ruŋ ikisi ilerü gelüp pençe dutdılar. Rüstem ḳāyim geldi. Süleymān güldi eyitdi: Rāst **(533) 7.** söyle ki Ḥamza mısın? Rüstem eyitdi: Yoḳ ben Ḥamzanuŋ oġlıyam, adum daḫı Rüstem Cihāngīrdür. **(534) 8.** Biz daḫı bir zamān senüŋ gibi cihāngīrlik da'vāsın èder idük tamām töreni dutdum idi **(535) 9.** ammā çünki Ḥamzaya ḳarşu geldüm kendü miḳdārumı bildüm. Benüm miṣlüm Ḥamzanuŋ ḳatında **(536) 10.** neye beŋzer birazcuḳ aḳar çāy vardur ḳarışur belürsiz olur hemān miṣlüm oldur dèdi. **(537) 11.** Süleymān bunı èşidüp taŋladı eyitdi: Èy 'Amır, bizden hīç ḳorḳmaz mısın ki iş bunı benüm **(538) 12.** yanıma alup getüresin. 'Amır cevāb vèrüp eyitdi ki: Ben bunı ḳorḳudan ötrü getürdüm. Eger **(539) 13.** getürmesem beni bu kişi öldürdi taḥammül èdmedi tā saŋa gelüp yetişmeyince arzusı geçmedi, **(540) 14.** murādı senüŋ bu 'aẓametüŋ görmek idi dèdi. Andan Süleymān eyitdi: Yā 'Amır bu kerre uş **(541) 15.** seni Rüsteme 'atā èdtüm dèyüp bunlara bī-nihāye nesneler vèrdi ve bunları Ḥażret-i Ḥamzadan [175 b](542) 1. yaŋa gönderdi. Bunlar daḫı hemān gèrüsine gidüp Ḥamzaya geldiler. Süleymān ḥālini Ḥażret-i Ḥamzaya **(543) 2.** dèdiler ve hem Süleymānuŋ armaġānlarını Ḥażret-i

Ḥamzaya vėrdiler. Ḥamza eyitdi: Gerekdür ki biz daḫı **(544) 3.** aṇa armaġān gönderelüm. Bėgler eyitdiler: Göndermek ḥācet degüldür. Bunlar ḳavl ėdüp bir **(545) 4.** tīġ gönderdiler. Süleymān anı ḳabūl ėtmedi gėrü gönderdi. Andan Süleymān ḳaṣdėtdi ki Kā'beyi **(546) 5.** altun ile yapa. Şeybe eyitdi: Yā Süleymān Ḥaḳ Te'ālā Celle ve Celāle bunı bu vechle yapmaḳ buyurdı. **(547) 6.** Kā'beyi yapacaġuṇ mālı dervīşlere baḫşiş ėt hemān yine ḥacc ṣevābını bilürsin hem Süleymān **(548) 7.** eyle yapdı andan ṣoṇra yaraḳ ėtdi ki varup gide. Süleymāna eyitdiler ki: Dört yüz biṇ **(549) 8.** ādem çerileri geldiler ve alup bunları Şāh Süleymān naẓarına geldiler. Ol leşkerüṇ pādişāh-(550)9.ları gelüp Süleymānuṇ elin öpdiler. Süleymān gördi ki bu leşker pādişāhları bir ḳızdur. **(551) 10.** Süleymān bu ḳıza eyitdi: Ne yėrden gelürsin? Ḳız eyitdi: Ḫāḳān Egirden gelürem. Behrām Ḫāḳānın **(552) 11.** neslindenem. Benüm ceddümi Ḥamza öldürmişdür ol Ḥamza benüm ḳanlumdur, ėşitdüm ki Şāh-ı **(553) 12.** 'ālem Ḥamzaya ḳaṣdėtmişdür. Ben daḫı geldüm ki Ḥamzadan ceddüm ḳanını ṭaleb ėdem alam dėdi. **(554) 13.** Süleymān eyitdi: Ḫoş geldüṇ. Ben senüṇ ceddüṇ ḳanını Ḥamzadan alıvėrem dėdi. Süleymān ol **(555) 14.** ḳızı beġāyet sevüp 'āşıḳ oldı. Andan atlanup Medāyin'e gelüp Fīd yazusına ḳondılar. **(556) 15.** Anda bir ādem gördiler ki bir yol üzerinde durur, gelen kimsenelerüṇ bācın ister. Süleymān [176 a](557) 1. aṇa Dengīlerden bir kişi gönderdi ki vara ṣora ki şol Ṭuran ne ādemdür? Oṇat bil **(558) 2.** baṇa ḫaber vėr dėdi. Meger ol server Muẓaffer Hindikaba aydı: Ol zamān ki Bediü'z-zamān **(559) 3.** Kūhistāndan gėrü dönmiş idi anda Muẓaffere uġramış idi ol daḫı Ḥamzaya varmaġa **(560) 4.** ḳaṣdėtmiş idi. İkisi Bediü'z-zamān ile üç gün cenk ėtmişler idi. Āḫir güreş **(561) 5.** dutarken Bediü'z-zamān Muẓafferi başdı Muẓaffer daḫı Ḥamza başı çün beni öldürme dėyü **(562) 6.** and vėricek Bediü'z-zamān daḫı ol andı ėşidicek kendözini andan gėrü çekdi **(563) 7.** idi. Andan Bediü'z-zamān Ḥamza ne kişidür bilür misin dėdi. Muẓaffer eyitdi: Benüm ceddümdür. **(564) 8.** Bediü'z-zamān eyitdi: Ḥamza benüm atamdur. Bu sözi bunlar biribirinden ėşitdiler biribiriyle gö-(565)9.rişdiler andan ṣorup deṇiz kenārına geldiler ve gemiye binüp revāne oldılar hefteden ṣoṇra **(566) 10.** bir mevc gelüp ikisini biribirinden ayırdı. Muẓaffer Yemene geldi çıḳdı anda ḳondı Süleymānuṇ ḫaberin **(567) 11.** anda ėşitdi atına süvār oldı ve yol üzerine gelüp Süleymānuṇ leşkerinüṇ öṇini aldı. Çün **(568) 12.** Süleymān gönderdi bir Zengī bundan bir ḫaber istifsār ėde. Ol Zengī daḫı gelüp Muẓaffere dėdi ki: **(569) 13.** Ne ādemsin? Ol daḫı cevāb vėrüp eyitdi ki: Bize bu gelenden ḫaber bāc bardıḳ. Gerekdür ol Zengī **(570) 14.** daḫı eyitdi: Aṇladum ne dėrsin. Muẓaffer eyitdi: İki gözüniṇ birisini baṇa vėr andan ṣoṇra **(571) 15.** gel yoluġa gėt dėdi. Zengī bunı ėşitdi daḫı ḳaḳıyup buṇa ḫamle eyledi. Muẓaffer Mecāl [176 b](572) 1. gürzini eline alup ḫavāle ėdüp Ḳanṭār Zengīyi atından yıḳdı andan 'Anucı yıḳdı andan (573) 2. Ḳanaṭorı yıḳdı andan Sencārı andan Secāncurı andan Sünbatı ve Soḳraṭı yıḳdı fi'l-cümle bunları **(574) 3.** muḥkem bend ėtdi andan Gürciler ḫamle eylediler andan Eb'āsi ve Encāsı yıḳdı ve daḫı bunları **(575) 4.** bend eylediler andan evvel Gergesler ḫamle eyledi andan ol Gelbisi yıḳdı ve Cumhur Şāhı ve Cemili yıḳdı **(576) 5.** ve İdrisi yıḳdı ve daḫı bend ėtdi andan ṣoṇra İskender-i sürḫı ve Aḥmer-i Cinni ve Ṭulū'ı Saṇsārı yıḳdı **(577) 6.** ve Cābiri yıḳdı bend ėtdi. Muẓaffer bu cenküṇ içinde iken Süleymān daḫı havānuṇ yüzinden **(578) 7.** gelüp ėrdi lā'l taḥtuṇ

üzerinde oturmış idi. Ṣaffān Vezīri ile şāḥa baḳup gör-(579)8.di ki kendünüŋ yavuz pehlevānları bend içinde yaturlar. Henüz Muẓaffer daḫı cenk-i sulṭānī **(580) 9.** èder idi. Süleymān vezīrine eyitdi: Bu er ḫūb er ancaḳ ġāfil görmek olmaz dèdi. Vezīr daḫı **(581) 10.** cevāb vèrüp eyitdi: Bu er Ḥamzanuŋ oġlanlarındandur. Süleymān güldügünden Muẓafferüŋ ḳulaġına **(582) 11.** bir āvāz èşidüldi dönüp havāya naẓar ètdi. Ol ḳadar devler vezīrler gördi ki ḥisābı **(583) 12.** ve ḥaddi yoġ idi ve andan ṣoŋra Süleymānuŋ taḫtını gördi hemān Muẓaffer Bārī Te'ālā Celle Celāle Ḥażret-(584)13.lerine nāz u niyāz ètdi ki pādişāh-ı kerīm, bu daḫı bir ādemdür. Bunuŋ gibi salṭanatda du-(585)14.rınca hemān Süleymān èrdi selām vèrdi Muẓaffer daḫı ikrām ètdi. Andan Süleymān ṣordı [16]**15.** eyitdi: Ne ādemsin ki cānuŋ ḳadrini bilmezsin dèdi. Muẓaffer daḫı cevāb vèrüp eyitdi ki: [177] [a]**(586) 1.** Bir cān içün ne ḳorḳmaḳ gerekdür. Ben ḫod Ḥamza içün bu yol üzerinde bāc-ı barḳa isterin yā **(587) 2.** sen ne ādemsin ki bu 'aẓametle geldüŋ dèyüp aŋa suāl ètdi. Süleymān eyitdi: Benüm adıma Şāh-ı **(588) 3.** Süleymān dèrler. Ben bu dünyānuŋ pādişāhıyam sen baŋa niçün 'āṣī olduŋ? dèyüp ve hem benüm **(589) 4.** işbu yārenlerümi ne içün dutduŋ tīz ḳoyuvèr dèdi. Yoḫsa işte[17] şimdi senüŋ derüŋi **(590) 5.** ṣoyup içine ṣamān ṭoldururam dèdi. Hemān Muẓaffer eyitdi: Hele sen bu def'ā bunda Ḥażret-i **(591) 6.** Ḥamzanuŋ bāc barḳasın vèr andan yārenlerüŋ al ve yoluŋa var gèt yoḫsa hemān seni daḫı **(592) 7.** anlarcılayın èderem dèdi. Süleymān eyitdi: Èy yigit yüzüŋi aç bir göreyin dèdi. Ol **(593) 8.** daḫı yüzüni açdı. Süleymān eyitdi: Yā yigit, sen Ḥamzanuŋ oġlanlarına beŋzersin dèyüp **(594) 9.** ve hem Süleymānuŋ göŋli Muẓafferi severlendi. Muẓaffer daḫı eyitdi: Yā Süleymān sen daḫı yüzüŋi aç gör-(595)10.eyin dèdi. Ol daḫı baḳup Süleymānuŋ yüzüni gördi eyitdi: Sen daḫı Ḥamzanuŋ oġlanları-(596)11.na beŋzersin dèdi. Süleymān Şāh oġlıyam benüm Ḥamza oġlanlarına n'em beŋzer dèdi. Bunı dèyüp **(597) 12.** biribiriyle cenk eylemege başladılar. Gèce èrişdi 'aḳılları lā-ya'ḳıl olmış idi. Aḫşām **(598) 13.** idügin bilmeyüp gèceden tā ṣabāḥa degin cenk ètdiler andan vezīr bunlaruŋ **(599) 14.** üzerine gelüp eyitdi ki: Gelüŋ ta'ām yèyüŋ dèyü vezīr bunlara çoḳ söyledi. **(600) 15.** Vezīrüŋ anlar sözüni èşitmediler dönüp Muẓaffer vezīre ḳaṣdètdi. Süleymān eyitdi: [177] [b]**(601) 1.** Èy nā-bekārlar uş ḫarīfüŋ benem andan ne istersin dèdi. Vezīr çün bu ḥāli gördi devlere **(602) 2.** buyurdı, Muẓafferüŋ üzerine kemend atdılar dutup Süleymān ḥużūrına getürdiler. Süleymān **(603) 3.** eyitdi: Muẓaffer şimdi nicesin? Bu daḫı eyitdi ki daḫı nice olsam gerekdür? Eger Ḥażret-i Ḥamzaya **(604) 4.** bizüm içün cevāb vèrebilürseŋ öldür dèdi. Süleymān eyitdi: Ol Ḥamza dèdügüŋüz **(605) 5.** ne ādemdür? Muẓaffer eyitdi: Ol benüm ceddümdür. Süleymān bu sözi èşitdi Ḥamzaya āferin **(606) 6.** oḳudı. Muẓaffer çoḳ māl vèrüp ḳoyuvèrdi. Süleymān gelüp leşker ile ḳondı ve andan ṣoŋra **(607) 7.** yine geçüp Ḥamzadan yaŋa revāne oldı. Süleymān leşker ile gelüp Medāyine ḳondı ḫātun Bānū èşidüp **(608) 8.** bunlaruŋ temāşāsına ḳarşu çıḳup tamām yèdi güne dek bunları teferrüc eyledi tamām leşkerler **(609) 9.** ol yèrden göçdiler. Andan ṣoŋra sekizinci gün Ḫātun Bānū varup Süleymān Şāhuŋ elin öpdi **(610) 10.** ve ḳırḳ sāzende peşkeş çeküp ve ölen leşkerlerini anda ḳondurup ve Süleymānı alup şehre **(611) 11.** getürdi andan Süleymān

[16] Bu satır dizinde, bir önceki satır numarasıyla yansıtılmıştır.
[17] Metinde sözcüğün böyle kullanımına çok nadir rastlıyoruz.

eyitdi: Ėy Bānūlar Bānūsı Şāh, bunda olmaġıla sizlere ġāyet zaḥmet **(612) 12.** oluruz dėdi. Ḫātun eyitdi: Ėy Şāh-ı ʻālem şehir daḫı şāh daḫı ḥażretleriŋüzdür **(613) 13.** dėyüp hemān şāhı alup Hürmüz sarāyına getürdi. Süleymān Şāh içerü sarāya girdi oŋat vechle **(614) 14.** görüp temāşā ėtdi geregi gibi sarāyını begendi ve taḫtuŋ ṣaġ yanında dört zerrīn kürsīler **(615) 15.** var idi ve ṣolında dört yüz gümiş kürsīler var idi ve ṣol yanında orta yėrinde [178 a]**(616) 1.** ol taḫt-ı zerrīn ki ḳonulmış idi. Geçüp şāh oturdı ḳarār ėtdi. Bu sarāy **(617) 2.** Ḥamzanuŋ sarāyından yegrekdür dėdi. Bėgler eyitdiler şāha: Bu yėdi iḳlīmüŋ ṣulṭānıdur, **(618) 3.** bunı sen bir ʻarap oġlanına beŋzedürsin dėdi. Ḫātun Bānū üç gün Süleymāna ḫiẓmet **(619) 4.** ėtdi. Süleymān Şāh ʻişretde otururken Ḫātun Bānū mecmūʻı bėglerüŋ ḳızlaru-$_{(620)5.}$nı Süleymān ḳarşusına getürdi. Süleymān daḫı anlaruŋ içlerinden birini begenüp ṣor-$_{(621)6.}$dı ki: Ol kimüŋ ḳızıdur dėdi. Atasınuŋ adına Baḫtigān dėrler dėdi. Süleymān eyitdi: Anı **(622) 7.** baŋa vėrüŋ dėdi. Anlar da rāżı oldılar, kendü yüzügüni şāh ol ḳıza vėrdi ve hem eyitdi: **(623) 8.** Bu benüm nişānlum olsun. Ḳaçan kim Ḥamzanuŋ işini tamām ėdem ol vaḳt gėrü gelem bu ḳızı **(624) 9.** alam dėdi. Ol gün Ḫātun Bānū Süleymāna biŋ ḳul ve biŋ ḳaravaş vėrdi. Ḫātun Bānu **(625) 10.** ki bu vechle Süleymān Şāha ḫiẓmet eyledi ve ʻizzet ḳıldı. Hemān Süleymān daḫı Bānūya iki ol **(626) 11.** ḳadar nesneler vėrdi. Andan ṣoŋra göçüp teferrüc ėderek Baġdād şehrine geldiler. **(627) 12.** Baġdāduŋ bėgi Süleymān Şāhı ėşitdi sevindi ḳonuḳluḳ eyledi. *Ez-ne cānib bu yaŋa* **(628) 13.** Hürmüz Şāha ḫaber oldı. Çün Hürmüz Şāh bunı ėşitdi Medāyin Şehrine geldi. Zīrā **(629) 14.** Ḥamzanuŋ destūrıyla Süleymān Şāhdan yaŋa gėtmiş idi. Gelüp Süleymān Şāhı bunda Medā-$_{(630)15.}$yinde bulımadı ḳanda gėtdi dėyü ṣordı. Bānu Baġdāda gėtdi dėdi. Teferrüc ėderek [178b]**(631) 1.** dėdi. Hemān Hürmüz Şāh daḫı yıraḳ ėdüp Medāyin şehrinden Baġdād şehrine revāne oldı **(632) 2.** Süleymān Şāha ḳarşu vardı. Süleymān Şāh Şat kenārında teferrüc-gāha varmış idi anda **(633) 3.** bir ṭaş üzerinde pençenüŋ nişānın yazulmış gördi eyitdi: Bu pençe kimüŋ ola **(634) 4.** dėdi. Ol yėrde bir perī buldılar eyitdiler: Bu pençe kimüŋdür dėdiler. Ol eyitdi: **(635) 5.** Ḫażret-i Ḥamzanuŋdur dėdi. Ol ṭaşı götürmek istediler kimesne götürimedi. Zernāḳ **(636) 6.** Dev götürüp başı üzerine çevirüp gine yėrinde ḳodı. Andan ḫaber geldi ki uş Hür-$_{(637)7.}$müz geldi. Dev Süleymān leşkeriyle ṣāf dutup durdı. Hürmüz ṣāf ortasınca gelür idi **(638) 8.** üç gün ortasından gėtdi Süleymāna ėrdi. Ol ḳadar üzerine havā hürler niṣār ėtdiler **(639) 9.** ki Hürmüz dizine degin altuna cevāhire gömüldi andan biribiriyle ikisi buluşdı gö-$_{(640)10.}$rüşdi ve Hürmüz Süleymānuŋ ʻaẓametin görüp kendözinden gėtdi. Ḥᵛāce Burezcmi[h]r duʻā **(641) 11.** oḳudı Hürmüzüŋ üzerine üfürdi ve ögündirdi. Andan Hürmüz Süleymāna bir at çeküp **(642) 12.** Süleymān daḫı ol ata bindi ve hem Hürmüz daḫı bir ata bindi. Süleymānı alup şehre getürdi. Üç **(643) 13.** gün ḳonuḳladı. Andan Süleymān daḫı yaraḳ ėtdi ki Hürmüzi ḳonuḳladı. Nā-gāh ʻAmır ol yėre **(644) 14.** ėrişdi. Bir köhne-düz resminde çaġırdı ki getürüŋ eskilerüŋüz dikeyim köse şeklinde **(645) 15.** ėrişdi. Süleymānuŋ ḳāʻidesi eyle idi ki her kim olursa anuŋ yėmegine gelür [179 a]**(646) 1.** bile ṭaʻām yėr idi. Süleymān buyurdı ki ne ḳadar ġaribler var ise getürdiler çoḳ gelüp anuŋ **(647) 2.** ile bile oturdılar. ʻAmır daḫı gördi ki lāʻlden yėtmiş biŋ ve zebercetden yėtmiş biŋ ve **(648) 3.** altundan yėtmiş ve gümişden siniler görüp ʻAmır bunlaruŋ ḥāllerine taʻaccüp ėtdi ve bu penc **(649) 4.** niʻmet

döküldi. Şebrev daḫı eline bir altun sini alup getürdi kim ol ġariplerüŋ öŋlerine ḳoya **(650) 5.** ve gözliye kim biribirine güç eylemeyeler. Nā-gāh Şebrev baḳup gördi kim ʻAmır bunlaruŋ aralarında otu-$_{(651)6.}$rur. Şebrev ʻAmrı bilüp bir aġaç ile gögsine dürtdi ve eyitdi: Ėy oġrı bunda daḫı ni gelüp **(652) 7.** yetişdüŋ dėdi. ʻAmır eyitdi: Ben nece oġrıyam? Rişte düzeyin köhne-dūzem. Uş şimdi Medā-$_{(653)8.}$yin şehrinden geldüm dėdi. Şebrev eyitdi: Yoḳ sen ʻAmırsın dėdi. Hemān ḫançer çeküp eyitdi: **(654) 9.** Doġrı söyle yoḫsa seni helāk ḳılurın dėdi. ʻAmır feryād eyledi. Şöyle ki Süleymān ėşitdi, ba-$_{(655)10.}$şını yoḳaru ḳaldurdı çaġırdı. Ėy Şebrev anlardan ne istersin? Ḳovgil, bu yaŋa gėt ġariplere **(656) 11.** zaḥmet vėrme dėdi. Şebrev eyitdi: Ėy sulṭānum uş Ḥamzanuŋ oġrısını bildüm dėdi. Süleymān **(657) 12.** eyitdi: Ḳanı bunda benüm ḥużūruma getür dėdi. Şebrev hemān ʻAmrı Süleymān naẓarına getürdi. **(658) 13.** Süleymān hemān ʻAmrı bir ʻacāyib ṣūretde gördi eyitdi: Ėy ʻAmır bu nedür dėyince güzel yigit ol-$_{(659)14.}$mışsın dėdi. ʻAmır eyitdi: Ben ʻAmır degülem. Bir köhne-dūz erem ve ehl-i ʻıyālem üç gözüm daḫı var-$_{(660)15.}$dur Mekke şehrindedür. Uş bunda geldüm ki bir nesne ḥāṣıl ėdem. Benüm adım Peşiyāddur dėdi. [179]

[b]**(661) 1.** Süleymān eyitdi: Ṭoġrı söyle yoḫsa şimdi seni öldürürem dėdi. Hemān ʻAmır daḫı çār- **(662) 2.** u nā-çār kendüyi Süleymān Şāha ʻayān ėtdi. Cümle anda oturan bėgler ʻacebe ḳaldılar. Hür-$_{(663)3.}$müz eyitdi: Ėy sulṭānum buŋa amān vėrme, bu oġrıyı öldür, bunuŋ şerrini bir ḳuluŋ **(664) 4.** üzerinden ırağ ėt dėdi ki ol ḳadar bunuŋ elinden zaḥmet görmişem ol ḳadar **(665) 5.** Ḥamzanuŋ elinden görmedüm idi. Ėy sulṭānum hem ben ḳuluŋ bunuŋ bir nāzikligin dėye-$_{(666)6.}$yim bir gėce evümde ḫalvete vardum idi ḫātunumı düzülmiş buldum. Ḥāṭırum istedi **(667) 7.** ki ḫātunuma cimāʻ ḳılam, durup ḫātunuŋ ḳatına geldüm işe başladum. Bu nā-bekār **(668) 8.** kendinüŋ bėlini berk baġlayup benüm ser-vaḳtime geldi ben iş üzerinde olur iken **(669) 9.** başımdan tācumı ḳapup gėydi vėrdi baŋa bunuŋ gibi iş eyledi amān vėrme bunı **(670) 10.** öldür dėdi. Süleymān ol ḳadar güldi ki kendünden gėtdi ve ʻAmır daḫı güldi zīrā ki bu iş vāḳiʻ **(671) 11.** olmış idi. Bu kerre Süleymān ʻAmrı azād ėtdi ve üzerinde olan libāsı fiʻl-cümle aŋa vėrdi andan **(672) 12.** eyitdi: Yā ʻAmır otur senüŋle ṭaʻām yėyelüm. ʻAmır daḫı oturdı Süleymān ile ṭaʻām yėmege meşġūl **(673) 13.** oldı. Süleymān vezīrine eyitdi: Bir nāme buŋa vėr ki Ḥamzaya alup gide, tā kim Ḥamza da ḥāżır ola. Uş biz **(674) 14.** daḫı hemān anuŋ üzerine yörüdük dėdi. ʻAmır eyitdi: Aŋa nāme ḥācet degüldür ben aŋa nāme bite-$_{(675)15.}$rin. Sizüŋ sözüŋüzi fiʻl-cümle taḳrīr ėderem dėdi. Süleymān ʻAmra eyitdi: N'ola idi ki [180] [a]**(676) 1.** Tatar ṣūretine gireydüŋ geleydüŋ bizümle laṭīfecük ḳılayduŋ dėdi. ʻAmır Süleymāndan **(677) 2.** bu sözi ėşitdi hemān ṭaşra çıḳdı bir ʻifrit Tatar ṣūretine girüp Süleymān naẓarına **(678) 3.** geldi. Şol ḳadar laṭīfeler eyledi ki cümlesi ḥayrān ḳaldılar. Süleymān eyitdi: Yā ʻAmır ben seni **(679) 4.** ġāyet severem, gel benüm naẓarumda ol Ḥamzaya varam. ʻAmır eyitdi: Ėy Şāh-ı ʻālem, ben Ḥamzayı terk **(680) 5.** ėtmezem. Eger baŋa genc-i ʻālī vėrürseŋ eger beni bunda helāk ėdersen daḫı yüz dürmezem **(681) 6.** dėdi. Süleymān bunı ėşitdi ʻAmra āferīn oḳudı ve çoḳ māl vėrdi yine Ḥamzadan yaŋa gön-$_{(682)7.}$derdi ʻAmır daḫı gelüp aḥvāli Ḥamzaya eydivėrdi. Ḥamza daḫı döndi Seyfe eyitdi: Ben da-$_{(683)8.}$ḫı dilerem ki Süleymāna ḳarşu varam dėdi. Seyf eyitdi: Ḫoş ola. Ḥamza daḫı bu ḥāli gördi **(684) 9.** pehlevānlara ḫaber eydivėrdi. Bu yaŋa Süleymān daḫı sekiz günden soŋra Ḥamzadan yaŋa revāne oldı.

(685) 10. Yolca giderken Süleymān Ḥamzaya ḳarşu uġradı. Ḥamza geldi èrişdi dèyü Süleymāna ḫaber vèrdiler. **(686) 11.** Uşta Ḥamza ḳarşu bu püşte üzerinde durur dèyü naẓar èdti Ḥamzayı gördi ve eyitdi: Bu **(687) 12.** erüŋ ola mı, cānı yoḳdur dèdi. Çün Ḥamza Süleymān sancāġını gördi **(688) 13.** ḳarşu yöridi, yol èdivèrdiler gelüp Süleymān ḳatına èrişdi Ḥamza gördi kim Süleymān ʻālem **(689) 14.** dibindedür. Ṣaffān Vezīr ṣaġ yanında idi ve fiʻl-cümle olan ecnāslar çoḳ çoḳ gelüp Ḥamza Şebrev **(690) 15.** ʻayyārı gördi ki iki yüz biŋ leşkeri var. Ṭabl-bazlu bir gürüh daḫı gördi kim boyunlarına birer [180b]**(691) 1.** ḥalḳa daḳılmış, herbirlerini birer Saŋsār dutmış yèderler çün bunları, Ḥamzayı gördiler itler **(692) 2.** gibi velvele èdtiler ve bir gözü daḫı gördi ki bir şaḥş ortalarında oturur dört **(693) 3.** yanında devler ṭurmışlar ve bir aṭlas egnine almış iki yüz biŋ Saŋsārlar daḫı itler gibi ürür-(694)4.ler, anı çevre almışlar. Zernāḳ Dev dem be dem ol vechile çaġırdurlar fiʻl-cümle devler zannolur. **(695) 5.** Bunlardan ṣoŋra Süleymān peydā oldı gelüp Ḥamzaya èrişdi andan gelüp biribiriyle bunlar muʻā-(696)6.naḳa èdtiler. Şol ḳadar niṣārlar èdtiler ki yèr gökyüzi örtüldi. ʻAşḳarı Ḥamza Süleymāna **(697) 7.** peşkeş çekdi ve eyitdi: Saŋa lāyıḳ nesnemüz yoḳdur etimüzi al ḳabul èt dèdi. Süleymān diledi **(698) 8.** ki ʻAşḳara süvār ola.ʻAşḳar hemān Süheyli urdı. Şöyle ki devler ve perīler ditreşdiler belki **(699) 9.** niceleri cān vèrdiler. Andan Süleymāna ardın dönüp bir çifte urdı ki Süleymān gèrüsine **(700) 10.** biraz gètdi yère düşeyazdı kendözini ṣaḳladı ṣoŋra on yèdi at oġlanı getürdiler. **(701) 11.** Bunlaruŋ perīsi ilerü girdi ʻAşḳarı duta idi. ʻAşḳar ol oġlanı dişi ile dutup **(702) 12.** gèrüsine atdı oġlan yine dönüp ḳalḳınca bir çifte urdı ḫurd èdti. Süleymān eyitdi: **(703) 13.** Yā Ḥamza bu merkeb yavuz merkeb imiş, bunı gèrü saŋa vèrdüm al ḳabul eyle dèdi gèrü vèrdi. **(704) 14.** Bu saŋa lāyıḳdur dèdi dönüp Ḥamza eyitdi: Yā Süleymān ben bunı Ḳāfda ele getürdüm bu **(705) 15.** atuŋ atası devdür ve anası berkdür dèdi. Böyle dèdükden ṣoŋra Ḥamza gèrü ʻAşḳara süvār [181 a]**(706) 1.** oldı. Süleymān daḫı gèrü kendüniŋ atına süvār oldı ve Hürmüz Şāhı Süleymān ḳatına o-(707)2.ḳudı. İkisi daḫı Ḥamza ḥażretlerini aralarına alup cevāb vèrüp cevāb aldılar. **(708) 3.** Bunlar biribiriyle söyleşürken Süleymān Ḥamzaya eyitdi: Èy Ḥamza ne içün benüm mektūb-ı şerīfimi **(709) 4.** ḳabūl èt medüŋ ve ne içün bir defʻā dèmedüŋ kim ben senüŋem. Ḥamza eyitdi: Uşta bu defʻā **(710) 5.** senüŋem dèdüm ve illā sen daḫı baŋa eydivèr ki sen kimsin ve ne yèrdensin dèdi Süleymān **(711) 6.** eyitdi: Ben şāham ve Süleymān Nebī aşlındanam, siz hep benüm ḳullarumsız. Süleymān Ḥamzaya eyitdi: **(712) 7.** Yā sen kimüŋ aşlısın Ḥamza eyitdi: Biz daḫı Ḥalīlü'r-raḥmān aşlındanam ve Muḥammed Muṣṭafā ʻa.s. **(713) 8.** ʻamusıvuz. Ben māla ḳarışmazam ve mālı daḫı ḳabūl èt mezem ve eger sen leşkerüŋe ṭayanursın **(714) 9.** biz daḫı yèri ve gögi yaradan ve bizi yoḳdan var èden Taŋrıya ṭayanurvuz[18] dèyü ve perī **(715) 10.** ve ġayrı cinniler elümde zebūn olmışdur cümlesine let urup ṭururam. Hemān senüŋ ile meydān **(716) 11.** içinde cenk eylemedüm ve erlik hünerin saŋa göstermedüm. Eger becidd ister iseŋ uş meydān **(717) 12.** ḥāżır. Ol iş bu dem sizüŋ ile ḫorota èdelüm dèdi. Süleymān Ḥamzanuŋ bèlindeki tīġa do-(718)13.ḳundı eyitdi: Èy Ḥamza bu tīġı getür göreyim dèdi. Ḥamza tīġ-ı Daḥḥākı Süleymān eline vèripdi. Süleymān **(719) 14.** çün tīġ-ı Daḥḥākı bir arış çekdi fiʻl-cümle devler ḳorḳdılar ḳaçdılar. Süleymānuŋ ḳatında bir dev

[18] Metinde *tayınurvuz* biçiminde harekelenmiş.

(720) 15. ḳalmadı çün Süleymān tīġı gėrü ḳınına ḳoydı devler gėrü gelüp cem‘ oldılar. Süleymān devlere eyitdi ki: [181 b](721) 1. Ėy nā-bekārlar size ne oldı ki ḳaçduŋuz? Devler eyitdiler ki: Atalarumuzı ve ḳarındaşlarumuzı (722) 2. ol tīġı orta yėrden ikişer pāre eylemişdür ve ol tīġdan ḳorḳup ḳaçduḳ dėdiler. Süleymān (723) 3. yine tīġı Ḥamzaya vėrdi eyitdi: Yā Süleymān ḥāżır ol bir hüner göstereyüm dėdi. Süleymān eyitdi: (724) 4. Göster göreyüm dėdi. Ḥamza bir na‘ra urdı, on iki biŋ dev ve perī ve nice biŋ ādemler cān (725) 5. vėrdiler ekşerī daḫı yėre döküldiler andan Ḥamza Süleymāna eyle kelām ėderek leşker-gāha gelüp (726) 6. Ḥamza Süleymānı kendü bārigāhına da‘vet ėtdi Süleymān daḫı Ḥamzaya ḫizmet ėdüp eyitdi: Ben senüŋ (727) 7. içün geldüm nereye giderin selāmet dėdi ve Ḥamzayı oŋat vechile ri‘āyet ėdüp selām-(728)8.ladı ve leşker-gāha varup gėtdi. Andan Süleymānuŋ bārigāhını ḳurdılar. Periler ṭabaḳa ṭabaḳa havā (729) 9. yüzinde durdılar ecnāslar daḫı yėrüŋ yüzinde durdılar. Andan Hürmüz Sulṭānı kendü bārigā-(730)10.hına da‘vet ėdüp getürdi ziyāde ḳonuḳlıḳlar oldı. Bunlar daḫı aŋa meşġūl oldılar (731) 11. ‘Arab yārenleri çün kim ol çerileri gördiler mecmū‘ı lerze oldılar. Emīr Ḥamza eyitdi: Ėy yārenler ḳorḳma-(732)12.ŋuz dėyüp hemān Emīr Ḥamza ḥażretleri durup Ḥażret-i peyġamber ‘a.s.uŋ ḳamçısı ile çerinüŋ ṭāyiresine bir dā-(733)13.yire çizüp ḫażretin du‘āsın oḳuyup urdı ve ḳırḳ ‘ālemüŋ başlarına Ḥaḳ Te‘ālānuŋ görklü adların (734) 14. yazup ‘askerüŋ dört köşelerinden dikdürdi. Andan çerilerüŋ orta yėrinden bir aġaç dik-(735)15.dürdi. Bārī Te‘ālānuŋ görklü adını yazdurup aşā ḳodı andan şoŋra Ḥamza ḥażretleri [182 a](736) 1. dönüp kendü leşkerine eyitdi: İmden gėrü üşenmeŋ ḳorḳusuz yatuŋuz ḥużur (737) 2. ėdüŋüz dėdi. Anlar daḫı yatup ḥużūr eylediler. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa* (738) 3. devler ḳaṣdeyledilerki gelüp ‘Arab leşkerlerini gėce ile başup ḳıralar ġāret ėdeler. Gör-(739)4.diler ki çerilerüŋ dāyireleri demürden ḥiṣār yapılmış ẓafer bulımadılar andan şoŋra ḳapusına (740) 5. geldiler ki içerü gireler. Gördiler ki ḳapusında bir ulu ejderhā aġzından ot[19] şaçar ḳapuya (741) 6. yaḳın geleni od birle yaḳar imiş. Gördiler devlerüŋ bir nicelerini yandurmış ve ‘Arab (742) 7. ḳavmleri daḫı içerüden havā yüzinde devleri oḳ ile urup yėre düşürdiler dev-(743)8.lerüŋ aralarında feryād fiġān ḳopdı. Süleymān çün ol feryādları ėşitdi, şordı eyitdi: (744) 9. Bu feryād nedür dėdi. Eyitdiler ki: ‘Arab leşkerlerini bu def‘a ḳırmasına ḳaṣdėtdük idi (745) 10. ammā mecmū‘ı devleri odda göyündürdiler yandurdılar. ‘Arab leşkerleri fi‘l-cümle ejderhā oldı-(746)11.lar. Yalıŋuz anlaruŋ aralarında bir ejderhā vardur yėdi başlu, her kim bizüm leşkerümüzden (747) 12. atlardan yaŋa vara yanup helāk olur ve hem anlaruŋ çerilerinüŋ dāyireleri demürden yapul-(748)13.mış. Süleymān eyitdi: ‘Aceb ol ḥāl ne ola dėdi. Bahtigān eyitdi: Cāzūlıḳdur. Süleymān eyitdi: Bizüm (749) 14. daḫı cāzūlarımuz vardur ki bir ṭaġı getürür ammā ki bile alup gelmedük. Dönüp Ḫᵛāce Berze (750) 15. Cumhur eyitdi: Ol cāzūlıḳ degüldür. Bārī Te‘ālānuŋ ḳudretidür. Süleymān eyitdi: Siz daḫı ayruḳ [182 b](751) 1. ol ṭarafa varmaŋuz dėdi. Andan Süleymān buyurdı bārigāh saḳfasın götürdiler. Süleymān (752) 2. baḳdı gördi ki ḳafacılar aġaçlar urup üzerlerinde mu‘allāḳ dönerler ve Ḥażret-i Ḥamzaya (753) 3. du‘ālar ėderler ve ‘Arablaruŋ ol ḳadar leşkerlerini çoḳ gördi ki yėryüzinden tā göge (754) 4. degin ṭabaḳa ṭabaḳa durmışlar. Süleymān anı görüp taŋladı ve eyitdi ki: Allāh ü Ekber benüm leşkerüm

[19] Aynı sözcük metinde *ot* ve *od* biçiminde ikili kullanım vardır.

(755) 5. ‘Arab leşkerinüŋ içinde şanki bir dāne ḫaşḫāşdur. Bārī Te‘ālā ḳudretine ḥayrān ḳaldılar ve (756) 6. hem Ḥamzanuŋ çādırını gördi içi ṭaşı uçmaġa beŋzer. Ol vechile ‘işret ḳurmışlar ki (757) 7. yārenlerüŋ āvāzeleri ‘ayyūḳa érişür her dem divāne ser-ḫoş olup eyitdi ki: Yā Emīr Ḥażretleri (758) 8. baŋa destūr vérgil ki varup Hürmüzüŋ ve Baḥtigānuŋ başlarını kesüp getüreyim. ‘Amır Me‘ādi Kereb (759) 9. daḫı eyitdi: Er iseŋ dur imdi, da‘vāŋı yérine getür dédi. Hürüm divāne durup gétmek (760) 10. diledi Emīr Ḥamza ḳomadı. Ol meclisde her bir pehlevān bir söz söyledi. Hele ol géce geçüp (761) 11. ṣabāḥ oldı iki cānibden çeriler binüp meydāna girdiler ṣāf dutdılar. ‘Amır ‘Arab leşkerini (762) 12. oŋat bezedi. Süleymān daḫı kendüsi ata binüp süvār oldı. Hürmüz daḫı buyurdı. Küsler (763) 13. ve neḳāreler dögüldi çeriler fi‘l-cümle süvār oldılar meydānı açup naẓar bıraḳdılar ki meydāna kim (764) 14. gire déyü evvel ‘Arablardan Ḫuvalḫumār meydāna girdi ve er diledi. Süleymān Hürmüze eyitdi: Bir er gön-(765)15.der ki güzelüm ‘Arablar nice cenk éderler. Andan Hürmüz Ercāmı meydāna gönderdi Zü’l-ḥamār [183 a](766) 1. anı öldürdi. Andan ṣoŋra biribiri ardınca yédi pehlevān daḫı öldürdi. (767) 2. Andan Süleymān daḫı buyurdı Pilbayı meydāna girdi érdi. Zü’l-ḥamārı bir gürz ile (768) 3. yıḳdı. Sa‘di bin Vaḳḳās anı bir oḳ ile öldürdi. Biribiri ardınca dört pehlevān (769) 4. öldürdi andan ṣoŋra İriş Şirsir meydāna girdi. Sa‘di Vaḳḳās anı bir (770) 5. oḳla atdı Sa‘di Vaḳḳāṣuŋ oḳunı aġzıyla dutdı andan Sa‘di Vaḳḳāsı atından ḳapdı (771) 6. ḳaṣdétdi ki anı yırtup yuda. Hemān dem Hürüm Divāne anuŋ ardından érüp aŋa (772) 7. bir ṣalıḳ urdı tamām ḫurd étdi andan ṣoŋra tamām yigirmi pehlevānı biribiri ardınca (773) 8. aḳdardı. İki Saŋsārlar geldiler ki Hürüm Divāneyi ḳapalar. Hemān Hürüm bunları dutup (774) 9. yére urdı pāre pāre oldılar. Ḳorḳās Dev meydāna girdi Hürüm Divāneyi yaḳasından (775) 10. berk dutdı. Hürüm Divāne kendözini silküp yaḳasın Ḳorḳās Devüŋ elinden (776) 11. ḫalās étdi. Hürüm Dīvāne ṣalıḳ çevürdi ki Ḳorḳās Devi o[l] nā-bekār bir na‘ra (777) 12. ḳop[ar]dı ki Ḳorḳās Devüŋ ‘aḳlı gétdi ecnāslar biribirine düşdiler. Rüstem üzerüne (778) 13. érdi Hürüm anı görüp gérü döndi. Ḳorḳās gürzini Rüstem üzerine ḥavāle (779) 14. étdi. Rüstem kendüni gérü çekdi, yérinden bir yére daḫı vardı, tīġ ile çalup Ḳor-(780)15.ḳās devüŋ bir elin yére buraḳdı hemān Ḳorḳās Dev havā yüzine uçdı. Rüstem [183 b](781) 1. ol dem eyle na‘ra urdı kim yine dev yére düşdi. Ḳorḳās Dev ‘aḳlını başına dévşürince (782) 2. gine çaldı başın yére bıraḳdı devler anı görüp Rüstemüŋ çevre yanını aldılar. Ḳāsım ve Ḳays bin (783) 3. Ḳāsım anı görüp na‘ra urdılar ve ḥamle ḳıldılar anuŋ ardınca Emīr Ḥamza na‘ra urdı. (784) 4. Hürüm Divāne daḫı anları görüp ḥamle ḳıldı ve cümle pehlevānlar daḫı depinüp ḥamle étdi-(785)5.ler ‘Amır ġażaba gelüp Bārī Te‘ālānuŋ görklü adın yād ḳılup kendözini ol çerilere (786) 6. urdı. Ol gün Lendūhā daḫı kendü oġlanları ile varup yüz biŋ er ile érüp (787) 7. hemān anlar daḫı ḥamle étdiler. Tā aḫşām olınca Zeyrek cenk étdiler aḫşām olıcaḳ gérü (788) 8. döndiler ammā Hürüm Divāne gelmedi Emīr Ḥamza melūl oldı hemān ‘Amrı Hürüm Divāneye[20] arma-(789)9.ġan gönderdi. Meger Hürüm cenk içinde iken bir çoḳ leşkeri öŋince ḳuvvet iletdi bir yére (790) 10. düşürdi. Nā-gāh Bediü’z-zamān ḳarşudan duş oldılar. Hürüm ṣandı ki düşmān leşkeridür (791) 11. birḳaç perīyi Hürüm öldürdi andan Bediü’z-zamān gelüp Hürüm ile

[20] Metinde *Divāneyi* biçiminde yazılmış.

cenk ėtdiler āḫir gü-(792)12.reş dutdılar. Bediü'z-zamān Hürüm Divāneyi başup öldürmek istedi ki 'Amır ėrişüp **(793) 13.** çıḳageldi ve bunları biribiriyle barışdurdı andan bunları alup 'Amır Emīr Ḥamza ḳatına getür-(794)14.di Ḥamza bunları görüp şād oldı. Bediü'z-zamānuŋ aḥvālini şordı ol daḫı **(795) 15.** kendünüŋ ser-güzeştini ve perī-zādeyle vāḳi' olan ḥāli beyān ėtdi ve ol dem perī-zade daḫı [184] [a]**(796) 1.** gelüp Ḥamzanuŋ elin öpdi. Ḥamza bunlara nevāḫt ḳıldı andan Lendūhāya ve oġulları-(797)2.na nevāḫt ėtdi. *Ez-ne cānib* bu yaŋa çün Süleymān cenkden döndi kendü bārigāhına geldi **(798) 3.** ḳarār ėtdi gördi ki leşkerinden çoḳ eksik geldi. Süleymān bu fikirde idi ki ādem **(799) 4.** devler ile nice cenk ėder dev ol fikirle ḳaldı çün gėce geçüp ṣabāh oldı iki **(800) 5.** cānibden yine çeriler süvār oldılar meydāna gelüp ṣāf dutdılar. Yine Hürüm Divāne meydā-(801)6.na gelüp Miṣḫāli ve Ḳanaṭorı ve Ḳaṭṭārı öldürdi Kelb daḫı meydāna geldi anı daḫı **(802) 7.** öldürdürdi ve Görgesārı öldürdi. Bu kez Aġraş Dev havā yüzinden gelüp **(803) 8.** durdı. Hürüm eyitdi: Ėy mel'ūn eger er iseŋ aşaġa gel dėdi. Dev hemān od ṣaça **(804) 9.** ṣaça Hürüm Divāne üzerine gelürken Bediü'z-zamān ḳarşudan bir na'ra urdı atın **(805) 10.** depüp şöyle ėrişdi ki dev aşaġa düşdi. Öŋin düşürince Hürüm ṣalıḳ ile **(806) 11.** eyle urdı ki Bayat ölüye döndi Ḥamza anı görüp āferīn ḳıldı. Gėce ėrişmiş idi ki Hürüm **(807) 12.** meydāndan gėrü döndi. Ḥamza Hürüm Dīvāneye nevāḫt ėtdi. Süleymān çün ol ḥāli gör-(808)13.di ḥayrān ḳaldı andan Hürmüze ṣordı ki ol na'ra uran nice ādemdür dėdi. Hürmüz Ḥamzanuŋ **(809) 14.** oġlı Bediü'z-zamāndur dėyüp vaṣfėtdi. Ol gėce daḫı geçüp ėrte oldı **(810) 15.** yine meydāna ārāste ėtdiler çeriler iki ṭarafdan binüp ṣāf dutdılar. Hemān ol dem Ḥażret-i [184] [b]**(811) 1.** Ḥamza meydāna gelüp cevelān gösterdi ve er diledi. Süleymān leşkerinden yigirmi biŋ Saŋsār-(812)2.lar meydāna girdiler Ḥażret-i Ḥamzaya ḥamle ėtdiler. Ḥamza anlaruŋ her birisini bir lu'b ile öldürdi. **(813) 3.** Bu kez Cābir girdi Ḥamza anı gördi Bārī Te'ālāya nāliş eyledi ve bir kez na'ra urdı ki Cā-(814)4.birüŋ 'aḳlı gėtdi ve 'aḳlı yine başına gelince Ḥamza anı iki pāre eyledi. Zernāḳ Dev eyitdi: Yā **(815) 5.** Süleymān gel beni ḫalāṣ ėt ben Ḥamzayı saŋa getüreyim. Hemān Süleymān Zernāḳ Devi ḳoyuvėrdi. **(816) 6.** Andan Zernāḳ Dev gürleyüp Ḥamzanuŋ üzerine yörüyüp Ḥamza oġlanları anı gördiler **(817) 7.** atlarını sürüp meydāna ėrdiler ammā Ḥamzadan ḳorḳup ḳatına gelmediler. Biraz (...)durdılar. **(818) 8.** Ḥamzaya eyitdiler ki: Arduŋa naẓar eyle dėdiler. Ardına baḳdı kendü oġlanlarını gördi **(819) 9.** ġayrete gelüp eyle na'ra urdı ki Zernāḳ Dev havāya perrān oldı. Ḥamza hemān el yaya urup **(820) 10.** bir oḳ tīzcek kirişde ḳodı daḫı bir oḳ atdı Zernāḳ Devi ḳoltuġın ile **(821) 11.** urdı kim öte yanına geçdi. Devler anı görüp Ḥamzanuŋ üzerine ḥamle ėtdiler. Ḥamzanuŋ oġ-(822)12.lanları daḫı anı görüp na'ralar urdılar. Hürüm Divāne daḫı anı görüp revāne oldı. **(823) 13.** Lendūhā ve oġlanları hāy hūy ėtdiler, Hürmüz leşkerine ḥamle ėtdiler tā aḫşām olınca **(824) 14.** ġāyet cenk oldı. Yine döndiler ol gėce 'Amır ve Ümmiye kendülerini Ṣarvān ṣūretine **(825) 15.** ḳoyup Süleymān leşkerinden yaŋa gėtdiler. Şebrev daḫı kendözini Ṣarvān ṣūretine ḳoyup [185] [a]**(826) 1.** Ḥamza leşkerinden yaŋa varmış idi biribirine ḳarşu uġradılar andan biribirine ḫaber şordılar **(827) 2.** Şebrev eyitdi: Ben Ḥamzanuŋ sarvanıyam bir deve żāyi' eyledüm, bunda arayugeldüm idi **(828) 3.** dėdi. 'Amır eyitdi: Ben at yavu ḳuldum idi. Uş bunda arayugeldüm. Andan 'Amır dönüp **(829) 4.** ḳoynından bir peksimed çıḳardı. Şebrev daḫı

ḥalvā çıḳardı. İkisi bile yėdiler, ikisi daḫı **(830) 5.** bī-ḫod olup düşdiler. Ol yėre meger birḳaç perīler gelmişler idi. Anları bulup Süleymān ḥużūrı-(831)6.na getürdiler. Süleymān 'Amruŋ şaḳalın çeküp Bārī Te'ālānuŋ ḳudretin gör ki 'Amruŋ **(832) 7.** 'aḳlı başına geldi. Kendözini Süleymān ḳatında göricek fi'l-ḥāl havāya şıçradı. Gögercin **(833) 8.** gerdān oldı iki ayaġı üzerine ṭurdı Lenbek urmaġa başladı ve hem Süleymāna medḥ **(834) 9.** oḳudı andan eyitdi: Şükir ki senüŋ yüzüŋi gördük dėdi. Süleymān gülüp eyitdi: **(835) 10.** Seni ėy 'Amır öldürmek gerekdür dėdi. 'Amır eyitdi: Şimdi beni kim dutup getürdi. Eger sen **(836) 11.** beni erlük ile dutduŋ ise ḥaḳdur beni öldüresin dėdi. Andan Şebrevüŋ 'aḳlı **(837) 12.** geldi. Şebrev ṭurup 'Amrı Süleymān naẓarında gördi hemān dem 'Amrı berk dutdı, ben bunı **(838) 13.** öldürürem dėdi. Süleymān eyitdi: Ne içün? Şebrev eyitdi: Anuŋ çün kim bu 'ayyārlıġa tevbe **(839) 14.** ėtmiş idi. 'Amır eyitdi: Bir hüner gösterem eger sen daḫı ol hüneri gösterecek olursaŋ **(840) 15.** ben saŋa bend olayım dėdi. Şebrev eyitdi: İmdi göster görelüm dėdi. 'Amır eyitdi: [185 b](841) **1.** Bir gönder getürüŋ dėdi. Getürdiler hemān 'Amır ol gönder üzerine şöyle ayaḳ üze-(842)2.rinde ṭurdı Süleymāna medḥ oḳudı andan Şebrev eyitdi: Gel imdi sen daḫı bunı işle gö-(843)3.relüm dėdi. Şebrev eyitdi: Ben anı işleyümezem şimdi ammā ki bir iki gün ṣabrėt ki isti'māl ėdeyim **(844) 4.** dėdi. 'Amır Şebreve birḳaç gün amān vėrdi andan Süleymān eyitdi: Yā 'Amır dile benden ne dilersen dėdi. **(845) 5.** 'Amır eyitdi: Ėy Cihāngīr dilerem ki beni yėdi kez öldürmeyesin beni azād ėdesin dėdi. Süleymān **(846) 6.** daḫı ölsün dėdi 'Amır ile ḳavl ėtdi ve arḳasında olan libāsların 'Amra vėrdi. 'Amır yine **(847) 7.** durdı Ḥamza ḳatına geldi aḥvāli Ḥamzaya eydivėrdi ve bir dem oturdı 'Amruŋ ḥā-(848)8.ṭırına bu geldi ki Hürmüz beni öldürmegi buyurdı idi. Ben aŋa bunı ḳomayam dėyüp duru-(849)9.ram. Bunı dėyüp hemān dem Hürmüz ḳatına geldi bir ṣāf arasında durdı. Naẓar ėderdi ki **(850) 10.** bir iş ala getüre. Nā-gāh gördi. Hürmüz nāme yazdı bir peyk eline vėrdi ki ve eyitdi: **(851) 11.** Bu nāmeyi Süleymāna ilet dėdi. Peyknāmeyi alup ṭaşra çıḳduġı gibi 'Amır ardınca var-(852)12.dı nāmeyi aldurdı ve nāmeyi alup ol nāmeye göre gėrü kendüsi daḫı bir nāme yaz-(853)13.dı. Süleymāna varmadın yine döndi Hürmüze geldi, bu nāme Süleymānuŋdur dėyü eline **(854) 14.** vėrdi. Hürmüz, Süleymān nāmesidür dėyü oḳudı. Nāmenüŋ içinde yazulmış idi ki: Ben Ḥamzaya **(855) 15.** meyl-i muḥārebe ḳılmazam. Ol ne nā-bekārdur ki aŋa merḥamet olına. Hürmüz bunı oḳuyup şād oldı. 'Amra [186 a](856) **1.** biŋ altun ve bir yarar ḳaftān vėrdi. Ol gėce Hürmüz 'Amrı kendü yanından ḳoyuvėrmeyüp anuŋ **(857) 2.** ḫāṣ çādırında yatdılar. Çün kim gėcenüŋ ikincisi geçdi. 'Amır hemān yėrinden ṭurugeldi, **(858) 3.** dārū hūşber eline aldı anuŋ ile Hürmüzüŋ 'aḳlını giderdi ve taḫt altında buraḳdı ve **(859) 4.** kendözini Hürmüz ṣūretine ḳoydı. Ol gėce Hürmüzüŋ yėrinde yatdı uyudı. Çün ėrte **(860) 5.** oldı, emīrler gelüp şāh-ı taḫt üzerinde oturur gördiler ammā ki ḥᵛāceyi içerü **(861) 6.** girmegi ḳomadılar. Zīrā ki 'Amır ḥᵛāceden ḳorḳardı ki bile dėyü ḥᵛāce eyitdi: Meger ki pādi-(862)7.şāhuŋ ḳaydı var ola dėdi birazdan gėrü gelüp girem dėdi, dönüp ḥᵛāce evine **(863) 8.** girdi. Yėmek vaḳti oldı ḥᵛāce gėrü gelüp ḳapuda ṭurdı yine içerü girmege ḳo-(864)9.madılar. Ḥᵛāce eyitdi: Ne eglenecek zamāndur ḫazīneleri açup pehlevānlarına ne **(865) 10.** içün ḳaftānlar vėrmez dėyü ḫaber gönderdi. 'Amır daḫı içerüden ḥᵛāceye bir ḳavl gön-(866)11.derüp eyitdi ki: Ḥᵛāceye eyit kim şāh Ḥamzayı getürdügüne peşīmān olmışdur. Ḳul

(867) 12. daḫı varup ḫᵛāceye ʻAmruŋ sözüni taḳrīr ėdivėrdi. Ḫᵛāce eyitdi: Niçün **(868) 13.** peşīmāndur? Ḳul eyitdi: Anuŋ içün ki şāh eydür ki: Ol vech ile emir dutmış idüm ki **(869) 14.** Süleymān gelüp Ḥamzanuŋ işini tamām ėdivėre ammā bize andan çāre yoḳdur. Bāri siz **(870) 15.** ėy ḫᵛāce bir ġayret ėdüp Süleymān ḫod Ḥamzadan ḳorḳdı dėyü eydivėrdi ḫᵛāceye [186 b]**(871) 1.** eyitdi: Uş şāh bu fikrüŋ içindedür dėdi. Çün kim ḳul ḫᵛāceye bu sözi **(872) 2.** söyledi.Ḫᵛāce eyitdi: İçerüye ben girüp aŋa ögütler vėreyim dėyüp içerü gir-(873)3.di gördi ki şāhuŋ yėrine oturan ʻAmırdur āh ėdüp eyitdi: Bu oġrı şāhına eyitdi **(874) 4.** ki dėyüp geçdi oturdı ve gelincek ʻAmra eyitdi: Ḳanı Hürmüzi n'itdüŋ ve ne eyledüŋ? **(875) 5.** ʻAmır eyitdi: Gizledüm. Ėy ḫᵛāce olmaya ki bizi bed-nām ve rüsvāy ėdesin dėdi. Yoḳ **(876) 6.** eger fāş ėdecek olursaŋ bilmiş olasın ki saŋa ziyānumuz ṭoḳunur dėdi. **(877) 7.** Ḫᵛāce ʻAmruŋ ḳorḳusından hīçbir cevāb kimseneye dėmedi. Nā-gāh gördiler kim Süleymāndan **(878) 8.** Hürmüzi oḳuyıgeldiler. Fi'l-cümle şāhlar ve bėgler Süleymānuŋ ḳatına dirildiler divān ārāste **(879) 9.** oldı ʻAmır daḫı Hürmüz ṣūretinde Süleymān divānına gelüp oturdı. Süleymān daḫı anı Hürmüz **(880) 10.** ṣanup taḫta geçürdi, ʻālī ziyāfet eyledi. Āḫir şarāb içerken ʻAmır bunlaruŋ öŋinde **(881) 11.** aġlamaġa başladı Süleymān dönüp ʻAmruŋ yüzine baḳup eyitdi ki: Ėy şāh ne içün aġlamaya-(882)12.yım ki? Bunca ulu leşkerler ile senüŋ gibi ulu pādişāh geldi dilerdüŋ ki senüŋ ʻālī **(883) 13.** himmetüŋ ile Ḥamzanuŋ şerri benüm üzerimden defʿ ola idi. Benüm ve atam Benakü-(884)14.züŋ cigerleri bu ʻArabuŋ elinden ḫūn olmışdur. Süleymān bunı ėşidüp eyitdi ki: Ġammıma **(885) 15.** ki uş bir laḥẓanuŋ içinde anuŋ işin tamām ėdüp seni ber-murād ėdeyim dėdi. [187 a]**(886) 1.** Bunlar bu sözüŋ içinde iken ṭaşradan Şebrev içerüsine girdi baḳup gördi ki **(887) 2.** Süleymānuŋ yanında oturan ʻAmırdur ammā Hürmüzüŋ ṣūretine girmiş. Şebrev andan çıḳup **(888) 3.** Hürmüzüŋ çādırlarına gelüp Hürmüz Şāh içün ṣordı: Şāh bunda mıdur dėdi. Bun-(889)4.lar daḫı eyitdiler ki: Şāh Süleymān Şāh çādırına gėtdi dėdiler. Şebrev ḫayāle düşünüp **(890) 5.** eyitdi ki: ʻAcaba Hürmüz bu mıdur dėdi. Anlar eyitdi ki: Hürmüz olmayup kimdür dėdiler. Şebrev **(891) 6.** eyitdi: Benüm şübhem vardur ol Hürmüz degildür, hele bir taḫt altını arayayım göreyim dėdi. Şebrev ara-(892)7.yup taḫt altında görüp Hürmüzi çıḳardı ʻaḳlını başına getürdi ve birḳaç ḫāṣ ḳulları ile **(893) 8.** anı Süleymānuŋ ḫużūrına getürdi. Hürmüzi ṭaşrada ḳoyup kendüsi içerüye gir[di] **(894) 9.** ve ilerüye gelüp Süleymāna ḫizmet ėtdi ve eyitdi ki: Ėy şāh-ı ālem Hürmüz uş ḳapudadur, **(895) 10.** buyur dėdi. Süleymān ki bu sözi ėşitdi. Hāy Şebrev ne sözdür ki sen bunı söyler-(896)11.sin yā bu benüm yanımda oturan ne ādemdür dėdi Şebrev daḫı eyitdi: Ol ʻAmırdur dėdi. **(897) 12.** Süleymān buyurdı: ʻAmrı dutalar. Andan Süleymān buyurdı: Öldürüŋ dėdi. ʻAmır daḫı fer-(898)13.yād ėdüp eyitdi: Ėy şāh-ı ālem bu ḳuluŋuz ile sulṭānum ḫażretlerinüŋ ḫāk-i pāy **(899) 14.** şerīfleri ile bu vech ile ʻahd-u ḳavl ḳarār eyleyüp durur idüŋ. yėdi defʿā yedeŋ **(900) 15.** bir ḳuluŋuz azād eylemesine dėdigün Süleymān ʻAmrı azād ėdüp ṣalıvėrdi. Andan Hürmüzi [187 b]**(901) 1.** Hürmüzi ʻizzet-i ikrām ile içerü getürdiler yine geçüp oturdı. Andan Hürmüz ʻAmra eyitdi: **(902) 2.** Ėy nā-bekār bu ne işdür ki baŋa ėtdüŋ? ʻAmır daḫı cevāb vėrüp anuŋ çün ėtdüm ki ol **(903) 3.** gün ben ḳuluŋı bī-günāh Süleymān Şāha öldürüŋ buyurduŋ idi. İşbu nāzük **(904) 4.** geçeŋ anuŋ ʻāvāżı idi. Ümīdidür ki maʻẕūr buyura siz eksüklü ḳuluŋuz dėdi. **(905) 5.** Eger ecelden

amān olursa daḫı ra'nā nāzüklikler vāḳi' olur. Bu cüzvice **(906) 6.** idi dėyüp hele Hürmüz Şāh şuŋa şükreyle ki bu ḳadar nesne ile elimden ḳurtulduŋ **(907) 7.** ḫalāṣ bulduŋ dėdi. Ėy 'Amır bu işleri uş iki def'adur belki ėdersin dėdi. **(908) 8.** Süleymān eyitdi: Bir def'a daḫı bu vech ile iş eylemişdür dėdi. Hürmüz eyitdi: Bir def'ā **(909) 9.** daḫı Bediü'z-zamān devrinde ėtmişdür dėdi. Andan Süleymāna ḫoş gelüp bu söz içün **(910) 10.** gėrü 'Amra bir eyü ḳaftān vėrdi ve hem Ḥamzadan yaŋa gönderdi çün kim 'Amır Ḥamzanuŋ **(911) 11.** ḥużūrına geldi fi'l-cümle olan ḥāli ve aḥvāli Ḥamzaya eydivėrdi ve Ḥamza 'Amra āferīnler eyledi. **(912) 12.** Ol gėce geçüp ėrte olup Ḳāsım meydāna girdi anı görüp kāfir leşkerinden Abḳā-(913)13.s-ı Gürci meydāna girdi Ḳāsım Dīvānenüŋ elinden öldi andan ḳarındaşı **(914) 14.** Ebḫās girdi öldi. Ḫāmil-i Nāşnuŋ girdi öldi. İskender-i Sürḫı girdi **(915) 15.** öldi. 'Amilaḳ girdi öldi. Ḳarṭan Cinni girdi öldi. Tatar Ḳıl Barāḳ [188 a] **(916) 1.** girdi öldi. Bunlaruŋ ḳamusı Ḳāsım elinde öldiler. Süleymān anı görüp eyitdi ki: **(917) 2.** Meydān içinde duran ādem ne ādemdür? Eyitdiler ki: Ḥamzanuŋ oġlıdur. Bu def'a Süleymān **(918) 3.** buyurdı. Mehlān Düsserī meydāna girdi bir ṣadr-ı maġluba(?) binmiş idi. Nā-gāh gelüp **(919) 4.** Ḳāsımuŋ depesine bir gürz urdı Ḳāsımuŋ 'aḳlı başından gėtdi. Yine 'aḳlı başına **(920) 5.** geldi diledi ki ḳalḳa. Hemān Ḳāsımı ḳapdı ki iki pāre ėde. Emīr Ḥamza anı görüp 'Aşḳarı **(921) 6.** sürdi bir na'ra urdı. Mehlān Ḥamzanuŋ na'rasından Ḳāsımı bıraḳdı havāya uçdı. **(922) 7.** Ḥamza Ḳāsıma çoḳ nevāḫt ėtdi meydāndan ṭaşra gönderdi. Ḥamza pehlevāna eyitdi: Ėy **(923) 8.** nā-bekār, Naḥs Dev oġlumı ġāfil bulduŋ böyle mi ėdersin dėdi. Eger bėg senüŋ gibi **(924) 9.** ola aŋa elem ėdemez idi. Ol mel'ūn bunı ėşidüp ḳaḳıdı havādan indi el u-(925)10.zatdı ki Ḥamzayı duta getüre. Ḥamza tīġ-ı Daḥḥāk çalup bir elini götürdi. Pehlevān Düsseri **(926) 11.** diledi ki yine havāya dek kemendi Ḥamzanuŋ arkasında ḥāżır idi kemendi atup devüŋ **(927) 12.** boynuna geçürdi. 'Aşḳardan Ḥamza ḳorḳup aşaġa indi ayaġın yėre berk ḳodı ol devi **(928) 13.** sekiz def'a çeküp yıḳdı andan devüŋ gögsi üzerine çıḳup oturdı ve eyitdi ki: **(929) 14.** Ėy mel'ūn ben n'itdüm idi ki sen baŋa ve benüm öz cānuma ḳaṣdėder idüŋ dėdi. Dev **(930) 15.** eyitdi: Sen benüm ḳanlumsın. Ḥamza eyitdi: Anlar gėtdiler gel berü sen, Taŋrı Te'ālāyı bir bil müsülmān [188 b] **(931) 1.** ol dėdi. Dev-i mel'ūn rāżı olmadı. Ḥamza anuŋ başını kesdi getürdi Süleymān-(932)2.dan yaŋa atdı. Süleymān anı görüp Ḥamzaya āferīn eyitdi. Bu def'a kendüsi Ḥamzaya ḳarşu **(933) 3.** yöridi. Devler ve ḳamu ecnāslar fi'l-cümle bile yörüdiler Süleymānı meydāna iletdiler. Evvel buyur-(934)4.dı meydānı gelüp eyle ṣuladılar andan Süleymānı meydāna getürdiler, 'izzet ėdüp **(935) 5.** gėrü döndiler. Süleymān meydānda yalıŋuz ḳalup Ḥamzaya ḳarşu yöridi. Şebrev daḫı **(936) 6.** 'Amra berāber geldi çoḳ söz ortalarında berāber söylendi. Āḫir Süleymān gönder **(937) 7.** ile Ḥamzaya ḥamle ḳıldı. Ḥamza daḫı anuŋ gönderüni reddėtdi. Andan Süleymān gėrü **(938) 8.** tīġ ile ve gürz ile ḥamle ėtdi. Ḥamza anları daḫı reddėtdi. *Ez-ne cānib* ol gün **(939) 9.** ol gėce geçüp tā ėrte olınca ol ikisi cenk ėtdiler. 'Amır Şebreve üç yėrde zaḫım **(940) 10.** urdı. Bir zaḫım daḫı Şebreve Ḥamza urdı. Ḥamza kendü elin Süleymānuŋ gürzine ḳar-(941)11.şu dutdı. Her kim anı gördi endāmlarına lerze düşdi. Ḥamza kendüyi Bārī Te'ālāya **(942) 12.** ışmarladı idi. Gürzi Ḥamza[ya] şöyle çekdiler Süleymānuŋ elinden aldı. Süleymān ḳaḳıyup **(943) 13.** tīġ-ı sürḫı çekdi. Ḥamza yine Süleymānuŋ gürzüni ol tīġa ḳarşu dutdı. Tīġ-ı gür-(944) 14.züŋ

bir yanın götürdi Ḥamzanuŋ başına doḳundı kesdi. Ḥamza daḫı ḳaḳıyup tīġ-ı **(945) 15.** Daḫḫākı Süleymāna ḥavāle ėtdi. Süleymānuŋ depesine iki barmaḳ oturdı Ḥamza yine ardına geçüp [189 a]**(946) 1.** Süleymāna bir tīġ daḫı urdı. Süleymān daḫı Ḥamzaya bir pāre urdı ve bir pāre tīġ ile 'Aşḳar daḫı eyle **(947) 2.** Süheyli urdı ki Süleymānuŋ atı andan ürkdi getürdi yėre urdı. Süleymān ve Ḥamzanuŋ **(948) 3.** na'rasından ölen devler yüziḳoyun yėre döküldiler düşdiler. Ḥᵛāce ol ḥāli görüp **(949) 4.** gelüp ol ikisin meydāndan çıḳardı. Ḥamzanuŋ zaḫımlarına merhem urdılar. Ḥᵛāce Süleymāna da-(950)5.ḫı merhem gönderdi anuŋ daḫı yārelerine merhem urdılar. Ol gün ve ol gėcenüŋ içinde yine zaḫımları **(951) 6.** ḫoş oldı. Ėrtesi gün yine Süleymān Şāh meydāna girdi ve Ḥamzayı istedi. Rüstem ilerü yö-(952)7.rüdi ve Ḥamzanuŋ öŋinde yüz yėre ḳodı ve eyitdi: Ėy perī, 'azīz cānum ve rūḥumda da baŋa destūr **(953) 8.** vėr ki varayım bugün meydāna ben gireyim dėdi. Ḳāsım ve Ḳays ve Muẓaffer ve Hürüm bunlar daḫı meydāna **(954) 9.** dilek ėtdiler. Ḥamza hīç birisine vėrmedi. Ḥamza eyitdi ki: Ėy bėgler, eger ben şimdi meydāna girmez olursam **(955) 10.** Ḥamza ḳorḳdı dėyü söz ėderler. Anuŋ içün meydānı size vėrmedüm. Hemān himmetüŋüz benüm ile **(956) 11.** bile olsun dėyüp meydāna girdi ve Süleymāna berāber oldı. Ol gün daḫı geçüp tā aḥşām o-(957)12. lunca ceng oldı Süleymānuŋ atı fat ḳaldı. Ḥamza eyitdi: Yā Süleymān atuŋ yoruldı dön dėdi. **(958) 13.** Süleymān eyitdi ki: Yā Ḥamza dilerem ki benüm ile bile bārigāhuma gelesin dėdi. Emīr Ḥamza eyitdi: Ḫoş **(959) 14.** ol dėdi. Hemān ikisi bile biribirinüŋ ellerine yapışup Süleymānuŋ bārigāhından yaŋa yörüdiler. **(960) 15.** Fi'l-cümle Süleymānuŋ bėgleri bunlara ḳarşu yörüdiler ve Ḥamzanuŋ atı ayaġı altına ḳadīfe bezler döşediler.[189 b]**(961) 1.** niṣārlar ḳıldılar ki atuŋ ayaḳları dizlerine dek altuna ve gümişe ve cevhere ġarḳ oldı. Andan Süleymān **(962) 2.** Ḥamzanuŋ ḳoltuġına girdi ve kendü taḫtı üzerine geçürdi ve ol taḫt zebercetden idi. **(963) 3.** Ḥᵛāce eyitdi: Ḥamza devleti Süleymānuŋ devletinden yegdür dėdi. Ḥamza daḫı Süleymānuŋ zīnetini **(964) 4.** gördi ve taŋladı eyitdi: Ėy ḳadri pür-kemāl bir ādeme işbunuŋ gibi ululıḳ vėrdüŋ dėdi. **(965) 5.** Andan Süleymān buyurdı Ḥamzanuŋ yārenlerin daḫı getürdiler 'aẓīm ḳonuḳlıḳ ėtdiler. 'Amr Ma'di **(966) 6.** Kereb ḫūn yėmege meşġul oldı Süleymān anı görüp Ḥamzaya eyitdi: Ėy Emīr bu serverüŋ ḳuvveti **(967) 7.** yėmegine göre var mıdur dėdi. 'Amr-ı Ma'di ėşidüp güldi eyitdi: Hā ḳuvvetümüz 'Ali ḳadar var-(968)8.dur dėdi. Hürmüz eyitdi ki: Bu kerre ḳarnın yarar dėdi. 'Amr-ı Ma'di ėşidüp güldi ve eyitdi: **(969) 9.** Bu daḫı Süleymān ḫūnıdur senüŋ ḫūnuŋ degüldür ki acırsın dėdi. Andan Hürmüz bu sö-(970)10.zi söyledügine peşīmān oldı. Hürüm daḫı ol sözi ėşitdi daḫı devlerüŋ **(971) 11.** öŋinden çanaḳları kendü öŋine çeküp şöyle yėdi ki ḥayrān ḳaldılar ve ḳarnımız doymadı dėyü **(972) 12.** feryād fiġān ėtdiler. Süleymān güldi daḫı ṭa'ām getürüŋ dėdi. Süleymānuŋ Hürüm Dīvāneye naẓarı **(973) 13.** düşdi ve eyitdi: Ėy Hürüm ol yėyesiye göre hünerüŋ daḫı var mıdur dėdi. Hürüm daḫı var-(974)14.dur dėdi. Süleymān bir yavuz devi hemān Hürüm Dīvāneye ḥavāle eyledi. Hürüm daḫı anı bir şalıḳ **(975) 15.** ile ḫurd[21] ėtdi andan eyitdi: Yā Süleymān ėt daḫı var ise gelüp sitāresin benden görsün anı daḫı [190 a]**(976) 1.** işbu yola göndüreyim dėdi. Ḥamza Hürüm Dīvānenüŋ yüzine baḳup bu sözi ėşitdi **(977) 2.** epsem fārīġ otur dėdi. Andan Hürüm

[21] Metinde *ḫurd* biçiminde yazılmış.

fārig̱ olup oturdı. Andan ‘Amr-ı Ma‘di Kereb eyitdi: **(978) 3.** Ben daḫı yā Süleymān senüŋ ile cenk ėderem dėdi. Zernāḳ Dėv bunı ėşitdi çapundı **(979) 4.** kendözini çeküp zencīrleri üzüldi ve ‘Amr-ı Ma‘di Kerebüŋ üzerine yöriyüp berk **(980) 5.** yaḳasın dutdı ve yėrinden götürüp pertāv ėtdi belürsiz oldı. Rüstem Cihāngīr çün **(981) 6.** ol ḥāli gördi eyitdi ki: Ėy nā-bekārlar bizi bunda uş ḫīle ile getürdüŋüz ammā Ḥamzanuŋ **(982) 7.** ‘azīz başı çün işbu sā‘at ki yėrümden durugelem bu duran devlerüŋi tārumār ėderem dėdi. **(983) 8.** Ḥamza eyitdi: Ėy Rüstem tek dur dėdi. Rüstem daḫı fārig̱ oturdı ammā ki Zernāḳ Dev eyitdi: **(984) 9.** Ėy nā-bekār, elüŋden ne gelürse ėt dėdi daḫı hemān Rüstemi yaḳasından dutdı. Rüstem daḫı **(985) 10.** aşaḳadan yoḳaru bir muşt urdı ki dev hemān ser-nīgūn oldı. Bediü’z-zamān daḫı **(986) 11.** Zence‘l-beytiyi urdı iki pāre ėtdi. Ḳāsım daḫı Ṭayyār Şīr-i Seri urdı öldürdi. **(987) 12.** Muẓaffer daḫı Aḥmerceh-i Sürḫī[22] öldürdi. Ḳays bin Ḳāsım daḫı şāhı Ḳoyḳulı Aşḳar dizi üzerine **(988) 13.** yıḳdı. Lenduhā oġlanlarıyla ḫurūş ėtdiler. Emīr daḫı na‘ra urup eyitdi ki: Ėy **(989) 14.** serverler tek duruŋ fārig̱ oluŋ oturuŋ dėdi. Anlar fārig̱ oturdılar **(990) 15.** andan Ḥamza Süleymāna eyitdi: Bu ne idi ki ėtdüŋ? Yoḫsa şunı mı istersin ki fi‘l-cümle [190 b](991) **1.** bunları işbu sā‘at tārumār ḳılavuz dėdi. Süleymān eyitdi: Ben anı ben buyurma-(992)2.dum kendüleri eyitdiler: Sen benüm ḳonucag̱umsın. Biz ne içün anuŋ gibi iş ḳıla-(993)3.vuz dėdi. Ḥamza eyitdi: Bu işleri bize Zernāḳ eyitdi: Ammā ki böyle gerekmez idi dėdi. **(994) 4.** Süleymān eyitdi: Ol bī-‘aḳıl kimsenedür dėdi. Süleymān buyurdı ki: Anı bulup getüreler. **(995) 5.** Saŋsārlar eyitdiler ki: Bir elin ḳapup havāya gėtdi dėdiler. Andan Süleymān Emīr Ḥamzadan ‘öẕür[23] **(996) 6.** ler diledi. Andan Emīr Ḥamzaya ve Ḥamzanuŋ yārenlerine çoḳ baḫşişler vėrdi gėrü ‘işrete **(997) 7.** başladılar. Bu def‘a Süleymān Hürüm Divāneye eyitdi: Sen şarāb içer misin dėdi. Hürüm **(998) 8.** eyitdi: Ḫoş ola dėdi. Hemān Süleymān kendü eliyle bir ḳadeh pür eyleyüp eline vėrdi. Hürüm daḫı **(999) 9.** alup nūş ėtdi. Süleymān ḳadeh vėrdügüni Baḫtigān gördi ḳarnı yarıldı. Çün Hürüm mest **(1000) 10.** oldı ṣalıḳ çekdi Süleymāna eyitdi: Gel senüŋ ile cenk ėdelüm dėdi. Ḥamza ėşidüp **(1001) 11.** Hürüm Divāneye ḳaḳıdı ve sökdi dönüp Süleymāna ma‘ẕūr[24] dut bunlar ki abdallardur **(1002) 12.** dėdi. Andan Ḥamza eyitdi: ‘Amra var, ‘Amr-ı Ma‘di Kerebi gör ḥāli nedür dėdi. ‘Amır daḫı gelüp Muḳbile şor-(1003)13.dı. Muḳbil[25] eyitdi: Anı uş bu sā‘at Ḫıżır ‘a.s. getürdi dėdi. ‘Amr daḫı dönüp Ḥamzaya eydivėr-(1004)14.di Hürmüz eyitdi: Bu cāzūlıḳdur dėdi. Ḥamza Ḥażretleri Hürmüze eyitdi: Yā Hürmüz, cāzūlar bizüm **(1005) 15.**düşmānımuzdur bundan böyle ki ṣaḳın ki bir daḫı bunuŋ gibi yaramaz söz söyleme yoḫsa [191 a](1006) **1.** bizden saŋa ziyān ṭoḳunur dėdi. Süleymān eyitdi: Saŋa daḫı ne maḥāl gerekdür? Ben **(1007) 2.** saŋa muḥāba ḳıluram yoḫsa benüm elümden gelür ki seni bir lu‘b ile māt ḳılayım dėdi ve dur **(1008) 3.** dėdi ki gide. Süleymān gėrü ḳomadı eyitdi ki: Otur ol devi ben helāk ḳılayım. Dev **(1009) 4.** Emīr Ḥamza daḫı bu sözi ėşidüp ḳarār ėdüp oturdı. Çün bir dem geçüp devler **(1010) 5.** Ḥamzaya eyitdiler: Bize bir hüner göster dėdiler. Ḥamza bir elin yėre ḳodı ḳırḳ dev gelüp kemendler bu-(1011)6.raḳdılar Ḥamzanuŋ elin çekdiler ḳaldurmadılar. Ḥamza çekdi ḳamu

---

[22] Diğer örneklerine bakarak burada akkuzatif ekinin gelmesi beklenirdi.
[23] Metinde *özür* biçiminde yazılmış.
[24] Metinde *ma‘zur* biçiminde yazılmış.
[25] Metinde *Mufbil* biçiminde yazılmış.

devleri yüzikoyun **(1012) 7.** düşdiler andan Ḥamza iki elin biribirine kilidledi dutdı. Devler iki yanından **(1013) 8.** kemendler buraġup çekdiler iki pençelerini biribirinden ayıramadılar. Süleymān yine Ḥamzaya ve yārenlerine **(1014) 9.** çoḳ nesneler vėrdi andan leşkerden yaŋa gönderdi. Kendözi daḫı bile gönder-$_{(1015)10.}$di dönüp Süleymān kendü çādırına geldi. Ḥamza daḫı gelüp ʻAmr-ı Maʻdi Kerebi görüp şükirler **(1016) 11.** ėtdi. Zernāḳ anı götürüp yabana bir eliyle atmış idi. Ḥażret-i Peyġamber ʻa.s. anı Bārī Teʻālānuŋ **(1017) 12.** buyruġıyla havā yüzinden dutup gėrü kendünüŋ çādırına ḳomış idi. Çün ol gėce geçdi **(1018) 13.** ėrte oldı Muẓaffer meydāna girdi. Süleymān ile tā aḥşām olınca cenk ėtdiler. Muẓafferüŋ **(1019) 14.** altında üç atı ölmiş idi meydāndan gėrü döndiler. Çün ėrte oldı yine Ḥamza meydāna **(1020) 15.** girdi Süleymān ile aḫşāma degin cenk eylediler. Çün gėce oldı. Anlar ikisi daḫı at başın [191] [b] **(1021) 1.** çeküp durdılar. Ḥamza Süleymānı kendünüŋ çādırına daʻvet ėtdi. Süleymān eyitdi: Size **(1022) 2.** zaḥmet oluruz. Zīrā bizüm işimüz çoḳdur senüŋ yėrine ṣıġmazuz dėdi. Ḥamza eyitdi: Taŋrum **(1023) 3.** ḳādirdür vėrür dėdi. Eger yā Süleymān, sen pādişahlıġıŋa varmalaruŋa penāh getürdüŋ ise **(1024) 4.** biz daḫı Rabbü'l-ālemine penāh getürmişüzdür. Andan Ḥamza Süleymānı ʻaẓamet ile kendü çādırına **(1025) 5.** getürdi. Ol taḫtı Süleymān içün ḳurdılar ki anı Esmā Perī getürmiş idi Süleymān **(1026) 6.** göŋlinde idi. ʻAceb Ḥamza bunı ḳanda bulmışdur dėyüp andan geçüp ol taḫt üzerinde o-$_{(1027)7.}$turdı andan ʻAmrı gönderdi. Hürmüze varup hem Ṣaffān Vezīre eyitdi ki cümle ecnāsları getür-$_{(1028)8.}$sün dėyü. ʻAmır varup Hürmüzi ve olan ecnāsları Ḥamzanuŋ żiyāfetine gelmegi ḫaber vėrdi **(1029) 9.** ki mecmūʻı ʻasker anda gelüp ḥāżır oluŋuz dėdi. Anlar daḫı güle güle geldiler ki biz anda **(1030) 10.** nereye ṣıġaruz dėyüp fikir ėderler idi. Çünki anda geldiler cümlesine yėr bulındı. Ḥażret-i **(1031) 11.** Resūlüŋ muʻcizātıyla zīrā Ḥażret-i Ḥamza Bārī Teʻālādan ḫalvetin isteyi duʻā ėtmiş idi ki **(1032) 12.** ḥāceti revā ola, her ne isterse ḳudretinden buluna ve bunca ecnāslar taḥayyür ėderler. Aydı ki: **(1033) 13.** Bunlar bunca çoḳ leşkerince ḳonuḳlayalar dėyü hemān cānib-i ḥaḳdan ferişteblere ḫiṭāb[26] olındı ki **(1034) 14.** Yarayunuŋ ḥabībümüŋ ʻamūsı ḳatına varuŋ Ḥamza çādırlarınuŋ ṭınābını çeküŋ açılsun **(1035) 15.** büyük olsun dėyü andan ṭınāblar uzayup anda olan ecnāslar mecmūʻıları ḳat ḳat dürüp [192] [a] **(1036) 1.** ve çādırı ortaya alup fiʻl-cümle ṣıġdılar. Süleymān gördi ki gökyüzinden inen yeşil ṭonlu-$_{(1037)2.}$lar saz u zahaluları(?) bī-ḳıyās dururlar idi. Anlaruŋ yüzleri nūrından göge nur **(1038) 3.** direk direk olmış idi. Hürmüz eyitdi: Görüŋ bu yeşil ṭonlular ki Ḥamzanuŋ çādırı ṭınāblarını **(1039) 4.** nice ṭutarlar dėyü kendözinden gėtdi. Hürmüz eyitdi ki: Zihī cāzūlıḳdur ki bu ʻArab eyler dėyüp **(1040) 5.** andan Süleymān dönüp Ḥamzaya eyitdi: Bu defʻā tamām maʻlūm oldı ki siz cāzūlar imişsiz **(1041) 6.** dėdi. Çün Ḥamza bunı ėşitdi, lāʻnet cāzūlara dėdi ve daḫı ol cāzūlıḳları bile ne **(1042) 7.** olsun dėdi. Yā Süleymān şöyle bile: Sen ki bunları Bārī Teʻālā Celle Celālehü ḥażretlerindendür **(1043) 8.** anuŋ ḳudretidür dėdi. Süleymān andan sākin oldı. Andan Ḥamza buyurdı ki firāvān lūtlar ve bütler **(1044) 9.** dökdiler. Şöyle ki Süleymān ol vech ile lūtlar görmiş degül idi. Ol envāʻi dürlü lūtları **(1045) 10.** yėdiler. Andan şoŋra bezm ḳurdılar şarāb içmege başladılar. Nā-gāh elvān āvāzeler peydā oldı. **(1046) 11.** Bu

[26] Metinde *ḥiṭāb* biçiminde yazılmış.

def'a 'Amır daḫı ṭurdı şaṭırlıḳlar eylemeye başladı ve Ḥamza daḫı Esmā Perī ḳatına geldi. Ḥamza **(1047) 12.** Esmāya buyurdı ki bir deste cāme getür dėyü Esmā daḫı varup bir deste cāme getürdi ki hīç **(1048) 13.** gözler görmedük idi. Ḥamza ol ṭonı alup Süleymān ḳatına geldi ol ṭonı Ḥamza Şebreve vėrdi. **(1049) 14.** Süleymān anı görüp eyitdi ki: Yā Ḥazma ol ṭona ben 'āşıḳ idüm sen anı ne içün Şebreve vėrdüŋ? **(1050) 15.** Emīr Ḥamza eyitdi: Yā Süleymān, ol ṭon saŋa lāyıḳ degüldür ol vaḳit ki seni ḳoyuvėrem ki giyesin. [192b](1051) **1.** Saŋa lāyıḳ teberrüklerüm vardur vėrülür dėdi. Andan 'Amır Ma'di Kereb ser-ḫoş olup **(1052) 2.** eyitdi ki: Ḳanı ol dev ki beni ġāfil iken götürdi ṭaşra buraḳdı. Süleymān eyitdi: Anı ne **(1053) 3.** ėderüŋ ol bir belādur, Taŋrı belālarından dėdi. Andan 'Anḳāz Dev eyitdi: N'idersin? **(1054) 4.** Uşta ben bundayam benim elümden gelür ki fi'l-cümle 'Arablara cevāb vėrem dėdi. Andan Rüstem Cihāngīr **(1055) 5.** eyitdi: Tek dur ėy nā-bekār. Bu yėr 'Ammī Resūl Ḥażretlerinüŋ ḥuẓūr-ı şerīfidür edebsüzlıḳ **(1056) 6.** eyleme yoḫsa sen bilürsin dėdi. 'Anḳāz Dev el uzatdı ki Rüstem, Cihāngīri duta. Rüstem da-(1057)7.ḫı ol tīġı çekdi kim adı Perī 'Anḳāz idi. 'Anḳāz Devi ḳoltuġında eyle çaldı kim devüŋ **(1058) 8.** başı havāya perrān oldı. Rüstem[üŋ] gözleri pür-ḫūn oldı gögsi arslan gögsi gibi cūş ėtdi. **(1059) 9.** Ḥamza daḫı Rüsteme ḳaḳıyup ḥışım eyledi. Rüstem daḫı Ḥamzanuŋ yavızlıġından ḳorḳdı epsem **(1060) 10.** oldı ammā Süleymānuŋ ḥāṭırı perīşān oldı. Ol ölen devi devler ḳapdılar alup gėtdiler. **(1061) 11.** Ḥamza eyitdi: Yā Süleymān Rüstemi öldürüŋ ḥāṭırıŋuz ḫoş olsun dėdi. Çün Süleymān Ḥamzadan **(1062) 12.** bu sözi ėşitdi göŋli ġāyet ḫoş oldı. Andan 'Amır yine şaṭırlıġa başladı güldi-(1063)13.ler. Süleymān eyitdi: Yā 'Amır, ḳanı ol işlerüŋ göster görelüm dėdi. 'Amır daḫı eyitdi: Yā Süleymān **(1064) 14.** Şebrev ḳandadur? Gelüp ol daḫı iş işlesün görelüm dėdi. Şebrev daḫı gelüp ol **(1065) 15.** kārı gösterdi. Andan Ḥamza eyitdi: Yā 'Amır bu kārı sen daḫı bilür misin dėdi. 'Amır eyitdi: Ėy [193 a](1066) **1.** pehlevān, ol daḫı anı bizden görmişdür dėdi. Emīr Ḥamza eyitdi: Dilerem ki bizüm **(1067) 2.** daḫı ḳatımuzda oynayasın dėdi. 'Amır daḫı dört ḳılıç getürdi biribirine baġladı ve birine **(1068) 3.** ṣıçrayup bindi ve döndi Şebreve daḫı eyle ėt dėdi eyitdi. Andan pāy içinden **(1069) 4.** geçdi. Şebrev daḫı eyle eyitdi: 'Amır bir berk pay getürdi ve içinden geçdi. Şebrev eyitdi: Baŋa **(1070) 5.** daḫı birḳaç gün va'de vėr ta'lim ėdeyim dėdi. Emīr Ḥamza çün Şebrevden bu sözi **(1071) 6.** ėşitdi dönüp baḫsėtdiler. Benüm yayumı berü getür ol daḫı getürüp yayı Ḥamza **(1072) 7.** öŋinde ḳodı Emīri eline alup çekdi, dönüp Süleymān Şebreve eyitdi ki: Var benüm yayumı getür **(1073) 8.** dėdi. Şebrev vardı getürdi Süleymān alup çekdi andan Ḥamzaya vėrdi. Emīr daḫı alup çekdi. **(1074) 9.** Andan kendüniŋ yayını Süleymān yayı ile bile ḳoşdı berk baġladı ve ikisin bile çekdi **(1075) 10.** ve daḫı Süleymānuŋ eline vėrdi ol daḫı çekdi. Bu def'a Emīr Ḥamza buyurdı bir yüziŋ **(1076) 11.** ḳarşusında ḳodılar. Emīr Ḥamza ol yüziŋden bir oḳ geçürdi Sa'dū[27] Vaḳḳāżı ilerü o-(1077)12.ḳudı buyurdı ki kendüniŋ gözlerini baġlayalar. Yayın elinde dutup bir oḳ atdı **(1078) 13.** gözi baġlu iken ol yüziŋden geçürdi. Emīr dönüp Süleymāna eyitdi: Sen daḫı geçür **(1079) 14.** dėdi. Süleymān eyitdi: Yā Ḥamza, evvel sen geçür, biz daḫı geçür görelüm dėdi. Andan Ḥamza yine **(1080) 15.** gözlerin baġlayup bir oḳ atdı yüziŋden geçürdi. Andan ṣoŋra otuz ṭoḳuz oḳ [193 b](1081) **1.**

[27] Aynı isim metnin genelinde *Sa'di* biçiminde yazılmış.

daḫı atdı ḥīç birisi ḥatā ėtmedi, mecmū'ısı yüzüŋden geçdi. Yine Ḥamza Süleymāna eyitdi: **(1082) 2.** Yā Süleymān, imdi sen daḫı hüner göster görelüm. Süleymān mühlet istedi. Bunlar bu ḥāletde iken **(1083) 3.** *Ez-ne cānib nā-gāh bir yėrden bir nāme* geldi Fā'ita getürüp Ḥamza eline ṣunıvėr-(1084)4.di. Emīr alup nāmeyi Seyf[üŋ] eline vėrdi Seyf daḫı açup oḳudı. Emīr ve bėgler **(1085) 5.** mecmū'ısı 'İsā[ya] ḳulaḳ urdılar ol nāmeyi diŋlediler. İçinde şöyle yazulmışdur ki: Benüm **(1086) 6.** ḳatımdan ben ki Gerdāferīnem. Senüŋ ḳatuŋa [ki] Ḥamzasın dėmiş. Meger Ḥamza ol zamān ki Zülfiḳāra var-(1087)7.mış idi. Ḥamza Zülfiḳār Şāha varurken ḳal'a-yı Sipide[28] ėrdükde Erdeşir bin Güsteh-(1088)8.müŋ ḳızḳarındaşı ile cenk ėtdi Ḥamza anı zebūn ėtdi ve anı alup cüft ėdinmiş **(1089) 9.** idi. Birḳaç gün anuŋla durup ve anı yine anda ḳoyup kendözü Zülfiḳāra varup ve Gerdā-(1090)10.ferīn ol vaḳit Ḥamzadan ḥāmile olup ṣoŋra bir oġlı vücūda gelüp adını Daḥḥāk ḳomışlar idi. **(1091) 11.** Ya'nī şehr-i yār dėmek olur. Gerdāferīnüŋ oġlı ṭoġduḳdan ṣoŋra Erdeşir bin Güstehmüŋ **(1092) 12.** vilāyetine bir yėrden yaġı düşmān gelüp urup tārāc ḳılup ġāret ėtmiş idi. Andan ḳal'a-yı **(1093) 13.** Sepite[ye] geldiler idi. Ol nāmenüŋ içinde yazulmış idi ki: Yā Ḥamza baŋa bir meder ḳıl, bir ay-(1094)14.dur ki ḳal'a ḥiṣār[29] olunmışdur ve ol gelen kimesneler pādişāhları[nuŋ] adına Māhiyār dėrler ve iki[30] **(1095) 15.** ḳarındaşı daḫı vardur, erlerine Zenbār ve Hūşyār dėrler ve ol pādişāhuŋ dört oġlı vardur. [194 a]**(1096) 1.** oġlı vardur. Birisinüŋ adı Timsārdur ve birinüŋ adı Tibyārdur birisinüŋ adı Encārdur **(1097) 2.** ve birinüŋ adı Timurdur. Çün Ḥamza bu nāmeyi oḳudı. Ba'żı Rāvī şöyle rivāyet ėder ki: **(1098) 3.** Ol vaḳt Gerdāferīn Ḥamzayıla bile olurdı velīkin bu nāme ḳal'anuŋ dizdā-(1099)4.rından gelmiş idi. Ḥamza ol nāmeyi Seyf[üŋ] elinden aldı varup Gerdāferīn ḳatına geldi **(1100) 5.** ve bu nāmeyi aŋa gösterdi ve ḥāli beyān eyledi. Hemān Gerdāferīn Emīr Ḥamza ḥażretlerinden destūr **(1101) 6.** istedi. Zīrā ziyāde ḳuvvetlü ḥātun idi. Ol vaḳit ki kendözi ḳal'a içinde olur-(1102)7.ken 'adüvvlerden kimsene baş ḳaldurup ḥareket ėtmez idi. Çün ol anda olmaduġını **(1103) 8.** duydılar düşmānlar baş ḳaldurup yöridiler. Andan Ḥamza eyitdi: Ėy Nigār benden **(1104) 9.** destūrdur, yörü var ėriş dėdi. Dört pehlevānlar bile ḳoşup gönderdi. Biri Mālik **(1105) 10.** Kūhfeşin ve biri Kereb ve birisi Erşiven[d]dür ve biri Tühmeten ve bunları iki yüz biŋ er ile gönderdi. Gerdāferīn **(1106) 11.** bunları alup yola girdi revāne oldı, bir nice gün becidd sürüp yörüdiler. Bir gün ol **(1107) 12.** ḳal'aya ėrdiler. Ol dem idi ki ḳal'ayı almaġa başladılar idi. Ḳal'a ḳavmi fi'l-cümle ḥācete başlayup **(1108) 13.** du'ā ėderler idi. Gerdāferīn ol pehlevānlar ile ol leşkere ėrişdi. Hemān kendü-(1109)14.lerini ol leşkere urdılar. Herbir pehlevān bir ṭarafdan na'ra urup yörüdiler. Bunuŋ leşke-(1110)15.rine çapundılar. Tataruŋ pehlevānlarından herbiri bir pehlevān yıḳdılar. Ol leşkeri ḳal'a-[194 b](1111) 1.nuŋ üzerinden öte bıraḳdılar. Çün gėce oldı Gerdāferīn ol leşkerler ile ḳal'aya girdi **(1112) 2.** ḳondılar. Ayrılış küsler[i] ve neḳḳāreler[i][31] dökülüp Tatar leşkerine ḳarşu varup ṣāf dutdı-(1113)3.lar. Tatar leşkeri daḫı Māhiyār ile bindiler Gerdāferīn leşlerine ḳarşu durdılar. Evvel 'Arab **(1114) 4.** leşkerinden Kereb meydāna girdi Tatarlardan yėdisini gönder ile yıḳdı. Tatarlardan Zen-

[28] Aynı isim başka yerde *Sepite* biçiminde yazılmış.
[29] Metinde *ḫiṣār* biçiminde yazılmış.
[30] Metinde *ikki* biçiminde yazılmıştır.
[31] Metinde *nekāre* biçiminde yazılmış.

(1115)5.bār meydāna girdi Kerebi yıḳdı Mālik. Anı görüp Baḫdi meydāna girdi urdı Zenbā-(1116)6.rı öldürdi. Anı Hūşyār görüp meydāna girdi Mālik ile gėceye dek cenk eyledi ammā **(1117) 7.** Mālikūŋ altında iki at öldi. Ol Hūşyāruŋ üç atın öldürdi. O gėce dö-(1118)8.nüp ḳondılar. Ėrte yine çeriler bindiler meydāna girdiler ṣāf dutdılar. Evvel Hūşyār **(1119) 9.** meydāna girdi 'Arablardan yėdi pehlevān yıḳdı. Mālik yine anı görüp meydāna girdi bir **(1120) 10.** gürz ile Hūşyārı Timsār anı görüp meydāna girdi. Mālikūŋ bir atın öldürdi. **(1121) 11.** Tühmeten[32] anı görüp meydāna girdi bir gürz ile urup Timsārı yıḳdı yine döndi, **(1122) 12.** durınca oḳ ile üç yėrde zaḫım urdı leşker anı görüp ḥamle ėtdiler. Tā gėce olınca **(1123) 13.** cenk oldı yine gelüp dönüp ḳondılar. Ol gėce geçdi yine ėrte iki leşker bindiler **(1124) 14.** ve ṣāf dutdılar. Evvel Māhiyār meydāna girdi Māliki oḳ ile öldürdi yigirmi pehlevān **(1125) 15.** daḫı yıḳdı. Erşivend meydāna girdi. Māhiyār Erşivende oḳ atdı, Erşivend [195 a]**(1126) 1.** gürz ile reddeyledi. Tā gėce olunca cenk ėtdiler. Gėce olıcaḳ Erşivendüŋ Mā-(1127)2.hiyār aṣlını ve neslini ṣordı. Erşivend eyitdi: Eger bu gürzüme ṭāḳat getürebilürseŋ **(1128) 3.** daḫı aṣlumı neslümi eydivėreyim dėdi. Māhiyār ḳaḳıyup eyitdi: Lāf urma ḥamle ḳıl dėdi. **(1129) 4.** Erşivend eyitdi: Dur imdi dėyüp bir gürz urdı. Māhiyār ḳalḳan[ı] ḳarşu dutdı, şöy-(1130)5.le urdı ki ḳalḳan pāre pāre oldı. Atı başına doḳundı, at ile Māhiyār Erşivend dön-(1131)6.di ve Māhiyār durdı. İkisi biribiriyle güreş dutdılar. Erşivend götürdi Māhiyārı **(1132) 7.** yėre urdı. Hemān Māhiyār zebūn olıcak amān istedi ve buŋa bende oldı. Ḳarındaşları **(1133) 8.** ve oġlanları anı görüp gėrü Afrīnüŋ ayaġına düşüp öŋinde baş ḳodılar ve **(1134) 9.** Ḥamzaya ḳul oldılar yėdi gün ol yėrde ḳarār dutdılar. Andan Ḥamzadan yaŋa gėtdiler ammā Afrīn **(1135) 10.** Ḥamzadan yaŋa bile varmayup anda ḳaldı idi ki ol oġlanı anda doġurmış idi **(1136) 11.** adını Daḫḫāk ḳomışlar idi. Andan ḥāl şöyle oldı dėyü Ḥamzaya ḫaber vėrdiler. Çün Ḥamza **(1137) 12.** bu ḫaberi ėşitdi ve ḫaber gönderdi ki oġlanı Anṭāḳıya şehrine alup gidüp anda tımār **(1138) 13.** ėderler dėyü ve hem eyle ėtdiler. Ol zamān ki Süleymān Şāh Ḥamzanuŋ üzerine gelmiş idi. **(1139) 14.** Daḫḫāk on sekiz yaşında idi ammā Ḥamzayı henüz görmiş degül idi. Nice ki anasından **(1140) 15.** icāzet istedi vėrmedi idi. Ol oġlan dört yaşında olduḳda anası anı 'ilm [195 b]**(1141) 1.** ögrenmege vėrmiş idi. Çün tamām 'ilmi ögrendi yėdi yaşında idi. Oġlan bir gün **(1142) 2.** şikārda idi. Anası gördi ki bir aġaç dibinde bir ādem oturur idi. Ol ḫātun **(1143) 3.** aŋa ṣordı ki: Ne ādemsin ve ḳandan gelürsin dėdi. Ol ādem eyitdi: silāḥ-şōram. **(1144) 4.** Benim adım Sa'id Edhemdür, maġrib şehrindenem. Bir gėce İbrāhim Peyġamberi düşimde gördüm. Baŋa **(1145) 5.** eydür: Dur imdi Anṭāḳıya şehrine var, Ḥamzanuŋ oġlı Anṭāḳıya şehrindedür adına **(1146) 6.** Daḫḫāk dėrler. Ol oġlana silāḥ-şōrlıḳ ta'lim ėt dėdi. Yā Nigārīn bunda andan **(1147) 7.** ötüri geldüm dėyüp hemān ki Gerdāferīn ol şaḥṣdan bu sözi ėşitdi anı alup **(1148) 8.** şehre getürdi ve bir ḫalvet oda düzdürdi. Ol oġlanı ve ol pīri anda ḳoyup oġ-(1149)9.lan oŋat ta'lim alup ārāsteler oldı. Anası ol pīre çoḳ nesneler vėrüp yine vaṭanına **(1150) 10.** gönderdi. Daḫḫāk daḫı 'aẓīm şiber-ner oldı. Andan soŋra şikārlara meşġūl oldı oŋat **(1151) 11.** ṭop oynar oldı. Bir gün şikār ėderek bir kelb gördi ki öŋünde bir ādem kürsī üze-(1152)12.rinde oturmış bir nice ḳullar öŋinde ayaġın dururlar ve ol oturan āde-(1153)13.müŋ adına Marzūbān dėrler. Ol

[32] Metinde *Tehmüten* biçiminde harekelenmiş.

ādem Daḥḥāk gördi eyitdi: Şol ādem ne ādemdür **(1154) 14.** görüŋ dėdi. Ādemleri eyitdiler: Ḥamzanuŋ oġlıdur. Bu şehir şimdi anuŋdur dėdiler. **(1155) 15.** Andan Marzūbān bu sözi ėşidicek Daḥḥāk yanına oḳudı. Daḥḥāk ilerü gelüp selām [196 a]**(1156) 1.** vėrdi. Andan Marzūbān ikrām ėtdi. Bir kürsī ḳodılar oturdı, ḫūn yėdiler. Andan **(1157) 2.** Daḥḥāk Marzūbāna şordı ki: Ḳandan geldüŋüz Marzūbān eyitdi ki: Ḫorāsāndan geldük ki bu **(1158) 3.** kiliseyi ziyāret ėdevüz bunuŋ bir adın ėşidüp yarlıġanmaġa geldük, bunda dīn u-(1159)4.luları vardur dėyü geldük. Dev dururken nā-gāh mübālaġa[33] ādemler gelüp hengāmeler ḳopardılar, **(1160) 5.** dürlü dürlü oyunlar oynadılar ve Marzūbānuŋ taḫtınuŋ öŋinde güreşçiler gelüp gü-(1161)6.reş dutdılar biribirini başdılar. Daḥḥākuŋ bir ḳulı anı gördi andan ṭurı geldi **(1162) 7.** ol güreşçileri başdı. Marzūbānuŋ ḳulları anı gördiler ki güreşçileri başdı. **(1163) 8.** Dögdiler Daḥḥāk anı görüp hemān durıgelüp ol uran ḳuluŋ yaḳasına yapışdı. **(1164) 9.** Marzūbān anı görüp ol ḳulına eyitdi: Yā Ferrūḫ cehd eyle ki Daḥḥākı başasın dėdi. Ḳul Marzūbān-(1165)10.dan anı ėşitdi. Ne ḳadar zūr ėtdi Daḥḥākı yėrinden depredimedi. Daḥḥāk zūr ėtdi ol **(1166) 11.** ḳulı başdı. Marzūbān anı görüp 'aẓīm ḳaḳıdı. Daḥḥāḳe acı sözler söyleyüp ve yėrinden **(1167) 12.** durıgelüp ḳılıç ile ḥamle ėtdi Daḥḥāk daḫı anı görüp öldürdü. Marzūbānuŋ **(1168) 13.** leşkeri anı görüp Daḥḥāk üzerine ġulüvv eylediler. Daḥḥāk daḫı na'ra urup kendüyi **(1169) 14.** ol leşkere urdı tārumār ėtdi. Bunlar daḫı şınup Ḫorāsāndan[34] yaŋa gėtdiler varup **(1170) 15.** bėglerine ḥaber vėrdiler. Ol daḫı ḳırḳ biŋ leşker gönderdi Daḥḥāk üzerine. Meger Daḥḥāk [196 b](1171) **1.** bir gün şikārda idi. Cāsūslar gelüp ḥaber vėrdiler ki uş üzerüŋe düşmān gelür dėdiler. **(1172) 2.** Bu leşker bunuŋ yolı üzerine kemendler ḳurup Daḥḥāk daḫı dönüp şikārdan ol araya **(1173) 3.** ėrişdi ortaya aldılar. Evvel bu yaŋa bir bėg gelüp muḳābil oldı. Daḥḥāk anı öldürdi ve ol **(1174) 4.** leşkerüŋ ser-leşkerini öldürdi, başını kesüp bir koluŋ boynuna bağlayup Ḫorāsāna gön-(1175)5.derdi. Bunlar daḫı fi'l-cümle şınup Ḫorāsāna gėtdiler. Andan Daḥḥāk dönüp şehre geldi yaraḳ ėtdi ki **(1176) 6.** Ḫorāsāna gide. Bu yaŋa varan leşker bėglerine ḥāli eydivėrdiler. Ol daḫı yaraḳ ėdüp dört **(1177) 7.** yüz biŋ leşker cem' ėtdi, ḳaṣdėtdi ki Daḥḥāk üzerine vara. Ḥaber geldi ki Ḫorāsān bėgine uş **(1178) 8.** Ḥamzanuŋ oġlı geldi dėdiler, vilāyetleri ḫarābe vėrdi dėdiler. Çün bu ḫaberi ėşitdi **(1179) 9.** Daḥḥāke ḳarşu geldi ṣāflar bağladılar. Daḥḥāk meydāna girdi yüz altmış kişi öldürdi. **(1180) 10.** Çün Ḫorāsān pādişāhı eyi gördi meydāna girdi, tā gėceye degin Daḥḥāk ile cenk ėtdiler. **(1181) 11.** Çün gėce oldı diledi ki gide Daḥḥāk bir ḍarb urup anı atından yıḳdı gördi ki şāh **(1182) 12.** ḥāl ayruḳısı oldı. Şāh bundan amān diledi Daḥḥāk daḫı amān vėrdi. Ol daḫı Daḥḥāke **(1183) 13.** ḳul oldı. Andan dönüp leşkere ḥamle ḳıldılar. Leşker ḳaçup Bulġara gėtdiler kim anuŋ pādişā-(1184)14.hına şikāyet ėdeler. Bu yaŋa Daḥḥāk çün Ḫorāsānı aldı dönüp Bulġardan yaŋa gėtdi. **(1185) 15.** Meger anda bir pehlevān belürmiş idi. Adına Taḳyānus dėrler idi ve bir ḳarındaşı daḫı [197 a]**(1186) 1.** var idi. Adına Negeyni dėrler idi . Ol Taḳyānus altı kez yüz biŋ ādem cem' ėtmiş **(1187) 2.** idi ve ol ḳarındaşı bile alup Ḥamza'ya bile gėtdi. Bir ḳul da vardur ki oġlandan yaŋa gide. **(1188) 3.** Meger uşta Daḥḥāk ėrdi dėyü ḫaber vėrdiler ki ol daḫı ėşidüp şād oldı. Bize

---

[33] Metinde *mübālıġa* şeklinde yazılmış.

[34] Bu sözcük metin içinde *Ḫorasan* ve *Ḫorasan* biçiminde ikili kullanım vardır.

zaḥmet **(1189) 4.** çekmek ḥācet olmadı dėyüp teferrüc ėtmek içün ata binüp[35] bir yüksek yėre çıḳdı. Andan **(1190) 5.** Daḥḥākuŋ çerileri gelüp bunlaruŋ öŋinden geçdiler. Pādişāh anı görüp āferīnler eyitdi. **(1191) 6.** Bunlar daḫı leşkeri bir eyüce yėre ḳondurdılar ve çādırlarını ḳurup ḳarār ėtdiler. Andan **(1192) 7.** Daḥḥāk bir nāme yazup Taḳyānusa gönderdi 'adāvet ėtme gel müṭī' ol. Dev Taḳyānus **(1193) 8.** nāmeyi oḳuyup pāre pāre eyledi. Daḥḥāke cevāb yazdı ki yaraḳ ėtmiş ėder mi ki Süleymān ile Hamzaya **(1194) 9.** varam bunları helāk ėdem yėdi iḳlīme pādişāh olam dėyü saŋa ḫod ne ḫisāb dėdi. Çün nāmeyi **(1195) 10.** Daḥḥāk oḳudı ve pāreledi. Ol gün ve ol gėce geçdi ėrte oldı ata süvār oldılar. Daḥḥāk **(1196) 11.** evvel meydāna girdi. Temurṭāşı ve Ḳantārı ve Semen-zārı ve Kerden-keşi Bulgarı ve Abḳāşı ve **(1197) 12.** Kemingūşı ve Encāsı bunları Daḥḥāk yıḳup[36] giriftār ėtdi. Andan Nekin meydāna girdi gėceye **(1198)** 13. dek Daḥḥāk ile cenk ėtdi dönüp aram-gāhlarına gėtdiler. Çün ėrte oldı Nekin **(1199) 14.** gėceye dek Daḥḥāk ile cenk ėtdiler. Āḫir Daḥḥāk anı bir darb ile yıḳup baġladı arām-$_{(1200)15.}$gāha getürdi. Ėrtesi olup yārenler ile binüp meydāna geldiler. Me'āl-i ḳıṣṣa tamām üç gün [197 b]**(1201) 1.** Daḥḥāk Taḳyānus ile cenk ėtdi. 'Āḳıbet Daḥḥāk güreşde Taḳyānusı başdı. **(1202) 2.** Andan bu yaŋa Taḳyānus yārenleri ile bende girdiler ve mecmū'ı leşker daḫı Daḥḥāke dö-$_{(1203)3.}$nüp ḳul oldılar. Andan Daḥḥāk anları ol yėrden alup Gürcistāna 'azm ḳıldı. **(1204) 4.** Atası[37] Gürci bunları üzerine geldügini ėşitdi. Daḥḥake ḳarşu yörüdiler **(1205) 5.** çün cenk eylediler. Āḫir Daḥḥāk elinden zebūn olup aŋa dönüp ḳul oldılar. Bir **(1206) 6.** pehlevān daḫı var idi adına Munḳarān dėrler idi ol daḫı gelüp Daḥḥāk ile cenk ėtdi. **(1207) 7.** Āḫir anı daḫı Yaḳup ol daḫı Daḥḥāke ḳul oldı. Daḥḥāk ol aradan İslambola geçdi. **(1208) 8.** Ḳayṣarıdum buŋa ḳarşu geldi cenk ėtdi. yėdi günden ṣoŋra ol daḫı Daḥḥāk[e] ḳul **(1209) 9.** oldı. Rum leşkerini daḫı düşürdi andan yine Anṭāḳıya<nuŋ> şehrine geldi. On **(1210) 10.** dört kez biŋ leşker Antākıya şehrinüŋ öŋünde cem' oldı. Andan ol **(1211) 11.** aġır leşkeri alup Mekke şehrine gėtdi çün yaḳın geldiler. Şeybe Ḥażretlerine nāme gön-$_{(1212)12.}$derdi ve eyitdi ki: Atam ḥażretlerinden baŋa destūr alıvėr ki varam anuŋ ölince düşmāŋ-$_{(1213)13.}$larına[38] ḳara günler ėde idüm dedim. Şeybe daḫı ol nāmeyi Ḥamzaya gönderdi. Ol dem idi **(1214) 14.** kim Ḥamza Süleymān ile 'işret ėdüp ve ol nāme gelüp ėrdi ve nāmeyi Ḥamza oḳuyup **(1215) 15.** ve bir nāme yazup Ṭulū'ş-şecer ile gönderdi ve eyitdi ki: Bunı oġlum Daḥḥāke iletivėr [198 a]**(1216) 1.** dėdi. Ṭulū'ş-şecerden daḫı nāmeyi alup Daḥḥāke getürdi vėrdi. Daḥḥāk bunı gö-$_{(1217)2.}$rüp ne yėrdensin ve ḳandan gelürsin ve neye geldüŋ dėyü ṣordı. Tulū' **(1218) 3.** eyitdi: Ḥamza ḳatından gelürem. Çün Daḥḥāk ol nāmeyi oḳudı cevāb nesne vėr-$_{(1219)4.}$medi. Tulū' eyitdi: Baŋa cevāb vėr ki düşmān ġālibdür varup ėrişsem gerekdür **(1220) 5.** dėdi. Daḥḥāk ėrte oḳuyup baŋa cevāb vėrme dėdi. Tulū bu sözi ėşitdi **(1221) 6.** melūl oldı, durdı yėrinden ṭaşra çıḳdı kim atına binüp gide. Daḥḥāk gelüp ṣor[dı] **(1222) 7.** ḳanda gidersin dėdi. Tulū' eyitdi: Ḥamzaya giderem. Mektūb-ı şerīflerine i'timād **(1223) 8.** ėtmedüŋ biz daḫı varup giderüz. Meger siz daḫı

---

[35] Metinde sözcük *binüm* biçiminde yazılmış.
[36] Metinde sözcük *yaḳup* biçiminde yazılmış.
[37] Metinde sözcük *aṭası* biçiminde yazılmış.
[38] Metinde *düşmānlarını* biçiminde yazılmıştır..

pādişāh ḥażretlerine düşmān-(1224)9.sız ola dėdi. Daḫḥāk bunı ėşitdi ṭayy oldı. Tulū'uŋ kemer bendine bir püşt-(1225)10.pā ile urdı ki ser-nīgūn oldı yėre düşdi andan Daḫḥāk dönüp gėtdi. Tulū' **(1226) 11.** daḫı düşdügi yėrden durdı atına binüp gėtdi, atın becidd sürdi. Gelüp **(1227) 12.** Ḥamza naẓarına ėrüp ḥāli beyān ḳıldı. Olanca yārenler ėşidüp ṭanlaşdılar. 'Amır yėrinden **(1228) 13.** durup Daḫḥāk ḥażretlerine revāne oldı. Bu yaŋa Ḥamza daḫı Süleymān Şāha çoḳ nesneler **(1229) 14.** bağışladı kendü çādırına gönderdi. Süleymān daḫı kendü ḳarār-gāhına gelüp ḳarār eyledi. **(1230) 15.** *Ez-ne cānib bu yaŋadan 'Amır daḫı* Daḫḥāk ḳatına gelüp Daḫḥākuŋ elin öpdi. Daḫḥāk 'Amrı gör-[198 b](1231)11.dügi yoġ idi çün anı gördi bildi. Ol daḫı böyle dėyüp 'Amra ḫoş geldüŋ dėdi. **(1232) 2.** 'Amır Daḫḥāke eyitdi: Ne içün Ḥamzaya 'āṣī olduŋ dėdi. Daḫḥāk eyitdi: Ḥāşā ki **(1233) 3.** ben aŋa 'āṣī olam, anuŋ ḳulcaġazıyam dėdi. Ol anuŋ ile bilece oldı. Ėrtesi Daḫḥāk **(1234) 4.** 'Amrı şikāra bile uydurdı. Meger ki ol yėrlerde bir yavuz arslan var idi. Çoḳ **(1235) 5.** ādemleri helāk eylemiş idi. Arslan Daḫḥāke ḳarşu geldi, Daḫḥāk anı öldürdi. **(1236) 6.** Andan Taḳyānus süŋüsin yėre dikdi. Şöyle ki süŋüsi oŋat yėre girmiş idi tamām ġarḳ ol-(1237)7.mış idi eyitdi: Yā 'Amır, süŋüni çek görelüm. 'Amır zūr ėtdi çıḳarmadı Daḫḥāk anı görüp **(1238) 8.** güldi. Andan Daḫḥāk bir eliyle çeküp çıḳardı. 'Amır anı görüp Daḫḥāke āferīn eyitdi andan **(1239) 9.** dönüp yine leşker-gāha geldi. Daḫḥāk 'Amra çoḳ nesneler vėrdi eyitdi: Ėy Āḫī, yöri **(1240) 10.** var atam ḫażretlerinüŋ elin öp selāmum degür ve bizüm içün eyid ki uş yüz sürüyüge-(1241)11.lüyorur dėyü eydivėr dėdi. 'Amır çün bu sözi ėşitdi gėrü dönüp **(1242) 12.** Ḥamzadan yaŋa revāne oldı. *Ez-ne cānib biz geldük* bu yaŋa Süleymān Şāh ḳıṣṣasına. Çün Süleymān **(1243) 13.** ol gėce gāhına geldi andan ḳarār ėtdi, ėrtesi meydāna geldi er diledi. Hürüm Divāne **(1244) 14.** Süleymāna ḳarşu vardı. Biribiriyle cenk ėtdiler. Süleymānuŋ başın yardı. Süleymān daḫı aŋa **(1245) 15.** iki yėrde zaḫım urdı. Vezīr çün bu ḥāli gördi devlere buyurdı ki gökyüzinden Hürüme [199 a](1246) 1. kemendler atdılar bunı dutalar. Ḥamza anı görüp bir na'ra urdı devler ditreşdiler. **(1247) 2.** Rüstem ve Bedī' ve Ḳāsım ve Ḳays na'ra urdılar Hürüm Divāneyi devlerüŋ elinden ḳurtardılar. **(1248) 3.** Andan ṣoŋra tā gėceye dek cenk eylediler. Bu yaŋa Süleymān Şāhuŋ başın ṣarup ḫoş **(1249) 4.** eylediler. Ol gėce geçdi ėrtesi Süleymān evvel ḳaḳınç ile yine meydāna girdi Lendūhā-(1250)5.nuŋ dört oġullarını zebūn ėtdi. Lendūhā gelüp gėceye dek cenk ėtdi aḫşām **(1251) 6.** yine döndiler. Süleymān eyitdi. Bu nā-bekārlar her birisi bir Ḥamzadur dėdi. Ėrtesi meydāna gir-(1252)7.di Bediü'z-zamān ile 'aẓīm cenk ėtdiler. Biribirine muḥkem zaḫım urdılar. Ḥamza anı görüp **(1253) 8.** meydāna girdi ikisin biribirinden ayırup ikisinüŋ daḫı zaḫımların bağlayup dön-(1254)9.diler. Ėrtesi oldı Ḳays bin Ḳāsım meydāna girdi. Saŋsārlardan ve Ḳıl Baraḳlardan yüz **(1255) 10.** altmış kişiyi öldürdi Semendüy anı görüp Ḳays üzerine yörüyiş ėtdi. Kelim **(1256) 11.** anı görüp ḳarār ėtmedi Rüstem daḫı anuŋ ile bile ḥamle ėtdi. Süleymān daḫı buyurdı **(1257) 12.** fi'l-cümle ecnāslar bir kezden ḥamle ėtdiler gėceye dek ḳatı cenk oldı gėrü döndiler **(1258) 13.** döndiler.[39] Ėrtesi gün Süleymān meydāna girdi Ḳāsıma berāber oldı. Süleymānuŋ üç **(1259) 14.** atını öldürdi ve yėdi at daḫı Ḳāsım altında öldi. Andan biribirine kemend atdılar. Üs-(1260)15.tüvār ölmedi<ler>. Andan atuŋ üzerinden inüp yumruḳ dögüşin ėtdiler, [199]

[39] Metinde sözcük tekrarları da söz konusudur.

[b](1261) 1. biribirin yumruḳ ile dögdiler. Ḥamza aralarına girdi Süleymān anı görüp melūl oldı (1262) 2. ve tīġ-ı sürḫı çeküp Ḳāsımuŋ üzerine ḥavāle ėtdi. Ḥamza tīġ-ı Daḥḥākı berāber dutdı ve eyitdi: (1263) 3. Ne içün melūl olursın dėdi. Muḥammed ḥaḳḳı çün elümden gelür ki seni bir lu'b ile helāk ḳılayım. (1264) 4. dėdi. Anı görüp vezīr ile ḥᵛāce gelüp anı meydāndan çıḳardılar. Bunlaruŋ cenklerinden (1265) 5. ādemīler ve ecnāslar ḥayrān oldılar. Süleymān ol ḳaḳınç ile üç gün meydāna gelmedi. Dör-[40] (1266) 6. dünci gün çeriler binüp meydāna girdiler. Rüstem aŋa ḳarşu yine meydāna girdi tā ikindüye (1267) 7. degin 'aẓm-i cenk ėtdiler. Āḫir Süleymān Rüstemüŋ kemer bendin dutdı. Rüstem daḫı kendü-(1268)8.ni Süleymāndan çeküp kemeri üzüldi Süleymānuŋ elinde ḳaldı. Süleymān Rüstemi[ŋ] başına ol kemer[i] (1269) 9. urdı, başını pāreledi. Rüstem daḫı ḳaḳıyup Süleymāna bir muşt urdı kim altında atı yıḳıldı (1270) 10. ve bir daḫı urdı başın yardı. Süleymān el tīġa urdı Ḥamza daḫı Rüstemden ḳorḳup bir (1271) 11. na'ra urdı ki cümle ecnāslar anuŋ üzerine ḥamle ḳıldılar. 'Arab leşkeri daḫı ḥamle ėtdiler. (1272) 12. Ol gün Māhin Beden dört kez yüz biŋ er ile ėrdi ḥamle ḳıldı. Çün gėce oldı (1273) 13. yine döndiler. Māhin Beden Ḥamzanuŋ naẓarına geldi elin öpdi ve kendünüŋ ḫā-(1274)14.lin Ḥamzaya eydivėrdi. Emīr ėşidüp şād oldı andan 'işrete başladılar. Emīr (1275) 15. şarāb üzerinde iken kendü ve oġlanlarına eyitdi: Bir daḫı meydāna girmeŋ dėdi. [200 a](1276) 1. Ol dem idi ki 'Amır gelüp ėrüp Daḥḥāk ḫaberin getürdi. Meger bu yaŋadan Şebrev daḫı (1277) 2. Ḥamzaya gelmiş idi ve bu yaŋa Süleymān ḳullarıyla bārigāhında durmış sāz-ı selebin gėyüp (1278) 3. oturur idi ve bu yaŋa Şebrev Rüstemüŋ yavuzluġından ḳorḳup dönüp Süleymān (1279) 4. ḳatına geldi, Rüstemüŋ aḥvālin Süleymāna eydivėrdi. Süleymān daḫı Zernāḳ Deve (1280) 5. destūr vėrdi üç biŋ dev ile Rüsteme berāber geldi Rüstemi ortaya aldılar. Rüs-(1281)6.tem üç na'ra eyle urdı ki yanından devleri ürkütdi. Zernāḳ Dev ėrdi, (1282) 7. Rüsteme gürz ḫavāle[41] eyledi. Rüstem gürz altından kendözini gėrü bıraḳdı. Zer-(1283)8.nāḳ Dev ḳaḳıyup el şundı ki Rüstemi ḳapa. Rüstem tīġ-ı perīyi 'Anḳāzı çeküp çaldı (1284) 9. devüŋ bir elin öte bıraḳdı. Zernāḳ Dev inüp ol elin ḳapup Rüstemi ḳarşudan ur-(1285)10.dı. Rüstem anı görüp havāya sıçradı. Rüstem yine çaldı bir elin daḫı götürdi. Bir def'a (1286) 11. daḫı çalıcaḳ başını götürdi. Bu def'a daḫı şunuŋ gibi na'ra urdı ki Ḥamza daḫı (1287) 12. ėşitdi tīzcek ata süvār olup Rüstemden yaŋa yöridi becidd gelüp ėrişdi. (1288) 13. Bu yaŋa Süleymāna daḫı ḫaber olundı. Süleymān daḫı gelüp tā aḫşāma degin cenk eylediler (1289) 14. yine dönüp yėrlerine ḳarār ėtdiler. Andan Ḥamza oġlanlarına eyitdi ki: Ḥaẕer ėdüŋ ġāfil (1290) 15. olmaŋ dėdi. Meger ki Şebrev anda ḫāżır idi ilerü varup eyitdi ki: Yā Ḥamza, Süleymān ulu [200 b](1291) 1. sulṭāndur. Andan ġāyet ḫaẕer ėtmek gerekdür dėdi. Ḥamza eyitdi ki: Sen ne ādemsin? Şebrev (1292) 2. eyitdi: Şebrevem. Ḥamza eyitdi: Seni öldürmek gerekdür dėdi. Şebrev eyitdi: Beni niçün öldürür-(1293)3.sin? Ben ḫod kendü ayaġum ile geldüm. Şebrev[üŋ] bu sözi Ḥamzaya ḫoş geldi. Bir ḳaftān (1294) 4. gėyürdi. Andan Şebrevi gönderdi. Şebrev gelüp Ḥamzanuŋ aḥvālini Süleymāna eydivėrdi. (1295) 5. Süleymān eyitdi: Çün Zernāḳ öldi ben daḫı zebūn olsam gerekdür dėdi. Andan dönüp (1296) 6. Süleymān Şebreve eyitdi: 'Amır

[40] Metinde *dörtdünci* biçiminde yazılmıştır.

[41] Sözcük metnin içinde *ḫavale* ve *ḫavale* biçiminde yazılmış.

gelüp Ḥamzaya ne ḫaber getürmiş dédi. Şebrev eyitdi: Ḥamzanuŋ bir oġlı **(1297) 7.** varmış, Daḥḥāk adlu ol gelüyorur imiş. Süleymān vezīrine eyitdi: Benüm ṭāli'ümi gör-(1298)8.gil. Vezīr eyitdi: Gördüm ḳavīdür. Süleymān eyitdi: Ėy ḥ^{v}āce vezīrüŋ sözi ġarażdur **(1299) 9.** sen görgil dédi. Ḥ^{v}āce Süleymānuŋ ṭāli'ini gördi eyitdi: Yā Süleymān, Ḥamzanuŋ ṭāli'i ḳavīdür **(1300) 10.** dédi. Andan Baḫtigān eyitdi: Ḥ^{v}ācenüŋ sözi ġarażdur anuŋ sözine 'amel étmeŋ ki Ḥamza **(1301) 11.** anı baba édinmişdir dédi. Ol Ḥamzanuŋ atasıdur dédi. Andan Süleymān eyitdi: Yā Şebrev ne olay-(1302)12.dı ki Daḥḥākdan baŋa bir ḫaber vére idüŋ ki anuŋ şerrini benüm üzerümden ayıra i-(1303)13.düŋ ola mı dédi. Andan Şebrev bél baġlayup Daḥḥākdan yaŋa gétdi. Ḥ^{v}āce oġurlayın Ḥamzaya **(1304) 14.** ḫaber vérdi kim ġāfil olmaŋuz. Şebrev Daḥḥākı öldürmege vardı dédi. Çün Ḥamza bu ḫaberi **(1305) 15.** éşitdi tīz 'Amrı anuŋ ardınca gönderdi. Çün Şebrev Daḥḥāk leşkerine érdi ve sarāy [201 a] **(1306) 1.**[42] **(1307) 2.** başına érdi gelüp revzeneden girdi, Daḥḥāk taḫt üzere uyur idi. Çün Şebrev **(1308) 3.** Daḥḥāk Şāha yaḳın érdi. Daḥḥāk gözüni açdı ve Şebrevi gördi yérinden sıçradı **(1309) 4.** bir na'ra urdı. Şebrev yüzü üzerine düşüp 'aḳlı gétdi. Daḥḥāk anı dutdı şordı **(1310) 5.** ki: Ne kişisin ve ḳandan geldüŋ? Eyitdi: Şām şehrinden gelürem dédi. Şām şehrinüŋ şāhı **(1311) 6.** Daḥḥāk ile anda bile idi anı şordı ki: Hiç bunı bilür misin dédi. Ol daḫı **(1312) 7.** bilmezem dédi. Andan Daḥḥāk eyitdi: Ṭoġrusını eydivér yoḫsa seni öldürürem **(1313) 8.** dédi. Andan şoŋra Şebrev Daḥḥāke öldürmege geldügini ḫaber vérdi. Ben 'ayyārem. Beni **(1314) 9.** Süleymān gönderdi idi déyü ḫaber vérdi. Daḥḥāk buyurdı anı zindāna ḳoydılar. **(1315) 10.** 'Amır daḫı bu cānibden becidd yörüyüp ayaġın götürüp yöridi érdi. Daḥḥākuŋ **(1316) 11.** naẓarına érişdi ve Şebrevi ol ḥālde gördi ve eyitdi ki: Yā pehlevān zāde, bunı ne vechile **(1317) 12.** dutduŋuz dédi. Daḥḥāk daḫı aḥvāli 'Amra eydivérdi. Andan Şebrevi 'Amra vérdi. **(1318) 13.** Ol daḫı anı bir çuvāla ḳoyup aldı Hamza naẓarına getürdi arḳasından indürdi **(1319) 14.** yére buraḳdı. Ḥamza 'Amra şordı ki: Bu nedür dédi. 'Amır eyitdi: Şebrevdür. Daḥḥāk du-(1320)15.tup baŋa vérdi. Uş getürdüm déyüp Şebrevüŋ 'aḳlını getürdi. Şebrev gözin [201 b] **(1321) 1.** açdı kendüyi Ḥamza öŋinde gördi andan 'Amır eyitdi. Yā Şebrev gel mūtī' ol yoḫsa seni **(1322) 2.** öldürürem dédi. Şebrev eyitdi: Baŋa üç gün mühlet vérüŋ andan saŋa cevāb véreyim dé-(1323)3.di. 'Amır anı iledüp bir ḳuyuya ḳoydı ve kendüsi andan sürüp Süleymān ḳatına geldi ve **(1324) 4.** Te'ālāya münācāt eyitdi: Ėy Bārī Te'ālā, ḥācetüm oldur ki Süleymānuŋ çırāḳlarını söyündürem **(1325) 5.** dédi. Hemān sā'at mecmū'ı çıraḳları söyündiler andan 'Amır ilerü gelüp kelām-ı āyineyi ve tīġ-ı **(1326) 6.** sürḫı ve Süleymān peyġamber 'a.s. ḥamāilin alup ṭaşra çıḳup andan bir işāret édüp cümle çıraḳlar yine yaḳdılar. **(1327) 7.** Andan bunları alup Ḥamzanuŋ öŋine getürdi. Bu yaŋa çün Süleymān uyandı ol ḥāli gör-(1328)8.di vezīrini yanına oḳudı ve ḥāli aŋa 'ayān étdi. Vezīr eyitdi: Fārīġ ol kimsene duymasun **(1329) 9.** dédi. Çün érte oldı bu yaŋa 'Amır buyurdı beşāret neḳḳārelerin çaldılar. Mecmū'ı ecnāslar **(1330) 10.** anı éşidüp Ḥamza ḫużūrına geldiler. Andan 'Amır vardı Şebrevi getürdi. Şebrev daḫı 'Amra ḳul **(1331) 11.** oldı ol gün anda durdılar. Çün géce oldı Şebrev 'Amra Süleymāndan aldıġı[43] esbābları **(1332) 12.** fi'l-cümle alup gérü

---

[42] satırın üzeri çizilmiş.

[43] Metinde sözcük *olduġı* şeklinde yazılmış.

Süleymān naẓarına getürdi. Süleymān anları görüp şād oldı buyur[dı] **(1333) 13.** beşāret neḳāreleri çaldılar cümle ecnāsları<na> Süleymān ḫużūrına cem' oldılar ve şād **(1334) 14.** oldılar. 'Amır çün bu ḥāli bildi kendözini bir kebābçı ṣūretinde düzdi. Süleymān leşkerine **(1335) 15.** gelüp kebābları bişürmege meşġūl oldı. Bu yaŋa Şebrev bāzār içinde yörürken ol [202 a](1336) **1.** araya geldi ki 'Amır kebābı bişürür idi. 'Amır Şebreve bir pāre kebāb ṣunıvėrdi **(1337) 2.** Şebrev alup ol kebābı yėdi. Ḫoş geldi çıḳardı bir aḳça vėrdi içerü dükkāna girüp **(1338) 3.** oturdı ki kebāb yėye. Ol kebābuŋ içinde dārū hūş-ber var idi. Çün kebābı yėdi hemān 'aḳlı **(1339) 4.** başından gėtdi. 'Amır daḫı içerü girüp dükkān içinde gizleyüp üzerini ḥāṣır ile örte-$_{(1340)5.}$ḳodı ve yine 'Amır çıḳup işine meşġūl oldı. Meger ki Şebrevüŋ bir şākirdi var idi. Anuŋ **(1341) 6.** ardınca ol daḫı anda geldi 'Amruŋ bişürdügin görüp imrendi. Ol daḫı **(1342) 7.** bir aḳça vėrdi içerüye gire ki kebābı yėye. Ol ḥāṣırı ḳaldurup Şebrev anda yatur **(1343) 8.** gördi örtüp ṭınmadı ve kendözi ṭaşra çıḳdı ki 'Amruŋ eline bir aḳça vėre. 'Amır **(1344) 9.** daḫı elini ṣundı ki aḳça ala. Şākird hemān 'Amruŋ elin dutdı feryād ėtdi. Ḫalḳ **(1345) 10.** 'Amruŋ üzerine üşüp 'Amrı dutdılar Süleymān ḳatına getürdiler. Süleymān 'Amrı bilüp **(1346) 11.** ḳoyuvėrdi. Zīrā 'Amruŋ Süleymān ile ḳavli var idi ammā Şebrev da'vetçi olup 'Amrı **(1347) 12.** ḳoyuvėrmedi eyitdi: Yā Süleymān, bu def'a 'Amrı siz dutmaŋuz şākirdüm dutdı. **(1348) 13.** Eger bu bizi öldürse sen ne çāre ėderdüŋ dėdi. Süleymān eyitdi: İmdi 'Amrı saŋa **(1349) 14.** vėrdüm dėdi. Şebrev daḫı 'Amrı alup kendüniŋ odasına getürdi ki ve iki ayaġından **(1350) 15.** çādır diregine aṣā ḳodı. Bunlar bu ḥālüŋ üzerinde iken Süleymāna bir perī gelüp eyitdi ki: [202 b](1351) **1.** Ėy Süleymān şöyle bil ki Şāh-ı Bāl bin Serücem gelüp oġluŋı getürüyorur dėdi ḫaber vėrdi **(1352) 2.** ve oġlanuŋ adı 'Amır idi. Altı yüz biŋ perīler anuŋla bile gelmişler idi. Süleymān oġlunuŋ **(1353) 3.** geldügini ėşidüp şād oldı ve ata binüp[44] aŋa ḳarşu vardı ve getürdi ḳondurdı. **(1354) 4.** Bunlar bu yaŋa meşġūl iken birḳaç ādemler 'uvbān(?) olup Süleymān ḳapusında feryād ėtdiler. Süleymān bun-$_{(1355)5.}$ları oḳuyup ḥallerin ṣordı. Bunlar daḫı eyitdiler ki: Bizüm ḳatumuzda bir ejderhā ẓā-$_{(1356)6.}$hir oldı çoḳ ziyānlar ėtdi anuŋ şerrini bizüm üzerümüzden def' ėdivėrüŋ dėdiler. **(1357) 7.** Süleymān eyitdi: Ḥamzaya varuŋ ol ejderhāyı bir iki def'a öldürmişdür dėdi. Anuŋ ile **(1358) 8.** cenk ol ėdebilür dėdi. Bunlar eyitdiler: Evvel aŋa varmış idük. Ol daḫı cevāb eyitdiler: **(1359) 9.** Ben üç dört ejderhā öldürmişem, bu ejderhāya varuŋ Süleymānı aluŋ gidüŋ ol **(1360) 10.** öldürsün dėdi. Süleymān eyitdi: Ol benüm elimden gelmez dėyü bunlara cevāb vėrdi. Çünki **(1361) 11.** vėrdi çünki bunlar Süleymāndan bu sözi ėşitdiler maġbūn olup döndiler gėtdi-$_{(1362)12.}$ler. Yolca giderek Daḥḥāke uġradılar bu ḥāli aŋa daḫı i'lām ėtdiler, ol daḫı du-$_{(1363)13.}$rup bir dem fikir ėtdi andan dönüp ol ādemlere eyitdi. Çünki Süleymān ol ejderhāya **(1364) 14.** varmadı aŋa bir varalum dėdi. Daḥḥāk varup ol ejderhāyı öldürdi **(1365) 15.** gėrü dönüp bu yaŋa cihāngīr daḫı ejderhāya gėtmek ḳaṣdın eyledi. Süleymān daḫı [203 a](1366) **1.** ejderhānuŋ üzerine revāne olundı idi. Çün Daḥḥāk ejderhāyı öldürüp bir dereye **(1367) 2.** gelüp ėrişdi, Ḳulaġına at āvāzı geldi hemān ḥāżır olup ḳatlandı. Meger ki ol **(1368) 3.** gelen Süleymān idi anda ėrdi Süleymānı gördi Daḥḥāk [Süleymāna] eyitdi: Ne ādemsin ve bunda **(1369) 4.** ne istersin? Daḥḥāk eyitdi:

[44] Metinde *binüm* şeklinde yazılmıştır.

Ben bunda bāc-ı bedrik içün dururam dėdi. Süleymān eyitdi: **(1370) 5.** Ben Kārbān ḳulı degülem ki benden bāc-ı bedrıḳı ṭaleb ėdersin, bir yalıŋuz atluyam dėdi. Daḥḥāk **(1371) 6.** eyitdi: Elbetde bāc-ı bedrıḳ vėrmek gereksin dėdi. Süleymān hemān cenk eylemege başladı. **(1372) 7.** Nā-gāh ol araya Ḥamza daḫı ėrişdi. Süleymān ol esnāda ḳaḳıyup Daḥḥākuŋ üzerine tīġ-ı **(1373) 8.** sürḫı çekdi idi ki anuŋ başına çala. Daḥḥāk Ḥamzayı görüp eyitdi: Uş senüŋ **(1374) 9.** yaruŋ ardınca geliyorur dėdi. Süleymān bunı ėşidüp ardına baḳdı Daḥḥāk daḫı **(1375) 10.** hemān atını sürüp ėrdi Süleymānuŋ kemerini ṭutdı çekdi. Kemer ṭāḳat getürmeyüp **(1376) 11.** üzüldi atı daḫı bile sürçdi ve yüzüḳoyun Süleymān düşdi atından **(1377) 12.** ayruldı. 'Aşḳar daḫı Süheyl urdı. Emīr Ḥamza, Süleymāndan yaŋa naẓar ėtmeyüp Daḥḥākuŋ **(1378) 13.** ardınca vardı. Süleymān durup atına süvār olup leşkerlerinden yaŋa revāne ol-$_{(1379)14.}$dı. Zīrā ki Süleymān Ḥamzayı atından bildi idi. Bu yaŋa Ḥamza Daḥḥāke ėrişüp eyitdi: **(1380) 15.** Ėy nā-bekār cān elümden ḳanda ḳurtarasın dėdi. Daḥḥāk dönüp Ḥamzaya ḳarşu geldi. [203 b]**(1381) 1.** geldi. Aralarından on iki ḥamle ḥaṭā geçdi andan atuŋ üzerinden biribirinüŋ kemer bendlerin **(1382) 2.** dutdılar. Evvel Daḥḥāk Ḥamzaya zūr ėtdi yėrinden götürimedi. Bu kez Ḥamza zūr ėtdi **(1383) 3.** Daḥḥākı atından ḳapup yėre urdı ve gögsi üzerine oturdı ve eyitdi ki: Ne ādemsin ve ne yėrdensin dėdi. **(1384) 4.** Daḥḥāk eyitdi: Kes başumı ki aṣlum ḥaṭā ėtmişdür dėdi. Emīr **(1385) 5.** Ḥamza daḫı eyitdi ki: Aṣluŋ kimdür baŋa dėyüvėr dėdi. Daḥḥāk eyitdi ki: Ben Ḥamzanuŋ **(1386) 6.** oġlıyam adım Daḥḥākdur ve anam adı Gerdāferīndür. Ḥamza çün bu sözi ėşitdi **(1387) 7.** Daḥḥākı yėrinden götürdi ve eyitdi ki: Cānum oġul, Ḥamza benem dėdi iki gözünden öpdi **(1388) 8.** ve ol dem anı dizinden ve ḳolından öpdi ve eyitdi ki: Ėy cānum baba, siz ḳanda gidersiz. **(1389) 9.** Ol daḫı eyitdi ki: Ejderhāyı[45] öldürmeye giderem dėdi. Daḥḥāk eyitdi: Ėy cānım baba, biz **(1390) 10.** ḳuluŋuz ol ejderhāyı öldürüp gelürin ḥaḳḳuŋ 'ināyetiyle gėrü dönüŋüz. **(1391) 11.** Ben daḫı leşkerümi varup alayım dėdi. Andan Ḥamza Daḥḥākdan bu sözi ėşitdi: Ėy **(1392) 12.** cānum oġul yöri seni Allāha ışmarladum dėyüp Daḥḥākı leşker-gāhına gönderdi ve Ḥamza **(1393) 13.** daḫı kendü leşkerinden yaŋa revāne oldı. Daḥḥāk daḫı dönüp kendü leşkerine **(1394) 14.** gelüp andan Ḥamzadan yaŋa gėtmek yarağın eyledi. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa* ki Süleymān **(1395) 15.** ejderhāya gėtmiş idi ki gėrü döndi. Meger bu yaŋa 'Ad Şāṭır Dev altı kez yüz biŋ [204 a](1396) **1.** leşker ile gelüp ėrüp Süleymānuŋ çādırlarına ḥamle ḳıldılar ve 'Amrı Şebrevüŋ çādırı dire-$_{(1397)2.}$ginde aşılı durduġı yėrden aldılar ki alup gideler. Nā-gāh Süleymān gelüp anda ėrdi ol **(1398) 3.** ḥāli gördi Ra'di Şāṭıruŋ leşkerine ḥamle ėtdiler Ra'duŋ leşkerüni ḳırdılar ve **(1399) 4.** kendözini dutdılar. Altı yüz biŋ dev bar idi ḳurtulmış idi. 'Amır daḫı ḳurtu-$_{(1400)5.}$lup gelüp Ḥamzaya ḥaber vėrdiler. Ḥamzaya 'Amır gelüp aḥvāli bildürdi. Hemān Ḥamza oġlanlarıy-$_{(1401)6.}$la duran yaŋadan ḥamle eylediler fi'l-cümle dev perī cenk içinde idi. Bu ṭarafdan 'Amır **(1402) 7.** geldi. Ra'di Şāṭırı ḳurtardı Ḥamza ḳatına getürdi. Ol daḫı çuḳal gėyüp ḥamle eyledi. **(1403) 8.** Çün gėce oldılar yine döndiler. Süleymān Ra'di Şāṭıruŋ ḳurtuldugına melūl oldı. Andan **(1404) 9.** Süleymān oġlı eyitdi ki: Ėy ata ne içün melūlsın? Ol eyitdi: Ėy cānum oġul, Ḥamzanuŋ **(1405) 10.** bir oġlı geldi anuŋ içün melūlem dėdi. 'Amır eyitdi:

[45] Metinde sözcük *ejderhaya* şeklinde yazılmış.

Ėy baba varup anı dutayım saŋa **(1406) 11.** getüreyim dėdi. Süleymān eyitdi: Ėy oġul, sen aŋa ḥarīf olamazsın dėdi. Vezīr eyitdi: Ben gėtmek **(1407) 12.** ḥācet degüldür ve illā biz aŋa devler göndermek gerekdür anı dutup senüŋ ḳatuŋa getüre-(1408)13.ler dėdi. Çün vezīr destūrsuz Süleymāndan uġurlayın dört kez yüz biŋ çeri ügürt-(1409)14.ledi Daḥḥākdan yaŋa gönderdi. Baytārı Yek-Çeşmi devlere baş ḳoşup gönder-(1410)15.di. Ḥükserlere[46] Renbiyārı baş ḳoşdı. Saŋsārlara Mālik Saŋsārı baş ėtdi, perīlere [204] [b](1411) **1.** baş Mehman Perīyi ėtdi. Meger ol dem Ḳureyş Daḥḥāk ḳatında idi anı görmege gelmiş idi. **(1412) 2.** Daḥḥāk Ḳureyşe eyitdi: Ne ādemsin Ol eyitdi: Senüŋ ḳardaşçuġuŋam, Esmā Perīden ṭoġmışam **(1413) 3.** dėdi. Andan eyitdi: Ėy ciger güşem ḳarındaş, ne ġāfil ṭurursın Süleymān dört **(1414) 4.** kez yüz biŋ dev perī üzerüŋe göndermişdür dėdi. Daḥḥāk çün bu ḥaberi ėşitdi **(1415) 5.** mecmū'ı pehlevānlarını cem' ėtdi ve ḥikāyeti bunlara eydivėrdi, ėşidüp mecmū'ısı **(1416) 6.** deng-i ḥayrān oldılar. Daḥḥāk Ḳureyşe eyitdi: Bu ādem leşkeri n'eylemek gerekdür dėdi. Ḳureyş **(1417) 7.** eyitdi: Ben anlaruŋ ḳaydın yayayım dėdi. Daḥḥāk eyitdi: Yā Bürāzer, ol ḳadar leşkerlere yalıŋuz **(1418) 8.** ben ḳarşu varurın dėdi. Ḳureyş Daḥḥākdan bu sözi ėşitdi. Du'āyı Ḫıżır 'a.s. oḳudı **(1419) 9.** ve leşkerüŋ daḫı eṭrāfına dāyire çizdi Te'ālā Celle Celāle Ḥażretlerine ṣıġındı hemān **(1420) 10.** Daḥḥāk bir ata süvār oldı ol leşkerden yaŋa revāne oldı. Evvel hemān yėtmiş biŋ Saŋsār **(1421) 11.** leşkerin ṣıyup ḳırup öldürdi. Andan Zebiyāre muḳābil oldı Zebiyārı öl-(1422)12.dürdi. Anı görüp Saŋsār leşkeri anuŋ üzerine ḥamle eylediler. Daḥḥāk bunları ḳırup **(1423) 13.** devlerüŋ üzerine buraḳdı. Devler daḫı bu ḥāli görüp ḥamle eylediler. Daḥḥāk **(1424) 14.** daḫı na'ralar urup 'ālemi zelzele dutdı. Devler daḫı bu ḥāli gördiler fi'l-cümle **(1425) 15.** tārumār oldılar. Bir dev Daḥḥāke yaḳın gelmedi devleri ve perīleri Ḫüksārlar üzerine [205] [a](1426) **1.** bıraḳdı. Bir gün ve bir gėce bunlaruŋ arasında cenkler oldı. Daḥḥāk Baytārı Yek-Çeşmi daḫı **(1427) 2.** öldürdi ve Mehman Perīyi dutdı ve anlardan otuz meliki giriftār ėtdi üç günden **(1428) 3.** ṣoŋra dönüp ṣınup gėtdiler Süleymāna vardılar. Çün Süleymān bu ḥaberi ėşitdi vezīre **(1429) 4.** eyitdi: Ne içün böyle ėtdüŋ dėdi. Vezīr eyitdi: Görürem ki Ḥamza ile becerimedüm **(1430) 5.** daḫı eyitdüm ki eger Ḥamzanuŋ oġlı daḫı gelüp atası birle buluşup bir olursa bizüm **(1431) 6.** ḥālimüz düşvār olur dėdüm ve bu tedbīri ėtdüm ve anuŋ çün anları gönderdüm **(1432) 7.** dėdi. Dönüp Süleymān oġlı 'Amır eyitdi: Ben varayım anuŋ işünü tamām ḳılıvėreyim dėdi. **(1433) 8.** Süleymān eyitdi: Ėy ciger güşem, sen aŋa ḥarīf olımazsın dėdi. 'Amır eyitdi: Ol nā-bekārdur **(1434) 9.** dėdi. Çün Süleymān oġlundan bu sözi ėşitdi buyurdı kendüniŋ yayını getür-(1435)10.diler. Süleymān eyitdi: Eger bu yayumı alursaŋ seni göndermege revādur dėdi. **(1436) 11.** 'Amır bin Süleymān ol yayı aldı atasınuŋ öŋinde ol yaya barmaḳ urdı çekdi. Hemān Süleymān **(1437) 12.** aŋa altı kez yüz biŋ leşker vėrüp Daḥḥākdan yaŋa gönderdi. Bu yaŋa Ḳırtış gelüp **(1438) 13.** Daḥḥākuŋ ḥaberin Ḥamzaya eydivėrdi Ḥamza daḫı şād oldı anı ėşidüp Ḥamzanuŋ oġlan-(1439)14.ları ġayret ėdüp atlarına süvār oldılar, kendülerini Süleymān leşkerine urdılar **(1440) 15.** ve Lendūhā daḫı oġlanlarıyla ḥamle ėtdiler. Hürüm ve Māhi[n] Beden daḫı ḥamle ėtdiler. Māhin [205] [b](1441) **1.** Beden cenk içinde Saŋsār mālikine uġradı anı öldürdi ve leşkerüni tār u mār ėtdi **(1442) 2.** ve Ḳıl Baraḳları daḫı tār

[46] Metinde sözcük *Ḥüksar* ve *Ḫükser* şeklinde yazılmış..

u mār ėtdiler ve cümlesin ṣıyup tār u mār ėtdiler ve Süleymānuŋ ü-(1443)3.zerine bıraḳdılar ve Süleymān Māhin Bedene ḳarşu gelüp ḳalḳan başına çeküp bir ḍarb urup **(1444) 4.** ḳalḳanın pāre pāre eyledi. Başına ṭoḳundı aġzından ve burnundan ḳan geldi. Süleymān melūl **(1445) 5.** oldı ve tīġ-ı sürḫı çeküp Māhin Bedene[47] çaldı. Ol daḫı aŋa gürzüni ḳarşu vėrüp **(1446) 6.** ve ḳılıç gürzüni kesüp ḳalem ėtdi atuŋ boynuna ṭoḳundı yėre buraḳdı. Yine du-(1447)7.rınca boynun çaldı başı öte buraḳdı ol dem idi ki Ḥamza anda ėrdi. Tīġı **(1448) 8.** Süleymān Ḥamzaya ḥavāle ḳıldı. Emīr Ḥamza tīġ-ı Daḥḥāḳı berāber dutdı anı reddėtdi bu kez **(1449) 9.** süŋü ile ḥamle ėtdi süŋüsin daḫı elinden çeküp aldı. Emīr Ḥamza bir gürz urdı **(1450) 10.** Süleymānuŋ bindügi atı öldürdi. Bu kez Süleymān gėce çerāġla isterdi güç ile **(1451) 11.** buldı. Çün gėce oldı mecmū‘ ecnās zebūn[48] oldılar dönüp bir kezden yėrlerine **(1452) 12.** vardılar ḳarār ėtdiler. *Biz geldük bu yaŋa ‘Amır bin Süleymān sözine geldük* çün ‘Amır bin **(1453) 13.** Süleymān ol leşker ile der-bende ėrdiler Daḥḥāke muntaẓır oldılar. Bir gün ‘Amra ḥaber ol-(1454)14.dı ki Daḥḥāk uş ėrişdi. ‘Amır bin Süleymān bunı ėşidüp aŋa ḳarşu yöridi **(1455) 15.** ve ṣāf baġlayup durdı hemān Daḥḥāk meydāna girüp cenk ėtdiler. [206 a]**(1456) 1.** Tā ikindü olınca āḫir bunlar biribiriyle güreş dutdılar. Daḥḥāk anı başup ‘Amır amān **(1457) 2.** diledi. Ol daḫı aŋa amān vėrdi alup ḳal‘aya getürdi ve ‘Amır Daḥḥākı oŋat ḳonuḳladı. **(1458) 3.** Āḫir şarāb vėrüp içmesine ziyāde ibrām eyledi içürdi. Ol vaḳta degin Daḥḥāk **(1459) 4.** henüz şarāb görmemiş idi. Āḫir Daḥḥāk ser-ḫoş oldı durup kendü bāri-(1460)5.gāhına yöneldi. Giderken ayaġı bir yėre dolaşdı düşüp başı yarıldı. Hemān ayaġı **(1461) 6.** dolaşduġı dīvāre bir ayaḳ urdı ki dīvār yıḳılup dīvār dibinde yatan devler **(1462) 7.** ḫarābe[ye] varup devler dīvār altında ḳaldılar çoḳ dev helāk oldı. ‘Amır bin Süleymān **(1463) 8.** daḫı biŋ belā ile ol dīvāruŋ altından ḫalāṣ oldı. ‘Amır Daḥḥākuŋ göŋlini ol **(1464) 9.** ḳadar ele aldı ki Daḥḥākuŋ göŋli yine ḫoş oldı ve gėrü oturup ‘işrete meşġūl **(1465) 10.** oldılar. Andan ‘Amır bin Süleymān bir ḳadeḥe[49] aġu ḳatdı Daḥḥākuŋ eline vėrdi. Hemān Daḥḥāk **(1466) 11.** ol ḳadeḫi aġzına getürdi ki içe. Ol araya ‘Amır yine ėrişigeldi henüz ki ḳadeḫi **(1467) 12.** Daḥḥākuŋ elinde idi ‘Amr-ı Ümmiyenüŋ eline şundı ‘Amr-ı Ümmiye daḫı ḳadeḫi eline aldı gör-(1468)13.di ki ḳadeḫ ḳaynar. ‘Amr-ı Ümmiye eyitdi: Yā Daḥḥāk, bu ḳadeḫi saŋa kim vėrdi? Eyitdi: ‘Amır bin Süleymān **(1469) 14.** verdi dėdi. ‘Amr-ı Ümmiye yine ḳadeḫi ‘Amır bin Süleymāna vėrdi eyitdi: Yarusın sen nūş ėt **(1470) 15.** ve yarusın daḫı ben nūş ėdeyim dėdi. Andan ‘Amır bin Süleymān ‘Amr-ı Ümmiyenüŋ elinden ḳadeḫi [206 b]**(1471) 1.** alup hemān ‘Amr-ı Ümmiye sevündi. Daḥḥāk daḫı bunı ėşidüp ‘Amır bin Süleymān[a] bir yumruḳ ur-(1472)2.dı ve baġladı. Fi‘l-cümle olan devlerüni tārumār ėtdiler. Anlar daḫı ḳaçup Süleymāna gel-(1473)3.diler ve bu ḫaberi Süleymāna eydivėrdiler bu yaŋa Süleymān daḫı Ḥamzaya çār u nā-çār oġlu-(1474)4.ŋuz Daḥḥāk geldi dėyüp ve biz daḫı anuŋ geldüginden şād olduk dėyü ḫaber gönder-(1475)5.di. Ḥamza daḫı ėşidüp şād oldı ve bu Daḥḥāk Süleymānuŋ oġlunı azād eyledi ve Ḥamza **(1476) 6.** daḫı durup Daḥḥākdan yaŋa revāne oldı. Anda gelüp Ḥamza ėrişince Süleymān daḫı gelüp **(1477) 7.** ėrişdi. Bu yaŋa Ḥamzanuŋ ve

---

[47] Metinde *Bedeni* biçiminde yazılmış.

[48] Metinde *żābun* biçiminde yazılmış.

[49] Metinde sözcüğün *kadeḥ* ve *kadeḫ* biçiminde ikili kullanımı vardır.

Süleymānuŋ geldüklerinden Daḥḥāke ḫaber vėrdiler ol daḫı **(1478) 8.** piyāde olup anlara ḳarşu geldi. Evvel Daḥḥāk Süleymāna ṣordı ki: Bunda bizüm ile cenk **(1479) 9.** eylemege mi geldüŋ dėdi. Ol daḫı eyitdi ki: Sizüŋ ile görüşmege geldük dėdi. **(1480) 10.** Hemān varup Daḥḥāk Süleymān ile görüşüp ve ḳucaḳlaşup ammā Süleymān Daḥḥākı ḳatı dutup **(1481) 11.** kendözine ṣıḳdı. Daḥḥāk daḫı Süleymānuŋ ne eyitdügini bilüp ol daḫı **(1482) 12.** Süleymānı şöyle dutup kendözine ṣıḳdı ki Süleymānuŋ a'żāları biribirine girdi. Süleymān **(1483) 13.** ol sebebden tīġ-ı sürḫı çeküp Daḥḥākı şöyle çaldı ki bir yanını götürdi. Zīrā Daḥḥāk **(1484) 14.** andan ġāfil idi andan buyurdı: Anı dutalar. Çün 'Arablar anı gördiler devlere ḫurūş **(1485) 15.** ėtdiler. Devler anları götürdiler hemān 'Arablardan yigirmi dört pehlevān ḳaldılar. 'Amr-ı Ümmiye Ḥamzaya [207 a] **(1486) 1.** gelüp Esmā Perī ve oġlı dutuldı dėyüp Ḥamza andan ġayret ėtdi ve anlaruŋ atlarını **(1487) 2.** Ḫıżır Peyġamber ḳamçısıyla urup ve bir na'ra urup pehlevānları Süleymān üzerine dökdi ve **(1488) 3.** Süleymānuŋ üzerine ḫamle ėtdi. Süleymān daḫı atına süvār olup ḫamle eyledi ve Ḥamza cümle **(1489) 4.** ecnāsları perākende eyledi. Mecmū'ı 'ömrinde Ḥamza buncılayın cenk ėtmiş degül idi. **(1490) 5.** Nā-gāh Süleymān Lendūhānuŋ oġlanlarını birer ḍarb ile yıḳdı Lendūhāya daḫı bir ḍarb **(1491) 6.** urup öte geçdi. Lendūhā daḫı ḳaṣdėtdi ki aŋa bir darb ura. Devler kemend atup **(1492) 7.** anı dutdılar. Hürüm Divāne gelüp ėrdi ve Süleymānuŋ atını ṣalıḳ ile urdı. Süleymān **(1493) 8.** daḫı bir na'ra urdı ki Hürümüŋ atı baŋladı ve getürdi Hürüm Divāne[yi] yėre urdı. **(1494) 9.** Hürüm gėrü durup ḳalḳan kemendler atdılar Hürüm Divāneyi dutdılar. Çün Süleymān **(1495) 10.** leşkeri anı gördiler sevindiler ve dört baḫş oldılar ve Ḥamzanuŋ oġlanlarını **(1496) 11.** ve yārenlerüni ortaya aldılar. Süleymān ḳanı Ḥamza dėyü aŋa ėrdi. Meger Ḥamza öŋdin Ṣaffān **(1497) 12.** Vezīri dutmış idi ve 'Amruŋ eline vėrmiş idi ṣoŋra Süleymān ėrüp 'Amruŋ **(1498) 13.** elinden alup anı ḳurtarmış Emīr Ḥamza daḫı 'Aşḳarı sürüp Süleymānuŋ öŋüni **(1499) 14.** aldı, ikisi biribiriyle gürüldeyüp düşdiler. Emīr Ḥamza ḫışımla bir ḍarb urdı ki **(1500) 15.** Süleymānuŋ pōstını iki[ye] böldi aġzından ḳan döküldi ve ser-nīgūn oldı yėre [207 b] **(1501) 1.** düşdi. Devler anı görüp Ḥamzanuŋ üzerine taşlar yaġdurdılar. Ḫᵛāce **(1502) 2.** gelüp ol ḥāli görüp Süleymānı ata bindürdiler. Andan Ḥamza bir na'ra urdı ki devler **(1503) 3.** lerzān oldılar. Süleymāna Ḥamza ḳaṣd ėtdi ki öldüre. Hemān ḫᵛāce ėrüp bunları **(1504) 4.** biribirinden ėrüp araladı. Bunlar dönüp bārigāhlarına geldiler. Ḥamza gördi ki ra'd **(1505) 5.** olup Daḥḥākı mecrūḥ getürdi. Hemān anuŋ pārelerin baġlayup tımār ėdüp ḫoş **(1506) 6.** oldılar. Bāḳī oġlanlarınuŋ daḫı yārenlerin baġlayup andan Ḫıżır Peyġamber 'a.s. gelüp **(1507) 7.** bunlaruŋ zaḫımlarını ṣarup ḫoş oldılar. Bu kez Daḥḥāk gözüni açup Ḥamzayı **(1508) 8.** ve Bāḳī ḳarındaşlarını görüp ṣordı ki: Ben ne oldum dėdi eyitdiler ki: Süleymān seni **(1509) 9.** böyle ėtdi dėdiler. Çün Daḥḥāk bu sözi èşitdi. Eger 'ömrüm vefā ėderse bilürem **(1510) 10.** ki aŋa ben ne ėderem dėdi. Ḥamza eyitdi: Ėy ciger güşem, Taŋrı Te'ālā Celle Celālühü taḳdīrin-(1511)11.de ne var ise anı bulasın dėdi. Elümüzden ḳanda gider dėdi. Çün Daḥḥāk Ḥamza **(1512) 12.** Ḥażretlerinden bu sözi èşitdi ṣabır ėtdi. Andan çün gėce oldı Daḥḥāk **(1513) 13.** sāz u selebin ve ālāt-ı ḥarbin gėyüp ve atına süvār olup Süleymān leşkerinden yaŋa revāne **(1514) 14.** oldı. Hemān bī-muḥāba kendözini Süleymān leşkerine urdı ḫamle ėtdi. Devler

tāru-(1515)15.mār oldılar. Rabi‘ Ḥātunı dutup ‘Amr-ı Ümmiyeye vėrdi. Ol daḫı alup Daḥḥākuŋ çādırına [208 a](1516) 1. getürdi. Andan Daḥḥāk bir na‘ra urdı Süleymān anı ėşidüp gėrü fi‘l-ḥāl yėrinden ṭu-(1517)2.rup ālāt-ı ḥarbiyye gėyüp atına süvār olup Daḥḥāke ḳarşu vardı hemān tīġ-ı sürḫı çeküp (1518) 3. ḥavāle ėtdi. Daḥḥāk evvel birine ceş(?) çekmiş idi. El urdı Süleymānuŋ bileginden dutdı (1519) 4. ve elinden tīġ[ı] almaḳ istedi. Bunlaruŋ ikisi bu ḥāldeyken Emīr Ḥamza anda ėrişdi ve ikisini (1520) 5. biribirinden ayırdı. Andan Ḥamza eyitdi: Yā Süleymān ne içün iş bunuŋ gibi nā-şāyı‘ ḥareketler ḳılur-(1521)6.sın bizi incidüp yörürsin dėdi. Süleymān eyitdi: Yā senüŋ oġlanlaruŋ ne içün (1522) 7. bizi incitdi, fārigh olmazlar dėdi. Bunlar bu sözde iken bir dev bir ṭaş getürüp (1523) 8. Ḥamzanuŋ üzerine buraḳdı Daḥḥāk anı görüp şöyle na‘ra urdı ki ol devüŋ ‘aḳlı (1524) 9. gidüp düşdi. Öŋüni dėrüp gėrü durunca boynun urdı yėre buraḳdı. Meger (1525) 10. ol dev Semenduni Şeş-dest idi. Ḥamza çün ol ḥāli gördi dönüp Süleymāna bir (1526) 11. muşt, pāy ile urdı kim Süleymān atından yıḳılup yėre düşdi. Fi‘l-ḥāl dėvler Süleymānı ḳapup (1527) 12. götürdiler. Çün ‘Amır bin Süleymān atasınuŋ bu ḥālini gördi Ḥamzanuŋ üzerine ḥamle eyledi (1528) 13. bir gürz indürdi. Ḥamza daḫı anuŋ gürzüni elinden aldı çevirdi ki gėrü anuŋ (1529) 14. arḳasına urdı yėre buraḳdı. ‘Amır bin Süleymānı bir eliyle götürdi ve bir eliyle tīġını dutdı (1530) 15. ve eyitdi ki: Yā Süleymān, tīz yārenlerümi ḳoyuvėr yoḫsa uşta oġluŋı öldürdüm dėdi. [208 b](1531) 1. Süleymān çün bu sözi ėşitdi ve buyurdı ki cümle Ḥamzanuŋ yārenlerüŋi ki dutdılar (1532) 2. idi, ḳoyuvėrdiler ammā devlere Süleymān buyurdı ki ‘Arablaruŋ üzerine ḥamle ėtdiler. (1533) 3. Şöyle ki ‘Arab leşkeri cenk içinde ḳaldılar. Hürmüz Şāh daḫı kendü leşkerine buyur-(1534)4.dı ḥamle ėtdiler. Emīr Ḥamza daḫı yine ol leşkere ḥamle ėtdi andan Yud Ḥażrete dönüp (1535) 5. tażarru‘ ėtdi. Ol ḥālde ol gün havā yüzinden altı kez biŋ dev çerileri ėr-(1536)6.di. Sebze Bahāruŋ cihān pehlevānı var idi ki Māvezeri Üşterser idi. Şāhları-(1537)7.nuŋ adı Mīr-i Nehār idi. Muẓafferüŋ ḥātunı atası adı ol def‘a Süleymānuŋ gāhına (1538) 8. ėrdi ḥamle ėtdi. Maḥbūsları ḳortardı ve silāḥ gėyüp bunları daḫı atlara süvār olup (1539) 9. ve ḥamle eylediler cenk arasında ol bėg Daḥḥāke ėrdi ḳarşu durup Ḥamza içün bir du‘ā (1540) 10. oḳudı. Daḥḥāk aŋa baḳup şordı ki: Ne ādemsin? Ol eyitdi: Ḥamzanuŋ ḳullarındanam. (1541) 11. Daḥḥāk eyitdi: Ben daḫı Ḥamzanuŋ oġluyam dėyüp görüşdiler ve hemān dönüp (1542) 12. Süleymān leşkerine ḥamle ḳıldılar cenk arasında Māvezer Ḥamzaya uġradı anı bilmeyüp ḥamle (1543) 13. eyledi aŋsuzuŋ gürz ile Ḥamzayı urdı. Emīr Ḥamza Ḥāşime gelüp bir kezden na‘ra ur-(1544)14.dı ki Māvezer bī-ḫoş oldı ser-nīgūn düşdi andan Emīr Ḥamza eyitdi: Sen daḫı ne yėr-(1545)15.den geldüŋ dėdi. Māvezer eyitdi: Sebze-i Bahārdan geldüm. Sebze-i Bahāruŋ cihān pehlevānıyam [209 a](1546) 1. Ol Muẓaffer ḥātūnınuŋ atasıdur dėdi. Emīr Ḥamza eyitdi ki: Ėy server beni nice bilmedüŋ? (1547) 2. Ben Ḥamzayam. Niçün benüm üzerüme ḥamle ėtdüŋ dėdi. Māvezer eyitdi: Ben sizi bilmedüm (1548) 3. ḥamle ėtdüm dėdi. Andan ilerü gelüp Ḥamzanuŋ elin öpdi yine dönüp leşkere ikisi bile (1549) 4. ḥamle eylediler taraşıp uyḳuyı gördi. Şiraz üzerine ḥamle ḳıldı Şiraz anı yıḳdı ol daḫı (1550) 5. Ḥamzaya gürz ile ḥamle eyledi. Andan Emīr Ḥamza daḫı bir na‘ra urdı devler düşüşdiler. Bir (1551) 6. gün ve bir gėce cenk oldı ṭabl u āsāyiş uruldı. Yine döndiler mecmū‘ı ‘Arab leşkeri (1552) 7. ve yārenleri ṣaġ ve selāmet

yėrlerine geldiler. Emīr Ḥamza daḫı kendü taḫtı üzerine geçüp **(1553) 8.** oturdı. Mecmū'ı Ḥamzanuŋ yārenleri ve oġlanları geldiler yėrlü yėrlerine oturdılar **(1554) 9.** ve Māvezer ve Üstürser geldi Sebze-i Bahāruŋ selāmın Ḥamzaya degürdiler. Ol zamān ki Esmā **(1555) 10.** Perī giriftār oldı idi. Ol gėce Ḥamza 'işrete meşġūl oldı. *Ez-ne cānib biz gel-*(1556)11.*dük* Süleymān ḥikāyetine çün Süleymān gördi ki leşkerinüŋ yarusı ḳalmadı melūl oldı. **(1557) 12.** Süleymān ol ḥālde idi ki Senneḥāra cāzū ėrişdi Dev-i Süleymāna ḥaber vėrdiler da-(1558)13.ḫı eyitdi ki: Varuŋ eydüŋ ki yine dönüp gėtsün ki baŋa cāzū gerekmez dėdi **(1559) 14.** gelüp Senneḥāra cāzūya Süleymānuŋ ḥaberini dėdiler. Senneḥāra cāzū eyitdi: Ben şāhuŋ **(1560) 15.** yüzini görmege geldüm bir iki üç gün durup yine gidem dėdi. Süleymān anuŋ ol [209 b] **(1561) 1.** ḳavline rāżı oldı andan bir yaŋa ḳonup fārīġ oturdı. *Ez-ne cānib biz geldük* **(1562) 2.** bu yaŋa Hürmüz Şāh ḥikāyetine Hürmüz bir tedbīr ḳılup eyitdi ki: Ben bilürdüm ki Süleymān Ḥamzaya **(1563) 3.** ḥarīf olmaz meger ki dermān bu cāzūdan olur dėdi. Hürmüz bu tedbīr ile cāzūyı **(1564) 4.** Süleymāndan diledi. Ol daḫı cāzūyı aŋa vėrdi andan Süleymān def'-i melāl içün bir **(1565) 5.** meclis ḳurdı. Biraz içüp ser-ḫoş oldı ve yėrinden ṭurugeldi ve Rābi'a-(1566)6.nuŋ ḫayāli ḳarşusında nāḳşoldı ve atına süvār olup Ḥamzadan yaŋa gėtdi. **(1567) 7.** Yolda giderken nā-gāh 'Amra ḳarşu uġradı eyitdi: Ne ādemsin? 'Amr-ı Ümmiye daḫı eyitdi ki: **(1568) 8.** Yā Süleymān, sen ḳanda 'azim ėdersin dėdi. Süleymān Ḥamzadan yaŋa giderem dėdi. 'Amr-ı Ümmiye **(1569) 9.** eyitdi: Biz daḫı sizden yaŋa gider idük dėdi. Süleymān eyitdi: Ne murād içün giderdü-(1570)10.ŋüz dėdi. 'Amr-ı Ümmiye eyitdi: Ḥamza Şaffān Vezīri dutmışdur öldürmege ḳaṣdėtdi idi **(1571) 11.** biz ḳuluŋuz ḳomaduḳ ammā Ḥamza ile bir ḳavl eyledür mi ki. Sen Şaffān Vezīrsin ve Esmā Perīyi **(1572) 12.** sen bize vėresin böyle tedbīr eyledük dėdi. Süleymān eyitdi: Hele evvel bir Ḥamzaya **(1573) 13.** varayım andan şoŋra anı görevüz dėyüp hemān 'Amr-ı Ümmiye yine döndi Ḥamza ḳatına gelüp ḫaber **(1574) 14.** vėrdi Süleymānuŋ ḥikāyetlerini eydivėrdi. Andan Ḥamza 'Amr-ı Ma'diye eyitdi: Ben Şaffānı **(1575) 15.** öldürsem gerek idi dėdi. Ammā 'Amr-ı Ümmiye ḳomadı. Esmā içün Süleymāna vėrmek tedbīrin [210 a] **(1576) 1.** ėtdi dėdi. Andan 'Amr-ı Ma'diye eyitdi: Sen benümle gel. Vezīr-i Şaffānı iledüp nice **(1577) 2.** biŋ filūri ile Esmā Perīyi bile alup getürevüz dėdi. Hemān ikisi Süleymāna va-(1578)3.rup vezīre iletdiler. Bėş yüz filūri ile Esmāyı Ḥamzaya getürdiler. Andan Süleymān **(1579) 4.** Şebrev ile Ḥamzanuŋ ḳatına geldiler. Andan Şebrev eyitdi: Yā Süleymān ṣarḫoş[50] düşmān ḳatına varmaḳ **(1580) 5.** ḫaṭādur dėdi. Süleymān eyitdi: Ḥamzanuŋ ḥużūrında ser-keşlik eylenmez dėdi. Bunlar bu söz-(1581)6.de iken 'Amr-ı Ümmiye gelüp bunlaruŋ bu sözlerin bilüp dönüp gelüp Ḥamzaya Süleymānuŋ ḫaberin **(1582) 7.** eydivėrdi. Ḥamza eyitdi: Yā 'Amır, var yārenleri oḳu gelsünler dėdi. 'Amır yārenlere ḫaber ėdüp **(1583) 8.** mecmū'ısı Ḥamza ḳatına geldiler ve cem' oldılar. Andan varup yārenleriyle ve 'Amr-ı Ümmiye ile Süleymāna **(1584) 9.** ḳarşu vardılar 'izzet-i tām birle Süleymānı alup kendü gāhına ḳondurdı ve elini alup kendü taḫtı **(1585) 10.** üzerine geçürdi, ikisi bile taḫt üzerine çıḳup oturdılar. Andan Ḥamzanuŋ o-(1586)11.ġulları ve yārenleri yėrlü yėrine geçüp ḳarār ėtdiler. Andan ortaya ṭa'ām getürdiler **(1587) 12.** ve 'işrete meşġūl oldılar. Ḥamzanuŋ oġulları Süleymāna ayaḳ durdılar.

[50] Metinde sözcük *ṣārḫoş* biçiminde yazılmıştır.

Süleymān ḳadeḥi cümle-(1588)13.sinüŋ elinden aldı ammā Daḥḥāk elinden almadı. Ḥamza suāl eyledi eyitdi ki: Ne içün anuŋ **(1589) 14.** elinden ḳadeḥi almaduŋ dėdi. Süleymān eyitdi: Ol benüm düşmānumdur dėdi. Çün Ḥamza **(1590) 15.** bu sözi èşitdi Daḥḥākuŋ elinden ḳadeḥi aldı Süleymānuŋ eline vėrdi. Bu kez [210 b]**(1591) 1.** Süleymān ḳadeḥi Ḥamzanuŋ elinden alup nūş ėtdi çün ser-ḫoş oldı. Baş götü-(1592)2.rüp eyitdi: Ėy Emīr, senüŋ naẓaruŋa bir ḥācet içün geldüm. Emīr Ḥamza eyitdi: Ḥācetüŋ **(1593) 3.** nedür dėdi. Süleymān eyitdi: Senden dilerem ki Rābi'ayı baŋa vėresin dėdi. Ḥamza baş üze-(1594)4.re dėyüp hemān buyurdı ki anı getürdiler. Rābi'ayı getürdiler cümle 'Arablar anuŋ yüzine baḳup **(1595) 5.** ḥayrān ḳaldılar. Daḥḥāk daḫı Rābi'ayı görüp 'āşıḳ oldı eyitdi ki: Üç gündür ki benüm **(1596) 6.** yanımdadur ben bir kez bunuŋ yüzine baḳmadum dėdi. Rābi'a Daḥḥāke ḳarşu o-(1597)7.turup ḳarār eyledi andan Süleymān[dan] diledi ki aŋa ḳarşu bir hüner göstere. 'Amr-ı Ma'diye eyitdi: **(1598) 8.** Getür gürzüŋi baŋa vėr dėdi. 'Amır daḫı gürzüni buŋa vėrdi. Gürzi Süleymān ḥalḳa **(1599) 9.** ėtdi ve 'Amr-ı Ma'dinüŋ öŋüne buraḳdı eyitdi ki: Al sen ṭoġru eyle dėdi. Arşivend **(1600) 10.** anuŋ yanında idi ol gürzi alup ṭoġrutdı andan sā'at[51] gürzini ḥalḳa ėtdi. **(1601) 11.** Lendūhā daḫı ṭoġrutdı. Süleymān Lendūhā gürziyle kendü gürzüni ḥalḳa ėtdi **(1602) 12.** andan Hürüm Divāne durdı kendü şaluġıyla Lendūhā gürzüni baġlayup başı **(1603) 13.** üzerinde yėdi def'a çevürdi Süleymān öŋüne ḳodı. Süleymān bunları alup yigirmi **(1604) 14.** bėş kez çevürdi yère ḳodı ve eyitdi daḫı: Kimüŋ gürzi aġır ise getürsün **(1605) 15.** dėdi. Māvezer Üşterser eyitdi: Uşta benüm gürzüm dėyüp Süleymānuŋ öŋünde ḳodı [211 a]**(1606) 1.** Süleymān gürzi alup ḥalḳa ėdüp Daḥḥāk öŋüne ḳodı. Daḥḥāk eline alup ṭoġrut-(1607)2.dı. Rüstem Cihāngīr ṭurup ol gürzi ḥalḳa gibi ḳolına şaraḳodı ve uzatdı. **(1608) 3.** Ḥamza anı görüp āferīn eyitdi. Daḥḥāk çün ol ḥāli gördi. Ol daḫı ṭurup kendü-(1609)4.nüŋ gürzini Rüstem gibi çeküp ḳolına şaraḳodı. Muẓaffer eyitdi: Ya'nī ben sizden kem-ter **(1610) 5.** miyem dėdi. Ol daḫı gürzini anuŋ gibi eyledi. Süleymān çün bunlaruŋ ḥāllerini **(1611) 6.** gördi orta yėrde kendüsi deng-i ḥayrān ḳaldı dönüp Süleymān Daḥḥāke eyitdi: Gel ikimüz **(1612) 7.** senüŋ ile güreş ėdelüm dėdi. Daḥḥāk daḫı eyitdi: Yā Süleymān şimdi sen benüm ḳo-(1613)8.nuġumsın yoḫsa durıgelürdüm bir eski bez gibi yırtardum dėdi. Ḥamza gördi ki **(1614) 9.** anlaruŋ arasında cenk olıyorur. Ḥamza eyitdi: Dur, yoḳarı kendü odaŋa var dėyüp **(1615) 10.** Rābi'ayı Süleymānuŋ eline vėrüp odasına gönderdi. Çün odasına gėtdi. Daḥḥā-**(1616) 11.** kuŋ ṣabrı ḳarārı ḳalmadı dönüp 'Amr-ı Ümmiye eyitdi: Dur, yoḳaru beni anda **(1617) 12.** ilet yoḫsa uş kendözimi helāk ėtdüm dėdi. Zīrā benüm göŋlüm **(1618) 13.** anuŋ ile bile gidüpdür dėdi. 'Amr-ı Ümmiye eyitdi: İḫtirāz ėderem ki mübādā[52] anda **(1619) 14.** saŋa bir elem èrişe dėdi. Daḥḥāk eyitdi: Anı ḳov hemān Te'ālā oŋara dėdi. 'Amır hemān **(1620) 15.** yėrinden ṭurdı ṭaşra gėtdi. Andan Daḥḥāke at getürdi ve Daḥḥāk hemān süvār [211 b]**(1621) 1.** oldı. 'Amr-ı Ümmiye anuŋ öŋüne düşüp revāne oldı. Çün Süleymān leşkerinüŋ ḳara-(1622)2.vulına èrdiler. Dört biŋ dev ol gėce ḳaravula çıḳmış idi. Çün kim ol devler Daḥḥā-(1623)3.kı gördiler hemān Daḥḥākuŋ üzerine ḥamle ḳıldılar.

---

[51] Metinde sa'at biçiminde yazılmış.

[52] Metinde *mübāzā* biçiminde yazılmış.

Daḫḥāk bir na'ra urdı ve ol **(1624) 4.** çerilere ḥamle ḳıldılar bir sā'at içinde anları tārumār eylediler ve ḳovup leşker üzerine **(1625) 5.** buraḳdılar. Devler ḳaçup varup Süleymāna Daḫḥākdan şikāyet eylediler. Süleymān vezīrine **(1626) 6.** eyitdi: Var gör Daḫḥāk ne içün gelmişdür dėdi. Vezīr Süleymān emriyle Daḫḥāke geldi eyitdi **(1627) 7.** ki: Neye geldüŋ bu ḳaravulı böyle ėtdüŋ dėdi. Daḫḥāk eyitdi: Süleymānı görmege geldüm-(1628)8.idük, ḳaravula eyitdük ki: Süleymānı görmege giderüz dėdük, sözümüzi ėşitmeyüp **(1629) 9.** bizüm üzerümüze ḥamle ėtdiler. Biz daḫı el ayaḳ birle işbu ma'ḳūle ėtdük. **(1630) 10.** Bu ḥareketçügi bizden bilmeŋüz dėdi. Vezīr daḫı bunı ėşidüp dönüp Süleymān **(1631) 11.** ḳatına geldi ve bu ḥāli aŋa eydivėrdi. Süleymān yine Ṣaffānı ve Şāh-ı Bāl bin Serücemi ve **(1632) 12.** Mu'allim Püryānı tekrar Daḫḥāke ḳarşu gönderdi. Bunlar daḫı gelüp Daḫḥāke ikrām ėtdiler **(1633) 13.** ve aġrāz-ı tamām birle Daḫḥākı alugidüp Süleymān ḳatına getürdiler. Daḫḥāk ilerü gelüp Süleymāna **(1634) 14.** selām vėrdi. Ol daḫı aŋa ikrām ėtdi andan Süleymān ṣandal getürüŋ dėyü buyur-(1635)15.dı. Getürüp Daḫḥāk altına ḳodılar andan Daḫḥāk geçüp ṣandal üzerine oturdı [212 a] **(1636) 1.** andan buyurdı: Ṭa'ām getürüŋ. Getürdiler Daḫḥāk ile yėdiler. Andan ṣoŋra Süleymān **(1637) 2.** Daḫḥāke ḳadeḥ dutdı ol daḫı alup nūş ėtdi. Andan Süleymān yine Daḫḥāke yüz **(1638) 3.** altmış ayaḳ dutdı ve ayaḳ vėrdi ammā ki Ṭālib Körk Ser eyitdi: Yā Daḫḥāk, ben **(1639) 4.** saŋa ayaḳ vėrmezem, zīrā ki seni ādem yėrine ṣaymazam dėdi. Andan Daḫḥāk eyitdi: **(1640) 5.** Ben seni hīç nesne yėrine dutmazam ve hīç begenmezem. Fārigˇ otur yoḫsa işbu sā'at **(1641) 6.** durugelürem tīġ ile seni iki pāre eylerem dėdi. Süleymān eyitdi: Ėy Daḫḥāk ne içün **(1642) 7.** bī-ḥayālıḳ ėdersin dėdi. Daḫḥāk eyitdi: Yā bu nice edebdür ki bu nā-bekār beni ü-(1643)8.şendürürdi. Ḳovġıl beni ki bunuŋ ile bir yaŋa olayım dėdi. Yoḫsa iş bir dürlü daḫı **(1644) 9.** olur dėdi. Süleymān Daḫḥāke destūr vėrdi ve yėrinden durugeldi ve Ṭālib Körk **(1645) 10.** Sere ḥarīf oldı. Körk Ser eyitdi: Evvel senüŋle nice dutalum dėyüp hemān öyle **(1646) 11.** eylediler Körk Ser Daḫḥākuŋ elini buramadı ammā Daḫḥāk anuŋ pençesin burdı **(1647) 12.** ve bir püşt-ı pā ile urdı ki Körk Ser yüzi üzerine düşdi. Hemān Körk **(1648) 13.** Ser yėrden örü ṭurup ḫançer çeküp diledi ki Daḫḥākı ura. Daḫḥāk anuŋ elini du-(1649)14.tup ḫançeri elinden aldı başını kesdi. Ol arada ḳarār ėtmedi hemān ṭaşra geldi **(1650) 15.** ve atına süvār oldı Ḥamzadan yaŋa revāne oldı. Körk Serler anı görüp Daḫḥākı aralarına [212 b] **(1651) 1.** aldılar üç yėrde zaḫım urdılar. 'Amr-ı Ümmiye daḫı anda bile aydı ol daḫı zaḫım yėdi. **(1652) 2.** Andan Ḥamzanuŋ naẓarına ėrişdiler. Ḥamza Daḫḥākı mecrūḥ gördi ve ṣordı: Ḳanda idüŋ **(1653) 3.** dėdi. Daḫḥāk eyitdi: Süleymān ḳatında idüm dėdi. Ḥamza eyitdi: Benüm destūrum-(1654)4.suz ne içün varduŋ dėdi andan eyitdi: Ėy ciger güşem, bir daḫı eylece eylemeŋ şāyed ki **(1655) 5.** saŋa bir elem ėrişe, benüm cigerüm büryān ola dėdi. Daḫḥāk daḫı eyitdi: Ėy cānum baba, bir **(1656) 6.** def'a bunuŋ gibi ḳılmayalum ve illā ma'lūmuŋuz ola ki Rābi'ayı ḳovmayavuz dėdi. Bunlar bu söz[de] **(1657) 7.** olup ol gėce ḳarār ėtdiler. Çün ėrtesi oldı iki leşker süvār oldılar nā-gāh Kā'be yo-(1658)8.lundan dört 'alem ve dört kūsler ve neḳḳāreler ve dört biŋ 'Arablar çıḳageldiler. Derḥāl anlar-(1659)9.dan biri meydāna girdi ve cevelān gösterdi er diledi. Emīr Ḥamza eyitdi: Ėy 'Amır, 'acebdür eger **(1660) 10.** bu meydāna giren 'avrat olmaz ise dėdi, var aŋa dė ki meydāndan fārigˇ olsun. **(1661) 11.** 'Amr-ı Ümmiye daḫı gelüp gördi ki Emīr Ḥamzanuŋ

ḳızḳarındaşıdur, Ṣafiyye Bānudur. Selām vėrdi **(1662) 12.** ve Ḥamzanuŋ buyruġın aŋa eydivėrdi. Ṣafiyye Bānu daḫı eyitdi: Yā 'Amr-ı Ümmiye, baŋa bir du'ā ḳıl daḫı **(1663) 13.** bir dem teferrüc eyle gör ki n'eylerem ve yāḫūd var benüm selāmum efendüm ḥażretlerine degür. Te'ālā **(1664) 14.** yazı ḳılursa ḳarındaşum ḥażretlerinüŋ ḫāk-i pāy şerīflerine ola ki armaġān ile varam dėdi. **(1665) 15.** 'Amır daḫı bunı ėşidüp dönüp Ḥamza ḳatına geldi ve cevābların eydivėrdi. Çün [213 a] **(1666) 1.** Ḥamza bu sözi ėşitdi Daḫḥāke eyitdi: Sen bu meydāna var naẓaruŋ anuŋ üzerinden **(1667) 2.** eksük eylemegil dėdi. Çün Daḫḥāk babasından bu sözi ėşitdi, ilerü yörüdi. Bu yaŋa **(1668) 3.** Bānu ecnāslardan yüz altmış kāfir öldürmiş idi. Süleymān anı görüp eyitdi ki: Bu ādem **(1669) 4.** ne 'aceb erlikler gösterdi, ne kişi ola dėdi. Ḥvāce eyitdi: Ḥamzanuŋ ḳızḳarındaşıdur **(1670) 5.** Şeybenüŋ ḳızıdur dėdi ve anlar ki anuŋ ile bile geldiler, mecmū'ı Ḥamzanuŋ aḳrabālarıdur **(1671) 6.** dėdi. Süleymān eyitdi: 'Aceb bunlar bunda ne içün geldiler dėdi. Ḥvāce eyitdi: Ben **(1672) 7.** ėşitdüm ki anlara dėnülmiş ki: Süleymān Ḥamzayı öldürmiş dėyü anlar daḫı Ḥamzanuŋ ḳanını **(1673) 8.** ṭaleb ėtmege gelmişdür dėdi ve hem Kā'benüŋ neẕrin Süleymāndan dilemege andan bunlar gördiler ki **(1674) 9.** Ḥamza diridür. Bu eyitdi ki: Ol ādem geldi işbunuŋ gibi işler eyledi. Andan **(1675) 10.** Süleymān bildi ki ol meydāna giren ḳızdur. Eger meydāna devlere[53] girüŋ dėyü buyurursam **(1676) 11.** mürüvvet degüldür. Eger ben girürsem ol daḫı 'ār olur dėdi. Rābi'a Süleymāndan çün bu sö-(1677)12.zi ėşitdi eyitdi: Baŋa destūr vėr aŋa ben varayım dėdi. Süleymān daḫı Rābi'aya icā-(1678)13.zet verdi meydānda Ṣafiyye ḳarşu geldi. Tā aḥşama degin cenk ėtdiler andan Rābi'a **(1679) 14.** Ṣafiyyeye eyitdi: Yüzüŋi açġıl göreyim dėdi. Ol daḫı açdı gösterdi. Rābi'a **(1680) 15.** görüp āferīn eyitdi. Ṣafiyye daḫı Rābi'aya eyitdi ki: Sen daḫı yüzüŋi aç tā ben daḫı [213b] **(1681) 1.** yüzüŋi göreyim dėdi. Hemān ol daḫı yüzüni açup Ṣafiyye daḫı anı göricek ḫayrān **(1682) 2.** ḳaldı ve eyitdi ki: Ėy ḳız, kimüŋ ḳızısın dėdi. Rābi'a eyitdi: Gürzin Behrām ḫātu-(1683)3.nı ḳızıyam. Süleymān beni sevdi aldı ammā ki benüm meylüm Daḫḥākedür. İmdi var Daḫḥāke eyit dė **(1684) 4.** ki beni ferāmūş ḳılmasun dėdi. Bunı dėyüp ikisi daḫı döndiler. Daḫḥāk ḫala-(1685)5.sına ḳarşu geldi ve elin öpdi. Ṣafiyye aŋa ṣordı eyitdi ki: Ne oġlansın? Daḫḥāk **(1686) 6.** eyitdi: Ḥamzanuŋ oġlıyuz, adum Daḫḥākdur, Gerdāferīnden vücūda gelmişem dėdi. **(1687) 7.** Andan Daḫḥāk ṣordı eyitdi: Ol senüŋ ile meydānda cenk ėden ne ādem idi? **(1688) 8.** Safiyye eyitdi: Ol Rābi'a idi ammā baŋa dėdi ki Daḫḥāke dėyesin ki beni ferāmuş ėtme-(1689)9.sün dėyü ışmarladı. İkisi söyleşürken Ḥamzanuŋ ḳatına geldiler. Andan biribiriyle **(1690) 10.** görüşdiler. *Ez-ne cānib biz geldük devler Ṣafiyyenüŋ merdānelıġın begendiler* **(1691) 11.** ve ol bendeleriŋi baġlu gördiler ki Ṣafiyye anları dutmış idi. Ḥamza buyurdı ki **(1692) 12.** anları getürüŋ öldürüŋ dėdi. Mecmū'ıları amān dilediler ol daḫı vėrdi. **(1693) 13.** Andan Ḥamza eyitdi: Ėy Ṭā'ife, uş iki def'a oldı ki dutulduŋ nice **(1694) 14.** bir gelürsiz Şöyle ki bir def'ā daḫı dutuluŋuz 'ināyet ėtmeyüp öldürürin **(1695) 15.** dėdi. Anlar eyitdiler ki: Ėy Emīr ümīdümüz budur ki Süleymān tevbe ėdüp saŋa mūtī' [214 a] **(1696) 1.** ola, biz daḫı saŋa ḳul olavuz dėdiler. Emīr Ḥamza bu sözi anlardan ėşidüp **(1697) 2.** cümlesine birer ḳaftān gėyüre ve bir şādlıḳlar ile ḳarār eylediler. Andan Emīr buyurdı ki ḫūn-(1698)3.lar getürdiler andan şarāblar

[53] Metinde *devleri* biçiminde yazılmış.

içmege başladılar. Daḥḥāk içe içe ser-ḫoş oldı Rābi‘-(1699)4.ayı ögüp ṣabrı ḳarārı ḳalmadı, yérinden ṭurdı ‘Amr-ı Ümmiyeyi bile aldı ve Rābi‘adan **(1700) 5.** yaŋa gétdiler. Andan ‘Amr-ı Ümmiye Daḥḥākı Tatar ṣūretine ḳoydı ḳaravuldan geçürdi ṭoġru Rābi‘a **(1701) 6.** bārigāhına gelüp Rābi‘ayı anda bulımadılar. ‘Amr-ı Ümmiye Daḥḥākı anda ḳodı, kendüsi Süleymān **(1702) 7.** bārigāhından yaŋa vardı. Rābi‘a ṭaşra gelince ‘Amr-ı Ümmiye tereḳḳuf étdi. Çün Rābi‘a ṭaşra çıḳdı **(1703) 8.** ‘Amr-ı Ümmiye ilerü gelüp ikrām étdi ve Daḥḥākuŋ geldügin ḫaber vérdi. Rābi‘a eyitdi: Var **(1704) 9.** Daḥḥākı al bunda getür dédi. ‘Amr-ı Ümmiye daḫı varup Daḥḥākı Rābi‘anuŋ ḳatına getürdi. Rābi‘a **(1705) 10.** baḳdı gördi ki bir Tatardur. Hemān kendüsi gerü döndi. ‘Amr-ı Ümmiye eyitdi ki: Bu hāy ne Tatardur **(1706) 11.** dédi. ‘Amır eyitdi: Bu ṣūrete anı ben ḳoydum dédi. Rābi‘a eyitdi. <yā> ‘Amır bunı gérü kendü **(1707) 12.** ṣūretine ḳoydı andan Daḥḥākı gördi cān-ı gönülden muḥabbet édüp iki gözinden **(1708) 13.** öpdi ve ellerini boyuncuġuna buraḳdı ve biribirinüŋ yanına oturdılar ‘işrete **(1709) 14.** meşġūl oldılar. ‘Amr-ı Ümmiye türkiler söylemege başladı andan ḫazīn ḫazīn āvāz çeküp **(1710) 15.** ırladaydı. *Ez-ne cānib bu yaŋa Süleymān* bir ḳorḳulu düş gördi ve uyandı ve bir na‘ra [214 b]**(1711) 1.** urdı ve anuŋ na‘rasından Şebrev uyanup Süleymān ḳatına geldi ve eyitdi: Éy şāh-ı ‘ālem, bu géce **(1712) 2.** saŋa ne oldı böyle na‘ra urduŋuz dédi. Süleymān eyitdi: Yā Şebrev, bu géce düşümde gör-(1713)3.düm ki kendü başumı açuḳ ve yalın ayaḳ ve bir elümde bir aġaç ve bélümde bir futā baġlu gör-(1714)4.düm ve Ḥamza ḥażretleri benüm taḫtuma çıḳup oturur gördüm. Şebrev eyitdi: Yā Süleymān gerekdür ki **(1715) 5.** Ḥamzayı taḫtuŋ üzerinde elü baġlu göresin. Süleymān eyitdi: Yoḳ bunuŋ ta‘bīri böyle **(1716) 6.** degüldür. Ben anuŋ ta‘bīrin eyle göremedüm. Eyitdi: Yā Şebrev var Rābi‘ayı oḳu gelsün **(1717) 7.** dédi. Şebrev daḫı Rābi‘ayı oḳumaġa vardı gördi ki Rābi‘a Daḥḥāk birle çādır içinde diz-be-diz **(1718) 8.** oturmış ve ellerinde sāz çalarlar. Çün Şebrev bu ḥāli gördi dönüp fi‘l-ḥāl Süleymānuŋ **(1719) 9.** ḳatına geldi ve bu gördügi ḥāli Süleymāna eydivérdi. Süleymān bunı éşitdi cān başına **(1720) 10.** sıçradı tīzcek yérinden ṭurup ṭaşra çıḳdı ve atına süvār oldı Şebrev birle Rābi‘anuŋ **(1721) 11.** bārigāhına geldiler. *Ez-ne cānib bu yaŋa ‘Amr-ı Ümmiye* bunlaruŋ ‘alāmetlerini görüp derḥāl **(1722) 12.** durıgeldi şālını getürdi Daḥḥāke eyitdi: Dur becidd gidelüm, iş bir türlü[54] daḫı **(1723) 13.** oluyorur. Şāyed ki saŋa bir elem érişe veya bir āfet duzaġına dutulasın dédi. **(1724) 14.** Daḥḥāk eyitdi: Benüm kimesneden ne pervām vardur dédi. ‘Amr-ı Ümmiye eyitdi: Rābi‘anuŋ adı yaramaz **(1725) 15.** olur dédi. Rābi‘a eyitdi: Siz oturuŋ ben uş ṭaşra varayım déyüp bunları içerüde [215 a]**(1726) 1.** ḳoyup ve kendözi ṭaşra çıḳup gördi ki bir atlu ve bir yaya gelür. Rābi‘a eyitdi: Ne ḳumalarsiz? **(1727) 2.** Şebrev eyitdi ki: Süleymāndur, sizi görmege gelmişdür ki bir pāre ‘işret ḳılasız dédi. Rābi‘a **(1728) 3.** eyitdi ki: Şimdi ne ‘işret vaḳtidür uyḫu vaḳtidür dédi. Süleymān eyitdi: Éy nigārīn **(1729) 4.** öyle déme, bir dem oturup andan yatavuz dédi. Andan Rābi‘a eyitdi ki: Uşta ben ḫoş **(1730) 5.** degülem. Bizi üşendürme dédi ve feryād étdi ki içerüde Daḥḥāk daḫı éşitdi. Andan **(1731) 6.** ‘Amr-ı Ümmiye eyitdi: Ben saŋa démedüm mi ki ḥāl bir dürlüdür, sen éşitmedüŋ evvel ki āfet du-(1732)7.zağına düşdüŋ dédi. Daḥḥāk eyitdi ki: Éy ‘Amır üşenme Bārī Te‘ālā Celle Celāle biz ḳullarına yardım **(1733)**

[54]Metinde sözcük *ṭürlü* biçiminde yazılmış.

8. ėdüp ṣaḳladı. Taḳdīr-i Rabbāni içinde her ne kim yazulmışdur çāre dermān yoḳdur anı gör-(1734)9.sevüz gerekdür dėdi. Bunı dėyüp ‘Amır ile ikisi bile ne iş ėtdiler. Nā-gāh ḳudret-i ḥaḳdan **(1735) 10.** iki el peydā oldı ve bunları götürüp Ḥamza naẓarına getürdiler ve bunları Ḥamza gördi, **(1736) 11.** ne ḥikāyetdür dėdi. ‘Amır Daḥḥāk ile kendözinüŋ ser-encāmların eydivėrdiler. Ḥamza ėşidüp **(1737) 12.** bunlaruŋ fikrinde iken Ḫıżır Peyġamber ‘a.s. kendözini gösterdi selām vėrdi. Bunlar daḫı **(1738) 13.** ikrām ėtdiler andan eyitdi: Yā Ḥamza ġammım ki iş az ḳaldı. Ḥamza Ḫıżırdan bu sözi ėşitdi. **(1739) 14.** Bārī Te‘ālāya şükirler ḳıldı eyitdi: *Ez-ne cānib* biz geldük bu yaŋa Süleymān ḥikāyetine çün Süleymān **(1740) 15.** Rābi‘a çādırına gelüp anuŋ sözin eslemeyüp içerü girdi çādıruŋ içine baḳup [215] [b](1741) **1.** boş buldu çādırda kimesne yoḳ. Süleymān Rābi‘aya eyitdi ki: Ḳonuġuŋ ḳandadur dėdi. **(1742) 2.** Rābi‘a eyitdi: Yā Süleymān bize ḳonuḳ nenüŋ(?) gibi ṣorarsın dėdi. Süleymān eyitdi: Ḥamza oġlı **(1743) 3.** Daḥḥāk ḳanı dėdi. Rābi‘a bu sözi ėşitdi eyitdi: Yā Süleymān-ı ‘ālem, Ḥamza oġlunuŋ bunda **(1744) 4.** ne işi vardur. Ol ḫoẕ bizüm ‘adumuzdur. Bu sözi saŋa kim dėdi? Meger ki ol dėyen bizi **(1745) 5.** sevmez ola dėdi. Süleymān eyitdi: Rābi‘a bu sözi saŋa uş Şebrev dėmişdür dėdi. Rābi‘a **(1746) 6.** eyitdi: Yā Şebrev ne içün işbunuŋ gibi ġayrı vāḳi‘ kelāmlar söyleyesin ayruḳ **(1747) 7.** işbunuŋ gibi kelāmlar eyleme yoḫsa sen bilürsin dėdi. Şebrev daḫı eyitdi: Daḥḥākı sen bir yėrde **(1748) 8.** gizledüŋ ola dėdi. Rābi‘a eyitdi: İmdi sen ara gör bulasın dėdi.. Şebrev ne ḳadar ki cehd **(1749) 9.** eyleyüp aradı bulımadı. Süleymān ‘aẓīm ḳaḳıdı ve örü durdı. Şebrevi urdı aşaġa **(1750) 10.** aldı ve ol ḳadar let urdı ki kendözinden geçdi. Rābi‘a Süleymānuŋ elinden Şebrevi **(1751) 11.** alıḳodı ḳurtardı andan yine Süleymān ile oturdı tā ėrte olınca ‘işret ėtdiler. **(1752) 12.** Çün ėrte oldı Süleymān Rābi‘adan ‘öẕür diledi ve çoḳ baḫşişler ėdüp ḫaṭırcu-(1753)13.ġın alagetürdi andan döndi kendü taḫt-gāhına vardı. Vezīrler ve cümle emīrler **(1754) 14.**ve Hürmüz Tācidār daḫı bile Süleymān ḳatına gelüp aġır er-i tamām birle anuŋ ḳarşusında durdılar ammā **(1755) 15.** Süleymān melūl gördiler. Hürmüz eyitdi: Ėy Süleymān[ı] bugün saŋa ne oldı ki böyle melūlsın dėdi. [216] [a](1756) **1.** Süleymān eyitdi: Bir ḳorḳulu düş gördüm. Ta‘bīrini görmek gerekdür dėdi eyitdi ki: Nice **(1757) 2.** düş gördüŋ bize eydivėrüŋ biz daḫı ėşidelüm dėdiler. Süleymān gördügi düşini **(1758) 3.** bunlara eydivėrdi. Vezīri eyitdi: Yā Süleymān bugün Ḥamzayı zebūn ėdersin dėdi. Süleymān **(1759) 4.** eyitdi: Yā vezīr yoḳ bunuŋ ta‘bīri ol degüldür dėdi andan dönüp ḫ[v]āceye baḳup **(1760) 5.** eyitdi: Ėy ḫ[v]āce sen daḫı bu düşi ta‘bīr eyle dėdi. Ḫ[v]āce evvel remil urdı andan uṣ-(1761)6.ṭurlaba naẓar ėtdi andan söze geldi eyitdi ki: Ėy Süleymān senüŋ günüŋ hemān bugün-(1762)7.dür ve Ḥamza seni bugün zebūn ėder dėdi ve hem Ḥamzanuŋ senüŋ ile yaḳın aḳrabālıġı var **(1763) 8.** dur uṣṭurlabda böyle görünür dėdi. Süleymān eyitdi: Ėy ḫ[v]āce bu ne cevābdur ki söylersin? **(1764) 9.** Ben Süleymān bin Süleymānam. Ḥamza ḫod bir reyīs oġlıdur. Ol ḳandan ben ḳandan dėdi. Hele ėrte ata **(1765) 10.** süvār olalum görelüm ki taḳdīr ne buyurur. Andan cümle ecnāslar ve devler Süleymān naẓarına geldi-(1766)11.ler ḥāẓır oldılar. Süleymān daḫı ‘aẓamet-i tamām birle ata süvār oldı ve leşkerin alup meydāna **(1767) 12.** girdi Ḥamzayı istedi. Emīr Ḥamza daḫı Süleymāna ḳarşu meydāna geldi. Ne ḳıṣṣa dırāz ėdelüm **(1768) 13.** tā öyle olınca cenk eylediler. Āḫir biribirine kemendler atdılar, kemendler pāyidār olmayup üzüldi. **(1769)**

14. Hemān ikisi yayan oldılar ve güreş dutdılar. Evvel Süleymān zūr ėtdi ki Ḥamzayı getüre-(1770)15.medi. Süleymān eyitdi: Yā Ḥamza sen daḫı bir ḥamle ḳıl dėdi. Andan Ḥamza eyitdi: İmdi yā Süleymān ḥāżır ol [216 b](1771) **1.** dėdi. Andan Ḥamza Bārī Te'ālā-yı Celle Celālühü yād ḳılup bir na'ra urdı Süleymānı dutup **(1772) 2.** zūr eyledi. Süleymānı yėrinden getürüp yėre urdı ve gögsi üzerine oturdı. Zīrā ki **(1773) 3.** Ḥamza üzerine Süleymān ḳılıç çekmiş idi ve aŋa ḳaḳımış idi ve Ḥamza daḫı ol ḳılıncını elinden **(1774) 4.** almış idi eyitdi: Ben meyl-i muḥabbet ḳılup yıḳmasına ḳaṣdum yoġ idi vü uşta gördü ḥālüŋi **(1775) 5.** senüŋ ne miḳdāruŋ vardur. Yoḫsa seni bir oyun ile çoḳdan yıḳardum. Süleymānı hemān Ḥamza **(1776) 6.** öldürmek ḳaṣdın eyledi. Vezīr çün ol ḥāli gördiŋ mi hemān ėrişüp geldi eyitdi: Yā Ḥamza **(1777) 7.** öldürme ṣabır eyle ki bir sözüm vardur. Ḥamza söyle dėdi vezīr eyitdi: Yā Ḥamza ol altuŋda **(1778) 8.** yatan Süleymān senüŋ oġluŋdur ki Ḳıbduz ḳızı Ḥasan İray Bānu ṭoġurup ġā-(1779)9.yıb olan oġlandur dėdi. Çün Ḥamza bu sözi vezīrden ėşitdi. Fi'l-ḥāl Süleymānuŋ **(1780) 10.** üzerinden ṭurugelüp ve Süleymān daḫı bu aḥvāli taḥḳīḳ ėtdügin[55] bildi andan biribiriyle gü-(1781)11.reşdiler. Bu yaŋa 'Amır daḫı Şebrev ile cenk içinde idi. Āḫir 'Amır Şebrevden ġālib oldı Şebrevi **(1782) 12.** zebūn[56] ėtmiş idi. Bu vezīr gelüp 'Amra daḫı Şebrev ḥālini eydivėrdi andan 'Amır bundan şād u **(1783) 13.** ḥurrem oldılar. Mecmū'ı aḳrabāları ėşidüp şād u ḥurrem oldılar. Beşāretler neḳḳārelerin urdılar. **(1784) 14.** Ḥamza Süleymānı meydāndan alup kendü bārigāhına getürdi. *Ez-ne cānib* bu yaŋa Hürmüz ėşitdi **(1785) 15.** deng-i ḫayrān ḳaldı andan dönüp ḫᵛāceye eyitdi: Ėy Ḫᵛāce ne ḳılalum ve ne tedbīr ėdelüm [217 a](1786) **1.** dėdi. ḪVāce daḫı eyitdi ki: Ṣabır eyle ki andan saŋa ziyān yoḳdur dėdi. Bunlar bu sözde iken cümle **(1787) 2.** dev-i perī Ḥamzadan yaŋa gėtdiler. Ḥamza tamām bir hefte şādlıḳlar ėdüp ḳonuḳluḳlar ėtdi: 'Amr-ı Ümmiye **(1788) 3.** ve Şebrev, Bürhān, 'Ayyār cümle şād oldılar. Süleymān Ḥamzaya eyitdi: Yā baba destūr vėrgil ki Hürmüzüŋ **(1789) 4.** işüni bir dem içinde tamām ḳılayım dėdi. Ḥamza eyitdi: Ėy ciger güşem icāzet vėrmezem ki bed-nāmlıḳ **(1790) 5.** vāḳi' olur. İmdi sen gėrü kendü vilāyetüŋe var, ben aŋa belā ḳażā yėtürem dėdi. Çün Emīr Ḥamza Süleymān-(1791)6.dan bunı ėşitdi andan atasına anasına ve 'Arab serverlerine ol ḳadar māl vėrdi ki **(1792) 7.** ḥaddi pāyānı yoġ idi. 'Arab leşkerini 'aẓīm ṭoyladı ve daḫı ḳonuḳlıḳ eyledi andan bunlaruŋ[57] **(1793) 8.** ile veda' eyleyüp ve leşkerini alup Ḳāfa gėtdi. *Ḳıṣṣa-i Süleymān (...) (1794)* **9.** *Ḳıṣṣa-i Hürmüz Şāh (...)*[58] *reften* Hürmüz gördi ki Süleymān Ḥamzanuŋ oġlı oldı **(1795) 10.** ammā yine leşkerini alup ve cāzūları daḫı bile alup gėtdi Hürmüz eyitdi: İmdi n'eylemek gerekdür **(1796) 11.** dėdi. Baḫtigān eyitdi: Bir er vardur ki adına Muḳātil dėrler ve iki ḳarındaşı daḫı var birisinüŋ adı Ḥā-(1797)12.riş ve birisinüŋ adı Şebrevāndur ve iki oġulları daḫı vardur birinüŋ adı 'Abdān **(1798) 13.** Mūsādur birinüŋ adı Şebrevdür ve daḫı ḳızı vardur adı 'Aleyke'l-ḥātdur. Hemān Hürmüz Muḳā-(1799)14.tile bir nāme yazup bir adam ile gönderdi. Ol daḫı ḳırḳ biŋ leşker ile Hürmüz Tācidāra geldi **(1800) 15.** ve elin öpdi ve şāh aŋa ḫil'at gėyürdi.

---

[55] Metinde *ėdügin* biçiminde yazılmıştır.
[56] Metinde *ẕebūn* biçiminde ile yazılmıştır.
[57] Metinde *buŋlaruŋ* biçiminde yazılmış.
[58] Metinde silik olan bu kısım okunamamaktadır.

Andan bir cāsūs gelüp Ḥamzaya ḫaber getürdi. [217 b](1801) 1. Hürmüzüŋ bu aṣīl tedbīri vardur dėyü bildürdiler. Ol gėce yatup ėrte leşker süvār olup (1802) 2. ṣāflar bağladılar meydān ārāste oldı. Meydāna Ḳays girdi. ʻAyn-ı İnḥiyāt ile cenk eylerken (1803) 3. Hürüm Divāne meydāna girdi. ʻAyn-ı İnḥiyātuŋ yüzini gördi hemān ʻāşıḳ-ı bī-ḳarār oldı. (1804) 4. Andan Muḳātil leşkeriyle ḫamle eyledi andan ʻArab leşkeri daḫı ḫamle eyledi, iki leşker biribirine ḳarışdı (1805) 5. Ḥamza daḫı ḫamle eyledi. Cenk içinde Ḥamza Muḳātile uġradı ėrteye degin cenk ėtdiler. Ḥamza Hürüm (1806) 6. Divāneyi görmedi eyitdi: Ḳanı Hürüm. Eyitdiler ki ḳız ḳarşusına oturmışdur. Ḥamza ol (1807) 7. ḳızı çoḳ ögütledi ḳız ḳabūl ėtmedi gāh gāh bunlara acı yüzler vėrürdi. Andan Hürüm (1808) 8. Divāne ḳızı kendü odasına getürdi. Bir gėce ʻayyār gelüp ḳızı oġurlayup Muḳātil ḳa-(1809)9.tına getürdi. Bu yaŋa Hürüm Divāne gelüp ḳızı bulmadı. Bildi kim ḳanda alup kendü gėtdüklerin (1810) 10. hemān dem Hürüm ʻazm-i ʻAyn-ı İnḥiyāt eyledi varup içerüye girdi gördi ki ḳız bir nice ʻavrat-(1811)11.lar ile oturmış ṣaġu ṣaġarlar. Ḳız baḳup Hürüm Divāneyi gördi ṣalıḳ omuzında (1812) 12. durur. Ḳız ḳorḳdı ayaḳ üzerine geldi ve Hürümüŋ elin öpdi ve alup taḫt üze-(1813)13.rine geçürdi ve kendözi daḫı ḳatında oturdı öŋüne bir peşkīr ṣaldı ve ḫūn getür-(1814)14.di ve bir ayaḳ dutup Hürümüŋ eline ṣundı. Ol daḫı nūş ėtdi ve bir elin (1815) 15. ḳızuŋ boynuna ṣaldı ve bir elini yaŋaḳlarına ṣundı. Andan bir nice şeftālüler aldı [218 a](1816) 1. dur gidelüm dėdi. Bānu eydür ki biraz oturalum ʻālem aġyārdan ḫā[l]li olsun dėdi. Hürüm bunuŋ (1817) 2. maḳṣūdını bilmedi. Ol ḳızı oġurlayın Muḳātile ḫaber gönderdi. Muḳātil daḫı şöyle ḫaber (1818) 3. gönderdi ki: İmdi cedd ü cehd ėt dārū hūş-ber içüresin dėdi. Ḳız bu sözi (1819) 4. ėşitdi buyurdı şarāba dārū hūş-ber ḳatup içürdiler. Hürüm daḫı ġāfil olup içüp (1820) 5. kendözinden gėtdi. Hemān anı dutup ayaḳlarına bend urdılar zindāna ḳoydılar. Andan ol Muḳā-(1821)6.til kāfire ḫaber vėrdiler. Ol gėce geçüp ėrte oldı, Muḳātil gelüp Hürüm Divāneyi zindāndan çıḳar-(1822)7.dılar, ʻaḳlını başına getürdiler. Andan Divāne Hürümi siyāset meydānına getürdiler ve çökür-(1823)8.diler. *Ez-ne cānib biz geldük* bu yaŋa çün Ḥamza Hürüm Divāneyi anda yėrinde bulmadı hemān dem ʻAmr-ı Ümmiye (1824) 9. anı aramaġa gönderdi ol daḫı revāne olup Muḳātil çādırına geldi ve gördi ki Hürüm Dīvā-(1825)10.neyi siyāset meydānındadur. Muḳātil daḫı buyurdı ki: Bir cellād getürüŋ dėdi cellād gelincek (1826) 11. eyitdi: Al bunı ṭaşra çıḳar öldür dėdi. ʻAmır anı gördi hemān dem daḫı ḳapucı başı ṣūretine (1827) 12. girüp cellāduŋ ardından ėrüp bunı öldürme bunı Muḳātil vėrdi ki bunı alup çādırıma (1828) 13. iletem dėdi. Cellād çün bu sözi ėşitdi. Hürüm Divāneyi ʻAmruŋ eline vėrdi. ʻAmır alup Hürüm (1829) 14. Divāneyi Ḥamza ḳatına getürdi ol daḫı geçüp oturdı. Çün ol gėce geçdi ėrte oldı (1830) 15. Hürüm Divāne meydāna girdi, ʻAbdān Musāyı esīr ėtdi ve yüz otuz ādem daḫı ḳatl-[218 b](1831)1.eyledi. Gėrü yine ʻAynü'l Ḥayāt meydāna girdi. Hürüm Divāne anı daḫı dutdı. Andan ṣoŋra ʻAbdi (1832) 2. girdi giriftār oldı. Aḫşām oldı döndiler ve ḳondılar. Ol gėce bir ʻayyār gelüp ʻAynü'l (1833) 3. Ḥayātı ve ʻAbdiyi oġurladı alup gėtdi. Ėrtesi Hürüm Divāne meydāna girdi andan (1834) 4. ʻAbdi Hürüme berāber geldi. Hürüm ʻAbdiyi bir ḍarb ile öldürdi andan ṣoŋra ḳırḳ kişiyi (1835) 5. daḫı öldürdi. Aḫşām oldı döndiler ve ḳondılar ve yārenler Ḥamzanuŋ çādırına ʻişrete (1836) 6. meşġūl oldılar. Andan Hürüm Divāne ol ḳızı yādına getürdi ve bī-ḳarār

olup ḳızdan **(1837) 7.** yaŋa revāne oldı. Çünki ḳızuŋ bārigāhına ėrdi Bānuya ḥaber oldı. Bānu daḫı Hürüm birle ‘işrete **(1838) 8.** meşġūl oldı. Hemān dem yine Hürüm Divānenüŋ şarābına dārū hūş-ber ḳatup Hürüm Divāne **(1839) 9.** kendözinden gėtdi. Gelüp Hürüm Divāneyi öldürmek istediler. Ol pādişāh yine ḳomayup **(1840) 10.** öldürmek cāyiz degüldür. Fülān daġun içinde bir ḳuyu vardur, alup anda bıraġun ki ṣoŋra kendü **(1841) 11.** ḳavmlerümüz aralarında öldürevüz ve ḳarındaşları alavuz dėdi. Hemān Hürüm **(1842) 12.** Divāneyi ol ḳuyuya alup buraḳdılar bir nice ādemler müvekkel ḳodılar andan ‘Amr-ı Ümmiye daḫı bir keşīş **(1843) 13.** ṣūretine girdi ve bunlaruŋ ile ‘Amr-ı Ümmiye bile geldi bunlar daḫı dīn ulusı geldi dėyü uş **(1844) 14.** envā‘ ‘izzetler ėtdiler. Andan ‘Amr-ı Ümmiye İncīl āyetlerinden bir ḳaç āyet oḳudı ki kāfirler aġlaşdılar. **(1845) 15.** Söz tamām olıcaḳ ‘Amruŋ öŋüne peşkīr ṣaldılar ve ḫūn buraḳdılar ‘Amr-ı Ümmiye yėmedi. Anlar dėdiler ki: Ėy [219 a] **(1846) 1.** dīn ulusı ne içün ta‘ām yėmezsin dėdiler. ‘Amır eyitdi: Biz dünyā ta‘āmların yėmezüz uçmaḳ **(1847) 2.** ta‘āmların yėrüz dėdi. Anlar daḫı eyitdiler: Bizi ḳullaruŋa daḫı çıḳar ol ta‘āmdan birer pāre-(1848)3.cük vėrüŋ dadalum dėdiler. ‘Amır hemān ‘ummān-ı kerāmetden bir ḳuyı çıḳardı anuŋ içinde dārū **(1849) 4.** hūş-ber var idi ve bir yuvalacuk çıḳardı ve bunlara vėrdi. Bunlar daḫı birer pāre yėdiler **(1850) 5.** ve çevresine düşdiler bī-ḫoş oldılar. Andan ‘Amır Hürüm Divāneye geldi içerü ḳuyuya gir-(1851)6.di. Çün ‘Amrı Hürüm gördi eyitdi: Yā āḫī bunda nice geldüŋ dėdi. ‘Amır eyitdi: Yā Hürüm **(1852) 7.** dur gidelüm dėdi andan Hürüm durıgeldi ve bundan gėtdiler Ḥamzanuŋ ḳatına geldiler. Ḥamza ‘Amra **(1853) 8.** du‘ā ėtdi. Ėrtesi oldı gėrü Hürüm Divāne meydāna girdi ol cānibden Şebrev bin **(1854) 9.** Muḳātil meydāna girdi. Hürüm Şebrevi öldürdi. Şebrevüŋ iki oġlanları var idi. Biri-(1855)10.sinüŋ adı Naḫıl idi. Ol meydāna girdi ve Hürüme muḳābil oldı. Hürüm anı daḫı öldürdi ve ḳarındaşını **(1856) 11.** birer ḍarb ile yıḳdı. Andan bir uġurdan ḳarışdılar cenk içinde yine Hürüm Divāne **(1857) 12.** ‘Aynü‘l Ḥayātı dutup esīr ėtdi muḥkem bend ėtdi ve çādırına getürdi üzerine yüz ā-(1858)13.dem müvekkel ḳodı ve kendü gėrü ol leşkere girdi cenk eyledi. Andan Hürüm Divāne **(1859) 14.** cenk içinde Muḳātilüŋ oġlı Şebrevi dutdı. Andan Ḥamza Muḳātile berāber oldı. İkisi biri-(1860)15.biriyle çoḳ cenk ėtdiler. Āḫir Ḥamza anı güreşde zebūn ėdüp başdı ve bend ėdüp [219 b] **(1861) 1.** kendü çādırına getürdi. Andan Ḥamza gėrü leşkere ḥamle ḳıldı. Ol gün Hürmüz Tācidārı şıdı-(1862)2.lar sancāġı aḳdardılar. Hürmüz ḳaçdı Ḥamza daḫı ol arada ḳondı. Ol leşkerden falān **(1863) 3.** ġanīmetleri getürdiler leşkere baḫşėtdiler. Ḥamza hemān ‘işrete meşġūl oldı ve Muḳātil ve o-(1864)4.ġulları Ḥamzaya bend oldılar. Ḥamza Muḳātilden ḳızḳarındaşını Hürüm Divāneye isteyüp hemān **(1865) 5.** ‘Aynü‘l Ḥayātı ḥüsn-i rıżāsıyla aŋa vėrdiler. Ḳırḳ gün dügün ėdüp ‘aḳd-i nikāh ėtdiler, ḳırḳ gün-(1866)6.den ṣoŋra ol aradan göç ėtdiler çün Bahtigāna ėrdiler. Bānuya ḥaber oldı ol vaḳit Hāşim **(1867) 7.** üç yaşında idi. Bānu Hāşimi eline aldı Ḥamzaya ḳarşu geldi. Bānu birle güreşdiler Bānu Hā-(1868)8.şimi Ḥamzanuŋ eline vėrdi. Ḥamza ol oġlanı görmiş degül idi, ḳulaḳdan ėşitmiş idi. **(1869) 9.** Çün oġlanı gördi iki gözlerinden öpdi ve baġrına başdı. Andan Hürüm Divāne daḫı **(1870) 10.** görüşdi ve ‘Aynü‘l Ḥayāt<ı> daḫı gelüp Bānunuŋ elini öpdi. Andan Baḥtigān geldi Ḥamzayı Bānū **(1871) 11.** sarāyına ḳondurdılar. Ḥamza taḫta geçüp oturdı Bānū daḫı geçüp yanına oturdı **(1872) 12.** andan buyurdı Bānū; peşkīr

şaldılar ta'āmlar getürdiler ve Bānū elinde ayaḳ dutdı ve Ḥamza-(1873)13.nuŋ eline vėrdi, Ḥamza nūş ėtdi andan 'işret üzerine *ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa Hürmüz* **(1874) 14.** yine leşker cem' eyleyüp Ḥamza üzerine geldi. Çün şabāḥ oldı iki ṭarafdan leşker süvār oldılar. **(1875) 15.** Ḥamza meydāna girdi er diledi hīç meydāna kimsene girmedi. Hürmüz buyurdı ki bir uġurdan leşker [220 a]**(1876) 1.** ḥamle ėtdiler. Ḥamza hemān Hürmüz bārigāhına ḳaṣdėtdiler. Hürüm ve Kāsım ve Rüstem ve Bedi'üz-zamān mecmū' **(1877) 2.** 'Arab leşkerinden her kim var ise ḥamle ėtdiler. Hürmüz Baḥtigāna şordı ki: Ḥālimüz nice olur dėdi. **(1878) 3.** Uş Ḥamza yine leşker cem' eyleyüp ḳızup perī şıdı ve ḳanġı vilāyete ḳaçalum gidelüm dėdi. Baḥtigān **(1879) 4.** eyitdi ki: Ben şöyle ėşitdüm ki şāha Müşterī yėdi yıl var imiş ki yıraḳ ėdüp ṭoḳuz kez **(1880) 5.** yüz biŋ leşker cem' ėtmişdür dėdiler ve iki pehlevānları var imiş. Birisine 'Ad Şāh birisine 'Ad-(1881)6.fān dėrler imiş seksen yėdişer arış ḳadd ü ḳāmetleri var imiş. Bizüm andan ġayrı **(1882) 7.** varacaḳ yėrümüz yoḳdur dėdi. Hürmüz eyitdi: Şāh-ı Müşterī daḫı 'aceb pehlevān mıdur dedi. **(1883) 8.** Baḥtigān mel'ūn eyitdi: Ulū pādişāhdur, altı kez yüz biŋ pāre ḳal'aları vardur ve biŋ **(1884) 9.** pāre şehirleri vardur ve kendözinüŋ şāf dėrler ve ḳal'asına daḫı ḳal'a-yı cām dėrler **(1885) 10.** mecmū'ı cāmları muṣaffādandur hemān becidd aŋa degin ḳaçmaḳ gerekdür. Evvel aŋa bir ādem göndü-(1886)11.relüm varsun bizüm aŋa ḳaçup varacaġumuzı ḫaber vėrsün biz daḫı ardınca **(1887) 12.** varalum dėyüp hem öyle ėtdiler. Çün bu ḫaber Şāh Müşterīye ėrdi. Müşterī **(1888) 13.** daḫı vezīrini ḳarşu gönderdi. Çün vezīr Hürmüz Şāha ḳarşu geldi ve bunuŋ öŋünde **(1889) 14.** yėr öpdi. Çün şehre yaḳın geldiler. Vezīr vardı şāha ḫaber vėrdi ol daḫı buŋa **(1890) 15.** ḳarşu geldi ve biribiriyle güreşdiler. Andan bunı kendü taḫtı üzerine geçürdi andan [220 b]**(1891) 1.** Müşterī ḳonuḳluḳlar ėtdi 'işrete meşġūl oldılar andan Hürmüz Ḥamzadan çoḳ ḥikā-(1892)2.yetler eyitdi. Müşterī daḫı Ḥamzayı bunlardan şordı ol daḫı bir bir Ḥamzayı[59] ve 'Amr-ı Ümmiyeyi **(1893) 3.** ve serverleri eydivėrdi Şāh Müşterī ġāyet ḳaḳıyup lāflar urdı. Ol gėce 'işret **(1894) 4.** eylediler. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa Ḥamza* Pehlevān Hürmüzüŋ ardınca gönderdi 'Amır daḫı varup **(1895) 5.** Hürmüzüŋ māllarını kendü leşkerine baḫşeyledi. Andan 'Amrı Hürmüzüŋ ardınca gönderdi. 'Amır daḫı **(1896) 6.** varup Hürmüzüŋ leşkerine ėrdi ve şūretin tebdīl eyledi ve ḳapuya geldi ve biraz durdı. Ḫᵛāce **(1897) 7.** Cumhur 'Amrı gözi ucıyla selām vėrdi. 'Amır, Müşterī Şāhı ve 'Aṭşānı ve 'Aṭfānı **(1898) 8.** gördi ḳorḳdı başınuŋ saçları tācını başından ḳaldurdı. 'Amır ol gün anda ḳarār **(1899) 9.** ėtdi. Çün gėce oldı 'Aṭşān ve 'Aṭfān lāflar urdılar andan varup bārigāhlarında **(1900) 10.** yatdılar. El-ḳıṣṣa Hürmüzüŋ ve Baḥtigānuŋ ve 'Aṭşānuŋ ve her birisinüŋ ṣaḳalların yoldı **(1901) 11.** andan sürdi ḫᵛāce bārigāhına geldi selām vėrdi andan ḫᵛāce eyitdi: Bizden Ḥamza Ḥażretlerine **(1902) 12.** selām ėdüp ellerin öpesin dėdi. Ġāfil olmayasız ki bu Müşterīnüŋ ṭāli'i ġāyet ḳut-(1903)13.ludur dėdi. 'Amır andan Ḥamza ṭarafına revāne oldı. Bir gün Ḥamzaya gelüp bir du'ā ḳıldı ve ḫᵛāce **(1904) 14.** ḫażretlerinüŋ ḫaberini eydivėrdi. Ḥamza eyitdi: Bārī Te'ālā mecmū'ımuzdan ḳuvvetlüdür dėdi. Andan **(1905) 15.** 'Amır Müşterīnüŋ pehlevānlarınuŋ aḥvāllerini ḥikāyet eyledi. Ol gėce anda ḳarār ėtdi. [221 a]**(1906) 1.** Ėrtesi oldı. Ḥamza Hürümi ve 'Amrı aldı sarāya geldiler. 'Amır ve Hürüm ve

[59] Metinde *Ḥamzaya* biçiminde yazılmış.

Ḥamza Bānū ile görüşdiler **(1907) 2.** ve Hürüm Divānenüŋ ḫātunı daḫı gelüp görüşüp Hürmüz ardınca gėtmek istediler. Bānū **(1908) 3.** bunları gėtmege ḳomadılar. Rāvī şöyle rivāyet ėder ki: Dört ay bunlar anda ḳarār ėdüp 'işrete **(1909) 4.** meşġūl oldılar. Bir gün Hürüm ve 'Amır ve Ḥamza, Bānū ḳatında otururlar idi. Ḥamza eyitdi: 'Aynü'l **(1910) 5.** Ḥayāt ḳandadur dėyü şordı. Ḫoş degüldür dėdiler. Andan[60] şoŋra 'Amr-ı Ümmiye gelüp Hürümüŋ ḳula-(1911)6.ġına yapışdı çekdi eyitdi muştuluḳ vücūda geldi dėyü ḫaber vėrdi. Ḥamza ve Hürüm ėşitdiler **(1912) 7.** şād oldılar sevindiler andan anuŋ adını Hūm Divāne vėrdiler. yėdi günden şoŋra leşker **(1913) 8.** tenbīh olındı ve yaraḳların görüp Hürmüz Şāh ardınca gėtdiler andan Ḥamza 'Amrı Hürmüz Şāha gönderdi. **(1914) 9.** *Ez-ne cānib biz geldük* bu yaŋa ol vaḳit ki 'Amrı Ümmiye ol ḥarīflerüŋ şaḳalların ḳazımış idi **(1915) 10.** ḳalanları ışıḳlar şüretinde ḳonmış idi ėrte olıcaḳ her birinüŋ bārigāhlarından feryād-ü figān **(1916) 11.** ḳopardılar. Çün bunlaruŋ çādırlarına ḫᵛāce geldi ḥāllerini görüp teselli-yi ḫāṭır vėrdi. Andan **(1917) 12.** bunlar biribirinüŋ şoranlarına baḳup çār u nā-çār gülerler idi çün Müşterī Şāh anı gördi **(1918) 13.** ġāyet ḳaḳıdı eyitdi: Beher ḥāl ben Ḥamzanuŋ üzerine varayım dėdi. Bunlar eyitdiler ki: Ḥamza bunda **(1919) 14.** gelür dėdiler. Müşterī Şāh eyitdi: Ḥamza bunda gelür mi ola? Ḫᵛāce eyitdi: Bėş aydan şoŋra elbetde **(1920) 15.** Ḥamza bunda gelür dėdi. Bėş ay olduḳda Müşterī eyitdi: Ėy ḫᵛāce, uş Ḥamza ol sen[üŋ] dėdügüŋ [221 b](1921) **1.** va'deye gelmedi dėdi. Ḫᵛāce eyitdi: Ay tamām olıcaḳ şoŋra Ḥamza gelür dėdi. Çün ay tamām **(1922) 2.** oldı ḫaber geldi ki uş Ḥamza geldi dediler. 'Amr-ı Ümmiye muḳaddem gelüp ḫᵛāce 'Amrı gördi bildi **(1923) 3.** ve 'Amır aŋa göz ucıyla selām vėrdi ḫᵛāce 'aleyke aldı. 'Amır hemān ḳānuncı şüretine girdi **(1924) 4.** ve sāzende arasında oturdı ve biraz ḳānun çaldı. Baḫtigān 'Amrı bildi Müşterī Şāha göster-(1925)5.di. Müşterī buyurdı bir ḫādime 'Amrı dut dėyü. Ol ḫādim daḫı 'Amrı dutdı ve ortaya getür-(1926)6.di. Baḫtigān buyurdı ki 'Amrı öldüreler. Ḫᵛāce ḳomadı. Andan 'Amır aġzın açup söze **(1927) 7.** geldi Müşterī Şāha söyledi eyitdi: Ėy Şehriyār Ḥamza, senüŋ aduŋ ėşidicek ki ulu pādi-(1928)8.şāhsın ve yarar leşkerinüŋ nihāyeti yoḳdur ḳorḳusından Mekkeye ḳaçdı gėtdi gördüm ki **(1929) 9.** ol ḳaçup Mekkeye gidicek ben daḫı andan ḳaçdum, uş saŋa geldüm dėdi. 'Amruŋ bu sözi **(1930) 10.** aŋa ḫoş geldi. 'Amır buyurdı hemān şalıvėrdiler. 'Amır daḫı ol gėce Müşterīnüŋ şaḳalını **(1931) 11.** yoldı ve bir nāme berdi başı ucında ḳodı ve her ne kim yararca boldı ise aldı Ḥamzadan **(1932) 12.** yaŋa gėtdi ve Ḥamzaya gelüp vāḳi' olan ḫaberi eydivėrdi andan Ḥamza bir ṭaġ dibinde ḳondı. Ol **(1933) 13.** ṭaġuŋ adına Küh-ı Arlaḳ dėrler idi. Ol gėce geçdi ėrte oldı leşker atlarına süvār **(1934) 14.** oldılar. Ḳāsım ve Bediü'z-zamān bir yaŋadan ėrdiler dört kişiye uġradılar. Ḳāsım ve Bediü'z-zamāna **(1935) 15.** şordılar ki: Ne kişilersiz? Bunlar eyitdiler ki: Pehlevānlaruz dėdiler. Ol kişiler bunları alup [222 a](1936) **1.** Cüvān Baḫt ḳatına iletdiler. Cüvān Baḫt bunları gördi eyitdi: Ne ādemlersiz dėyü ḫaber şordı **(1937) 2.** bunlar eyitdiler: Pehlevānlaruz şāha ḫizmet eylemege geldük dėdiler. Cüvān Baḫt Ḳāsım ile **(1938) 3.** pençe dutdılar Ḳāsım anuŋ pençesin burdı ol daḫı amān diledi amān vėrdi. Andan **(1939) 4.** şoŋra Cüvān Baḫt bunlara ḳulluḳ eyledi şarāb ile dārū hūş-ber içürdi Ḳāsımı ve Bedi'üz-(1940)5.zamānı dutdı muḥkem bende çekdi. Üç günden şoŋra Müşterī Şāhdan yaŋa revāne oldı. **(1941) 6.** *Ez-ne*

[60] Sözcük *andan* biçiminde yazılmış.

cānib biz geldük bu yaŋa Hürüm Divāne ṭururken bir geyik göründi. Ol geyüküŋ **(1942) 7.** ardına düşüp ḳovagėtdi. Ol gün aḫşām olınca degin gėtdi. Çün ėrte oldı bir ḳal'a **(1943) 8.** göründi ve o[l] günde altmış biŋ er göründi ve 'ālī çādırlar ve bārigāhlar göründi. Hürüm **(1944) 9.** Divāneyi ol leşkerden her kim gördi ise ḳorḳdı ol leşkerüŋ bėglerine ḫaber vėrdiler. **(1945) 10.** Uş bir dev geldi dėdiler ve ol leşkerüŋ bėginüŋ adı Ḥüsrev idi. Çünki Ḥüsrev Şāh bunı **(1946) 11.** ėşitdi buyurdı leşker süvār oldılar Hürüm Divāneyi ḳarşuladılar ve cenk ėtdiler. Hürüm **(1947) 12.** nicelerüni öldürdi. 'āḳıbet Hürüm Ḥüsrev Şāhı atından ḳapdı yėre indürdi ve kendözine **(1948) 13.** ḳul ėdündi ve bir nice gün anda ṣoḥbet ėtdiler andan Hüsrev Şāh eydür: Ėy server, **(1949) 14.** saŋa kim dėrler aduŋ nedür dėdi. Andan Hürüm eydür: Benüm aduma Hürüm Divāne dėrler. Bir **(1950) 15.** ṭaġ vilāyetinüŋ pādişāhıyam, Emīr Ḥamza Ḥażretlerinüŋ ḳuluyam dėdi. Bunlar bu sözde iken bir [222 b] **(1951) 1.** bėg içerü girdi ve bir nāme getürüp Ḥüsrevüŋ öŋünde ḳodı ve du'ā ḳıldı. Andan ol **(1952) 2.** nāmeyi oḳudılar yazılmış idi ki: Benüm ṭarafumdan ki ben Müşterī Şāham ve sen ki Ḥüsrev Şah-(1953)3.sın, uş bizüm üzerümüze düşmān geldi imdi gerekdür ki sen daḫı olanca leşke-(1954)4.rüŋi cem' ėdüp ala bu cānibe gelesin yetişmek ardınca olasın dėyü yazılmış. Çün **(1955) 5.** Ḥürüm Divāne bu sözi ėşitdi leşker ve Ḥüsrevi alup 'azm-i Müşterī ḳıldı. Gider-(1956)6.ken meger yol üzerinde gördiler ki Cüvān Baḫt Ḳāsımı ve Bediü'z-zamānı bend eylemiş alup **(1957) 7.** gider Müşterī Şāha ṭoġru. Cüvān Baḫt hemān bunları ṭutduġı gibi Müşterī Şāh[a] bir nāme vėrüp **(1958) 8.** gönderdi ki uş Ḳāsımı ve Bediü'z-zamānı dutdum ve senüŋ naẓar-ı şerīfiŋe getürüyo-(1959)9.ruram dėyü çün Baḫtigān bunı ėşitdi şād oldı sevindi. Hemān Müşterī Şāh aġzından **(1960) 10.** bir nāme yazdı ve Cüvān Baḫta gönderdi ki tīzcek dut ol dutduġuŋ kimsenelerüŋ **(1961) 11.** başlarını kesüp ve bu cānibe alup gel dėdi. Çünki nāme Cüvān Baḫta geldi yetişdi. Ol **(1962) 12.** daḫı bir yėrde ḳonmış idi Ḳāsımı ve Bediü'z-zamānı buyurdı ḳatına getürdiler. Cüvān **(1963) 13.** Baḫt bunlara eyitdi ki: Nice kendülerüŋüzi görüp alunursız dėdi. Ḳāsım **(1964) 14.** eyitdi: Herze söyleme elüŋden ne gelürse eyle dėdi. Çün Ḳāsım aġzından bu sözi ėşitdi. **(1965) 15.** beġāyet ḳaḳıdı ve iki dār aġaçlarını hemān dem döndürdi ki bunları ber-dār ėde. [223 a] **(1966) 1.** Nā-gāh Ḥüsrev Şāh ve Hürüm Divāne ile ol yėre çıḳageldiler. Hürüm Divāne Ḥüsrev Şāha **(1967) 2.** eyitdi: Bu leşker ne leşkerdür dėyüp ṣordı Ḥüsrev Şāh daḫı ādem gönderdi. Leşkerüŋ **(1968) 3.** içinde Ḳāsım<ı> ve Bediü'z-zamān[uŋ] giriftār oldugın[61] ḫaber alup ol daḫı Hürüm Divāneye **(1969) 4.** ḫaber vėrdi. Hemān Hürüm Divāne ol ḫaberi ėşitdi bir na'ra eyle urdı ki nicelerüŋ **(1970) 5.** 'aḳılları çāk oldı ve yörüyügelüp ol dārları yıḳup ve Cüvān Baḫtı öldü-(1971)6.rüp ve leşkerini ḳırup ve Ḳāsımı ve Bediü'z-zamānı ḳurtarup andan biribiriyle görüşdi-(1972)7.ler ve ol yėrde ḳondılar 'işrete meşġūl oldılar. Nā-gāh ol yėre daḫı 'Amr-ı Ümmiye çıḳageldi **(1973) 8.** ėrişdi. Hürüm Divāneyi ve Ḳāsımı ve Bediü'z-zamānı görüp şādu ḫurrem oldı ve bunlaruŋ ile gö-(1974)9.rişdi ol gün anda ḳarār ėtdiler. Çün ėrte oldı Ḥamza daḫı leşker ile gelüp gözükdi. **(19758) 10.** Bunlar daḫı dört bėş pehlevān olup Ḥamzaya ḳarşu vardılar ve anlaruŋ öŋünde baş yėre ḳo-(1976)11.dılar. Çün Ḥamza Ḥüsrev Şāhı gördi ne kişidür dėyü ṣordı. Hürüm Divāne daḫı Ḥüsrev **(1977) 12.** Şāh ḥikāyetlerini eydivėrdi. Ol daḫı ve

[61] Metinde *oldugın* biçiminde yazılmış.

Ḥamza daḫı Ḫüsrev Şāha[62] bir ḳaftān gėyürdi. Andan bir nāme **(1978) 13.** yazdılar 'Amr-ı Ümmiye[ye] vėrdiler Müşterī Şāha gönderdiler. Ol daḫı hemān nāmeyi alup Müşterī Şāh barigāhına **(1979) 14.** revāne oldı. Çün Müşterī Şāha geldi ol nāmeyi şāh öŋün<d>e ḳodı. Müşterī ol nāmeyi **(1980) 15.** oḳudı ve aḥvāli bildi ve ġāyet ḳaḳıdı ve nāmeyi yırtdı ve pāreledi ve ocaġa atmaḳ istedi. [223 b]**(1981) 1.** Hemān 'Amr-ı Ümmiye çaġırdı ki ol nāmeyi ocaġa urma ki anda Bārī Te'ālānuŋ körklü adı vardur dėdi. **(1982) 2.** Müşterī hemān 'Amrı dutuŋ dėyü buyurdı. 'Amır daḫı ḳapuya ėrüp bunlaruŋ üzerine neft **(1983) 3.** saçdı ve kendözini ḫalāṣ ėtdi. Andan Ḥamza ḳatına geldi ve olan ḥāli ve aḥvāli eydivėr-(1984)4.di. Andan Ḥamza buyurdı leşker bindiler ve Müşterī Şāhdan yaŋa revāne oldılar. Andan Hürmüze **(1985) 5.** ḫaber oldı ki uş Ḥamza gelüyorur dėyü. Andan Müşterī buyurdı ki taḫtını ḳuralar üzerine **(1986) 6.** çıḳup Ḥamzanuŋ ol mübālaġa[63] leşkerini temāşā eyleye. Hemān dem bir toz belürdi. Evvel ḳadem üç yüz biŋ **(1987) 7.** er ile Ḳāsım Ḥāverī ėrdi. Andan Ḥamzanuŋ leşkeri bu vech ile gelüp ḳondılar. Her pehlevān **(1988) 8.** ki leşker ile gelürdi Müşterī ṣorar idi. Mecmū'ısı aŋa beyān ėtdiler Müşterī daḫı **(1989) 9.** bunları begendi āferīn dėdi. Çün Ḥamza leşkeri tamām oldı toz belürdi 'Amr-ı Ma'dī **(1990) 10.** Kereb iki yüz biŋ ḳafācı 'Arab leşkeriyle ėrdiler ve ḳondılar. Ol gėce anda ḳarār ėtdiler. **(1991) 11.** *Ez-ne cānib* biz geldük bu yaŋa Hürmüz Şāh ve Müşterī Şāh Ḥamzanuŋ ḫaberin dilāverligin söyleşdiler. **(1992) 12.** Müşterī Şāh eyitdi: Bu gėce 'Arab leşkerini şeb-ḫūn ėdelüm dėyüp hemān ol gėce dėdük-(1993)13.leri gibi şeb-ḫūn ėtdiler. Ḥamzanuŋ leşkerinden ḳaravulda Ferhād idi. Ḳaravulı ol bekler idi **(1994) 14.** hemān ol yėdi yüz biŋ er ile bunlaruŋ üzerine uġradılar bunlaruŋ ile Ferhād cenk **(1995) 15.** eylemege başladı. Müşterī cenk içinde Lendūhāya uġradı ėrteye degin cenk ėtdiler. [224 a]**(1996) 1.** Andan cenk içinde Hürüm Divāne 'Aṭşāna muḳābil oldı ėrteye degin cenk ėtdiler. Çün **(1997) 2.** ėrte oldı Ḥamza Hürüm ve 'Aṭşāna ḫayrān ḳaldı. Müşterī Şāh daḫı bunlara ḫayrān ḳalup **(1998) 3.** hezārān taḥsīnler eyledi ammā Ḳāsım ve Rüstem ve Bediü'z-zamān bunlar hemān üçi Hürmüz Tācidā- **(1999) 4.** ruŋ bārigāhına ḳaṣd ėtdiler hemān ḥᵛāce Berze Cumhur buyurdı ki ṭabl-ı āsāyiş urdılar. İki **(2000) 5.** leşker ḳondılar ve iki tarafdan 'işrete meşġūl oldılar. Hürmüz ser-ḫoşla aġladı Müşterī **(2001) 6.** aġlamaġa ḳomadı teselli-yi ḫāṭır ėtdi. Bunlar bu sözde iken bir bėg içerü girdi öŋünde **(2002) 7.** bir nāme ḳodı oḳudılar ve ḫaberini bildiler. Yazılmış ki: Benüm ṭarafumdaki ben ki Ḳulzümam **(2003) 8.** ve sen ki Müşterī Şāhsın. Uş üç yüz biŋ er ile ve üç pehlevān ile uş İrḥadüm **(2004) 9.** dėyü nāme yazmış. Andan Müşterī Şāh bunı ėşidüp ġāyet ile sevindi şād ol-(2005)10.dı ve hem bunı Baḫtigāna eydivėrdi andan Bāḫtigān eyitdi: Ėy Şehriyār, ben **(2006) 11.** kitābda eyle görüp dururam ki Ḥamzanuŋ ölümi Mizān Ḳulzüm elindedür dėdi **(2007) 12.** Baḫtigānı aŋa istiḳbāl içün yüz biŋ ādem ile gönderdi. Ol daḫı aġrāz ikrāmıyla anı **(2008) 13.** alup götürdi gelüp ḳondı. Andan Müşterī Şāhuŋ ve Hürmüzüŋ öŋünde baş ḳodı ve yėr **(2009) 14.** öpdi geçdi oturdı daḫı baş ḳaldurdı ve Ḥamzanuŋ ṭarafından Hürmüz ṣordı. Baḫtigān **(2010) 15.** Ḥamzanuŋ ḫāllerüni vaṣfėdüp çoḳ şikāyetler [ėtdi] Çün Mizānī Ḳulzüm anuŋ ḫāllerini ėşitdi [224 b](2011) **1.** çoḳ lāflar urdı. Andan Baḫtigān eyitdi: Ėy Server, 'Arab

[62] Metinde *Şāhı* şeklinde yazılmış.
[63] Metinde *mübālıġa* şeklinde yazılmış.

ṭāyifelerinüŋ oġurları vardur adına **(2012) 2.** ʻAmr-ı Ümmiye dėrler dėdi. Andan Mizān Ḳulzüm ʻAmruŋ ḥikāyetlerin ėşitdi güldi. Meger ki anuŋ bir ʻayyārı **(2013) 3.** var idi. Ḥaber eyitdiler gelüp anda dürlü dürlü hünerler gösterdi. Adına Fılıḳ ʻAyyār dėrler idi. **(2014) 4.** Eyitdiler: Fılıḳ eger ʻAmrı alagetürsin ve yāḫūd başını getürsin saŋa iki kese altun vėreyim. Andan **(2015) 5.** ol ʻayyār anda şöyle daʻvā eyitdi ki: ʻAmruŋ başını keseyim getüreyim dėdi. Ol dem ʻAmır anda daḫı ḥāẕır **(2016) 6.** idi. Ḫᵛāce ʻAmrı gördi ve ʻişāret ėtdi. Ol ʻayyār hemān ʻAmrı isteyü ʻArab leşkerine **(2017) 7.** ʻazmėtdi. ʻAmır daḫı hemān Fılıḳuŋ ardına düşdi ardından ėrişüp aġlamaġa başladı **(2018) 8.** dönüp ʻAyyār ʻAmra ṣordı ki: Neye aġlarsın dėdi. ʻAmır eyitdi: Ṭoḳuz ḳardaşlar idük **(2019) 9.** ʻAmr-ı Ümmiye fiʻl-cümle ḳardaşlarumı öldürdi dėdi daḫı ḳatı aġlamaġa başladı. Andan Fılıḳ ʻAyyār **(2020) 10.** eyitdi: Ėy ġarib aġlama. Benüm ile bile gel gör ki ben ol ʻAmra ne ḳılam dėdi. Bir zamān gėtdiler ʻAmır eydür: **(2021) 11.** Ben varayım göreyim ʻAmır ḳandadur ve gėrü gelüp saŋa ḥaber vėreyim dėdi ve gėtdi ve bir aġacuŋ altına **(2022) 12.** gelüp oturdı ve kendözini ruhbān şekline ḳoydı ve bir ʻ[a]ṣā **(2023) 13.** daḫı öŋünde dikeḳodı ve bir Gevher daḫı kitābuŋ üzerinde ḳodı daḫı gevhere oŋat **(2024) 14.** nur vėrdi ve bir demden ṣoŋra daḫı Fılıḳ ʻAyyār çıḳageldi ʻAmrı gördi ve öŋünde **(2025) 15.** baş yère ḳodı ve ol kitābı gördi. Andan ʻAmır aŋa ḥaber vėrdi ki: Ben ʻİsā Peyġamberüŋ ʻa. s. oġ-[225 a] (2026)16.ıyam. Hem şimdi uş andan gelürem dėdi. Andan ʻAmır çıḳarup ʻAyyāra bir pāre peksimed vėrdi. **(2027) 2.** ʻAyyār yėdi hemān düşüp ʻaḳlı gėtdi hemān ʻAyyārı dutup Ḥamzanuŋ öŋine getürdi ve or-(2028)3.ta yère buraḳdı. Ḥamza ṣordı ki bu ne ādemdür dėdi. ʻAmır cümle ḥaberi söyledi Ḥamza güldi **(2029) 4.** andan bunuŋ ʻaḳlını başına getürdiler. ʻAyyār kendözini Ḥamzanuŋ öŋünde gördi feryād **(2030) 5.** eyledi ve aġladı. ʻAmır hemān ḫançer çeküp burnını kulaġını kesdi ve götine bir depme urdı **(2031) 6.** ḳapudan ṭaşra itivėrdi. ʻAyyār gidüp Hürmüzüŋ bārigāhına geldi. Bu yaŋadan Baḫtigān eydür. **(2032) 7.** Eyitdi ki, Fılıḳ ʻAyyār eglendi. Şöyle beŋzer ki Ḥamzanuŋ başını bile kesdi getürür dėdügi gibi **(2033) 8.** hemān Fılıḳ ʻAyyār daḫı ḳapudan içerü girdi geldi. Gördiler burnı ḳulaġı yoḳ ḳızıl ḳana ġarḳ **(2034) 9.** olmış. Be ne olduŋ dėdiler. Eyitdi ki: Bunı baŋa ʻAmır eyledi dėyü ḥaber vėrdiler. Mizān Ḳulzüm bunı **(2035) 10.** görüp ġāyet ḳaḳıdı. Ol gėce anda ḳarār ėtdiler ėrtesi leşker bindiler meydāna yörüt-(2036)11.diler. Evvel ʻAṭşān meydāna girdi Ḥamzayı istedi. Ol daḫı meydāna girdi tā aḫşām **(2037) 12.** olınca cenk ėtdiler. Çün gėce oldı ḳondılar Ḥamzanuŋ ḥaberin ʻAṭşāndan **(2038) 13.** ṣordılar. Ol ḳadar vaṣfėtdi ki anlar beġāyet ḳorḳdılar. Hürmüz eyitdi ki: ʻĀlem içinde **(2039) 14.** bir er görmedüm ki Ḥamzaya ḥarīf ola dėdi. Nā-gāh bir kişi çıḳageldi eyitdi ki: Uş ben **(2040) 15.** Ḥamzaya ḥarīf muḳābil ulu bilürem. Ādem vardur ve illā ol bunda gelmez ulu pādişāhdur [225 b] **(2041) 1.** ʻUmmān Deŋizi kenārındadur adına Arḳāş Dev dėrler ve bir ḳardaşı vardur adına Ḳırṭās Dev **(2042) 2.** dėrler ve oġlı daḫı vardur adına Ḳāsım Ḥunḫuz dėrler andan ġayrı hīç kimsene aŋa cevāb **(2043) 3.** vėrmez dėdi. Çün bu sözi Hürmüz pehlevānlar yüz dürlü lāflar urdılar. Çün ėrte oldı **(2044) 4.** Ḳulzüm meydāna girdi vardılar Ḥamza ṭarafından Hürüm Divāne meydāna girdi tā gėce o-(2045)5.lınca cenk ėtdiler. Yine döndiler ve ʻişrete meşġūl oldılar. Çün ėrte oldı yine Ḳulzüm **(2046) 6.** meydāna girdi vardılar Ḥamza ṭarafından gėrü Hürüm meydāna girdi

'aẓm-i cenk olındı. **(2047) 7.** Nā-gāh toz belürdi ve toz yarıldı ve bir ḳaç er belürdi gelüp feryād ü fiġān eyledi. Hürmüz anda **(2048) 8.** ṣordı ki: Ne ḥāldevüz dėdi. Anlar eyitdiler ki: Vilāyetimüzde bir ejderhā belürdi vilāyetlerümüzi **(2049) 9.** helāk ėtdi dėdiler. Baḥtigān eyitdi: Ḥamzaya varuŋ dėdi. Müşterī Şāh eyitdi: Ben vara-(2050)10.yım ol ejderhāyı öldüreyim. Ammā ki Ḥamzadan üç gün mühlet istedi ki ben varup gelince cenk **(2051) 11.** olmaya dėdi. Ḥamza anlara üç gün mühlet vėrdi. Andan Hürmüz ve Müşterī ejderhādan yaŋa revāne **(2052) 12.** oldılar hemān ki bunlar ejderhāyı gördiler ḳorḳup ḳaçdılar. Ejderhā bunlaruŋ ar-(2053)13.dına girdi ve bu ḫaber Ḥamzaya geldi. Ḥamza daḫı leşkerini bindürdi. Ejderhā üzerine **(2054) 14.** yörüdi ḳarşu vardı. Meger ki Hürüm Dīvāne ve Lendūhā ittifāḳ ėtdiler ki ejderha-(2055)15.dan yaŋa gideler. Çün püştenüŋ üzerine çıḳdılar otuz biŋ miḳdārı gör-[226 a](2056)1.diler ve ol leşkerüŋ öŋünde bėş yigit gördiler. Birisinüŋ yüzi ayuŋ on **(2057) 2.** dördine beŋzer idi. Hürüm eyitdi: Ne ādemsin dėdi. Ol daḫı eyitdi ki: Seni bunda **(2058) 3.** ṣorucı mı ḳodılar dėdi. Hürüm ḳaḳıdı gergedanını ve ṣalığını anuŋ üzerine **(2059) 4.** ḫavāle eyledi. Ol daḫı ḳalḳanın berāber dutdı. İki ṭoplarını bir eliyle dutdı ve çeküp **(2060) 5.** zencīrini urdı ve bir ḍarb daḫı urdı ki ṭoplarını daḫı alup ve ol ṭoplarıyla **(2061) 6.** Hürüm Divāne eyle urdı ki ḳalḳanından ṣıyrılup Hürümüŋ başına ṭoḳundı. başı **(2062) 7.** yaruldı ve iki ṭop ile daḫı urdı gergedanın öldürdi bunı görüp Lendu-(2063)8.hā daḫı ḫamle ėtdi. Ol ādem daḫı aŋa ḳarşu muḳābil oldı ve gürzini ṣavdı. **(2064) 9.** Ol şaḥṣ daḫı Lendūhāya bir gürz urdı Lendūhā ḳalḳanın berāber ṭutdı ḳalḳan **(2065) 10.** pāre pāre oldı filin daḫı öldürdi. Hemān Lendūhā kendözini yėre burāḳdı **(2066) 11.** piyāde oldı. Bu yaŋa Hürmüze ḫaber vėrdiler ki ḫāricden bir ādem geldi Hürümi ve Lendūhāyı **(2067) 12.** zebūn eyledi gelüŋ temāşā ḳılıuŋ dėdiler. 'Acem leşkeri fi'l-cümle bindiler ve gelüp temāşā **(2068) 13.** ėtdiler gördiler. Ol yigidüŋ yigirmi bėş arış ḳaddi var idi ejderhā **(2069) 14.** gibi na'ra urur idi. Bunlar Hürümi ve Lendūhāyı yayan gördiler. Bunlar bu cenküŋ **(2070) 15.** içinde iken Ḥamza daḫı ėrdi anı gördi ve ol ādeme muḳābil oldı. 'Arab ve 'Acem leşkeri [226 b](2071) **1.** bunları temāşā ėtdiler. Ol gün aḫşām olınca cenk oldı. Andan iki cānibden leşker ḳondı-(2072)2.lar. Baḥtigān bī-ḳıyās māl alup ol ādemüŋ çādırına geldi içerü girdi yėr öpdi **(2073) 3.** ve anı Hürmüz ḳatına da'vet ėtdi. Ol ādem eydür: Hürmüz benüm pādişāhımdur aŋa bir ar-(2074)4.maġan ile varmaḳ gerekdür. Şimdi aŋa iledecek armaġān yoḳdur. Ḥamzanuŋ pehlevān-(2075)5.larından birin dutup şāhuŋ naẓarına iletmek gerekdür dėdi daḫı sākin oldı **(2076) 6.** Baḥtigāna bir aġır ḳaftān gėyürdi ve gönderdi. Ol gėce geçdi çün ėrte oldı ol **(2077) 7.** ādem meydāna girdi tā aḫşām olınca cenk oldı çün gėce oldı ḳondılar. Andan **(2078) 8.** Ḳāsım ve Bediü'z-zamān Rüstem ol ādemüŋ erlüginden Ḥamzaya ṣordılar. Ḥamza eydür **(2079) 9.** 'āleme ṭopṭoludur geregini ėrdür. Çün kim Ḥamzadan bu sözi ėşitdiler ve Ḥamzadan **(2080) 10.** meydāna girmegi ṭaleb eylediler Ḥamza daḫı eyitdi: Ol ādem cümleŋüzüŋ miḳdārını bildür-(2081)11.di dėdi. Ol gėce ol ḥāl üzerine geçdiler çün ėrte oldı meydāna yüz dutdı-(2082)12.lar. Evvel Ḳāsım meydāna girdi aḫşām olınca cenk ėtdiler andan ḳondılar. El-ḳıṣṣa pehlevān-(2083)13.laruŋ her birisi ile cenk ėtdiler āḫir ol ādem Ḥamza ile güreş dutdı. Ḥamza anı **(2084) 14.** başdı. Andan Ḥamza aŋa eyitdi ki: Baŋa yār olur mısın yoḫsa öldüreyim mi dėdi. **(2085) 15.** Ol ādem eyitdi: Sen beni öldürimezsin n'ite ki Ḥamza 'ālemde ṣaġdur

dėdi. Ḥamza eyitdi ki: [227 a](2086) **1.** Sen kimsin dėdi ol ādem eyitdi: Sa'di bin 'Amır oġluyam, adum Ḥārīṣdür dėdi. Ol **(2087) 2.** iki leşkere bunuŋ ḥāli ma'lūm olundı mecmū'ı 'Arablar şād oldılar ve 'Acem leşkerleri melūl **(2088) 3.** oldılar. 'Āḳıbet Ḥamza pehlevānlara dil-nüvāzlıḳ ėtdi andan hemān Ḥārīṣ yėrinden durup **(2089) 4.** Ḥamzadan ejderhānuŋ cenkin istedi Ḥamza eyitdi ki: İnşā'llāhü'r-raḥmān yarın bile varalum **(2090) 5.** dėdi. Çün ėrte oldı ejderhādan yaŋa revāne oldılar varup ejderhāyı buldılar **(2091) 6.** hemān Ḥārīṣ mecāl vėrmeyüp ejderhāyı öldürdi ve yine leşker süvār olup Hürüm meydāna **(2092) 7.** girdi ikindüye degin cenk oldı. Hürüm Divāne bir şalıḳ urdı. Mizān Ḳulzü-(2093)8.müŋ filini öldürdi İkisi daḫı piyāde oldılar. Hürüm Divāne Mizānı başdı. Ḥamza 'Amrı **(2094) 9.** gönderdi ki var Hürüm ol serveri öldürmesin dėyü 'Amır meydāna varup Hürüme eyitdi ki: **(2095) 10.** Tīzcek ol atı öldür dėdi. Hürüm daḫı hemān 'Amruŋ sözіyle mecāl vėrmeyüp başını **(2096) 11.** kesdi. Ḥamza Hürüm böyle eyitdügine ġāyet incindi ve ġażaba geldi. Sa'di Vaḳḳāṣ **(2097) 12.** eyitdi: 'Amır varduġı iş böyle olur dėdi andan şoŋra 'Acem cānibinden 'Aṭşān **(2098) 13.** meydāna girdi ve Hürüm birle gėce[ye] dek cenk ėtdiler. Çün gėce oldı ḳondılar. **(2099) 14.** İki leşkerden ḳaravullar çıḳup beklediler. Bu yaŋa Müşterī Şāh ėrte Ḥamzayı meydāna da'vet **(2100) 15.** eylemek gerekdür. Devletime yād olursa anuŋ ola dėdi. Çün ėrte oldı Müşterī Şāh [227 b](2101) **1.** meydāna girdi. Ol gün Ḥamza anuŋ yigirmi atını öldürdi. Çün gėce oldı ḳondı-(2102)2.lar Hürmüz Şāh Müşterī Şāhdan Ḥamzayı şordı. Müşterī Ḥamza gibi er bu dünyāda bir **(2103) 3.** daḫı yoḳdur dėdi. Hürmüz bunı ėşidüp melūl oldı. Baḫtigān eyitdi: Şāha **(2104) 4.** bunı Ḥamza daḫı cāzūladı dėdi. Müşterī Şāh ėşitdi ve güldi eyitdi. Ḥamza cāzū **(2105) 5.** degüldür ve illā er kişidür dėdi. Andan 'Aṭşān ve 'Aṭfān eyitdiler: Bize leşker **(2106) 6.** vėrüŋ bu gėce varalum 'Arab leşkerüni şeb-ḫūn ḳılalum dėdiler andan atlarına süvār **(2107) 7.** olup leşker olup ol gėce 'Arab leşkerine ḥamle ėtdiler. Ḥamza daḫı ḫaber-dār olup **(2108) 8.** hemān leşkeriyle süvār olup ḥamle ėtdiler. Ḥamza 'Aṭşāna uġrayup iki pāre eyledi **(2109) 9.** Andan Ḥamza 'Aṭfānı daḫı gürz ile öldürdi. Müşterīye ḫaber ėrdi mecmū' **(2110) 10.** leşker bir yėrden ḥamle eylediler. Ḥamza Müşterīye uġradı cenk ėtdiler. El- ḳıṣṣa **(2111) 11.** Ḥamza Müşterī ile ḳırḳ gün cenk ėtdiler āḫir Ḥamza Müşterīyi güreşde başdı **(2112) 12.** zebūn ėtdi. Andan Ḥamza Müşterī Şāha çoḳ ögütler vėrdi ol daḫı ḳabūl **(2113) 13.** ėtmedi hemān Ḥamza daḫı anuŋ başını kesdi amān vėrmedi andan Hürmüz buyurdı **(2114) 14.** leşker ḥamle eylediler. Ḥamzanuŋ serverleri daḫı ḥamle eylediler. Hürmüz şınup ḳaçup **(2115) 15.** Arḳāṣ Devden yaŋa revāne oldı yėdi gün gėtdiler sekizinci gün bir çāy-gāha ḳondılar [228 a](2116) **1.** ve buyurdı ki bir nāme yazdılar ve çoḳlıḳ māl ile ve yarar ādemler ile Arḳāṣdan yaŋa gön-(2117)2.derdi pādişāhına eyitdiler: Uş Hürmüz Şāhdan elçi geldi dėyü ḫaber vėrdiler. Arḳāṣ **(2118) 3.** daḫı getürüŋ dėyü buyurdı, getürdiler ve nāmeyi Arḳāṣ alup oḳudı. Hürmüz Ḥamzadan **(2119) 4.** şikāyet ėtmiş anası kendüsi yetīm olduġın i'lām eylemiş. Arḳāṣ Dev **(2120) 5.** çün bunı ėşitdi ve güldi ve oġlı Ḳāsım, Ḫunḫuz[ı] Hürmüze ḳarşu gönderdi. Bunuŋ **(2121) 6.** geldügin göricek şād oldı ve Ḳāsım Ḫunḫuzı Rüstem Zāl yėrine geçürdi ve otur[dı] **(2122) 7.** ve bir zamān andan ḳarār ėtdi anda başını açdı çoḳ lāflar urdı. Andan Hürmüzden Ḥamza-(2123)8.nuŋ ḳadd ü ḳāmetini şordı Baḫtigān ḫaber vėrdi. Andan 'işrete meşġūl oldılar **(2124)**

9. ol gėce anda ḳarār ėtdiler ve ėrtesi oldı Arḳāş Devden yaŋa revāne ol-(2125)10.dılar. Arḳāş daḫı eṭrāf-ı ʻāleme nāmeler yazup perākende ḳıldı ve daḫı leşker cemʻ eyledi. **(2126) 11.** Andan Hürmüze ḳarşu vardılar ve daḫı Hürmüz gelüp Arḳāş Şāhuŋ elin öpdi. Andan **(2127) 12.** Arḳāşuŋ bir bāġı var idi Ṣayḳılı dėrler idi ve ol baġuŋ içinde ʻişrete meşġūl **(2128) 13.** oldılar. Andan Arḳāş Dev Ḥamzanuŋ ḫaberin ṣordı bir bir Ḥamzanuŋ ḫāllerini iʻlām **(2129) 14.** ėdivėrdi. Andan Arḳāş Dev laġ ėdüp güldi. Ḥᵛāce Burezcmihr eyitdi Ḥamza: **(2130) 15.** Yā server, dėdüklerinden bėş artuḳdur dėdi. Arḳāş anı ėşidüp ḳaḳıdı. Andan [228 b](2131) **1.** Baḫtigān yaʻnī anda furṣat buldı. Ḥᵛāce ile Ḥamzanuŋ dostluġın söyledi **(2132) 2.** andan Arḳāş Dev eyitdi: Ben Ḥamzanuŋ ḥaḳḳından gelürem dėdi andan ḳarındaşı Ḳar-(2133)3.tala ḫaber gönderdi. Ḳanṭār-ı ʻUmmāniye daḫı ḫaber gönderdi yigirmi dört kez yüz biŋ **(2134) 4.** er cemʻ ėtdiler ve ol arada oturup ḳarār eyledi. *Ez-ne cānib biz geldük* bu yaŋa ol za-(2135)5.mān ki Ḥamza Müşterī Şāhı öldürdi mālların leşkerine baḫşeyledi ve birinci günden ṣoŋra **(2136) 6.** Ḥamza ʻAmrı Hürmüzüŋ ardınca gönderdi ʻAmır hemān ol cānibe revāne olındı. Giderken bir **(2137) 7.** ṭaġa uġradı ve ol ṭaġı geçüp bir maġaraya uġradı anda bir dehliz gördi. Yėtmiş **(2138) 8.** ayaḳ nerdübandan aşaġa indi gördi ki bir pīr seccāde[64] üzerinde oturmış selām **(2139) 9.** vėrdi ve ʻaleyke aldı ve ʻAmra bir ḫaber vėrdi ki: Ḥamza ḫavf yėmesün ki furṣat Ḥamzanuŋdur **(2140) 10.** dėdi. Ammā ki biraz düşvārlıḳ görinür dėdi. Pīr ʻAmrdan ṣucuġaz diledi ʻAmır vėrdi. İçdük-(2141)11.den ṣoŋra hemān cān teslīmi eyledi. ʻAmır çün anı gördi āh eyledi. Nā-gāh ḳulaġına bir **(2142) 12.** āvāz ėrdi ki bizüm içün kimsene ṣu içmesün ki biz kimseneyi ṣu ile ṣuvarmazız **(2143) 13.** Anda ʻAmır ol pīri berkėtdi andan gėtdi. Bir püştenüŋ üzerine çıḳdı **(2144) 14.** naẓar ėdüp bir büyük ṣaḥra gördi ve orta yėrinde bir şehir gördi ve yigirmi kez yüz **(2145) 15.** biŋ leşker gördi. ʻAmır hīç bunuŋ gibi şehir gördügi yoġ idi. Andan naẓar ėtdi [229 a](2146) **1.** üç yüz ṭoḳsan biŋ çardaḳ gördi. Andan bir kişiyi ṣordı ki: Bu şehrüŋ adı nedür **(2147) 2.** dėdi. Ol ādem eyitdi ki: Bu şehrüŋ adına Şehr-i Ḫūn Ḥurraba dėrler, pādişāḫına Arḳāş Ḥunḫuz **(2148) 3.** dėrler dėdi. Çün ʻAmır anı ėşitdi, ʻAzm-ı Bustān eyitdi, andan içerü gelüp bārigāh ḳapusına **(2149) 4.** vardı ve içerüye baḳdı Arḳāş Şāhı gördi. Yüz yigirmi arış ḳaddi var idi. **(2150) 5.** Andan Ḳāsım Ḥunḫuzı gördi. Seksen bėş arış ḳaddi var idi. Anları göricek ʻAmır ḳorḳ-(2151)6.dı ammā Bārī Teʻālāya tevekkül ėdüp durdı. Arḳāş Şāhuŋ ṣaḳalına dizilmiş lāʻl-i cevā-(2152)7.hir gördi. ʻAmır anı göricek ġāyet sevindi. Andan ʻişret üzerinde Ḥamzayı aŋdılar. Baḫtigān **(2153) 8.** eyitdi: Ġāyetde ḳattāl erdür dėyüp vaṣfėtdi. Andan ḥᵛāce göŋlinden eyitdi: **(2154) 9.** ʻAcebdür ʻAmır daḫı bunda degül ise dėdi ḳapuya naẓar eyledi ʻAmrı gördi. Ḥᵛāce **(2155) 10.** işāret birle selām vėrdi. ʻAmır Arḳāş Şāhı görüp tamām ḫāllerine vāḳıf oldı. **(2156) 11.** Ol anda ḳarār eyledi. Çün gėce oldı ʻAmır Arḳāş Şāhuŋ ve Ḫunḫuzuŋ ṣaḳalını **(2157) 12.** yoldı ve bulduġın alup ḥᵛācenüŋ bārigāhına geldi ḥᵛāceye duʻā ḳıldı ve elin **(2158) 13.** öpdi. Ḥᵛāce daḫı ʻAmra bir ḫilʻat gėyürdi ve oġlum Ḥamzaya selām ilet dėdi. **(2159) 14.** Ol gėce ʻAmır ḥᵛācenüŋ ḳatında oldı. Ėrte olıcaḳ Ḥamzadan yaŋa revāne oldı. *Ez-ne cānib* **(2160) 15.** bu yaŋa Arḳāş bārigāhında bir ġurīv ḳopdı ḥᵛāce geldi Arḳāş Şāhuŋ ʻaḳlın getürdi. [229b](2161) **1.** Anda kendözini bildi ġāyet ḳaḳıdı ve yüzine niḳāb dutdı ve Hürmüz

[64] Metinde *şeccāde* biçiminde yazılmış.

ḳatına geldi ve **(2162) 2.** cem'i pehlevānların kendözi girdi gördi sākin oldı. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa 'Amır* **(2163) 3.** daḫı Ḥamzaya geldi eyitdi: 'Amır Arḳāṣuŋ ve Ḳāsım Ḥunḫuzuŋ ṣaḳallarına ne reng geçdi **(2164) 4.** ise söyledi ve kimsene inanmadı. 'Amır Arḳāṣuŋ ve Ḳāsım Ḥunḫuzuŋ tācın ve kemerin ortaya **(2165) 5.** getürdi. 'Amr-ı Ma'di ol kemeri bėline dutdı dizinden ḳoltuġı altına geldi. Şöyle enli kemer **(2166) 6.** idi. Bāḳī esbābı daḫı ol vech ile idi. 'Arab serverleri anı gördiler ḳorḳdılar **(2167) 7.** Andan Ḥamza eydür: Mecmū' iş Bārī Te'ālānuŋ elindedür hīç ġam yėmeŋ dėdi. Andan Ḥamza **(2168) 8.** buyurdı leşker süvār oldılar. Arḳāṣ Şāh cānibine revāne oldılar gėtdiler, giderek bir **(2169) 9.** cezīreye ėrdiler. Yėdi gün ṣusuz yöridiler andan Ḥamza 'Aşḳarı sürüp bir ṭaġa **(2170) 10.** ėrdi gördi ki bir pīr aġlayugider. Ḥamza ol pīre eyitdi: Ne aġlarsın dėdi. Ol **(2171) 11.** pīr eyitdi ki: Üç oġullarum var idi şikār ėderken işbu ṭaġuŋ içinde Hürüm **(2172) 12.** Ḫūrlar vardur oġullarumı ḳırḳ ādem birle dutmışdur andan ötüri aġlaram. Uş ḥasret **(2173) 13.** ḳıyāmete ḳaldı dėdi. Ḥamza eydür: Gel baŋa anlaruŋ olduġı yėri göster dėdi ve oġullaru-(2174)14.ŋı anlardan ḳurtarayım dėdi. Ol bunı ėşidüp güldi Ḥamza ḳaḳıdı ol pīr eyitdi. **(2175) 15.** Meger ki bu daḫı anlardandur ve hem anlara daḫı beŋzer dėyüp daḫı ziyāde aġlayup andan ṣoŋra [230 a] **(2176) 1.** Ḥamzayı alup bir maġaraya iletdi. Ḥamza ol maġaraya içerü girdi bir na'ra urdı ol ḳırḳ **(2177) 2.** Zengīler çıḳageldiler. Ḥamza ol Zengīlere[65] aman vėrmedi öldürdi, ol pīrüŋ **(2178) 3.** oġulların ḳurtardı. Hemān dem pīr gelüp Emīr Ḥamzanuŋ ayaġına düşdi ve elin öp-(2179)4.di. Andan Ḥamza bunlardan ṣu diledi. Pīr-i 'azīz, Ḥamza<yı> kūyına getürdi ve ḳondurdı, **(2180) 5.** öŋine ṭa'ām getürdi. Yėdükten ṣoŋra ol pīrüŋ oġullarını Ḥamza leşkerden yaŋa gönder-(2181)6.di. Vardılar pehlevānlara ḫaber vėrdiler. Leşker mecmū'ısı Ḥamzanuŋ ḳatına geldiler. Emīr **(2182) 7.** Ḥamza ol kūyı pīre baġışladı andan ḳulaġuz ėdinüp Arḳāṣ cānına 'azmeylediler. **(2183) 8.** Bir nice günden soŋra Arḳāṣ Ḫunḫuzuŋ ser-ḥaddine vardılar ve ḳondılar. Ḥamza buyurdı **(2184) 9.** bir nāme yazdılar ve 'Amruŋ eline vėrdiler. 'Amır hemān dem 'azm ḳıldı varup nāmeyi Arḳāṣ **(2185) 10.** Ḫunḫuzuŋ öŋüne ḳodı. Arḳāṣ nāmeyi ḫᵛāce eline vėrdi, ḫᵛāce nāmeyi a-(2186)11.çup oḳudı. Yazılmış: Ben ki Ḥamzayam, sen ki Arḳāṣ Şāhsın. Şöyle bilesin ki Hürmüz Şāh ile ve **(2187) 12.** oġluŋ Ḳāsım Ḫunḫuz ile ve ḳarındaşuŋ Ḳırṭās[66] Ḫunḫuz ile fi'l-cümle ḳūr gelüp gelesiz **(2188) 13.** baŋa mū'tī olasız ve yüz yėre ḳoyasız. Şöyle becidd gelmezse gör cümle göze bir iş ėder mi ki **(2189) 14.** 'ālemde vāsıtan olur dėdi. Çün Arḳāṣ anı ėşitdi ġāyet ve 'Amrı dutuŋ **(2190) 15.** dėyü yöridi. 'Amır çün ol ḥāli gördi el şib şib urdı Arḳāṣ üzerine [230 b] **(2191) 1.** neft saçdı ādemler aŋa üşüp otdan ḫalāṣ ėtdiler. 'Amır hemān ayaḳ götürüp **(2192) 2.** ḳaçdı ḳurtuldı. Arḳāṣ gėrü ḳaḳıdı pehlevānları anuŋ ḫāṭırını teselī ėtdiler ve **(2193) 3.** 'işrete meşġūl oldılar ḳarār eylediler. *Ez-ne canib biz geldük* bu yaŋa 'Amr-ı Ümmiye Ḥamzaya ḫaber vėr-(2194)4.di. Andan Ḥamza yörüdi leşkere bindiler ve revāne oldılar Arḳāṣa ḫaber oldı kim uş Ḥamza **(2195) 5.** gelüp ėrdi dėdiler Arḳāṣ Ḫunḫuz daḫı buyurdı bir yüksek köşk yapuŋ dėdī **(2196) 6.** hemān yapdılar. Arḳāṣ Ḫunḫuz ve Ḳırṭās Ḫunḫuz ve Hürmüz ve Bahtigān ol köşk üzerine **(2197) 7.** çıḳdılar oturdılar ve Ḥamzanuŋ leşkerini temāşā eylediler. Hürmüz Ḥamzanuŋ serverlerini bir bir

---

[65] Metinde *Zengīleri* biçiminde yazılmış.

[66] Metinde *Ḳarṭas* biçiminde yazılmış.

(2198) 8. gösterdi. Evvel ʻAmr-ı Maʻdi Kereb gelüp andan Ḥamzanuŋ leşkeri üç güne dek gelüp ḳon-(2199)9.dılar ʻAmır daḫı Ḥamzanuŋ öŋince yörüyüp andan Ḥamzanuŋ bārigāhların ḳurdılar. O-(2200)10.tuz altı biŋ altundan ve gümişden çādır ḳazuḳları ṭınāblara ḳaḳdılar ve on iki biŋ ibri-(2201)11.şim ṭınāblar çekdiler ve altundan ve gümişden yėdi yüz kürsī ḳurdılar. Andan ʻArab server-(2202)12.leri gelüp yėrlü yėrine oturdılar ḳarār ėtdiler. Bu yaŋadan Arḳāş Ḫunḫuzuŋ yā-(2203)13.renleri Ḥamzanuŋ cemʻi bezüni begendiler ve illā Ḥamzayı ol ḳadar begenmediler. Çün ol gėce **(2204) 14.** geçdi ėrtesi Arḳāş Şāh bindi fiʻl-cümle ʻAcem bėgleri bile bindiler. *Ez-ne cānib biz* geldük **(2205) 15.** bu yaŋa Ḥamza eyitdi: Yā ʻAmır var ʻişret yaraġın gör dėdi. ʻAmır hemān beşāret neḳḳārelerin[67] [231] [a](2206) **1.** çaldurup şādlıḳlar ėtdi kāfirler anı gördiler münhezim oldılar. Andan ʻArab serverleri **(2207) 2.** ʻişretde olup eyitdiler ki: İnşā'llāhü'r-raḥmān furṣat bizümdür dėyü şād oldılar. **(2208) 3.** *Ez-ne cānib biz geldük* bu yaŋa Arḳāş Ḫunḫuz ḳırḳ gün şikār ėtdiler yöridiler. ʻArab **(2209) 4.** serverleri gėce gündüz ʻişrete meşġūl oldılar. Bir gün Arḳāşa ḫaber oldı ki Ḳantār **(2210) 5.** Ḥāḳānı üç yüz biŋ er ile ve üç pehlevān gelüyorur dėrler ve ol pehlevānlaruŋ **(2211) 6.** ṭoḳsan altışar arış ḳadd ü ḳāmetleri vardur dėyü ḫaber vėrdiler. Çün Arḳāş anı ėşitdi **(2212) 7.** sevindi ve eyitdi ki: Henüz bunda Ḳanṭār gelmeyince ben bunlaruŋ ile cenk ėtmezem dėdi. Yāḫūd **(2213) 8.** Ḥamzanuŋ ḫaḳḳından ol pehlevānlar gelür dėdi. Zīrā ki ben ulu ʻazametim birle Ḥamza ile meydāna **(2214) 9.** girüp cenk eylemesine ʻarlanuram dėyüp leşkeri bindürdi. Ḥamza daḫı anı görüp **(2215) 10.** buyurdı ki serverler atlarına süvār olup şikār ėdelüm dėyü hemān bindiler şikāra revāne **(2216) 11.** oldılar. Şikārda Ḥamza yārenlerinden bir vech ile ayru düşdi ve yolı bir dereye uġradı. **(2217) 12.** Ol derenüŋ içinde bir aḳ çādır gördi ve çādıruŋ ḳatına geldi ve çādıruŋ **(2218) 13.** ḳapusına naẓar ḳıldı. Gördi ki bir taḫt ḳurılmış ve ol taḫt üzerinde bir maḥbūb **(2219) 14.** ḳız oturur. Hemān Ḥamza atından inüp ol ḳızuŋ ḳatına geldi oturdı. Ḳızuŋ **(2220) 15.** öŋinde dürlü dürlü otlar durur gördi. Ḥamza ol ḳıza ḫayrān ḳaldı. Ḥamza ol ḳıza şor-[231] [b](2221)1.dı ki: Kimüŋ ḳızcaġazısın? Ḳız eydür: Benüm adum[68] Ḳırṭās Ḫunḫuzdur dėdi. Çünki Ḥamza anı **(2222) 2.** ėşitdi ol ḳızuŋ yancaġazına geçdi oturdı ve ṭaʻām yėmege meşġūl oldı. **(2223) 3.** Ol ḳız ḫōd cāzūyimiş Ḥamzanuŋ andan ḫaberi yoġ idi. Hemān Ḥamzanuŋ aḳlını aldı **(2224) 4.** Ḥamzayı bir maġaraya getürdi. Andan Ḥamzayı çārmıḫa ḳoydı andan Ḥamzanuŋ aḳlını getür-(2225)5.di. Çün Ḥamza kendüyi çārmıḫda gördi. Ol cāzū daḫı Ḥamzaya eyitdi ki: Ėy nā-bekār bilür-(2226)6.misin ki ʻālemde ne ḳılurın daḫı uş saŋa bir iş ėdeyim ki ʻāleme dāsitān **(2227) 7.** ola dėdi. Çünki Ḥamza anı ėşitdi Bārī Teʻālānuŋ emrine mūʻṭīʻ oldı. Ol gün **(2228) 8.** ve ol gėce Ḥamza anda ṭurdı bu yaŋa serverler leşkere geldiler gördiler Ḥamza gelmedi, **(2229) 9.** hemān Aşḳar yalıŋuz geldi. ʻAmır ʻAşḳarı gördi eyitdi: Esmā Perī gelüp Ḥamzayı alup gider-(2230)10.di dėdi. Ol gėce anda ḳaldılar ḳarār ėtdiler ve ol gėce mecmūʻı serverler düş **(2231) 11.** gördiler ki; Ḥamzaya bir deryānuŋ içinde yılanlar ve çiyānlar üşmiş gördiler. Çün ėrte **(2232) 12.** oldı Ḳāsım eydürdi ki: Bu gėce bir düş gördüm. Ėy ʻAmır ḫayır ola dėdi. Andan Ḳāsım **(2233) 13.** düşini söyledi mecmūʻı serverler eyitdiler: Biz daḫı eyle gördük dėdiler. Andan ʻAmrı

---

[67] Metinde *nekāre* biçiminde yazılmış.
[68] Metinde *atum* biçiminde yazılmış.

(2234) 14. Ḥamzayı aramaġa gönderdiler. *Ez-ne cānib bu yaŋa 'Acem leşkeri şikāra bindiler 'Amır Hamzayı yėdi gün.* (2235) 15. aradı bulımadı. Nā-gāh ol dereye uġradı ol çādır ḳapusına geldi gördi ki bir maḥbūbe [232] [a](2236) 1. ḳız oturur. 'Amır daḫı ḳızuŋ yanına geçdi oturdı ve ol ṭa'āmdan yėdi ve düşdi (2237) 2. aḳlı gėtdi. Ol ḳız anı daḫı dutup baġladı ve Ḥamzanuŋ ḳatına getürdi. Anı daḫı muḥkem (2238) 3. çārmıḫa ḳoydı andan 'aḳlını başına getürdi. 'Amır çün kendözini ol bend içinde (2239) 4. gördi. Andan ol cāzū daḫı içerü girdi. Ėy nā-bekār, bu dünyāda nice cāzūlar öldürdük (2240) 5. gör ki ben daḫı saŋa neler ėderem dėdi daḫı 'Amra ḳırḳ aġaç urdı daḫı çıḳup gėtdi (2241) 6. sürdi Hürmüzüŋ ḳatına geldi Ḥamzayı ve 'Amrı dutup çārmıḫa gerdügüni aŋa eydivėrdi. (2242) 7. Hürmüz Şāh ġāyet şād oldı. Baḫtigān eyitdi: Ėy cāzūlar serveri, yöri var başlarını (2243) 8. kes bunda getür dėdi. Arḳāş leşkeri bunı ėşidüp sevindiler ve süvār olup (2244) 9. cenk eylemege meşġūl oldılar. 'Arab serverleri daḫı bindiler ve ḳarşu şāflar çeküp (2245) 10. durdılar bu yaŋadan Arḳāş eyitdi: Ne durursız? Bunlaruŋ dört yanlarını baġlaŋuz ki (2246) 11. ḳaçup ḳurtulmasunlar. Evvel Ḳāsım Ḥunḫuz meydāna girdi. 'Arab leşkerinden Ḳāsım Divāne meydāna (2247) 12. girdi Ḳāsım Ḥunḫuzı gürz ile urdı. Ḳāsım Ḥunḫuzuŋ atınuŋ bėli üzüldi kendö-(2248)13.züni aşaġa buraḳdı. 'Arab serverleri mecmū'ısı ḥamle ėtdiler cenk sulṭānı öldi (2249) 14. ve canlı yörüyiş ėtdiler. Ḳāsım Ḥunḫuz ve Ḳırṭās Ḥunḫuz her kime kim ėrdiler ise (2250) 15. yaḳdılar. Nā-gāh Hürüm Divāneye Ḳāsım Ḥunḫuz muḳābil oldı Hürüme bir gürz urdı. Hürüm [233] [a](2251) 1. kendüyi ṣavdı gürz gergedan başına doḳundı ḥurd oldı. Hürüm ṣalığın çe-(2252)2.virdi ve Ḳāsım<I> Ḥunḫuza ḥavāle ėtdi. Ḳāsım ḳalḳan berāber vėrdi dutdı bir iki ṭopı kendö-(2253)3.zine ṭoḳundı ve bir iki ṭopı atı başına ṭoḳundı Ḳāsım yėre düşdi ikisi bile piyāde oldı-(2254)4.lar. Leşker daḫı Hürümüŋ üzerine ḥamle ėtdiler ve kemendler atup Hürümi dutdılar. Bediü'z-zamān (2255) 5. gelüp Hürümi ḳurtardı ḫaber Arḳāṣa ėrişdi ki oġluŋı atdan yıḳdılar dėyü Arḳāş mel'ūn (2256) 6. hemān ḥamle ḳıldı her kime kim uġradı ise atından yıḳdı. Üşvendi ve Ferhādı ve 'Amır Ma'diyi (2257) 7. on yėdi adı bellü pehlevānları dutdı. Andan Rüsteme muḳābil oldı. Arḳāş aŋa bir gürz (2258) 8. urdı. Rüstem gürzini reddeyledi atına doḳundı atınuŋ bėli üzüldi ve at yıḳıldı, iki ayaḳ-(2259)9.ları Rüstemüŋ üzengide ḳaldı. Kendözini ḫalāṣ ėdince üzerine üşdiler, Rüstemi (2260) 10. dutdılar. Andan Arḳāş Ḳāsım Divāneye ėrdi ikisi çoḳ cenk eylediler. Tā aḫşām o-(2261)11.lınca ayrılmadılar. Aḫşām oldı ayrıldılar her birisi leşker-gāha geldiler. Arḳāş Ḳāsımuŋ pehlevān-(2262)12.lıġına ḫayrān ḳaldı ve āferīnler oḳudı. Yine ėrte oldı Arḳāş meydāna girdi Sa'di (2263) 13. Vaḳḳāş aŋa bir oḳ atdı Arḳāşuŋ atınuŋ bir gözini çıḳardı, Arḳāş yıḳıldı. Leşker üze-(2264)14.rine üşdiler bir at daḫı çekivėrdiler, bindi yine cenk ėtmege meşġūl oldılar. Tā ėrte (2265) 15. olınca cenk ėtdiler, Nā-gāh üç yüz biŋ er ile Ḳanṭār 'Ummān gelüp ėrdi 'Arab leşkerlerine [233] [a](2266) 1. ḥamle ėtdiler. 'Arab leşkeri ṣındı bir ṭaġı penāh ėdindiler. Her bir pehlevāna biŋ iki biŋ er (2267) 2. üşdiler. Nā-gāh toz belürdi cihānuŋ yüzini toz dutdı belürsiz oldı. Hemān tozuŋ (2268) 3. içinden yėdi yüz sancaḳ ve yėdi yüz neḳḳāre ve yėdi yüz biŋ er ile Aynī Şāh ėrişdi, Hürmüz leşkerine (2269) 4. ḥamle ḳıldılar. Aynī Şāh her kime ėrişdi ise bir gürz ile yıḳdı. Ḳāsım Ḥunḫuz Aynī Şāha (2270) 5. ḳarşu geldi gürz ḥavāle eyledi. Aynī Şāh gürzüni reddeyledi. Aynī Şāh Ḳāsım

Ḥunḫuza (2271) 6. gürz ḥavāle eyledi Ḥunḫuz ḳalḳana berāber dutdı ḳalḳanı pāre pāre oldı. At başına doḳundı (2272) 7. ḥurd oldı Ḥunḫuz yıḳıldı andan geçüp kendözini Hürmüz leşkerine urdı. Ḥaber Arḳāṣa (2273) 8. ėrdi ki 'Arab leşkerine yardım ėrdi ve ḳuvvetlendi dėyü. 'Arablar 'Acem leşkerüni yėdi ferseng gėrüsine (2274) 9. buraḳdılar Hürmüz daḫı ḳomaŋuz dėyü çaġırup aydı. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa daḫı* (2275) 10. cāzū ve Ḥamzaya ėrdi içerü girdi eyitdi: Ėy 'Arab, şimdi saŋa ne eylemek gerekdür ki kīnimiz (2276) 11. senden alavuz dėdi. Her ne ki elünden gelürse eyle ėy mel'ūn dėdi, döndi cāzū ve 'Amra eyitdi: (2277) 12. Seni daḫı ne vech ile öldüreyim dėdi. 'Amır daḫı cevābı vėrdi. Cāzū döndi ṭaş-(2278)13.ra çıḳdı odun deşürüp getürdi eyitdi: Siz cāzūlara neler (2279) 14. ėdüp dursız. Bilür misin uş ben daḫı sizi ocaġa yıġayım dėdi. Andan maġara-(2280)15.yı odun ile ṭoldurdı gėrü od vėrüp odunı yaḳup bunları ocaġa yandura. [233] [b](2281) 1. 'Amır bunı gördi aġlamaġa başladı. Ḥamza eyitdi: 'Amra aġlama iş (?) taḳdīründür cāzū elinden (2282) 2. ne gelür dėdi daḫı Ḥamza yüzüni Bārī Te'ālāya dutup niyāz eyledi. Meger bir perī Ḥamzanuŋ bunda (2283) 3. dutuldugın görüp varup Esmā Perīye ḫaber vėrdi ki Ḥamzayı fulān cāzu fulān (2284) 4. magarada giriftār eylemişdür öldürmek ḳaṣdındadur dėdi. Hemān Esmā Perī havāya perrān (2285) 5. olup geldi Ḥamzayı ol ḥālde gördi ėrişüp gelüp cāzūya ḳılıç urup cāzūnuŋ (2286) 6. başını gövdesinden cezā' ḳıldı Ḥamzayı ve 'Amr-ı Ümmiyeyi ḳurtardı andan Ḥamzaya 'itāb ėtdi ki biz daḫı (2287) 7. maḥbūb ile 'işret ėder misin dėdi. 'Amır daḫı söyledi. Andan Ḥamza Esmāya eyitdi: Bu cāzū ḳandandur (2288) 8. dėdi. Esmā eyitdi: Ol Ḳāfda olur idi andan ḳaçup bunda geldi, anuŋ adına (2289) 9. Sārum Cāzū dėrler dėdi. Biz geldük bu yaŋa 'Arab leşkerleri hücūm eyledi Hürmüz üzerine. (2290) 10. Andan 'Ummān ṭarafından bir toz içinde otuz biŋ er ile Arḳās Şāhuŋ ḳulı Mengi (2291) 11. Ḥunḫuz çıḳageldi. Yėtmiş arış ḳadd ü ḳāmet ile gelüp hemān ḥamle ḳıldılar ḳatı cenk (2292) 12. oldı. Nā-gāh havā yüzinden Esmā Perī ile Ḥamza ve 'Amır ėrdiler ve Ḥamza bir na'ra urdı. 'Arab (2293) 13. ve 'Acem leşkeri ėşitdiler 'Arab serverleri şād olup ḥamle ḳıldılar. Hürmüz Ḥᵛāce ey-(2294)14.dür: N'eylemek gerekdür? Ḥᵛāce buyurdı ṭabl-ı āsāyiş urdılar, Ḥamza gelüp bārigāhına (2295) 15. ḳondı. Rüstemi ve 'Amr-ı Ma'diyi ve Arşivendi ve Ferhādı ve birḳaç serverleri görem dėdi. [234] [a](2296) 1. Ḥamza dönüp Ḳāsıma şordı: Rüstem ḳanı dėdi. Ḳāsım ḥikāyeti eydivėrdi 'Amrı hemān 'Acem leşkerin-(2297)2.den yaŋa gönderdi andan 'işrete meşġūl oldılar ḳarār eylediler. *Ez-ne cānib biz geldük* (2298) 3. bu yaŋa Hürmüz Arḳāṣ ile bir zamān fikre vardılar andan Baḫtigān 'Arab serverlerini (2299) 4. getürüŋ dėdi, getürdiler ve çökerdüŋ dėdi, çökerd[d]iler. Andan Baḫtigānı öldürüŋ (2300) 5. dėyü buyurdı ḥᵛāce māni' olup ḳomadı, Arḳāṣ ḳaḳıdı ḥᵛāce eyitdi ki: Bun-(2301)6.laruŋ ile iş bitmez, Ḥamza ve 'Amır ṣaġlardur, bir gėce gelüp başlaruŋızı keser dėdi. Ḥᵛā-(2302)7.ceden bu cevābı ėşidüp ḳorḳdılar ve bir bārigāh içinde bir ḳuyu ḳazup durdılar (2303) 8. ve ol serverleri ol ḳuyuda ḥabsėdüp ve seksen kişi bekçi ḳodılar. *Ez-ne cānib* (2304) 9. biz geldük bu yaŋa 'Amr-ı Ümmiye 'Acem leşkerine ėrdi ve ḳullar arasında durdı ḥᵛācenüŋ gözi (2305) 10. aŋa duş oldı. 'Amır ḥᵛāceye Demür ile yārenleri şordı ḥᵛāce bilmez dėdi. 'Amır 'Acem bārigāhları-(2306)11.nı aramaġa meşġūl oldı āḫir gördi ki bir bārigāhı seksen kimsene beklerler. Yanlarına geldi (2307) 12. bir zamān nedīmlik eyledi

anlar daḫı eyitdiler ki: Ṣabāḥ olınca bizüm ile bilece ol **(2308) 13.** saŋa çoḳ nesne vėrelüm dėdiler. 'Amır daḫı anlara olsun dėdi anlara peksimed **(2309) 14.** ulaşdurdı. Hemān ki yėdiler cümlesi düşdiler. 'Amır hemān bunlaruŋ başlarını kesdi **(2310) 15.** serverleri ḳurtardı. Meger Arḳāşuŋ ḫazīneye bārigāhı yaḳın idi. Ol bārigāha [234 b](2311) **1.** uġradılar eyitdi ki: Bu ḫazīnedür dėdi. 'Amır Ma'di ėşidüp eyitdi ki: Bārī Ḥamzaya **(2312) 2.** armaġān ile varalum dėdi. Meger bārigāhı on ḳullar bekler idi ve içinde yaturlar idi, **(2313) 3.** her birisinüŋ boġazını dutdılar öldürdiler. Altı ṣandūḳ altun alup revāne **(2314) 4.** oldılar ve Ḥamzanuŋ naẓarına geldi ve baş yėre ḳodılar ve bunlaruŋ Ḥamza ve yārenler geldi **(2315) 5.** ve gelerinde şād oldılar ve 'işrete meşġūl oldılar. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa* **(2316) 6.** çün ėrte oldı Hürmüze ḫaber vėrdiler ki ol dutsaḳlar hep ḳurtulup gėtdiler **(2317) 7.** dėyü Arḳāş ve Hürmüze bundan ziyāde melūl oldılar ve bu ḥāli[69] 'Amr-ı Ümmiyeden dutdılar. **(2318) 8.** Nā-gāh aralarından bir kişi ortaya gelüp eyitdi ki: Ben bāzirgān idüm yolca giderken **(2319) 9.** yolumuz biribirine uġradı ḳırḳ gün yöridük bir içim ṣu bulımaduḳ ṣusuz-(2320)10.lıḳdan nice ādemler helāk oldılar. Bir gün bir çāy-gāha ėrdük güzār aḳarṣu bul-(2321)11.duḳ ve latīf-i ra'nā baġçeler gördük ve ol araya ḳonup oturduḳ. Çünki ėrte **(2322) 12.** oldı ol yėrden göçüp gėtdük bir gün yöridük gėce olıcaḳ ḳonmaḳ **(2323) 13.** istedük gördük ki ol ḳonacaġumuz ṣabāḥ ḳalḳup gėtdügümüz ḳonaḳdur. İttifāḳ **(2324) 14.** ḳırḳ ṣabāḥ geçüp giderdük yine aḫşām ḳonduġumuz ḳonaġa gelürdük aramuzdan bir kişi **(2325) 15.** eyitdi: Hīç bu ḥāli gördügümdendür ḳırḳ gündür ki yol yörürüz bir günlik yol [235 a](2326) **1.** yörimedük dėdi. Çün ėrte oldı bir kişi gördük bir aġacuŋ dibinde oturur. **(2327) 2.** Ḳatına varup selām vėrdük ve aŋa ṣorduḳ ki: Ne kişisin ve ḳandan gelürsin dėdük. **(2328) 3.** Ol eyitdi: Bezirgān idüm dört yıldur ki bunda düşdüm gündüz gėtdüm **(2329) 4.** gėce olıcaḳ gėrü eski ḳonaġuma geldüm bir gün yol ilerüsine yörimedüm. Çünki **(2330) 5.** siz daḫı bu araya düşdüŋüz tā ölinceye dek bunda zār-ı ser-gerdān olsaŋuz **(2331) 6.** gerekdür. Bu maḳām uş Ḳāf etegidür, bunda bir cāzū vardur bu iḳlīme bir siḥr-i efsūn **(2332) 7.** ėtmişdür. Her kim bu araya gelüp düşerse ḳurtulamaz ve illā meger ki gėrü çāre ol cāzū-(2333)8.dan ola dėdi. Biz eyitdük ki: Ol cāzū ne yėrdedür dėdük ve ol eyitdi ki: Mekānı **(2334) 9.** işbu derenüŋ içindedür dėdi ve olanca māllarumızı alup aŋa varduḳ. Selām **(2335) 10.** vėrdük yüzümüze baḳmadı ve selāmlarumızı almadı. Andan çoḳ teferrü'ād ėdüp **(2336) 11.** yalvarduḳ daḫı ziyāde ḳaḳıdı ve eyitdi ki: Ne içün geldüŋüz bunda dėdi. 'Āḳıbet **(2337) 12.** aġlaşmaġa başladuḳ dönüp bize eyitdi ki: Māllaruŋuzı vėrüŋ andan ḫalāṣ[70] **(2338) 13.** ėdeyim dėdi ve biz daḫı aŋa rāżı olduḳ andan māllarumızı alup ol kepçe **(2339) 14.** kenārına ḳodı ve bize ḳırḳ günlik azıḳ vėrdi andan yol gösterdi ve bizi **(2340) 15.** gönderdi. Andan ben dönüp eyitdüm ki: Ėy server adıŋuz nedür dėdüm. Ol [235 b](2341) **1.** eyitdi ki: Adum Huvānī Cāzūdur, Ḳāf Rabī' mesken benüm elümde ser-gerdāndur dėdi. **(2342) 2.** Çünki Arḳāş anı ėşitdi eyitdi ki: Ol cāzū bunda bize gelmek gerekdür. İmdi **(2343) 3.** Ḥamzadan seksen güne dek mühlet isteyelüm dėyüp Ḥamzadan mühlet isteyüp Ḥamza[71] **(2344) 4.** daḫı mühlet vėrdi.

---

[69] Metinde *h'āli* şeklinde harekelenmiş.

[70] Metinde *ḫalāṣ* ve *ḫālāṣ* biçiminde ikili kullanım vardır.

[71] Metinde *Ḥamza* biçiminde yazılmış.

Andan Baḫtigān bu çoḳlıḳ māl ile ol cāzūya gönder dėdi va-(2345)5.rup cāzūyı alup getüre. Andan ol gėce Hürmüz daḫı Arḳāş Şāh bārigāhına geldi **(2346) 6.** eyitdi: Ėy şāh-ı ʿālem, benüm bir sözüm vardur söyleyeyüm ėşit dėdi. Ḥamzanuŋ bir ḥā-(2347)7.tūnı vardur Ḳalʿa-yı Baḫtıḫāne içinde olur imiş. İmdi ol ḥātundan bir oġlı **(2348) 8.** var imiş adına Hāşim dėrler imiş. İmdi ol oġlanı daḫı büyük olıcaḳ **(2349) 9.** bize düşmān olmaḳ muḳarrerdür dėdi. İmdi şimdiden anuŋ tedārükin görmek ge-(2350)10.rekdür şoŋra bize zaḥmet vėrür dėdi ve ėşitdüm ki Kūh-ı Elburz eteginde Gevher-zād<ı> **(2351) 11.** Kūhī dėrler bir pehlevān vardur, aŋa bir nāme gönderelüm vara ḳalʿa-yı Baḫtıḫāneyi alup **(2352) 12.** ve Ḥamzanuŋ mālını ve ʿavratını alup ve oġlanuŋ başını kesüp bize göndersün dėdi. **(2353) 13.** Hürmüz bunı dėdi ve Arḳāş ḳabūl ėdüp bir nāme yazdılar ve bir vezīr ile Gevher-zād **(2354) 14.** Kūhīye gönderdiler ve Baḫtigān daḫı bunlar ile yola girüp ʿazm-i cāzū ḳıldı gėtdi **(2355) 15.** ve ol nāme daḫı Gevher-zād Kūhīye ėrdi oḳudılar ḥāli bildiler buyurdı leşker [236] [a](2356) **1.** cemʿ ėtdiler seksen biŋ er cemʿ oldılar. Andan Ḳalʿa-yı Baḫtıḫāne vilāyetine geldiler ve **(2357) 2.** segirtdiler ve ol ḳalʿayı ḥaṣrėtdiler. Çün ḫaber Ḥamzanuŋ Bānūsına ėrişdi ki **(2358) 3.** düşmān geldi dėdiler. Bānū buyurdı leşker cemʿ oldı altı yüz biŋ er cemʿ olup **(2359) 4.** ḳalʿadan ṭaşra çıḳdılar. Gevher-zādeye daḫı ḫaber oldı ki uş Ḥamzanuŋ ḥātūnı **(2360) 5.** leşker cemʿ eyleyüp gėtdi. Bu leşkerüŋ üzerine gelüyorur dėdiler. Gevher-zād **(2361) 6.** bunı ėşidüp sevindi ki Ḥamzanuŋ oġlunı ve ḥātūnını duta. Hemān bunlar daḫı **(2362) 7.** süvār olup ḥamle eylediler ʿAbbās gördi ki Gevher-zād ġālibdür, hemān Bānūyı alup **(2363) 8.** ḳalʿaya girdi. Andan ḥişār ėtdiler ve Ḥamzaya bir nāme yazdılar gönder-(2364)9.diler ki, bizi Gevher-zād Kūhī gelüp ḥişār eyledi bilmiş olasın, dėdiler. Meger **(2365) 10.** Hāşim ol zamānda Üstāzda idi ʿilm taḥṣīl ėder idi. Ol gün ḥᵛācesini **(2366) 11.** Hāşime eyitdi ki: Babaŋ Ḥamza senüŋ gibi iken meydāna giricek yigirmi otuzın öl-(2367)12.dürür idi dėdi. Senüŋ ġayretüŋ yoḳdur. Gör<e> uş bir nice gün oldı ki **(2368) 13.** bu ḳalʿanuŋ içinde bizi ḥişār eylediler dėdi. Andan Hāşim eyitdi: Ėy ḥᵛāce **(2369) 14.** n'idelüm anam baŋa destūr vėrmez ki varam düşmānuŋ ḥaḳḳından gelem dėdi, durdı **(2370) 15.** anasına varup Hāşim icāzet istedi. Bānū icāzet vėrmedi ammā eyitdi ki: [236] [b](2371) **1.** Uş babaŋ Ḥamzaya bir nāme gönderdüm. Eger babaŋ ve yāḫūd dayuŋ Hürüm Divāne gelür **(2372) 2.** ise ol vaḳt bile varmasına icāzet vėreyim dėdi. Andan Hāşim eyitdi: İmdi ben **(2373) 3.** babam ḥażretlerine giderem dėdi. Hemān Hāşimüŋ icāzeti bu oldı. Ol gėce geçdi **(2374) 4.** ėrtesi oldı Hāşimi yėrinde bulımadılar Bānū feryād ėtdi ol ḳalʿanuŋ içinde **(2375) 5.** ġırivler ḳopdı. Bu ḫaber Gevher-zād<ı> Kūhīye ėrişdi Gevher eyitdi: Meger Ḥamzanuŋ öldü-(2376)6.gin ėşitdiler ola bu feryād anuŋ içün ola dėdi, hemān ḳalʿanuŋ üzerine yö-(2377)7.riyüp cenke başladılar. Gevher-zād buyurdı nerdübān düzdiler ḳalʿaya yöriyiş **(2378) 8.** eylediler. Nā-gāh Mişeden bir atlu belürdi ve bir naʿra urdı ve leşkere ḥamle ḳıldı **(2379) 9.** her kime kim uġradı ise helāk eyledi biribiri üzerine yüz otuz kişi öldür-(2380)10.di. Çün aḫşām oldı dönüp gėtdi yine ėrte oldı ol ādem yine Mişe-(2381)11.den çıḳageldi ve meydāna girdi. Gevher-zād eyitdi: Bu ne kişi idügin bilmedük **(2382) 12.** dėdi. Şād adlu bir pehlevānı meydāna girdi ve gönder ile ḥamle eyledi gönde-(2383)13.rin reddeyledi çoḳ cenk eylediler. Āḫir Rüstem anı atından ḳapdı havāya atdı, **(2384) 14.** inerken ḳılıç ile çaldı iki pāre eyledi. Ḳalʿadan anı görüp āferīn

dėyüp (2385) 15. taḥsīn eylediler. Kāfirler bunı gördiler ziyāde ḳorḳdılar. Çün gėce oldı Ḥāşim [237 a](2386) 1. dönüp Mişeye gėtdi ėrtesi yine meydāna girdi. Gevher-zād döndi Arḳāş-(2387)2.dan kendüye mektūb getüren vezīre eyitdi: Hey vezīr n'itmek gerekdür dėdi. (2388) 3. Vezīr eyitdi: Sen meydāna girmeyince iş bitmez dėdi. Andan Gevher-zād meydāna (2389) 4. girdi ol Mişeden gelen ādem birle cenk eyledi tamām yėdi gün cenk eylediler. (2390) 5. Āḫir güreşde Gevher-zād zūr eyledi basamadı hemān ol ādem bir na'ra ur-(2391)6.dı eyitdi ki: Benem uş Hāşim bin Ḥamza dėdi. Bānū çün Hāşimüŋ cevābını ėşitdi ḳal'a (2392) 7. ḳapusını açdı ve ḥamle eylediler. Bu yaŋa Hāşim Gevher-zādı götürdi yėre urdı andan (2393) 8. Gevher-zād buŋa ḳul oldı ve Hāşimi taḫta geçürdi. Gevher-zād vezīr oldı ve (2394) 9. mektūb getüren vezīr ḳaçup Hürmüz Şāha geldi Hürmüze ḫaber vėrdi ve bu ḫaberden (2395) 10. Hürmüz melūl oldı. Andan ol vezīr eyitdi ki: Ėy şāh-ı 'ālem ben şöyle ėşitdüm (2396) 11. ki Ceş vilāyetinde Hücān-ceş adlu bir gürbüz pehlevān ėşitdüm ol (2397) 12. gelse Ḥamzaya muḳābil olurdı dėdi. Hemān Hürmüz bir nāme yazdı vezīri Mevbedān (2398) 13. eline vėrdi ve gönderdi. Mevbedān daḫı 'azm-i ceş ḳıldı. *Ez-ne cānib biz geldük* (2399) 14. bu yaŋa Baḫtigān ḳırḳ gün gėtdi 'āḳıbet ol yėre ėrdi yüz otuz gün ol yėrde (2400) 15. ser-gerdān olup yöridi ne vechle ėdeceğin bilmedi nā-çār oldı. Bir gün [237 b](2401) 1. cāzū ol araya ėrdi Baḫtigān anı görüp ḳarşu vardı gördi ki cāzū arşlana (2402) 2. binmiş. Baḫtigān bildi ki ol cāzū budur ilerü vardı ve öŋinde baş yėre ḳodı. Andan (2403) 3. cāzū buŋa şordı ki: Ne ādemsin dėdi. Baḫtigān ḫaber vėrdi ve ol mektūbı ö-(2404)4.ŋünde ḳodı. Cāzū anı oḳudı yazulmış ki: Ėy cāzūlar serveri, ben Hürmüz (2405) 5. Şāham sen ki hevā-yı cāzūsın yėdi iḳlīmi senüŋ ile alup barursın sen ḫüküm eyle ve (2406) 6. berüsin ben ḫüküm eyleyeyim ve olunca senüŋ ḳulluġuŋda olayın dėmiş. Cāzū eyitdi: (2407) 7. Andan ötürü ol yėre varmaḳ cāyizdür dėdi hemān yaraġ üzerinde oldı andan (2408) 8. Hürmüzden yaŋa revāne oldı. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa vezīr-i Mevbedān aḥvā-*(2409)9.line vezīr-i Mevbedān 'āḳıbet giderek Ceş vilāyetine ėrdi. Mevbedān-ı Ceşe ḫaber (2410) 10. vėrdiler ki Hürmüzden uş bir ādem geldi dėdiler içerü iletdiler. Varup görişdi (2411) 11. ve yėr gösterüp oturdı ve nāmeyi öŋünde ḳodı açup oḳudılar ve ḥāli (2412) 12. bildiler ve baş üzere varalum dėdi. Andan yaraġ gördiler 'Azm-i Baḫt-ı Ḫān ḳal'asına (2413) 13. geldiler. Ḫaber Bānūya ėrişdi uş Hücān Ceş ėrişdi. Çün Hāşim anı (2414) 14. ėşitdi durdı Gevher-zādeyi ḳatına oḳudı ve eyitdi ki: Yā server, uş üzerü[müze] (2415) 15. düşmān gelüyorur dėdi. Andan şehirden çıḳdılar ve leşker cem' ėtdiler. Çün ėrte [238 a](2416) 1. oldı üç yüz biŋ er ile Hücān Ceş ėrişdi ve ḳondı. Çün ėrte ol-(2417)2.dı, iki leşker süvār oldılar. Ḥabeş[72] pehlevānlarından Ḳanṭār Habeş meydāna girdi (2418) 3. ve er diledi. Gevher-zād aŋa muḳābil oldı ve Ḳanṭārı öldürdi çün gėce ol-(2419)4.dı ḳondılar. Ol gėce geçüp ėrtesi yine Gevher-zād meydāna girdi ve on ādem öl-(2420)5.dürdi. Andan Hücān Ḥabeş meydāna girdi ve Gevher-zādı bir gürz ile yıḳdı. (2421) 6. Hāşim hemān anı görüp bir na'ra urdı. Hücān Habeşüŋ öŋün aldı ve cenke (2422) 7. meşġūl oldılar. Ol gün tā aḫşām olınca cenk oldı yine dönüp ḳondılar. (2423) 8. Ėrtesi yine Hücān Habeş meydāna girdi. El-ḳıṣṣa on yėdi gün cenk oldı. Āḫir (2424) 9. Hāşim Hücān Habeşi güreşde başdı, Hücān Habeş daḫı

[72] Metinde *Habeş* ve *Ḥabeş* biçiminde ikili kullanım vardır.

Hāşime ḳul oldı. (2425) 10. Andan vezīri Mevbedān ḳaçup Hürmüze vardı vāḳi‘ olan aḥvālleri Hürmüze eydivėr-(2426)11.di, andan Mevbedān vezīre eyitdi: Ėy Şehriyār Ḥamzadan hezār derece ziyāde olacaḳdur (2427) 12. dėdi. Andan Hürmüz dönüp Arḳāş Şāha eyitdi: Bize ne ögüt vėrürsin dėdi. Arḳāş (2428) 13. eyitdi: Sen cāzū gelmesine ḫaber ėdersin benüm cāzūya iḫtiyācum yoḳdur dėdi (2429) 14. ammā yarın yine cenk ėderem dėdi. Nāgāh ḫaber geldi ki uş Baḫtigān ėrdi dėdiler. (2430) 15. Hürmüz şād oldı andan Baḫtigān gelüp Hürmüzüŋ elini öpdi ve ol cāzūnuŋ [238 b](2431) 1. ḫāllerini söyledi yėdi günden ṣoŋra gelür ėrişür dėdi. Çün Arḳāş anı (2432) 2. oġlı Ḳāsım Ḥunḫuzı getürüp eyitdi: Ben evvel senüŋ gibi iken ṣavaş içün tek göndersünler (2433) 3. dėyü rüşvetler vėrürdük, senüŋ öŋünde düşmānlar durur sen (2434) 4. fārig olup otururs̄ın dėdi. Ol gėce Ḳāsım-ı Ḥunḫuz ḳaravula vardı ve Ḥamza ṭarafından (2435) 5. Ḳāsım Divāne ḳaravula çıḳdı ėrteye dek beklediler. Çün ėrte oldı Ḳāsım Ḥunḫuz meydāna (2436) 6. girdi tā aḫşām olınca cenk ėtdiler. El-ḳıṣṣa yėdi gün cenk oldı yėdi günden (2437) 7. ṣoŋra cāzūlar daḫı gelüp ėrişdiler. Baḫtigān bunlara ḳarşu vardı cāzūnuŋ elini öpdi. (2438) 8. Deprez oturdı andan cāzūyı Hürmüze getürdi ve Hürmüze ḳarşu vardı elini dutdı (2439) 9. ve içerü getürdi ve yėr gösterdiler oturdı. Andan her ṭarafa naẓar ḳıldı andan bunlar[ı] söyledi, (2440) 10. bunlar daḫı mecmū‘ı aḥvāllerini söylediler ve cāzūnuŋ rayiḥālarından burunların dutdı-(2441)11.lar ve Arḳāş daḫı ol rayiḥādan burnını ṭutduġını cāzū gördi ve efsūn oḳudı (2442) 12. ve Arḳāṣa üfürdi. Arḳāş hemān kendözini taḫtdan aşaġa atdı ayaġı üzerine durma-(2443)13.yup yuvalanmaġa başladı. Görenler anı delü oldı ṣandılar. Baḫtigān anı bildi ki bu iş (2444) 14. cāzūnuŋ işidür. Andan Baḫtigān eyitdi: Ėy cāzūlar serveri, hüneri düşmāna (2445) 15. göster dėdi. Andan cāzū daḫı eyitdi: Yā ol benüm ḫūb ḳoḳucuġumdan ne içün burnını [239 a](2446) 1. dutar dėdi. Ḳırtāş eyitdi: Yā server bunuŋ ‘ādeti her zamān budur dėdi, bur-(2447)2.nını dutar dėdi. Cāzū çün anı ėşitdi ve dürlü dürlü lāflar urdı ve yine efsūn (2448) 3. daḫı oḳudı. Arḳāş yine evvelki gibi sākin oldı andan ‘işrete meşġūl oldı-(2449)4.lar. Ol gün ve ol gėce içdiler ėrtesi iki leşker süvār oldılar Hürmüz taḫtına geçüp (2450) 5. oturdı cāzū daḫı gelüp oturdı ve eyitdi: Bugün cum‘a günidür cenk ėtmezüz. (2451) 6. Andan Ḳırtāş naẓar ėtdi gördi ki leşker süvār olmış hemān meydāna girdi Ḳırtāş (2452) 7. bu yaŋa Aynī Şāh Ḥamza öŋünde baş ḳodı ve meydāna girdi. Ḳırtāş (2453) 8. Ḥunḫuza muḳābil oldı ve cenke meşġūl oldılar tīġ ile ve gürz ile biribirini alımadılar. (2454) 9. Çün gėce oldı döndiler ve ḳondılar ve ‘işrete meşġūl oldılar. Çün ėrte oldı (2455) 10. Ḳāsım Ḥunḫuz meydāna girdi bu yaŋadan aŋa Lendūhā muḳābil oldı. Ol gün Ḳāsım (2456) 11. Ḥunḫuz Lendūhā ile eyledükleri cenkleri temāşā eylediler. Ol gėce gėrü dönüp (2457) 12. ḳondılar ve ‘işrete meşġūl oldılar. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa Hāşim Hücān Habeşīyi* (2458) 13. başdı ve ol daḫı aŋa ḳul oldı. Andan bunlar üçi bir yėre gelüp muṣāḥib olup Hücān (2459) 14. Habeşī Gevher-zāde ile satıranç[73] oynarlar idi. Meger Hürüm Divānenüŋ oġlı Hüm anlar-(2460)15.uŋ ḳatına geldi ve bir nice nevbet anları satırançda deŋedi andan Gevher-zāde Hüme eyitdi [239 b](2461) 1. ki: Sen nesne bilmezsin dėdi. Hüm daḫı ḳaḳıdı Gevher-zādeye bir yumruḳ urdı andan (2462) 2. Hücān Habeş daḫı bir yumruḳ urdı hemān cenke başladılar. Hāşim uyur idi uyandı

[73] Metinde *şatıranç* biçiminde yazılmış.

(2463) 3. ve bir na'ra urdı eyitdi ki: Yoḫsa 'āṣī mi olduŋuz dėdi. Anlar; Ḥāṣā dėdiler andan Hü-(2464)4.müŋ ḥikāyetlerini eydivėrdiler. Hāşim Hüme eyitdi ki: Ėy ciger gūşem, bunlar ḥod bizüm ciger-(2465)5.güşemüzdür ve yoldaşlarumuzdur, kişi hünerini düşmāna göstermek gerekdür dėdi. **(2466) 6.** Hüm Hāşime eyitdi: Sen kimüŋ oġlısın ve ben daḫı kimüŋ oġlıyam dėdi. Hāşim **(2467) 7.** eyitdi: Ben Ḥamza oġluyam, sen Hürüm Dīvānenüŋ oġlısın dėdi. Hüm eyitdi: İmdi **(2468) 8.** ben ayruḳ bunda anam ḳatında durmazam atam ḳatına giderem dėdi. Hāşim ḫoş ola dė-(2469)9.di senüŋ ile bile varalum dėyüp varup anasından Hāşim icāzet istedi. **(2470) 10.** Bānū anlara ḳonuḳluḳ ėtdi andan ögütler vėrdi ve icāzet vėrüp Hāşim ve Hüm **(2471) 11.** bāḳi serverleri ve leşkeri alup 'azm-i Ḥamza ėdüp gėtdiler 'āḳıbet Baġdād şehrine **(2472) 12.** ėrdiler anda ol zamānda pādişāh Şehlā-yı Baġdādī idi gördi ki leşker geldi **(2473) 13.** eyitdi ki: 'Aceb bu ne leşkerdür dėdi. Eyitdiler ki: Ḥamza oġlıdur atasına gider dėdiler. **(2474) 14.** Şehlā-yı Baġdādī eyitdi: Bu oġlan bunda benüm elüme girdi bunı bunda dutayım **(2475) 15.** Hürmüze armaġān iledeyim dėdi. Andan Hāşim gelüp ḳondı ve buyurdı ki Şehlāya bir nāme yazdılar [240 a](2476) **1.** Hüm eyitdi: Ben nāmeyi iledeyim dėyüp hemān nāmeyi eline aldı yörüyüvėrdi. Andan **(2477) 2.** Hücān Ḥabeş eyitdi: Ėy server eyü ėtmedüŋ Hümi gönderdüŋ, Hüm henüz **(2478) 3.** oġlandur dėdi. Gevher-zād anuŋla bile varsuŋ dėdi. Gevher-zād bindi Hümüŋ ardından **(2479) 4.** ėrdi ve Hüm eyitdi ki: Ḳanda gidersin dėdi. Gevher-zād eyitdi: Senüŋ ile bilece **(2480) 5.** giderem dėdi. Hüm eyitdi: Dön yoḫsa babam başı içün işbu sā'at öldü-(2481)6.rürem dėdi. Çün Gevher-zād anı ėşitdi dönüp Hāşim ḳatına geldi bu yaŋa. **(2482) 7.** Hüm, Şehlā-yı Baġdādī yaya ėrdi. Hümüŋ geldügini Şehlā-yı Baġdādīye ḫaber vėrdiler **(2483) 8.** ol daḫı eyitdi ki: Okuŋ gelsün dėdi Hüm daḫı içerüye girdi ve nāmeyi anuŋ **(2484) 9.** öŋünde ḳodı. Çün Şehlā nāmeyi oḳudı. Yazulmış: Sen ki Şehlā-yı Baġdādīsin mektū-(2485)10.bum saŋa vāṣıl olıcaḳ gelüp baş yėre ḳoyup mūṭī' olasın dėmiş. Çünki Şehlā bunı **(2486) 11.** ėşitdi ḳaḳıdı ve eyitdi ki: Ben anı uyur ḳodum ise düş daḫı görür **(2487) 12.** oldı dėdi. Buyurdı sanduḳ[74] getürdiler eyitdi ki: Varayım Hāşime altun vėreyim **(2488) 13.** dėdi. Andan Hüm eyitdi: Baŋa ṣaḥīḥ Şāfī cevāb vėr ki varam Hāşime ḫaber vėrem dėdi. **(2489) 14.** Andan Şehlā eyitdi: Uşta cevābum budur ki anuŋ daḫı ve senüŋ daḫı baş-(2490)15.laruŋuzı keserem. Hüm eyitdi ki: Hāşim baŋa eyle buyurmışdur ki eger Şehlā gelmez [240 b](2491) **1.** ise boġazına bir ip ṭaḳup getüresin dėdi. Şehlā çünki anı ėşitdi **(2492) 2.** ḳaḳıdı ve gürz ile ḥamle eyledi. Hüm anuŋ gürzini elinden alup çekdi **(2493) 3.** ve kendü gürziyle Şehlāya gürz urdı yıḳup muḥkem bend ėtdi. Hemān **(2494) 4.** leşker anı görüp perākende oldılar andan Şehlā eyitdi: Ėy yigit ne ādem-(2495)5.sin ve kimüŋ oġlısın. Ve ol eyitdi ki: Hürüm Dīvānenüŋ oġlıyam adum Hüm-(2496)6.dür dėdi. Şehlā eyitdi: Babaŋ başı içün olsun seni[75] öldürem, uş **(2497) 7.** senüŋ ḳuluŋ olayım dėdi. Çün Hüm anı ėşitdi hemān bendin götürdi **(2498) 8.** ve iki gözin öpdi ve anı taḫta geçürüp oturdı. Şehlā ṭaşra çıḳdı **(2499) 9.** leşkerini görüp yanına geldiler ve içerü girdiler Hüme ḳulluḳ ėtdiler. Andan **(2500) 10.** Şehlā ḳırḳ ḳul ve ḳırḳ zāde ve ḳırḳ ḳılıç ve ḳırḳ yay Hüme vėrüp kendözine **(2501) 11.** anı pādişāh eyledi ve leşkerini alup Hāşim yanına

---

[74] Metinde *ṣānduḳ* biçiminde yazılmış.
[75] Metinde *beni* biçiminde yazılmış.

geldiler ve Hüm içerü girdi (2502) 12. olan ḥikāyetleri eydivérdi. Hāşim taḥsīn ḳıldı Şehlāyı içerü ḳoydılar Hā-(2503)13.şimüŋ elin öpdiler. Ol arada dört kez yüz biŋ er cem‘ oldı Ḥamzadan (2504) 14. yaŋa ‘azmeylediler. Giderken Çıġāl vilāyetine, pādişāhına Çıġāl dérler idi, iki yüz (2505) 15. biŋ er cem‘ étmiş idi ki Arḳāşa yardıma vara. Ol demde Hāşim anda érdi. Meger [241a](2506) 1. İskender bir merġ-zārda ḳonmış idi bunları gördi eyitdi ki: Görüŋ ne leşkerdür (2507) 2. bunlara ādem göndürdiler ne ādemlersiz déyü şordılar. Hāşim eyitdi ki: Ḳal‘a-yı Ümeriyye (2508) 3. pādişāhı oġlı Şafvān uş benem cihān pehlevānıyam, éşitdüm ki Hürmüz ve Arḳāş ve Ḥamza (2509) 4. bir yére gelmişler. Dilerem ki varam anları zebūn édüp kendüme müṭī‘ édem hem pādişāh (2510) 5. olam ve hem pehlevān olam dédi. Çün bu ḫaberi İskender éşitdi ḳaḳıdı ol sā-(2511)6.‘at leşkerine buyurdı süvār oldılar Hāşimden yaŋa meydāna durdılar. Hāşim daḫı (2512) 7. süvār oldı ve meydāna geldi na‘ra urup er diledi. İskenderüŋ bir ḳarındaşı (2513) 8. var idi. Adına Ferrūḫ dérler idi, ḳırḳ arış ḳaddi var idi at meydāna sürdi (2514) 9. Hāşime berāber geldi süŋü ḥavāle ḳıldı. Hāşim süŋüsin elinden aldı gelüp giderken ḳu-(2515)10.şaġından ḳapdı ve getürdi yére urdı iki ṭarafdan āferīn oḳudılar çün İskender (2516) 11. anı görüp at meydāna sürdi. Hāşim anı görüp İskendere ḳarşu vardı ve cenk (2517) 12. étdiler ve otuz ḥamle aradan ḥaṭā geçdi. Hāşim anı daḫı atından ḳapdı. İskender eyitdi: (2518) 13. Éy server, beni atum üzerine ḳo dédi. Ol daḫı yérine ḳodı İskenderi. Bir na‘ra (2519) 14. urdı ve eyitdi ki: Éy nā-bekārlar bu servere ḳul oldum uş dédi. İskender anı (2520) 15. éşitdiler atlarından inüp yér öpdiler ve anuŋ öŋünde baş ḳodılar. Anda Hāşim [241 b](2521) 1. meydāndan döndi. Gevher-zād ve Hücān Habeşi ve Şehlā bunlara ḳarşu vardılar ve baş ḳodılar. (2522) 2. Andan bunlar İskender ile ve Ferrūh ile şarṭ-ı ma‘ānīḳa ḳıldılar andan oturup ‘işrete (2523) 3. meşġūl oldılar. Ol géce anda ḳarār étdiler çün érte oldı ‘azm-i Ḥamza ḳıldılar. (2524) 4. Hāşimüŋ āvāzesi cihāna münteşir oldı ‘Arab ve ‘Acem ḳulaḳlarına érdi ki Rūm diyārında (2525) 5. ‘Amr-ı Ümmiye pādişāhı oġlı gelüyorur dédiler. Baḫtigān Hürmüze eyitdi ki: Vilāyeti ol gelen (2526) 6. pādişāh oġlı ile yarı üleşelüm çoḳ māl vérelüm ve yanumuza getürelüm ola (2527) 7. ki Hamzayı ele getürevüz dédi. Andan el altından çoḳ māl gönderdiler bunı Hürmüz (2528) 8. ve Bāḫtigān bildi ayruḳ kimsene bilmedi. Andan Arḳāş öŋünde cāzū eyitdi ki: Bugün meydān (2529) 9. benümdür dédi. Andan cāzū bir ḳulana bindi meydāna girdi ve çaġırdı ki ḳanı ol lāflar u-(2530)10.ranlar uş bugün gelsünler girsünler dédi. Ḥamza eyitdi: Éy ‘Amır bugün hīç kimsene (2531) 11. meydāna girmesünler dédi. ‘Amır eyitdi: Éy server eger sen ḳorḳarsın bugün ben varayım dédi. (2532) 12. Ḥamza eyitdi: Uş bugün senüŋ hünercuġunı göreyim dédi. ‘Amır hemān meydāna girdi çün (2533) 13. hevā-yı cāzū anı gördi eyitdi: Berü gel seni göreyim ne ādemsin dédi. ‘Amır eyitdi ki: Uş (2534) 14. resūl ‘a.s. bégiyem dédi. Hevā-yı Cāzū hemān bir efsūn oḳudı urdı. ‘Amır hemān dem yüzi-(2535)15.ḳoyun düşti. Andan Baḫtigān eyitdi: Göriŋüz éy şehriyār dédi. Hemān Cāzū ‘Amruŋ üzerine [242 a](2536) 1. yöridi. ‘Amır gördi ki uş Cāzū geldi ve bir āh eyitdi ve Ḥamza ḥażretlerinden yaŋa baḳdı çün (2537) 2. Ḥamza daḫı gördi ve güldi. Hürüm Divāne buŋa ḳatlanımadı hemān bir na‘ra urdı ve meydāna (2538) 3. girdi Hevā-yı Cāzū efsūn oḳudı. Hürüm Dīvānenüŋ gergedanı yıḳıldı. Hemān Hürüm (2539) 4. Dīvāneyi dutup bend

ėtdiler andan Ḥamza eyitdi: Min ba'd meydāna kimsene girmesün ve **(2540) 5.** az gelsünler dėdi. Andan Ḥamza buyurdı ḳondılar ve Bāḫtigān anı gördi gelüp eyitdi ki: Ėy **(2541) 6.** Şehriyār gördüŋüz mi ki biz 'Arablardan ne vech ile dādımuz aluruz dėdi. Andan ṣoŋra Hürmüz **(2542) 7.** eyitdi ki: Ḳarşu var dėdi. Andan cāzūya ḳarşu vardılar alup getürdiler. Cāzū geçüp otur-$_{(2543)8.}$dı ve çoḳ dürlü lāflar urdı. Andan 'Amrı getürdiler ve Hürüm Dīvāneyi baġlu getürdiler. **(2544) 9.** Hemān sā'at Baḫtigān mel'ūn öldürüŋ dėyü buyurdı, hemān cellād tīġı çeküp yöridi. **(2545) 10.** Ḥᵛāce ḳomadı ve eyitdi ki: Ėy Şehriyār, kesilen baş gėrü bütün olmaz. Bunlar Ḥamzanuŋ **(2546) 11.** serverleri yārenleridür ol vaḳit ki Ḥamzayı daḫı dutup zebūn ėdesiz cümle-$_{(2547)12.}$sini hep bir yėrden öldüresin. Şöyle ki siz bunları şimdi öldüresiz. Ḥamza daḫı si-$_{(2548)13.}$züŋ serverlerüŋüzi dutacaḳ vaḳt-i maḥāl vėrmez hemān öldürür. Bil ki size daḫı **(2549) 14.** ziyānı dege. Ölesi öldürür ki siz bunları ḫabis ėdesiz ve hemān Ḥamzaya ala getürmege **(2550) 15.** ḳaṣd ėdesiz dėdi. Anlar bu sözi ḥᵛāceden èşidicek Hürüm Divāneyi zindāna [242 b] **(2551) 1.** buraḳdılar ve 'Amrı çādır diregine baġlayıḳodılar andan 'işrete meşġūl oldı-$_{(2552)2.}$lar. Ol gün aḫşām olınca degin 'işret eylediler. Andan ṣoŋra ḥᵛāce 'Amra **(2553) 3.** naẓar ėtdi gördi ki 'Amr-ı Ümmiye kendözini ḫalāṣ eylemek mümkin görür. Ḥᵛāce Hindū **(2554) 4.** dilince 'Amra eyitdi ki: Şimdi fāriġ ol gėce görsin tedārüki dėdi. Çünki dün **(2555) 5.** yarusı oldı Cāzū ser-ḫoş olup bārigāhına gėtdi. 'Amr-ı Ümmiye dönüp Hürmüze **(2556) 6.** eyitdi: Lūṭf-ı kerem eyleŋ beni azād eyleŋ ayruḳ sizi incitmeye mi dėdi ve **(2557) 7.** yalvardı. Hürmüz eyitdi ki: Sen kezzābsın saŋa inanmazam dėdi. Böyle söyleşi[p] durur-$_{(2558)8.}$ken hemān 'Amır bend içinden sıçrayup segirdüp Hürmüzüŋ ve Baḫtigānuŋ ellerini öpdi **(2559) 9.** andan Baḫtigān gördi ki 'Amr-ı Ümmiye kendözini ḫalāṣ eyledi dönüp Baḫtigān 'Amra **(2560) 10.** eyitdi ki: Yā 'Amır, biz seni ġāyet severüz ammā ki sen bizi ġāyet sevmezsin dėdi. Andan **(2561) 11.** 'Amır Baḫtigānı[76] oġul ėdindi ol daḫı ḳabūl eyledi. Andan bir zamān 'işrete **(2562) 12.** meşġūl oldılar andan 'Amır bunları ser-ḫoş ėdüp furṣat buldı hemān duru-$_{(2563)13.}$gelüp Hürüm Dev anı zindāndan ḳurtardı ve alup Ḥamza ḳatına getürdi çün Ḥamza **(2564) 14.** 'Amrı ve Hürümi gördi şād u ḫurrem oldı. *Ez-ne cānib* biz geldük çün bu **(2565) 15.** yaŋa ṣabāḥ oldı Hürmüz Şāh 'Amrı ve Hürümi istedi bulımadı Cāzūya ḫaber [243 a] **(2566) 1.** olındı. Cāzū Hürmüzüŋ ḳatına geldi ve geçüp oturdı ve güldi ve çoḳ cevāb-$_{(2567)2.}$lar söyledi andan Baḫtigān bir āh ėtdi 'Amrı gėce ḳaçurduḳ dėdi. Ol Cāzū bir kelām **(2568) 3.** eylemedi. Bunlar bu sözde iken nā-gāh Arḳāṣ Şāh gelüp oturdı nā-gāh bir toz belür-$_{(2569)4.}$di 'ālem tozuŋ içinde ġarḳ oldı çün iki leşker bunı gördiler hemān Baḫtigān ilerü **(2570) 5.** yöriyüp istiḳbāl içün ḳarşu yöridi ve altı yüz biŋ er göründi. Andan Baḫtigān **(2571) 6.** ilerü yörüyüp Hāşimi ve Hümi gördi ḫayrān ḳaldı. Bunlar bu ṭarafa gelüp ḳondı **(2572) 7.** lar. Baḫtigān bunlara çoḳ māl getürdi ve bunlara vėrdi bunları şāh ḳatına da'vet **(2573) 8.** ėtdi. Hāşim buŋa eyitdi ki: Bugün yoldan geldük yarın inşā'llāhü'r-raḥmān ḳulluġa vara-$_{(2574)9.}$vuz dėdi. Baḫtigān Hürmüz ḳatına vardı eyitdi ki: Ėy Şehriyār, bundan böyle furṣat bizümdür **(2575) 10.** dėdi. Ol gün ol gėce geçdi çün yine ėrte oldı Arḳāṣ ve Ḳırṭāṣ ve Ḳāsım Ḫunḫuzlar **(2576) 11.** cāzūnuŋ ve Hürmüz Şāhuŋ ḳatına vardılar cem' oldılar ve Hāşimüŋ merdāneligin ve dilāverligin

---

(2577) 12. vaṣfėdüp eyitdiler ki: Henüz ol server on iki yaşındadur anuŋ pehlevānlığı **(2578) 13.** Ḥamzada yoḳdur dėdiler. Andan Baḥtigān yėrinden ṭurıgeldi ve Hāşim ṭarafına revāne oldı **(2579) 14.** gelüp Hāşimi Hürmüz ḳatına da'vet ėtdi ve anı alup şāh ḳatına getürdi. Çün Hāşim içerü **(2580) 15.** geldi Hürmüzüŋ elini öpdi ve yėr gösterdiler [243] [b]**(2581) 1.** oturmadı. Şāh geçüp oturuŋ dėdi. Hāşim eyitdi ki: Ben şöyle ėşitdüm ki Rüstem Zāl-(2582)2. uŋ taḫtı senüŋ ḳatuŋda imiş. İmdi bizüm yėrümüz ol taḫtdadur dėdi. Çün **(2583) 3.** Hürmüz Şāh anı ėşitdi dönüp Baḥtigāna baḳdı andan Arḳāş güldi ve eyitdi: Ėy **(2584) 4.** yigit, küstāḫlıḳ ḳılma her ne dėrlerse[ŋ] anı dut dėdi. Andan Hāşim eyitdi: İmdi o-(2585)5.tur dėdi. Derḥāl Cāzū Hāşime eyitdi: Her bir bucaġında ben biŋ senüŋ gibi oġlan **(2586) 6.** ṭurġurup ḳoyup gidüp dururam. Senüŋ gibi oġlanuŋ yėri el ḳavşurup **(2587) 7.** ḳarşu durmaḳdur dėdi. Hāşim cāzūya eyitdi: Ėy mel'ūn ol oturduġun yėr senüŋ **(2588) 8.** yėrüŋ degüldür ve ol bizüm yėrümüzdür dėdi. Cāzū hemān bir efsūn oḳudı Hā-(2589)9.şim dizi üzerine çökdi Cāzū Hāşim üzerine yöridi. Hāşim hemān bir āyet oḳu-(2590)10.dı cāzūnuŋ siḥri bāṭıl oldı Hāşim hemān sıçrayup cāzūnuŋ eŋsesine bir yumruḳ **(2591) 11.** urdı. Cāzū durınca başına bir püşt u pā urdı başı ḫurd oldı cān[I] cehenneme ışmar-(2592)12.ladı. Hāşim geçdi anuŋ yėrinde oturdı Arḳāş buŋa āferīn eyitdi ve cāzūnuŋ **(2593) 13.** öldügine şād oldı ve Hāşime ḫoş varduŋ ve öldürdüŋ dėdi ve Arḳāş Haşime **(2594) 14.** ḫil'at gėyürdi. Andan Hāşim eyitdi: Ėy Şehriyār yarın Ḥamzaya işler ėdeyim ki 'āleme **(2595) 15.** dāsitān ola dėdi. Andan Hāşime çoḳ māllar vėrdi ve Hāşim bārigāhına vardı ḳarār ḳıldı [244] [a]**(2596) 1.** 'Amır anı görüp anuŋ yanına geldi ḳaddini ve ḫūbluġunı görüp 'āşıḳ oldı ve **(2597) 2.** aġzın açup[77] bir ḫoşça medḥ oḳudı. Hāşim 'Amrı bildi bir eyü ḫil'at getürdi **(2598) 3.** ve yėr gösterdi otur dėdi. Oturup 'işrete meşġūl oldılar. Hāşim 'Amra şo-(2599)4.rup eyitdi ki: Ne ādemsin dėdi. 'Amır eyitdi: Hürmüzüŋ meddahıyam. Hāşim eyitdi: Yā 'Amır, sen 'Amır-(2600)5.sın. Bugünden atam ol dėdi. Ol daḫı atalıġa ḳabūl eyledi. Andan ayaḳ ḳaldurup **(2601) 6.** Ḥamzanuŋ naẓarına geldiler ve Hāşimüŋ aḥvālin vaṣfėtdi. Ol pehlevānlar herbiri **(2602) 7.** bir söz söylediler. Çün ėrte oldı üç ṭarafdan leşkerler süvār olup meydān göster-(2603)8.diler. Evvel Hüm meydāna girdi 'Amır eyitdi: İşbu daḫı lā-nāẓır pehlevāndur. Ḥamza Hürüm **(2604) 9.** Divāneye baḳdı hemān Hürüm Divāne meydāna girdi oġlı aŋa berāber geldi andan Hüm **(2605) 10.** eyitdi ki: Babam ḥażretlerine bir gürz urayım ki Ḥamza daḫı urmamış ola dėdi. 'Amır naẓar ḳıldı **(2606) 11.** gördi ki Hüm ġayrılar ile cenk eyledügi gibi cenk eyler, Hürüm ile cenk eylemez. 'Amır eyitdi: **(2607) 12.** Neylersin? Hürüm Divāne eyitdi: Yā 'Amır bunı ḳatı dutmaḳ olmaz. 'Amır Hürüme ḳaḳıdı ol da-(2608)13.ḫı Hümi atından ḳapup Ḥamzadan yaŋa döndi. Hāşim anı görüp bir na'ra urdı ve Hürüm **(2609) 14.** Divānenüŋ üzerine yöridi ol daḫı hemān Hümi buraḳdı ve Hāşime bir şalıḳ **(2610) 15.** urdı. Şalıḳ bunuŋ üzerine indükde Hāşim şalıġuŋ ṭoplarına yapışdı ve [244] [b]**(2611) 1.** çeküp üzdi. Ḥamza anı görüp ta'accüb ėtdi ve parmaġın aġzına ḳoydı. Aḫşām olınca cenk **(2612) 2.** oldı Hürüm Divāne diledi ki Ḥamza yanına vara. Hāşim hemān üzerine at şaldı ve bir na'ra ur-(2613)3.dı ol ṭaġ gibi Hürüm Divāneyi atından ḳapdı ve kendü bārigāhına iletdi ve bende çeküp **(2614) 4.** 'Arab 'Acem anı gördiler üzerlerine heybet düşdi andan leşkerler ṭaraf ṭaraf ḳondılar **(2615) 5.** andan Baḥtigān

[77] Metinde *'āçup* biçiminde yazılmış.

eyitdi ki: Ėy Şehriyār ben kitāblarumda görmişem ki Ḥamzanuŋ ölümi bunuŋ elinde-(2616)6.dür. *Ez-ne cānib bu yaŋa Hāşim geçüp tahta oturdı* ve Hüme eyitdi: Ėy server, gel baŋa tābi‘ ol **(2617) 7.** Ḥamzayı daḫı ḳul ėdünürem dėdi. Andan Hürüm eyitdi: Uş biz cānı başı Ḥamzanuŋ uġruna **(2618) 8.** ḳomuşuz andan dönmemüz yoḳdur dėdi. Hāşime anuŋ bu sözi ḫoş geldi hemān **(2619) 9.** Hürüm Divāneye ḫil‘at gėyürdi ve Ḥamza ṭarafına gönderdi andan durup **(2620) 10.** Hāşim ḳatına gelüp eyitdi: Ne içün Hürüm Divāneyi azād eyledüŋ dėdi. Andan **(2621) 11.** Hāşim eyitdi ki: Benüm aŋarum Ḥamza iledür dėdi. Baḥtigān<a> durup hemān Hürmüzüŋ **(2622) 12.** yanına vardı ve bu ḥāli aŋa i‘lām eyledi. Çün yine ėrte oldı Hāşim Divāne meydā **(2623) 13.** na girdi Hāşim ile tā aḫşām olınca cenk ėtdiler. Hāşim anı atından ḳapdı [245 a] **(2624) 1.** bārigāhına iletdi ve eyitdi ki: Ne içün kendüŋüzi görürsiz? Anlar eyitdiler: Uş **(2625) 2.** fermān senüŋdür dėdiler. Bunlaruŋ sözleri buŋa ḫoş geldi bendlerini götürüp **(2626) 3.** yėr gösterdi, oturdılar ve ‘işrete meşġūl oldılar. Bir demden soŋra anlara ḫil‘at **(2627) 4.** gėyürüp Ḥamzadan yaŋa gönderdi ve bu ḥaber Hürmüze ėrdi Baḥtigān eydür: Ėy Şehriyār, **(2628) 5.** bunda bir iş vardur dėdi. Andan Arḳāş eyitdi: Bu yigit erlikde Ḥamzadan artuḳdur. **(2629) 6.** Uşta Ḥamzaya erligi gösterüyorur dėdi. Çün ėrte oldı Hāşim meydāna gir[di] **(2630) 7.** Aynī Şāh aŋa muḳābil oldı biribiriyle merdāne cenkler ėtdiler. El-ḳıṣṣa yėdi gün cenk **(2631) 8.** ėtdiler üç ṭarafdan eyitdiler ki: Hāşimi Aynī Şāh yeŋer dėdi. ‘Āḳıbet Hāşim Aynī Şāhı **(2632) 9.** ve Rüstem Cihāngīr[i] atlarından ḳapup bārigāhına iletdi ve bunlara eyitdiler ki: Kendüŋüzi nice **(2633) 10.** bir görürsiz dėdi. Bunlar eyitdiler ki: Biz saŋa mūṭī‘ olduḳ dėdiler. Hemān anlaruŋ daḫı bendleri-(2634)11.ni götürüp birin ṣaġ yanına ve birin ṣol yanına alup oturup ‘işrete meşġūl ol-(2635)12.dılar. Bu yaŋadan Ḥamza daḫı ‘Amrı bunlara gönderdi ‘Amır gelüp bunları ‘işretde görüp şād **(2636) 13.** oldı ve Hāşime du‘ālar ėtdiler oturdı ve bunlara nedīmlik eyledi. Hāşim bunlaruŋ ucına **(2637) 14.** daḫı ḫil‘atler vėrüp Ḥamzadan yaŋa gönderdi. Bu yaŋa bu ḥaber gėrü Hürmüze ėrdi. Bāḥtigān **(2638) 15.** eydür: Ėy Şehriyār, bunda bir iş vardur dėdi hemān ḫayır ola dėdi. Bunlar daḫı gelüp [245 b] **(2639) 1.** Ḥamzaya ėrdiler. Ḥamza anları görüp şād oldılar. Çün ėrte oldı yine Hāşim meydāna girdi **(2640) 2.** ‘Amır çaġurdı eyitdi ki: Yā ‘Amır Ḥamzaya dė ki meydāna gelsün dėdi. Ḥamza daḫı silāḥ gėyüp ve ‘Aşḳara **(2641) 3.** süvār olup meydāna girdi. ‘Amır Ḥamzanuŋ öŋince bile yöriyüp çün Ḥamza Hāşime ėrdi selām **(2642) 4.** vėrdi ol daḫı ‘aleyke aldı. Andan Hāşim el süŋüye urdı ve Ḥamzanuŋ üzerine ḫavāle **(2643) 5.** ḳıldı Ḥamza reddeyledi tā aḫşām olınca cenk eylediler. Ortalarından üç yüz otuz bėş **(2644) 6.** ḫamle ḫatā geçdi Ḥamzanuŋ merdānelıġına taḥsīn dėyüp āferīnler oḳudı. Çün gėce ėrdi **(2645) 7.** Hāşim Ḥamzaya eyitdi: Eger er iseŋ benüm ile bile gelesin dėdi. Çün Ḥamza böyle söz ėşitdi **(2646) 8.** hemān Ḥamza anuŋ ile bile bārigāhına vardılar ‘işrete meşġūl oldılar. ‘Arab ‘Acem Ḥamza andan vardu-(2647)9.ġunı tamām bildiler. Andan Baḥtigān eyitdi: Ḥamzaya bir miṣḳāl aġu göndürelüm dėdi. Hemān çoḳluḳ **(2648) 10.** altun birle bir miṣḳāl aġu gönderdiler. Hāşim anı gördi ve Gevher-zādeye bunı gizle **(2649) 11.** dėyü buyurdı. Ėrte olıcaḳ yine Ḥamza<ya> Hāşim ile meydāna girdi, ata oġul girdi cenk eylemeg[e] **(2650) 12.** başladılar. Çün gėce oldı Ḥamza Hāşimi kendü bārigāhına alup geldi. Ḥamza ‘Amrı yārenleri [ile] **(2651) 13.** çıḳarmaġa gönderdi.

Hürüm Divāne serverlere gelüp Hāşim ile görüşdiler ‘işrete **(2652) 14.** meşġūl oldılar. *Ez-ne cānib* biz geldük. Bu yaŋa Hürmüz eyitdi: Bunlara n’itmek gerekdür **(2653) 15.** dėdi. Arḳāş eyitdi: Bunda bir ḥāl vardur dėdi. Ol yigidi bunda da‘vet ėder [246 a] **(2654) 1.** gelüp andan bir ḥaber ṣoralum ki ne içün böyle işbunuŋ gibi işler ėder dėdi. Hürmüz ṭarafından bir **(2655) 2.** ādem gönderdiler ki Hāşim Ḥamzadan çıḳıncaḳ bize ḥaber ėdesin dėdi. Ėrte oldı yine meydāna **(2656) 3.** girdiler ziyāde cenk eylediler. Çün aḥşām oldı Hāşim bārigāhına geldi Hürmüzüŋ ādemi **(2657) 4.** Hāşime gelüp sizleri Hürmüz Şāh oḳur dėdiler. Hāşim eyitdi ki: Yöri var gėt ben anda var-(2658)5.mazam. Hürmüz benüm ayaġuma gelsün ve taḫtını baŋa vėrsin yoḫsa kendi bilür dėdi. Çün bu ḥaber Hürmüz **(2659) 6.** Şāha geldi hemān melūl oldı. Arḳāş anı ėşitdi eyitdi ki: Ėy Şehriyār, ġam ġuṣṣa[78] yėme. Evvel **(2660) 7.** bir görelüm Ḥamza birle nice ėder andan ṣoŋra anuŋ ḳaydın yėyevüz dėdi. Ḥamza ve Hāşim meydāna **(2661) 8.** girdiler. El-ḳıṣṣa ḳırḳ gün cenk ėtdiler. ‘Amır Ḥamzaya ḳaḳıdı eyitdi: Ne oynayup yörürsin **(2662) 9.** dėdi hemān merdāne oldı eyitdi: Yā ‘Amır ėrte olsun hemān Hāşimi atından ḳapayım dėdi. ‘Amır **(2663) 10.** eyitdi: Uş ben varayım Hāşime eydivėreyim dėdi. Ḥamza eyitdi: Var oġrı ne dilersin dė **(2664) 11.** dėdi. ‘Amır hemān Hāşim ḳatına geldi ḥāli vaṣfeyledi. Hāşim daḫı eyitdi: Ben Ḥamzaya şimdiye dek **(2665) 12.** ḥürmet ėderdüm ve illā uş yarın göresin n’eylerem dėdi. Andan Ḥamza ḳatına geldi ve Hāşim ḥikā-(2666)13.yetlerin eydivėrdi. Ol gėce anda ḳarār ėtdiler meger bu ḥaberleri Hürmüzüŋ cāsūsları **(2667) 14.** daḫı varup Hürmüze eydivėrdiler. Çün ėrte oldı iki ṭarafından meydān açdılar Ḥamza ve **(2668) 15.** Hāşim meydāna girdiler. Ḥamza Hāşime selām vėrdi ol daḫı ikrām ėtdi. Andan Ḥamza Hāşime eyitdi: [246b] **(2669) 1.** Bir hüner göster dėdi. Hemān Hāşim at depdi ve Ḥamzanuŋ kemerin dutdı ve çekdi. ‘Amr-ı Ümmiye çaġırı eyitdi: **(2670) 2.** Ḳoma oġul bölegi bu ‘Arab<ı> atından götüresin dėdi. Hāşim yine ḳuvvet ėdüp çeküp alımadı. **(2671) 3.** Andan Ḥamza bir na‘ra urdı ve çeküp Hāşimi atından ḳapup yėre urdı. ‘Arab ve ‘Acem atı temāşā eylediler **(2672) 4.** ‘Aleyke ‘ayn-Allah dėdiler. ‘Amır eyitdi ki: Ėy server, beşāret olsun ki saŋa ol altuŋdaki yigit senüŋ **(2673) 5.** öz oġluŋdur. Ol Hāşim dėdükleri oġluŋdur dėyücek Ḥamza anı ėşidüp bir na‘ra ur-(2674)6.dı ve Hāşimi alup baġrına başdı. ‘Arab ‘Acem anı ėşitdiler ki Hāşim Ḥamzanuŋ oġlıdur. ‘Arab **(2675) 7.** serverleri ḳarşu varup baş yėre ḳodılar. Hürüm Divāne eyitdi: Ben bunı kāfirden ṣanurdum. **(2676) 8.** Bu ḫod Ḥamzanuŋ oġlı imiş dėyü segirdüp elin öpdi ve gelüp ḳondılar ‘işrete meşġūl **(2677) 9.** oldılar. *Ez-ne cānib* biz geldük . Bu yaŋa Hürmüz daḫı bildi ki Hāşim <ve> Ḥamzanuŋ oġlıdur **(2678) 10.** zārı zārı aġladı ve feryād ėtdi. Arḳāş ḳorḳma dėdi. Anlar daḫı ‘işrete meşġūl ol-(2679)11.dılar. Çün ėrte oldı meydāna Ḳāsım Ḥunḫuz girdi Hāşim aŋa muḳābil oldı bir cenk ėtdi **(2680) 12.** ler. Andan Hāşim Ḳāsımı gürz ile yıḳdı ve kendözin Hürmüz leşkerine urdı. ‘Arab server **(2681) 13.** leri anı gördiler ḥamle eylediler. Ol gün aḥşām olınca cenk eylediler gėce ḳondılar. **(2682) 14.** Ḥamzadan Hürüm Divāne ḳaravula çıḳdı Ḳāsım Hürüme muḳābil oldı. Hürüm Divāne anı yıḳdı ve **(2683) 15.** geçüp kāfir leşkerine uġradı. ‘Amır ‘Arab serverlerine ḥaber vėrdi. Hürmüz daḫı buyurdı ḥamle ėtdi. [247 a] **(2684) 1.** Ol gün cenk oldı. Bu yaŋa Ḳāsım-ı Ḥunḫuz Ḳāsım-ı Ḳaysa uġradı. Biribiriyle çoḳ cenk ėtdiler. **(2685) 2.**

[78] Metinde *ġaṣṣa* biçiminde yazılmış.

Ėrte oldı bir iki leşker biribirinden ayrıldılar kim Ḳāsım tā zevāl vaḳti olınca cenk ėtdi-
(2686)3.ler atları öldi. Güreş dutdılar Ḳāsım-ı Ḳays Ḳāsım-ı Ḥunḫuzuŋ başını kesdi. Arḳāş
(2687) 4. anı görüp kendözini ṭopraġa buraḳdı oġlunuŋ gevdesini Arḳāşuŋ öŋüne getür-
(2688)5.diler. Meger ḥᵛāce Berzecumhur bir ādem gönderdi. Ḥunḫuzuŋ başını iltimās ėtdi ve
ol **(2689) 6.** daḫı başını ḥᵛāceye gönderdi. Arḳāş bile bir yėrde gömdürdi. Andan Arḳāş
ḳırḳ güne **(2690) 7.** dek yaş<-ı> mātem dutdılar ḳırḳ günden ṣoŋra iki leşker meydān
açdılar. Evvel meydāna girdi Arḳāş **(2691) 8.** ve Ḥamzayı diledi. Ḥamza daḫı aŋa berāber
geldi. El-ḳıṣṣa yėdi gün cenk eylediler ṣoŋra Arḳāş Ḥamzaya **(2692) 9.** bir gürz urdı yıḳdı.
İki leşker biribirine ḥamle eylediler yine cenk içinde Arḳāş **(2693) 10.** Ḥamzaya berāber
geldi eyitdi: Ėy ‘Arab, senüŋ oġullaruŋ vardur āvāzların ėşitdükçe **(2694) 11.** göŋlüŋ
ḳuvvetlenür. Gel senüŋ ile bir ḫalvet yėre varalum cenk ėdelüm görelüm **(2695) 12.** ki er
kimdür dėdi. Ḥamza ḫoş ola dėdi andan Ḥamzayı alup Ḳalamistana getürdi. Ol melūl[79]
(2696) 13. bilürdi ki anda çamur olur idi. Arḳāş mel‘ūn yollarını bilür idi ve ol yollardan
(2697) 14. geçüp gėrü döndi daḫı Ḥamzaya eyitdi: Sen atuŋı niçün sürmezsin dėdi.
Ḥamza hemān ‘Aşḳarı **(2698) 15.** sürüp ve mahmuz urdı. ‘Aşḳar kendüyi balçıḳ üzerine
atdı ve eyere degin balçıḳa [247] [b]**(2699) 1.** batdı. ‘Aşḳar ṭalbındı. Ḥamza kendüyi
ṣaġrısından atup andan ḫalāṣ oldı. **(2700) 2.** ‘Aşḳar daḫı sıçradı balçıḳdan çıḳdı.
Ḥamzanuŋ daḫı ayaġı bir ḳuruca yėre başdı. Meger **(2701) 3.** evvelden bir aġaç düşmiş
imiş. Ḥamza ol aġacuŋ üzerine ėrdi geldi gördi ki Ḥamza **(2702) 4.** tamām balçıḳa batmış
hemān gürz ḥavāle eyledi. Ḥamza ayasını ḳarşu dutdı Ḥamza balçıḳdan çıḳamadı **(2703)**
5. Arḳāş Ḥamzayı gürz ile urmaḳda ve Ḥamza gürze ḳarşu ayasın dutmaḳda ḳaldı ve bu
yaŋa ‘Aşḳar **(2704) 6.** daḫı leşker-gāha geldi. ‘Arab serverleri anı gördiler ah ėdüp
Ḥamzayı arayugėtdiler. Hāşim **(2705) 7.** ve Ḳāsım ve Rüstem ve Bediü’z-zamān hemān
Hürmüzüŋ bārigāhına ḳaṣdėtdiler. Ḳırṭās Ḥunḫuz Hāşime **(2706) 8.** berāber oldı ve cenke
meşġūl oldılar. *Ez-ne cānib biz geldük Hürüm Divāne ve Lendūhā* **(2707) 9.** ol
Ḳalamistana geldiler. Lendūhā baḳdı gördi ki Ḥamza bir çamura çökmiş Arḳāş **(2708) 10.**
durmayup gürz ile urur hemān bir na‘ra urdı ve at ṣaldı ol daḫı çamura batdı. **(2709) 11.**
Arḳāş anı gördi ve bir gürz urdı.Uşta Arḳāş Ḥamzayı ve Lendūhāyı gürz ile urmaġa
(2710) 12. başladı. Meger Hürüm Divāne daḫı ol arada ėrişdi ve bunları çamuruŋ içinde
(2711) 13. batmış gördi. Lendūhā hemān dem Hürüm[i] çaġırdı ki, ṣaḳın sen daḫı çamura
batarsın **(2712) 14.** dėdi. Hürüm daḫı bir yėrden özlü çaġile? çamura batmayup geçdi.
Arḳāş mel‘ūn Hürüm **(2713) 15.** Divāneye ḳarşu geldi Hürüm daḫı aŋa bir ṣalıḳ urdı
Arḳāş ḳalḳan berāber dutdı [248] [a]**(2714) 1.** iki ṭop başına doḳundı ve cān cehenneme
ışmarladı. Andan Hürüm Divāne Ḥamzayı ve Lendūhāyı ça-(2715)2.murdan ḫalāṣ ėtdi andan
gelüp leşker-gāha revāne oldılar. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa* **(2716) 3.** Aynī Şāh
Ḥamzayı istemege gėtmiş idi. Bir ṣaḥraya ėrdi gördi ki on biŋ er ḳonmış **(2717) 4.** yatur,
atunı ol yaŋa sürdi. Meger ol leşkerüŋ begi Arḳāsuŋ (...)[80] **(2718) 5.** dėrler idi. On biŋ er
ile Arḳāş yardımına gelmiş (...) anlaruŋ ḳatlarına **(2719) 6.** geldi. Kehsār bunı gördi bildi
ki ‘Arab leşkerindendür ‘Arab ḳavmidür. Tīzcek **(2720) 7.** ḳarşu ādem vardı ne ādemsin

---

[79] Metinde *mel‘ūl* biçiminde yazılmış.
[80] Yazı silik olduğundan buradaki sözcüklerin okunması imkansız.

dėyü şordı. Aynī Şāh eyitdi ki: Bir pehlevānam dėdi. Kehsār eyitdi: (2721) 8. Ėy server, bir sā'at bizüm ile ol dėdi andan varasın gidesin dėdi. Çün Aynī Şāh anı (2722) 9. ėşitdi Kehsāruŋ bārigāhına geldi oturdı ve şarāba dārū ḳatdı vėrdiler içdi (2723) 10. hemān ser-nīgūn yėre düşdi. Dutdılar alup Arḳāşdan yaŋa gėtdiler varup bir yėrden (2724) 11. ḳondılar ve yatup uyudılar. Meger ki Ḥāriş daḫı ol leşkerüŋ üzerüne geldi (2725) 12. geçüp gider gördi ki bir çādır içinde Aynī Şāhnı ḫoş bağluyatur gör-(2726)13.di. Hemān andan eyitdi: Aynī Şāh ḳatına vardı bindürüp giderdi ve bir ata (2727) 14. bindürdi ve alup gėtdi. Andan Kehsār anı duydı tīz atına bindi. Ḥāriş (2728) 15. daḫı cenk ėtdi ve Kehsār mel'ūnı öldürdi ve ol leşkeri tārumār [248 b](2729) 1. eyledi andan Aynī Şāhuŋ ḳatına geldi. Anuŋ 'aḳlı başına geldi idi Ḥārişi (2730) 2. gördi ve şordı: Bu ne ḥikāyetdür dėdi. Andan Ḥāriş buŋa ḫaber vėrdi andan (2731) 3. leşker-gāhdan yaŋa revāne oldılar *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa* leşker ḥikāyetine çün Hāşim (2732) 4. Ḳırṭās Ḫunḫuza muḳābil oldı aḫşām olınca cenk ėtdiler. Hürmüzü leşkere ḳomaŋ dėyü (2733) 5. buyurdı ziyāde cenk oldı. Bu yaŋa Bediü'z-zamān ve Rüstem hemān ṭoġrı Hürmüz Şāh bārigā-(2734)6.hına ḳaṣdeylediler. Hürmüz anı görüp ḥ[v]āceye eyitdi: N'eylemek gerekdür dėdi. Ḥ[v]āce (2735) 7. hemān buyurdı ṭabl-ı āsāyiş urdılar iki leşker ḳondılar. Andan Hürmüz Ḳırṭās Ḫunḫuza (2736) 8. ḳarşu vardı ve alup getürdiler ve geçüp Ḳırṭās oturdı Hürmüz aŋa Arḳāş Şāhı (2737) 9. şordı Ḳırṭās Ḫunḫuz eyitdi: Ėşitdük[81] Arḳāş Ḥamzayı Ḳalamistana alup (2738) 10. gėtmiş Ḥamzanuŋ biŋ ḫānı var idi birisi ḳutulmaya dėdi. Andan Baḫtigān eyitdi: Bir (2739) 11. tedbīr eylemek gerekdür Hāşimden biz intiḳām alavuz[82] dėdi. Ol gėce meydān içinde (2740) 12. bir ḳuyu ḳazdılar daḫı üzerüni örtüp belürsiz eylediler. Ėrte oldı iki leşker meydān (2741) 13. açdılar Ḳırṭās meydāna girdi ve Hāşimi meydāna oḳudı hemān Hāşim aŋa muḳābil oldı ve atı (2742) 14. ürküp gėrüsine gėtdi. Ḳırṭās la'in la'ġ ėdüp Hāşime güldi eyitdi: Ėy 'Arab (2743) 15. ne içün atunı ilerü sürmezsin dėdi. Çün Hāşim anı ėşitdi ḳaḳıyup atı mahmuz-[248 b](2744)1.ladı. At daḫı sıçrayup kendözini ol ḳuyunuŋ öte kenārına buraḳdı. Hemān atuŋ (2745) 2. iki ḳıç ayaḳları ol ḳuyunuŋ içine düşdi. Ḳażā kim kişiye gelür gėrü dönmege çāre (2746) 3. yoḳdur. Andan Hāşimüŋ üzerine ṭoprak ḳoydular Hāşim daḫı ḳalḳanın başı üstine (2747) 4. dutdı. Ḳāsım ve Rüstem ve Bediü'z-zamān Hürüm Divāne çün ol ḥāli gördiler ve kendülerini ol (2748) 5. leşkere urdılar. Hürmüz daḫı leşkerine ḳomaŋ dėdi ve cenke meşġūl oldılar tā ze-(2749)6.vāl vaḳti ėricek Küh-ı Ḳāf eteginden üç yüz sancaḳ ve üç yüz biŋ leşker ile Ġażanfer Kelānī (2750) 7. ėrişdi dėyü Hürmüze ḫaber olundı sevindi hemān Ġażanfer gelüp 'Arab leşkeri ġāyetde (2751) 8. ża'īf oldı ve hem muḥkem cenk ėderler idi Aynī Şāh na'ra urup Ġażanfere muḳābil (2752) 9. oldı. Ġażanferüŋ seksen[83] dört arış ḳadd ü ḳāmeti var idi. İki biŋ yėdi yüz (2753) 10. batman gürzi var idi. Gürzini Aynī Şāha ḥavāle ḳıldı. Gürz Aynī Şāhuŋ atına (2754) 11. ṭoḳundı atınuŋ beli üzüldi atından aşaġa inüp düşdi. Ġażanfer (2755) 12. gelüp geçerken Aynī Şāh etegine yapışup Ġażanferi çeküp atından yıḳdı ikisi daḫı (2756) 13. yaya olup cenk ėtdiler. Nā-gāh Ḥamza ve Hürüm Divāne ve Lendūhā gelüp ėrdiler ve

[81] Metinde *ėşitduḳ* biçiminde yazılmış.
[82] Metinde *alayuz* biçiminde yazılmış. Ancak böyle bir biçim olmadığı için yanlış yazım olmalı.
[83] Metinde *seksān* biçiminde yazılmış.

na'ra-(2757)14.lar urdılar. 'Amır anı ėşitdi hemān 'Aşḳarı Ḥamzaya ḳarşu iletdiler. Ḥamza daḫı 'Aşkarı **(2758) 15.** alup bindi sürdi ve ol hengāmeye geldiler ėrdiler. Mecmū'ı ādemler anı [249 b](2759) **1.** temāşā ėderler idi. Ḥamza ol araya ėrmeden bir na'ra urdı ve 'Aşḳarı sürdi **(2760) 2.** içerü girdi gördi ki Aynī Şāh Ġażanfer birle cenk ėderler. Ḥamza hemān Aynī Şāha eyitdi: **(2761) 3.** Erlik göster görelüm. Ol daḫı Ḥamzayı görüp ġayretlendi ve Ġażanferüŋ kemerinden dutdı **(2762) 4.** ve getürdi yėre urdı ve başını kesdi. Andan gelüp Ḥamzanuŋ elin öpdi ve Hāşimüŋ **(2763) 5.** ḫaberin vėrdi. Çün Ḥamza anı ėşitdi āh ėtdi ve kendözini ol leşkere urdı. Cenk **(2764) 6.** içinde Ḥamza Ḳırṭās Ḫunḫuza ėrdi tīġ ile iki pāre eyledi ve Hürmüz bārigāhına ḳaṣdėtdi. **(2765) 7.** Hürmüz şındı ḳaçdı. Andan Ḥamza ol ḳuyuya geldi ve Hāşimi ḳuyudan çıḳardılar. Hāşim Ḥamzanuŋ **(2766) 8.** elin öpdi andan Ḥamza Hürmüzüŋ bārigāhına geldi māllarını leşkere baḫş ėtdi. Birḳaç **(2767) 9.** gün anda durdılar karār ėtdiler. *Ez-ne cānib biz geldük bu yaŋa Hürmüz on gün gėtdi deryā-yı* **(2768) 10.** muḥiṭ kenārına geldi diledi ki bir geminüŋ içine gire vara başını bir yaŋa alup gide. Nā-gāh deŋiz **(2769) 11.** yüzinden bir nice gemiler belürdi. Üç yüz pāre gemi idi gelüp kenāra çıḳdılar. Bir ādem Hürmüzüŋ **(2770) 12.** ḳatına geldi. Hürmüz<üŋ> aŋa ḫaber ṣordı. Ol ādem eyitdi: Bizüm şāhumuza Gevher Cīre dėrler. **(2771) 13.** Maġrīb diyārından gelür ve bu vilāyetlerde Ḥamza dėrler imiş bir ādem var imiş anuŋ ḳaṣdına **(2772) 14.** gelmişdür. Aḳrānuş ve Dirinüş nām kimesnelerüŋ ḳanlarını Ḥamzadan alsa gerekdür dėdi. **(2773) 15.** Baḥtigān bunı ėşidüp şād oldı ve eyitdi ki Ḥamzanuŋ ölümi bunuŋ elindedür dėyüp [250 a](2774) **1.** Hürmüz Tācidāra biraz teselli vėrdi. Andan durup gelüp Görecin dėdükleri kimseneye ḳarşu **(2775) 2.** vardılar ve 'izzet-i ikrām birle alup getürdiler. Hürmüz Tācidāra buluşdurup görüşdiler ve geçüp **(2776) 3.** oturdı ve ṭa'ām getürdiler yėdiler. Ṭa'āmdan ṣoŋra çoḳ lāflar urdılar ki uş Ḥamzanuŋ **(2777) 4.** başını beher ḥāl ben keserim benüm elümden cān ḳanda ḳurtarur dėdi. *Ez-ne cānib Ḥamza* **(2778) 5.** buyurdı. Leşkere güç ėtdiler ve Hürmüzden yaŋa revāne oldılar 'Amırdan daḫı varup Hürmüzden **(2779) 6.** ve Gevher Cinnden ḫaber getürdiler. Bunda ḳıṣṣa özü nedür? Biz muḫtaṣar ḳılduḳ 'āḳıbet iki leşkere **(2780) 7.** bir bir ḳondılar. Çün ėrte oldı Afrinç adlu bir er meydāna girdi Hāşim ile muḳābil oldı **(2781) 8.** Hāşim anı öldürdi on yėdi gün cenk ėtdiler. Bir gėce Hürüm Divāne ḳaravula bindi. **(2782) 9.** Hürmüz ṭarafından ḳır bineklere bindiler. Ḳaravul biribirine buluşdılar hemān Hürüm Divāne ḥamle eyledi. **(2783) 10.** İki leşker ḫaber-dār oldılar biribirine ḳoyuldılar ḳatı cenk oldı. Çün ėrte oldı **(2784) 11.** iki leşker bindiler ve meydān açıldı. Andan Gevher Cinn meydāna girdi Hāşim aŋa berāber oldı. **(2785) 12.** Hāşim anı öldürdi cān cehenneme ışmarladı. Andan iki leşkeri ve Hürmüz Şāhı ortaya **(2786) 13.** aldılar ḳızmaġa başladılar. Hürmüz Şāh aġlayup ḫᵛāceye eyitdi: Ne buyurursın, nice **(2787) 14.** ėdelüm dėdi. Ḫᵛāce eyitdi: Var Baḥtigāna ṣorġıl ve ṭanışġıl dėdi. Andan ḫᵛāce **(2788) 15.** Hürmüz Şāhı esirgeyüp ṭabl-ı āsāyiş urdılar ve iki leşker ḳondılar. Andan [250 b](2789) **1.** ḫᵛāce Ḥamza ḥażretlerine elçi gönderüp ṣulḥ-ı ṣālāḥiyyet iltimās ėtdi. Ol daḫı **(2790) 2.** ḫᵛāce ḫāṭırı içün Hürmüz Şāh ile barışdı ve Hürmüz Şāh **(2791) 3.** daḫı gelüp Ḥamzanuŋ elini öpdi ve 'aḥd-ü amān ve ḳavl-i **(2792) 4.** peymān ėtdiler. Ḫᵛāce daḫı boynuna aldı ki **(2793) 5.** bir daḫı bunuŋ gibi nā-sezā var imiş vāḳi' ol-(2794)6.maya ve Baḥtigāna daḫı envā'i

liyāḳatlar ėtdiler. **(2795) 7.** Andan Hürmüz Şāh gelüp meydāna gėtdi **(2796) 8.** Ḥamza daḫı leşkerine icāzet vėrdi **(2797) 9.** perākende oldılar. Temmet tamām **(2798) 10.** (...)[84]

[84] Bu satır okunaksız. Buraya kadar toplam 2798 satır.

DİZİN

Abbās < **Ar.** özel ad 2362
abdāl < **Ar.** dünyayla ilgisini kesip Tanrıya bağlanmış olan derviş
a.+lardur 1001
Abdān Musa özel ad 1827
A. M.+yı 1830
A. M.+ dur 1798
Abdi özel ad 1831, 1834
A.+yi 1833, 1834
Abḳās-ı Gürci özel ad 912
Abḳāş özel ad 1196
'acabā < **Ar.** şüphe ve tereddüt bildiren edat, acaba 890
'acāyib < **Ar.** *'acā'ib* çok tuhaf, anlaşılmaz 387, 658
'aceb < **Ar.** acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey 2, 121, 390, 748, 1026, 1669, 1671, 1882, 2473
'a.+dür 436, 501
1659, 2154
'a.+e ḳal- 662
'Acem < **Ar.** İranlılar 2067, 2070, 2087, 2097, 2204, 2234, 2273, 2293, 2296, 2304, 2305, 2524, 2614, 2646, 2671, 2674
acı acı 1166, 1807
acı- acımak
a.-rsın 969
'āc(i)z < **Ar.** güçsüz, zayıf
'ā. ḳal- 392, 396
aç- açmak
a.! 592, 594, 1680
a.-dı 593, 1308, 1321, 1679, 2122, 2392
a.-ġıl 1679
a.-up 94, 132, 167, 763, 864, 926, 1084, 15071, 1681, 2185, 2411, 2597
açıl- açılmak
a.-sun 1034
açuḳ açık 1713
ad isim
a.+ı 18, 19, 126, 436, 1057, 1096, 1097, 1352, 1386, 1537, 1724, 1796, 1797, 1798, 1855, 1945, 1981, 2146, 2257
a.+ım 660, 1144, 1386
a.+ıma 587
a.+ın 63, 64, 429, 600, 785, 1158
a.+ına 24, 432, 621, 1094, 1145, 1153, 1185, 1186, 1206, 1796, 1933, 2011, 2013, 2041, 2041, 2042, 2147, 2288, 2348, 2513
a.+ını 119, 735, 1090, 1136, 1912
a.+ıŋız 2340
a.+ların 504, 733
a.+um 356, 533, 1686, 2086, 2221, 2341, 2495
a.+uma 1949
a.+umuzdur 1744
a+uŋ 525, 1927, 1949
'Ad Şah özel ad 1880
'Ad Şatır Dev özel ad 1395
'adāvet < **Ar.** düşmanlık, yagılık
'a. ėt- 1192
ādem adam, dünyadan yaratılan ilk adam 13, 17, 27, 549, 556, 798, 917, 1142, 1143, 1151, 1153, 1153, 1186, 1416, 1639, 1668, 1674, 1687, 1799, 1830, 1857, 1885, 1967, 2007, 2040, 2063, 2066, 2073, 2077, 2080, 2083, 2085, 2086, 2147, 2172, 2380, 2389, 2390, 2410, 2419, 2507, 2655, 2688, 2720, 2769, 2770, 2771
ā.+dür 557, 584, 605, 808, 896, 917, 1153, 2028
ā.+e 964, 2070
ā.+i 421, 245b-3
ā.+ler 724, 1159, 1354, 1842, 2116, 2191, 2320, 2758
ā.+lere 1363
ā.+leri 1154, 1235
ā.+lersiz 1936, 2507
ā.+sin 293, 352, 569, 585, 587, 1143, 1291, 1368, 1383, 1412, 1540, 1567, 2057, 2403, 2494, 2533, 2599, 2720
ā.+üŋ 1152, 2072, 2078
Ādem-i Şebrev özel ad
Ā. Ş.+dür 526
ādemī < **Ar.** ademoğlu
ā.+ dür 140
ā.+ ler 1265
'ādet < **Ar.** huy, tabīat, alışkanlık
'ā.+i 2446
'Adfān özel ad 1880
adlu adlı, isimli 1297, 2382, 2396, 2780
'adüvv < **Ar.** düşman, hasım
'a.+lerden 1102
āferīn < **Far.** beğenme, alkış, yaşa, varol, bravo 380, 380, 427, 485, 605, 681, 806, 932, 1238, 1608, 1680, 1989, 2384, 2515, 2592
ā.+ler 911, 1190, 2262, 2644
āfet < **Ar.** belā, büyük felāket 1723, 1731
'Afiriyet özel ad
'A.+i 474
'Afrīn özel ad 1134
'A.+üŋ 1133
Afrinç özel ad 2780
ağaç 1. sopa, değnek 651, 1723, 2240
a.+lar 752
2. ağaç 734, 1142, 2701
a.+uŋ 2021, 2326, 2701
a.+larını 1965
ağır 1. çok, kalabalık 1211, 1754,

2. ağır, ağırlık 1604, 2076
aġ(ı)z ağız
a.+ın aç- 1926, 2597
a.+ına 1466
a.+ına ḳoy- 2611
a.+ından 740, 1444, 1500, 1959, 1964
a.+ıyla 378, 770
aġla- ağlamak
a.-dı 2000, 2030, 2678
a.-ma! 2020, 2281
a.-maġa başla- 881, 2017, 2019, 2281,
a.-maġa ḳoma- 2001, 2281
a.-mayayım 881
a.-ram 2202
a.-rsın 2018, 2170
a.-yu git- 2170
a.-yup 2175, 2786
aġlaş- ağlaşmak
a.-dılar 1844
a.-maġa başla- 2337
Aġraş Dev özel ad 802
aġrāz < **Ar.** garezler, maksatlar 1633, 2007
Aġrız-ı Dev özel ad 198
aġu zehir 2647, 2648
a. ḳat- 1465
aġyār < **Ar.** yabancılar 1816
a.+dan 1816
āh < **Far.** ah, feryat
ā. ėt- 873, 2763, 2704, 2567
ā. eyit- 2536
ā. eyle- 2141
'ahd < **Ar.** söz verme 899, 2791
Aḥmerceh-i Sürhī özel ad 186, 193, 987
Aḥmer-i Cinni özel ad 576
āḫī < **Ar.** kardeş, bir kimsenin sevdiği, yakını 469, 471, 488, 1239, 1851
āḫir < **Ar.** en son, nihayet, sonunda, son olarak 17, 173, 215, 381, 390, 560, 791, 880, 936, 1199, 1205, 1207, 1267, 1456, 1458, 1459, 1768, 1781, 186, 2083, 2111, 2306, 2383, 2390, 2423
aḫşām < **Far.** *aḫşām* akşam 597
a. ol- 838, 956, 1033, 2071, 2611, 2623, 2643, 2656, 2681, 2732
a.+a degin 1288, 1678
aḫşām < **Far.** akşam 787, 787, 1250, 1832, 1835, 1942, 2036, 2077, 2082, 2260, 2261, 2324, 2350, 2422, 2436, 2552
a.+a degin 1020
aḥvāl < **Ar.** *aḥvāl* durum, durumlar
a.+i 54, 106, 468, 667, 847, 911, 1317, 1400, 1780, 1980, 1983
a.+in 1279, 2601
a.+ine 2408
a.+ini 245, 262, 480, 794, 1994
a.+leri 2425
a.+lerini 1905, 2440
aḳ beyaz 2217
aḳ- akmak
a.-ar 536
aḳarsu akarsu 2320
aḳça para 429, 1337
a. kesdür- 432, 433
a. vėr- 1342, 1343, 1344
a.+nuŋ 429
'aḳd < **Ar.** nikah 1865
aḳdar- 1. yere yıkmak, alt etmek, yenmek, devirmek
a.-dı 773
2. altını üstüne getirmek
a.-dılar 1862
'āḳıbet < **Ar.** nihayet, son 1201, 1947, 2088, 2336, 2399, 2409, 2471, 2631, 2779
'ak(ı)l < **Ar.** akıl, us
'a.+ı başına gel- 342, 814, 832, 919, 2729
'a.+ı başından git- 919, 1338,
'a.+ı gel- 836
'a.+ı get- 1309
'a.+ı git- 341, 774, 814, 1523, 2027, 2237
'a.+ın getür- 2160
'a.+ını al- 2223
'a.+ını başına devşür- 781
'a.+ını gider- 858
'a.+ını başına getür- 892, 1698, 1817, 2029
'a.+ını getür- 1320, 2224
'a.+ları 1970
'a.+ların 58
aḳrabā < **Ar.** aralarında soy yakınlığı olanlar
a.+ları 1783
a.+larıdur 1670
akrabalıḳ akrabalık
a.+ı 1762
al- almak; evlenmek
a.! 591, 697, 703, 1599, 1704, 1826
a.-a 850, 1344, 1954, 2549
a.-am 553, 624
a.-avuz 1841, 2276, 2739
a.-ayım 1391
a.-a getür- 1753, 2014
a.-dı 104, 156, 225, 232, 372, 374, 378, 472, 492, 567, 858, 942, 1099, 1184, 1318, 1436, 1449, 1464, 1467, 1499, 1528, 1588, 1590, 1649, 1683, 1699, 1750, 1815, 1867, 1906, 1923, 1931, 2139, 2223, 2421, 2476, 2514, 2642, 2792
a.-dılar 42, 75, 707, 782, 1173, 1280, 1397, 1496, 1651, 2786

a.-dum 67
a.-ıḳo- 1751
a.-ıvér- 33, 1212, 554
a.-ımadı 2670
a.-ımadılar 2453
a.-madı 1588, 2335
a.-maduŋ 1589
a.-maġa başla- 1107
a.-maḳ 1519
a.-mış 693
a.-mış idi 1774
a.-mışlar 694
a.-sa gerekdür 2772
a.-u git- 1633
a.-uŋ! 38, 10, 1359
a.-up 12, 29, 51, 52, 52, 93, 115, 132, 148, 244, 261, 292, 299, 345, 363, 412, 412, 417, 450, 479, 489, 538, 549, 572, 610, 613, 642, 649, 673, 707, 749, 793, 851, 852, 999, 736, 748, 1060, 1072, 1073, 1073, 1084, 1088, 1106, 1137, 1147, 1149, 1187, 1203, 1211, 1216, 1326, 1327, 1332, 1337, 1349, 1397, 1457, 1471, 1498, 1515, 1577, 1584, 1584, 1591, 1600, 1603, 1606, 1606, 1637, 1766, 1784, 1793, 1795, 1795, 1809, 1812, 1827, 1828, 1833, 1840, 1842, 1935, 1955, 1956, 1961, 1968, 1978, 2008, 2060, 2072, 2118, 2157, 2176, 2229, 2313, 2334, 2338, 2345, 2351, 2352, 2362, 2404, 2471, 2492, 2501, 2542, 2563, 2579, 2531, 2547, 2574, 2695, 2723, 2727, 2736, 2737, 2758, 2768, 2775
a.-up bar- 2405
a.-up çek- 1072, 1073, 1073, 2492
a.-up gel- 1961
a.-up git- 673, 1397, 1833, 1956, 2229, 2737
a.-up götür- 2008
a.-up oku- 2118
a.-ur 599
a.-ursaŋ 1435
a.-uruz 2541
ʿalāmet < **Ar.** işaret, iz, nişan
ʿa.+i 440, 446
ʿa.+lerini 1721
ālāt < **Ar.** aletler 1513, 1517
aldur- aldırmak
a.-dı 852
ʿālem < **Ar.** dünya, cihan 307, 504, 517, 553, 612, 679, 688, 894, 898, 1711, 1743, 1816, 2038, 2346, 2395, 2569
ʿā.+de 251, 2085, 2189, 2226
ʿā.+e 28, 34, 2079, 2125, 2226, 2594
ʿā.+i 34, 242, 1424
ʿā.+in 190
ʿā.+lere 135
ʿā.+sin 139
ʿā.+üŋ 300, 733
ʿAleke'l-ḫāt özel ad
ʿA.+dur 1798
ʿalem < **Ar.** nişan, alāmet 1658
ʿale't-taʿcil < **Ar.** acele 134
ʿaleyhi's-selām < **Ar.** "Ona selam olsun!" manasında peygamberin adı anılırken kullanılan bir söz 441, 450
ʿa.+a 444, 449
ʿa.+ı 444, 447
ʿa.+uŋ 440, 448, 453, 732
ʿaleyke < **Ar.** senin üzerine
ʿa. al- 1923, 2139, 2642, 2672
ʿAli < **Ar.** Ebū Tālib'in oğlu ve peygamberimizin damadı ve amcazādesi, dördüncü halife 967
ʿālī < **Ar.** büyük, yüce 680, 880, 882, 1943
Allāh < **Ar.** Allah, Tanrı, 201, 254, 454
A.+a 1392
A.+dan 320
A.+ü ekber 754
alt alt
a.+ına 960, 1635, 2021, 2165
a.+ında 858, 892, 1019, 1117, 1259, 1269, 1462
a.+uŋda 1777
a.+uŋdaki 2672
a.+ından 1282, 1463, 2527
a.ını 891
altı altı 107, 335, 1186, 1352, 1395, 1399, 1437, 1535, 1883, 2200, 2313, 2358, 2570
a.+sın 328
altışar altışar 2211
altmış altmış 1179, 1255, 1638, 1668, 1943
altun altın 315, 319, 429, 433, 449, 546, 649, 856, 2014, 2313, 2487, 2648
a.+a 639, 961
a.+dan 312, 320, 329, 330, 648, 2200, 2201
altun-gāh < Türk+**Far.** altının bulunduğu yer
a.+larına 319
alun- alınmak
a.-ursız 1963
amān < **Ar.** eminlik, korkusuzluk; bağış, bağışlama
a. dile- 115, 235, 1182, 1456, 1692, 1938
a. ét- 2791
a. ol- 905
a. iste- 1132
a. vér- 238, 663, 669, 844, 1182, 1457, 1938, 2128, 2177
ʿamel < **Ar.** iş, niyet
ʿa. ét- 1300

ʿAmır özel ad 49, 51, 53, 119, 120, 255, 255, 257, 258, 259, 296, 338, 340, 347, 348, 351, 352, 356, 357, 358, 363, 363, 365, 366, 366, 367, 367, 369, 370, 372, 13374, 375, 376, 381, 385, 388, 390, 391, 392, 392, 393, 394, 395, 397, 399, 402, 403, 404, 407, 409, 410, 467, 469, 471, 478, 480, 484, 487, 488, 493, 494, 494, 495, 497, 497, 499, 501, 503, 512, 513, 515, 537, 538, 540, 643, 647, 648, 650, 652, 654, 658, 659, 661, 670, 672, 674, 676, 678, 679, 682, 758, 761, 785, 792, 793, 824, 828, 835, 839, 840, 841, 844, 845, 846, 851, 857, 861, 865, 875, 879, 880, 882, 902, 907, 910, 939, 1002, 1003, 1028, 1046, 1051, 1062, 1063, 1065, 1067, 1069, 1227, 1230, 1232, 1237, 1238, 1241, 1276, 1296, 1315, 1319, 1321, 1323, 1325, 1329, 1330, 1334, 1336, 1339, 1340, 1343, 1352, 1399, 1400, 1401, 1405, 1432, 1433, 1452, 1454, 1456, 1457, 1463, 1466, 1469, 1582, 1598, 1619, 1659, 1665, 1706, 1732, 1734, 1736, 1781, 1782, 1826, 1828, 1846, 1848, 1850, 1851, 1894, 1895, 1897, 1898, 1903, 1905, 1906, 1909, 1923, 1926, 1930, 1982, 2015, 2017, 2018, 2020, 2021, 2025, 2026, 2028, 2030, 2034, 2094, 2097, 2136, 2140, 2141, 2143, 2145, 2148, 2150, 2152, 2154, 2155, 2156, 2159, 2162, 2163, 2164, 2165, 2184, 2190, 2191, 2199, 2205, 2229, 2232, 2236, 2238, 2256, 2277, 2281, 2287, 2292, 2301, 2305, 2308, 2309, 2311, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2536, 2558, 2560, 2561, 2562, 2596, 2599, 2603, 2605, 2606, 2607, 2635, 2640, 2641, 2661, 2662, 2664, 2672, 2683, 2757

ʿA.+a 255, 341, 347, 371, 372, 380, 398, 399, 405, 486, 498, 502, 503, 675, 681, 846, 855, 874, 901, 910, 911, 936, 1002, 1231, 1239, 1317, 1319, 1330, 1331, 1567, 1782, 1852, 2018, 2020, 2139, 2158, 2240, 2276, 2281, 2552, 2554, 2559, 2598

ʿA.+am 503

ʿA.+dan 408, 2140, 2778

ʿA.+dur 356, 873, 887, 896

ʿA.+ı 40, 49, 64, 339, 340, 342, 346, 350, 351, 358, 362, 382, 398, 406, 469, 494, 651, 657, 658, 671, 788, 837, 837, 856, 897, 900, 967, 968, 977, 979, 1002, 1015, 1027, 1230, 1234, 1305, 1345, 1345, 1346, 1347, 1348, 1349, 1396, 1467, 1467, 1468, 1469, 1470, 1471, 1485, 1515, 1567, 1568, 1570, 1573, 1574, 1575, 1576, 1581, 1583, 1597, 1599, 1616, 1618, 1621, 1651, 1661, 1662, 1699, 1700, 1701, 1702, 1703, 1704, 1705, 1709, 1721, 1724, 1731, 1787, 1823, 1842, 1843, 1844, 1845, 1851, 1892, 1895, 1897, 1906, 1910, 1913, 1914, 1922, 1922, 1924, 1925, 1925, 1926, 1972, 1978, 1981, 1982, 2014, 2016, 2016, 2019, 2024, 2093, 2136, 2154, 2189, 2193, 2198, 2233, 2241, 2286, 2295, 2296, 2304, 2317, 2543, 2551, 2553, 2555, 2559, 2564, 2565, 2567, 2597, 2635, 2650, 2669

ʿA.+uŋ 341, 344, 355, 365, 406, 831, 847, 867, 877, 881, 1341, 1343, 1344, 1345, 1346, 1497, 1828, 1845, 1929, 2012, 2015, 2095, 2184, 2535

ʿA.+sın 653, 2599

ʿAmır bin Süleyman özel ad 1436, 1452, 1452, 1454, 1462, 1465, 1468, 1470, 1471, 1527,

ʿA. b. S.+a 1469,

ʿA. b. S.+ı 1529

ʿAmır Meʿādi Kereb özel ad 758

ʿAmilaḳ özel ad 915

ammā < **Ar.** fakat, ama, lakin, ancak 159, 212, 236, 248, 256, 290, 335, 363, 400, 404, 408, 431, 441, 501, 512, 535, 745, 749, 788, 817, 843, 860, 869, 887, 981, 983, 993, 1052, 1116, 1134, 1139, 1346, 1480, 1532, 1571, 1575, 1588, 1638, 1646, 1683, 1688, 1754, 1795, 1998, 2050, 2140, 2151, 2370, 2429, 2560

ʿAmmi Resūl Ḥażretleri özel ad

ʿA. R. H.+nüŋ 1055

ʿAmr-ı Maʿdī Kereb özel ad 965, 1989

ʿAmr-ı Ümmiye 2012, 2525, 2555

ʿamū < **Ar.** amca

ʿa.+sı 18, 1034

ʿa.+sıvuz 713

aŋ- anmak

a.-arum 2621(?)

a.-dılar 228b-7

ana anne

a.+ları 43

a.+m 1386, 2369, 2468

a.+sı 705, 1140, 1142, 1149, 2119

a.+sına 1791, 2370

a.+sından 1139, 2469

aŋa ona 17, 27, 28, 60, 99, 129, 156, 160, 217, 221, 250, 251, 263, 274, 276, 290, 321, 514, 517, 544, 557, 587, 671, 674, 730, 771, 848, 855, 872, 924, 1100, 1143, 1205, 1233, 1244, 1266, 1328, 1353, 1358, 1362, 1364, 1406, 1407, 1433, 1437, 1445, 1454, 1457, 1491, 1496, 1510, 1540, 1564, 1597, 1631, 1634, 1660, 1662, 1677, 1685, 1773, 1790, 1800, 1865, 1885, 1885, 1886, 1923, 1930, 1988, 2007, 2025, 2042, 2063, 2073, 2074, 2084, 2191, 2241, 2257, 2263, 2305, 2327,

2334, 2338, 2351, 2418, 2455, 2458, 2604, 2622, 2630, 2679, 2691, 2713, 2736, 2741, 2770, 2784
ancaḳ anca, bu kadar 254, 580
ançılayın onun gibi, o kadar 305
and < **Ar.** yemin, söz vermek
a. vér- 340, 562
a.+ı 562
anda orada 113, 114, 120, 121, 213, 218, 246, 247, 253, 266, 309, 313, 316, 326, 327, 331, 334, 340, 432, 486, 488, 555, 559, 566, 567, 610, 632, 662, 1029, 1030, 1035, 1089, 1102, 1135, 1137, 1148, 1185, 1290, 1311, 1331, 1341, 1342, 1616, 1618, 1651, 1701, 1823, 1840, 1898, 1905, 1908, 1948, 1974, 1981, 1992, 2013, 2015, 2035, 2047, 2122, 2124, 2131, 2137, 2143, 2156, 2161, 2288, 2230, 2472, 2505, 2520, 2523, 2657, 2666, 2696, 2767
andan ondan 6, 12, 29, 34, 56, 57, 58, 72, 83, 86, 89, 100, 102, 103, 120, 121, 157, 159, 182, 183, 189, 191, 201, 221, 222, 223, 249, 254, 258, 261, 262, 276, 279, 286, 288, 296, 301, 302, 306, 307, 309, 313, 317, 320, 321, 324, 325, 342, 351, 355, 367, 369, 375, 376, 377, 381, 388, 390, 391, 396, 399, 401, 404, 408, 410, 418, 427, 428, 430, 432, 433, 435, 436, 438, 439, 445, 450, 458, 462, 464, 473, 474, 483, 484, 488, 490, 505, 529, 540, 545, 548, 555, 562, 563, 565, 570, 572, 573, 574, 575, 583, 585, 591, 598, 601, 606, 609, 611, 626, 636, 639, 641, 643, 671, 695, 699, 725, 728, 729, 734, 735, 739, 751, 765, 766, 767, 769, 770, 772, 791, 793, 796, 808, 816, 826, 828, 834, 836, 842, 844, 869, 887, 897, 900, 901, 909, 913, 928, 934, 937, 947, 961, 965, 969, 975, 977, 990, 995, 996, 1002, 1012, 1014, 1024, 1026, 1027, 1035, 1040, 1043, 1043, 1045, 1051, 1053, 1054, 1062, 1065, 1068, 1073, 1074, 1079, 1080, 1092, 1103, 1134, 1136, 1146, 1150, 1155, 1156, 1156, 1161, 1175, 1183, 1189, 1191, 1197, 1202, 1203, 1209, 1210, 1225, 1236, 1238, 1238, 1243, 1248, 1259, 1260, 1274, 1289, 1291, 1294, 1295, 1300, 1301, 1303, 1312, 1313, 1317, 1321, 1322, 1323, 1325, 1326, 1327, 1330, 1363, 1381, 1391, 1394, 1403, 1413, 1421, 1465, 1470, 1484, 1484, 1486, 1502, 1506, 1512, 1516, 1520, 1534, 1544, 1548, 1550, 1561, 1564, 1573, 1574, 1576, 1578, 1579, 1583, 1585, 1586, 1597, 1600, 1602, 1620, 1634, 1635, 1636, 1636, 1637, 1639, 1652, 1654, 1673, 1674, 1678, 1687, 1689, 1693, 1697, 1698, 1700, 1707, 1709, 1729, 1729, 1730, 1738, 1751, 1753, 1759, 1760, 1761, 1765, 1770, 1771, 1780, 1782, 1785, 1786, 1791, 1792, 1800, 1804, 1804, 1807, 1815, 1820, 1822, 1831, 1833, 1834, 1836, 1842, 1844, 1850, 1852, 1856, 1858, 1859, 1861, 1869, 1870, 1872, 1873, 1881, 1890, 1890, 1891, 1895, 1899, 1901, 1901, 1903, 1904, 1910, 1912, 1913, 1916, 1926, 1929, 1932, 1938, 1948, 1949, 1951, 1971, 1977, 1983, 1984, 1984, 1985, 1987, 1996, 2004, 2005, 2008, 2011, 2012, 2014, 2019, 2025, 2026, 2026, 2029, 2042, 2051, 2071, 2077, 2082, 2084, 2088, 2097, 2105, 2106, 2109, 2112, 2113, 2122, 2122, 2123, 2126, 2126, 2128, 2129, 2130, 2132, 2132, 2143, 2145, 2146, 2148, 2150, 2152, 2153, 2167, 2167, 2169, 2172, 2175, 2179, 2182, 2194, 2198, 2199, 2201, 2206, 2223, 2224, 2224, 2232, 2233, 2238, 2239, 2257, 2260, 2272, 2279, 2286, 2287, 2288, 2290, 2297, 2298, 2299, 2335, 2337, 2338, 2339, 2340, 2344, 2345, 2356, 2363, 2368, 2372, 2388, 2392, 2395, 2402, 2407, 2407, 2412, 2415, 2420, 2425, 2426, 2427, 2430, 2438, 2439, 2439, 2444, 2445, 2448, 2451, 2458, 2460, 2461, 2463, 2470, 2475, 2476, 2488, 2489, 2494, 2499, 2522, 2522, 2527, 2528, 2529, 2535, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2551, 2552, 2559, 2560, 2561, 2562, 2567, 2570, 2578, 2583, 2584, 2594, 2595, 2600, 2604, 2614, 2615, 2617, 2618, 2619, 2620, 2628, 2642, 2646, 2647, 2654, 2660, 2665, 2668, 2671, 2680, 2689, 2695, 2699, 2714, 2715, 2721, 2726, 2727, 2729, 2730, 2730, 2735, 2738, 2746, 2762, 2765, 2766, 2774, 2784, 2785, 2787, 2788, 2795
anı onu 36, 40, 93, 145, 182, 183, 184, 186, 223, 225, 265, 272, 273, 292, 298, 312, 315, 354, 442, 453, 478, 498, 527, 545, 621, 694, 754, 766, 768, 769, 771, 778, 782, 783, 801, 806, 813, 814, 816, 821, 822, 843, 879, 893, 912, 916, 920, 932, 941, 966, 974, 975, 991, 994, 1003, 1016, 1016, 1025, 1049, 1049, 1052, 1066, 1088, 1088, 1089, 1115, 1116, 1119, 1120, 1121, 1122, 1133, 1140, 1147, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1173, 1181, 1190, 1199, 1207, 1231, 1235, 1237, 1238, 1246, 1252, 1255, 1256, 1261, 1264, 1264, 1285, 1301, 1309, 1311, 1314, 1318, 1323, 1330, 1388, 1405, 1407, 1411, 1422, 1438, 1441, 1448, 1456, 1484, 1484, 1492, 1495, 1498, 1501, 1511, 1516, 1523, 1542, 1549, 1573, 1594, 1608, 1619, 1650, 1668, 1681, 1706, 1733, 1820, 1824,

1826, 1831, 1855, 1860, 1917, 2007, 2070, 2073, 2083, 2130, 2141, 2148, 2152, 2166, 2189, 2206, 2211, 2214, 2221, 2227, 2237, 2237, 2342, 2383, 2384, 2401, 2404, 2413, 2421, 2431, 2443, 2443, 2447, 2481, 2486, 2491, 2494, 2497, 2498, 2501, 2516, 2516, 2517, 2519, 2533, 2540, 2563, 2579, 2583, 2584, 2596, 2608, 2611, 2614, 2623, 2648, 2659, 2673, 2674, 2681, 2682, 2687, 2704, 2709, 2721, 2727, 2734, 2743, 2757, 2758, 2763, 2781, 2785

'Anḳarıb özel ad 474

'Anḳāz özel ad 1057

'A.+a 183

'A.+ı 108, 177, 1283

'Anḳāz Dev özel ad 1053, 1056

'A. D.+i 1057

aŋla- anlamak

a.-dum 570

anlar onlar 33, 58, 66, 126, 127, 160, 181, 266, 408, 412, 491, 504, 505, 600, 622, 737, 787, 890, 930, 989, 1020, 1029, 1472, 1670, 1672, 1695, 1845, 1847, 2038, 2048, 2307, 2463, 2535, 2624, 2678

a.+a 60, 181, 472, 1478, 1672, 2051, 2175, 2308, 2470, 2626

anlarcılayın onlar gibi 592

a.+dan 655, 1427, 1658, 1696, 2174

a.+dandur 2175

a.+ı 51, 69, 77, 107, 114, 261, 471, 483, 505, 506, 784, 830, 938, 1203, 1332, 1431, 1485, 1624, 1691, 1692, 2150, 2460, 2509, 2639

a.+uŋ 57, 60, 317, 504, 507, 620, 746, 747, 812, 1037, 1417, 1456, 1614, 1975, 2173, 2459, 2633, 2718

aŋsuzuŋ birdenbire 1543

Antaḳıya Antakya 1137, 1145, 1145, 1210

'Anuc özel ad

'A.+ı 572

anuŋ onun 18, 25, 282, 301, 303, 304, 337, 346, 349, 350, 359, 410, 415, 430, 442, 645, 646, 674, 771, 783, 838, 856, 858, 868, 885, 902, 904, 931, 937, 950, 955, 992, 1028, 1183, 1212, 1233, 1256, 1271, 1300, 1302, 1305, 1340, 1356, 1357, 1373, 1405, 1422, 1431, 1432, 1474, 1505, 1528, 1528, 1560, 1588, 1594, 1600, 1610, 1618, 1621, 1646, 1648, 1666, 1670, 1711, 1716, 1740, 1754, 1848, 1912, 1938, 2010, 2012, 2058, 2100, 2101, 2113, 2192, 2288, 2349, 2376, 2483, 2489, 2492, 2520, 2577, 2592, 2596, 2618, 2646, 2660, 2729, 2771

a.+dur 1154

a.+la 215, 400, 1089, 1352, 2478

ār < **Ar.** utanma

ā. ol- 1676

ara 1. vakit, sıra, esna

a.+da 1649, 1862, 2134, 2503, 2710

a.+sında 1539, 1542

2. yer, mevki, mahal, mekân

a.+dan 1207, 1866, 2517

a.+ya 1172, 1336, 1372, 1466, 2321, 2330, 2332, 2401, 2759

3. iç, ara

a.+larına 707, 1261, 1250

a.+larında 650, 743, 746, 1841

a.+larından 1381, 2318

a.+muzdan 2324

a.+sında 497, 849, 1426, 1614, 1924, 2304

ara- aramak 1748

a.-dı 1749, 2235

a.-maġa 788, 1824, 2234, 2306

a.-yayım 891

a.-yugeldüm idi 827, 828

a.-yugitdiler 2704

a.-yup 891

'Arab < Arap 618, 731, 738, 741, 744, 745, 755, 761, 1039, 1113, 1271, 1533, 1551, 1791, 1792, 1804, 1877, 1990, 1992, 2011, 2016, 2070, 2106, 2107, 2166, 2201, 2206, 2208, 2244, 2246, 2248, 2265, 2266, 2273, 2275, 2289, 2292, 2293, 2298, 2524, 2614, 2646, 2671, 2674, 2680, 2683, 2693, 2704, 2719, 2742, 2750

A.+ı 2670

A.+lar 765, 1484, 1594, 1658, 2087, 2273

A.+lara 1054

A.+lardan 764, 1119, 1485, 2526

A.+laruŋ 753, 1532

A.+uŋ 884

arala- aralamak

a.-dı 1504

ārām-gāh < **Far.** dinlenme yeri

a.+larına 1198

a.+a 1199

ārāste < **Far.** bezenmiş, süslenmiş 810, 878, 1802

ā.+ler 1149

ard arka

a.+ın 699

a.+ına bak- 229, 818, 1374

a.+ına düş- 1942

a.+ına geç- 945,

a.+ına gir- 2052

a.+ına var- 851, 1378, 1886

a.+uŋa 818

a.+ınca 249, 301, 766, 768, 772, 783, 1341

a.+ınca gel- 1374, 1895
a.+ınca git- 257, 1907, 1908
a.+ınca gönder- 1305, 1894, 2136
a.+ınca ol- 134, 266, 1954
a.+ından 228
a.+ından ér- 771, 1827, 2017, 2478
arış arşın 383, 719, 1881, 2068, 2149, 2150, 2211, 2291, 2513, 2752
arḳa sırt, arka
a.+sına urdı 1529
a.+sında 371, 846
a.+sından 84, 926, 1318
Arḳāş özel ad 2117, 2118, 2125, 2130, 2147, 2160, 2182, 2183, 2184, 2185, 2189, 2190, 2192, 2211, 2243, 2245, 2257, 2260, 2262, 2298, 2300, 2317, 2342, 2353, 2427, 2431, 2441, 2442, 2448, 2508, 2528, 2575, 2583, 2592, 2593, 2628, 2653, 2659, 2678, 2686, 2689, 2689, 2690, 2691, 2692, 2696, 2703, 2707, 2709, 2709, 2713, 2718, 2737, 2712
A.+a 2194, 2209, 2255, 2255, 2272, 2442, 2505
A.+dan 2116, 2263, 2386, 2723
A.+uŋ 2127, 2163, 2164, 2263, 2310, 2687, 2717
Arḳāş Dev 2051, 2119, 2128, 2129, 2132
A. D.+den 2115, 2124
Arḳāş Hunḫuz 2195, 2196, 2208
A. H.+ uŋ 2202
Arḳāş Şāh 2168, 2204, 2345, 2568
A. Ş.+a 2427
A. Ş.+ı 2736, 2149, 2155
A. Ş.+sın 2186
A. Ş.+uŋ 2126, 2151, 2156, 2160, 2290
arlan- utanmak
a.-uram 2214
armaġan < **Far.** hediye 1664, 2073, 2074, 2312, 2475
a. gönder- 544
a.+larını 543
arslan arslan 1058, 1234, 1235
a.+a 2401
Arşivend özel ad 1599
A.+i 2295
arşun yaklaşık 68 cm.'ye eşit olan uzunluk ölçüsü 90
a. idi 77
a. ol- 91
artuḳ 1. bundan sonra, başka 220
2. daha çok, daha fazla
a.+dur 2130, 2628
arzu < **Far.** istek, heves
a.+m 123
a.+sı geç- 539
aṣl < **Ar.** soy, nesep; asıl, kök, temel 15
a.+ıdur 282
a.+ındanam 711, 712
a.+ını 1127
a.+ısın 712
a.+um 49, 1384
a.+umı 1128
a.+uŋ 1385
aṣā < **Ar.** *a'ṣā* değnekler, sopalar 735, 2022
a. ḳo- 1350
āsāyiş < **Far.** güvenlik; rahat, huzur
a. ur- 2294, 2735, 2787
a. urul- 1551, 1999
asıl- asılmak
asılı asılı 1397
'āṣī < **Ar.** çok isyancı
'ā. ol- 422, 588, 1232, 1233, 2463
aṣīl < **Ar.** sağlam 1801
'asker < **Ar.** er 111, 146, 150, 151, 202, 204, 213, 1029
'a. gönder- 111
'a.+i 110, 192
'a.+in 142
'a.+inden 174
'a.+ine 109
'a.+lerin 339
'a.+üŋ 258, 734
aşaġa aşağı 226, 379, 803, 805, 927, 1749, 2138, 2248, 2442, 2754
aşaḳ alçak, aşağı
a.+adan 985
'āşıḳ < **Ar.** aşık
'ā. ol- 447, 555, 1595, 2596
'ā.+ı 1803
'ā. idüm 1049
Aşḳar özel ad 698, 701, 987, 1377, 2229, 2698, 2699, 2700, 2703
A.+a 698, 705, 946, 2640
A.+dan 927
A.+ı 696, 701, 920, 1498, 2169, 2229, 2697, 2757, 2757, 2759
at binek hayvanı, at 700, 828, 1020, 1117, 1130, 1259, 1367, 1620, 2258, 2264, 2271, 2513, 2516, 2744
a. çek- 641
a. dep- 2669
a. sal- 2612, 2708
a.+a bin- 642, 762, 1189, 1353
a.+a bindür- 1502, 2726
a.+a süvār ol- 1195, 1287, 1420, 1764, 1766
a.+dan 2255
a.+ı 947, 957, 960, 1019, 1130, 1269, 1376, 1450, 1493, 2095, 2253, 2671, 2741, 2743
a.+ın 804, 1117, 1120, 1226

a.+ına 482, 567, 706, 1221, 1226, 1378, 1488, 1513, 1517, 1566, 1650, 1720, 2258, 2727, 2753
a.+ından 226, 447, 572, 770, 1181, 1376, 1379, 1383, 1526, 1947, 2219, 2256, 2383, 2517, 2608, 2613, 2623, 2662, 2670, 2671, 2754, 2755
a.+ını 1259, 1375, 1492, 2101
a.+ınuŋ 476, 2247, 2258, 2263, 2754
a.+lara 1538
a.+lardan 747
a.+ları 2686
a.+larına 1439, 1933, 2106, 2215
a.+larından 2520, 2632
a.+larını 527, 817
a.+larunı 1486
a.+um 2518
a.+unı 2717
a.+uŋ 705, 957, 961, 1260, 1381, 1446, 2744
a.+uŋı 2697, 2743
at- atmak
a.-dı 702, 770, 820, 932, 1077, 1080, 1081, 1125, 2263, 2383, 2442, 2698
a.-dılar 602, 1246, 1259, 1494, 1768
a.-maḳ 62, 1980
a.-mış 1016
a.-up 926, 1491, 2254, 2699
ata baba 1404, 2649
a.+larumuzı 721
a.+m 152, 883, 1212, 1240, 2468, 2600
a.+mdur 564
a.+sı 705, 1204, 1430, 1537
a.+sıdur 1301, 1546
a.+sına 1791, 2473
a.+sınuŋ 621, 1439, 1527
'aṭā < **Ar.** bağışlama, bahşiş
'a. ėt- 541
atalıḳ babalık
a.+a 2600
atlan- atlanmak, ata binmek
a.-dılar 205
a.-up 180, 555
atlu atlı 180, 1726, 2378
a.+yam 1370
'Aṭfān özel ad 1899, 2105
'A.+ı 1897, 2109
aṭlas < **Ar.** üstü ipek, altı pamuk kumaş 241, 693
Atşān özel ad 1899, 2036, 2097, 2105
A.+a 1996, 1997, 2108
A.+dan 2037
A.+ı 1897
A.+uŋ 1900
āvāz < **Far.** ses, sedā 582
ā. çek- 1709
ā. er- 2142
ā.+ı gel- 1367
ā.+ların 2693
'avāż < **Ar.** bedeller, karşılıklar
'a.+ı 904
āvāze < **Far.** yüksek ses
ā.+si 2524
ā.+leri 757
ā.+ler peyda ol- 1045
'avrat < **Ar.** *'avrāt* kadın 38, 39, 40, 1660
'a.+dur 125
'a.+ın 297
'a.+ını 2352
'a.+lar 1810
ay yılın on iki bölümünden herbiri 253, 1908, 1920, 1921, 1921
a.+da 399
a.+dan 1919
a.+dur 1093
a.+ı 35, 118
a.+lıḳ 395
a.+uŋ 2056
ay- söylemek, demek, anlatmak
a.-dı 558, 1032, 1651, 2274
aya avuç
a.+sın dut- 2703
a.+sını dut- 2702
ayaḳ ayak 14, 841, 1461, 1587, 1629, 1638, 1638, 1639, 1713, 1812, 1814, 1872, 2138, 2191, 2600
a.+ı 378, 833, 960, 1460, 1460, 2442, 2700
a.+ın 927, 1152, 1315
a.+ına 87, 461, 1133, 2178
a.+ından 1349
a.+ları 961, 2258, 2745
a.+larına 1820
a.+um 1293
a.+uma 2658
'ayān < **Ar.** belli, açık, meydanda
'a. et- 20, 327, 662, 1328
āyet < **Ar.** Kur'an'ın (İncil) herhangi bir cümlesi 1844, 2589
ā.+lerinden 1844
ayır- 1. kaldırmak
a.-a idüŋ 1302
2. ayırmak
a.-amadılar 1013
a.-dı 566, 1520
a.-up 1253
āyine < **Far.** ayna
ā.+sindedür 224
ā.+yi 222, 224, 1325

ʿayn-allāh < Ar. 2672
ʿAyn-ı İnḥiyāt özel ad 1802, 1810
ʿA. İ.+uŋ 1803
Aynī özel ad 2268, 2269, 2269, 2270, 2270, 2452, 2630, 2631, 2631, 2716, 2720, 2721, 2725, 2726, 2729, 2751, 2753, 2753, 2755, 2760, 2760
ʿAynü'l Ḥayāt özel ad 1831, 1870, 1909
ʿA. Ḥ.+ı 1832, 1833, 1857, 1865
ayrıl- ayrılmak
a.-dılar 2261, 2685
a.-madılar 2261
ayru ayrı
a. düş- 2216
ayrul-/ayrıl- ayrılmak
a.-dı 1377
a.-ış 1112
ayruḳ başka, diğer, gayrı 496, 750, 1746, 2468, 2528, 2556
a.+ısı 1182
ʿayyār < Ar. hilekar, dolandırıcı 495, 495, 1788, 1808, 1832, 2013, 2015, 2016, 2018, 2019, 2024, 2027, 2029, 2031, 2032, 2033
ʿa.+a 2026
ʿa.+em 1313
ʿa.+ı 690, 2012, 2027
ʿayyārlıḳ < Ar.+Türk. hilekarlık
ʿa.+a 838
ʿayyūḳ < Ar. göğün en yüksek yeri
ʿa.+a ėriş- 757
az az 188, 2540
a. ḳal- 1738
a.+dur 396
aʿżā < Ar. organlar, üyeler
aʿ.+ları 1482
āzād < Far. kurtulmuş, serbest olan 900, 1475, 2556, 2620
ā. ėt- 671, 845
ʿaẓamet < Ar. büyüklük, ululuk 1024
ʿa.+i 113, 201, 215, 490, 1766
ʿa.+im 2213
ʿa.+in 640
ʿa.+le 587
ʿa.+üŋ 540
ʿaẓametlü < Ar.+Türk. büyüklük, ululuk taslayan 349
azıḳ yiyecek, gıda, besin
a. vėr- 2339
ʿaẓīm < Ar. büyük, ulu, iri 98, 965, 1150, 1166, 1252, 1749, 1792
ʿazm < Ar. karar, kasıt, niyet 146, 1267, 1955, 2046, 2184, 2354, 2399, 2412, 2471, 2523
ʿa. ėt- 254, 1568, 2017
ʿa. eyle- 1810, 2182, 2504
ʿazm ḳıl- 1203
ʿazīz < Ar. aziz 952, 982, 2179
ʿAzm-i Bustān özel ad 2148
ʿAzm-i Baḫt-ı Ḫān yer adı 2412
ʿAyn-ı İnḥiyād özel ad 1810
Azra özel ad 468
ʿazze ve celle < Ar. aziz ve celil olan (Allah) 510
baba < Far. ata 1388, 1389, 1405, 1655, 1788
b. ėdin- 1301
b.+m 2373, 2480, 2605
b.+ŋ 2366, 2371, 2371, 2496
b.+sından 1667
bāc bir çeşit vergi 569, 1369, 1370, 1371
b.+ın 556
bāc-ı barḳa bir çeşit vergi 586
b. b.+sın 591
bag̱ < Far. bağ
b.+ı 2127
b.+uŋ 2127
bag̱çe < Far. bahçe
b.+ler 2321
Bag̱dād Bağdad şehri 626, 631, 2471
B.+a 630
B.+uŋ 627
bag̱ışla- bağışlamak, vermek
b.-dı 1229, 2182
bag̱la- sarmak, kapamak, engel olmak
b.-dı 182, 183, 184, 474, 1067, 1074, 1199, 1472, 2237
b.-dılar 170, 1179, 1802
b.-yalar 1077
b.-yalum 70
b.-yı ḳodılar 2551
b.-yup 668, 1080, 1174, 1253, 1303, 1455, 1505, 1506, 1602
b.-ŋuz 2245
bag̱lu bağlı 482, 1078, 1691, 1713, 1715, 2543, 2725
bag̱ır göğüs, bağır
b.+ına 1869, 2674
baḫş < Far. bağış, ihsan
*b. ėt-*1863
b. ey- 1895, 2135
baḫşiş < Far. bahşiş, bağış olarak verilen para
b. ėt! 547
b.+ler vėr- 996
b.+ler ėt- 1752
Baḫdi özel ad 1115
Baḫtigān/ Baḫtigān özel ad 621, 748, 999, 1300, 1796, 1870, 1878, 1883, 1924, 1926, 1959, 2005, 2009, 2011, 2031, 2049, 2072, 2103, 2123, 2131, 2152, 2196, 2242, 2298, 2344, 2354, 2399, 2401, 2402, 2403, 2429,

2430, 2437, 2443, 2444, 2525, 2528, 2535, 2540, 2544, 2559, 2559, 2567, 2569, 2570, 2572, 2574, 2578, 2615, 2627, 2637, 2647, 2738, 2773
B.+a 1866, 1877, 2005, 2076, 2561, 2583, 2621, 2787, 2794
B.+ı 2007, 2299
B.+uŋ 758, 1900, 2558
baḳ- bakmak
b.-dı 229, 425, 436, 752, 818, 1374, 1705, 2149, 2536, 2583, 2604, 2707
b.-madı 2335
b.-madum 1596
b.-up 578, 595, 650, 881, 886, 976, 1540, 1594, 1740, 1759, 1811, 1917
bāḳī < **Ar.** geri kalan, bundan başka 1506, 1508, 2166, 2471
b.+leri 175
balçıḳ balçık, sıvı çamur 2698
b.+a 2698, 2702
b.+dan 2700, 2702
balıḳ balık 326
Balıḳ Deŋizi yer adı 309
baŋa bana 35, 42, 66, 81, 102, 108, 134 140, 158, 164, 217, 238, 315, 333, 401, 403, 419, 422, 471, 516, 525, 558, 570, 588, 622, 669, 680, 710, 758, 902, 929, 952, 1069, 1093, 1144, 1212, 1219, 1220, 1302, 1320, 1322, 1385, 1558, 1593, 1598, 1662, 1677, 1688, 2034, 2084, 2173, 2188, 2369, 2488, 2490, 2616, 2658
baŋla- yüksek sesle bağırmak
b.-dı 1493
Bānu özel ad 607, 609, 618, 619, 624, 624, 630, 1662, 1668, 1816, 1837, 1867, 1867, 1867, 1870, 1871, 1872, 1872, 1906, 1907, 1909, 2358, 2370, 2374, 2391, 2470
B. Ḫ.+uŋ 47
B.+lar B.+sı 611
B.+nuŋ 1870
B.+sına 2357
B.+ya 625, 1837, 1866, 2413
B.+yı 2362
bar var
b. idi 1399
bar- gitmek, ulaşmak
b.-dık 569
b.-ursın 2405
bardaḳ bardak 10, 12
barış- barışmak
b.-dı 2790
barışdur- barıştırmak
b.-dı 793
Bāri-Te'ālā< **Ar.** Allah, Tanrı 510, 583, 755, 1042, 1324, 1419, 1732, 1904
B. T.+dan 1031
B. T.+nuŋ 735, 750, 785, 831, 1016, 1981, 2167, 2227,
B. T.+ya 813, 941, 1324, 1739, 2151, 2282,
B. T.+yı 1771
bārigāh < **Far.** *bār-gāh* girmek için izin alınması gerekilen yer, çadır, yüksek divan 255, 351, 377, 751, 2148, 2302
b.+a 2310
b.+ı 377, 2306, 2310, 2312
b.+ına 240, 261, 345, 351, 726, 729, 797, 1459, 1701, 1721, 1784, 1837, 1876, 1901, 1978, 1999, 2031, 2157, 2294, 2345, 2555, 2595, 2613, 2624, 2632, 2646, 2650, 2656, 2705, 2722, 2733, 2764, 2766
b.+ında 1277, 2160
b.+ından 959, 1702
b.+ını 728
b.+lar 1943
b.+ların 2199
b.+larına 1504
b.+larında 1899
b.+larından 1915
b.+larını 2305
b.+uma 958
b.+uŋ 376
barmaḳ parmak 945
b. ur- 1436
bas- basmak, baskın yapmak; galip gelmek
b.-amadı 2390
b.-asın 531, 1164
b.-dı 561, 1162, 1162, 1166, 1201, 1860, 1869, 2084, 2093, 2111, 2424, 2458, 2674, 2700
b.-dılar 1161
b.-up 738, 792, 1456
baş baş 73, 191, 236, 239, 249, 448, 1102, 1103, 1133, 1409, 1410, 1410, 1411, 1591, 1593, 1975, 2008, 2009, 2025, 2314, 2402, 2412, 2452, 2485, 2520, 2521, 2545, 2675
b.+ı 91, 91, 383, 383, 561, 636, 982, 1058, 1447, 1460, 1602, 1826, 1931, 2061, 2480, 2496, 2591, 2617, 2746
b.+ımdan 669
b.+ın 366, 782, 1020, 1244, 1248, 1270
b.+ına 72, 344, 373, 377, 781, 814, 832, 892, 919, 944, 1130, 1268, 1307, 1443, 1444, 1719, 1822, 2029, 2061, 2238, 2251, 2253, 2271, 2591, 2714, 2729
b.+ına çal- 1373
b.+ından 87, 372, 391, 919, 1339, 1898
b.+ını 377, 654, 931, 1174, 1269, 1286, 1649, 2014, 2015, 2032, 2095, 2113, 2122,

2286, 2352, 2686, 2688, 2689, 2762, 2768, 2777
b.+ınuŋ 1898
b.+larına 733
b.+larından 9
b.+larını 758, 1961, 2309
b.+larunı 2242
b.+laruŋızı 2301
b.+laruŋuzı 2489
b.+layup 1107
b.+umı 1384, 1713
başla- başlamak
b.-dı 833, 881, 1046, 1062, 1371, 1709, 1995, 2017, 2019, 2281, 2443, 2710
b.-dılar 597, 997, 1045, 1107, 1274, 1698, 2377, 2462, 2650, 2786
b.-duḳ 2337
b.-dum 667
başlu başlı 391, 746
bat- batmak
b.-arsın 2711
b.-dı 2699, 2708
b.-mayup 2712
b.-mış 2702, 2711
bāṭıl < **Ar.** yalan
b. ol- 2590
batman eski bir ağırlık ölçüsü 324, 2753
Bayat özel ad 806
Baytār-ı Yek Çeşmi özel ad 1409, 1426
bāzār < **Far.** pazar yeri 1335
ba'żı < **Ar.** bazen, kimi 1097
bāzergān < **Far.** *bāzergān* tācir
b. idüm 2318, 2328
be seslenme edatı 2034
becer- başarmak, yapmak
b.-imedüm 1429
becidd < **Far. 1.** gerçek 716
2. acele etmek, çabuk olmak
b. 1885
b. sür- 1106, 1226
b. gel- 1287, 2188
b. yörü- 1315
b. git- 1722
Bedi' özel ad 1247
B.+e 257
Bediü'z-zamān özel ad 256, 558, 560, 561, 562, 563, 564, 790, 791, 792, 804, 909, 985, 1252, 1876, 1934, 1968, 1998, 2078, 2254, 2705, 2733, 2747
B.+a 1934
B.+dur 809
B.+ı 1939, 1956, 1958, 1962, 1971, 1973
B.+uŋ 794
bed-nām < **Far.** adı kötüye çıkmış, fenā tanınmış
b. ėt- 875
b.+lıḳ 1789
bedrıḳ < **Ar.** *bedrıḳ* kılavuz 1369
b.+ı 1370
b.+a 1371
bėg bey 338, 351, 1173, 1539, 1951, 2001
b.+i 304, 336, 361, 627
b.+im 294
b.+ine 147, 1177
b.+ini 466
b.+inüŋ 1945
b.+iyem 356, 2534
b.+ler 69, 241, 544, 617, 662, 878, 954, 1084, 1993
b.+leri 195, 198, 373, 960, 2204
b.+lerine 1170, 1176, 1944
b.+lerini 65
b.+lerüŋ 619
b.+üŋ 338, 713
be-ġāyet < **Ar.** pek çok, aşırı, son derece, pek ziyāde 155, 300, 555, 1965, 2038
begen- beğenmek
b.-di 614, 1989
b.-diler 1690, 2203
b.-ivėrdi 465
b.-mediler 2203
b.-mezem 1640
b.-üp 620
beher < **Far.** her, her bir 1918
Behrām Hāḳān özel ad 551, 1682
bekçi bekçi 2303
bekle- beklemek
b.-diler 2099, 2435
b.-r 1993, 2312
b.-rler 2306
bėl bel 1303
b.+i 476, 2247, 2258, 2754
b.+inden 30
b.+indeki 717
b.+ine 2165
b.+ini 668
b.+ümde 1
belā < **Ar.** kötülük, felāket, belā 1463, 1790
b.+dur 1053
b.+larından 1053
belki muhtemel olarak 698, 907
bellü belli, açık, āşikār 2257
belür-/belir- ortaya çıkmak, belirmek
b.-di 440, 1986, 1989, 2047, 2047, 2048, 2267, 2378, 2568, 2769
b.-e 33
b.-medi 440
b.-miş 1185

b.-üp 17
belürsiz belirsiz
b. eyle- 2740
b. ol- 258, 536, 980, 2267
ben ben 7, 13, 21, 52, 65, 67, 95, 101, 133, 158, 159, 160, 187, 188, 188, 207, 208, 212, 217, 219, 223, 289, 290, 302, 311, 311, 314, 314, 324, 330, 350, 356, 392, 393, 413, 426, 463, 487, 501, 502, 503, 504, 505, 505, 506, 510, 511, 515, 518, 533, 538, 553, 554, 586, 588, 652, 659, 665, 668, 674, 678, 679, 682, 704, 709, 711, 713, 726, 815, 827, 828, 837, 840, 843, 848, 854, 872, 903, 929, 953, 954, 978, 991, 991, 1006, 1008, 1049, 1054, 1086, 1233, 1293, 1295, 1313, 1359, 1369, 1370, 1385, 1391, 1406, 1417, 1418, 1432, 1470, 1508, 1510, 1541, 1547, 1547, 1559, 1562, 1574, 1596, 1609, 1638, 1640, 1671, 1676, 1677, 1680, 1706, 1716, 1725, 1729, 1731, 1764, 1764, 1774, 1790, 1879, 1918, 1929, 1952, 2002, 2005, 2020, 2021, 2025, 2039, 2049, 2050, 2132, 2186, 2212, 2213, 2240, 2279, 2318, 2340, 2372, 2395, 2404, 2406, 2432, 2466, 2467, 2468, 2476, 2486, 2531, 2581, 2585, 2615, 2657, 2663, 2664, 2675, 2777
b.+den 15, 401, 424, 510, 844, 975, 1103, 1370
b.+em 530, 601, 1387, 2391, 2508
b.+i 220, 230, 279, 305, 339, 359, 386, 393, 413, 422, 486, 488, 501, 530, 539, 561, 680, 815, 835, 836, 836, 845, 845, 848, 1052, 1292, 1313, 1546, 1616, 1642, 1643, 1683, 1684, 1688, 2085, 2496, 2518, 2556
b.+im 2, 124, 1054, 1144
b.+üm 5, 14, 38, 66, 67, 67, 68, 94, 123, 133, 134, 138, 140, 163, 259, 331, 349, 411, 418, 423, 425, 426, 442, 517, 530, 535, 537, 552, 552, 563, 564, 587, 588, 596, 605, 623, 657, 660, 668, 679, 708, 711, 754, 883, 883, 891, 896, 929, 930, 955, 958, 992, 1007, 1071, 1072, 1085, 1297, 1302, 1360, 1547, 1589, 1595, 1605, 1612, 1617, 1653, 1655, 1663, 1683, 1714, 1724, 1949, 1952, 2002, 2020, 2073, 2221, 2341, 2346, 2428, 2445, 2474, 2621, 2645, 2658, 2777
b.+ümdür 2529
b.+ümle 1576
Benāküz özel ad
B.+üŋ 883
bend < **Far.** yular, bağ, rābıta, bağlama 579, 2238, 2558
b. ėt- 574, 576, 577, 1857, 1860, 2493, 2539
b. eyle- 241, 575, 1956
b. ol- 840, 1864
b. ur- 1820
b.+in 1267, 2497
b.+ine 1224
b.+lerin 1381
b.+lerini 2625, 2633
b.+ümi 423
bende < **Far.** kul, köle, bağlı
b. çek- 1940, 2613
b. gir- 1202
b. ol- 168, 1132
b.+leriŋi 1691
beŋze- benzemek
b.-r 503, 536, 596, 756, 2032, 2057, 2175
b.-rsin 353, 593, 596
beŋzet- benzetmek
b.-düm 503
b.-ürsin 618
ber- vermek
b.-di 1931
berāber < **Far.** birlikte bulunan, bir arada, müsāvī, bir hizada, farksız
b. dut- 1262, 1448, 2059, 2064
b. gel- 936, 1280, 1834, 2514, 2604, 2691, 2693
b. ol- 170, 216, 956, 1258, 1859, 2706, 2784
b. söylen- 936
b. vėr- 2252, 2271, 2713
berbud kopuz, saz (Meninski 1. cilt, sf. 753: berbuṭ)
b.+uŋ 370
ber-dār < **Far.** asılmış, asılı
b. ėt- 1965
berekāt < **Ar.** saādetler, mutluluklar, hayırlar
b.+ında 23
berk sıkı, sağlam 979, 1069
b. bağla- 668, 1074
b. dut- 355, 775, 837
b.+dür 705
b. ḳo- 927
berkit- sağlamlaştırmak 329, 2143
ber-murād < **Far.** arzusuna kavuşan, dileğine eren
b. ėt- 885
berü beri 930, 1071, 2533
b.+sin 2406
Berze Cumhur özel ad 749, 1999, 2688
besle- beslemek
b.-diler 55
b.-düm 68
bėş beş 233, 478, 1578, 1604, 1919, 1920, 1975, 2056, 2068, 2130, 2150, 2643
beşāret < **Ar.** müjde, muştu 1329, 1333, 2205,
b. ol- 2672

b.+ler 1783
bèşik beşik 65
beyān < **Ar.** anlatma, bildirme
b. ėt- 795, 1988
b. eyle- 1100
b. ḳıl- 1227
bez bez 506, 1613
b.+ler 960
b.+üni 2203
beze- bezemek
b.-di 762
b.-diler 439
bezm < **Ar.** içkili, eğlenceli meclis 1045
bıraḳ- bırakmak
b.-dı 226, 343, 475, 782, 921, 1282, 1284, 1426
b.-dılar 763, 1111, 1443
b.-uŋ 1840
bigi gibi 507
bī-'aḳıl < **Far.+Ar.** akılsız 994
bī-günāh < **Far.** günahsız 903
bī-ḥayālıḳ < **Far.+Ar.** terbiyesizlik
b. ėt- 1642
bī-ḫod < **Far.** miğfersiz 58, 280, 830
bī-ḫoş < **Far.** baygın, kendinde olmayan; sersem 1850, 1544
bī-ḳarār < **Far.+Ar.** kararsız 1803, 1836
bī-ḳıyās < **Far.+Ar.** kıyassız 1037, 2072
bī-muḥāba < **Far.+Ar.** korkusuz 1514
bī-nihāye < **Far.+Ar.** sonsuz 89, 541
bil- bilmek
b.! 531, 557, 930, 1042, 1351, 2548
b.-di 31, 384, 397, 468, 494, 1231, 1334, 1379, 1675, 1780, 1809, 1922, 1924, 1980, 2161, 2402, 2443, 2528, 2597, 2677, 2719
b.-diler 289, 2002, 2355, 2412, 2647
b.-düm 535, 656
b.-e 41, 124, 201, 222, 324, 406, 417, 417, 444, 455, 456, 466, 646, 647, 749, 829, 861, 933, 956, 958, 959, 1014, 1041, 1074, 1074, 1098, 1104, 1135, 1187, 1187, 1234, 1256, 1311, 1352, 1376, 1548, 1577, 1585, 1618, 1651, 1670, 1699, 1734, 1754, 1795, 1843, 2020, 2032, 2089, 2204, 2253, 2372, 2469, 2478, 2641, 2645, 2646, 2689
b.-esin 2186
b.-eyim 389
b.-medi 384, 1817, 2400, 2528
b.-medük 2381
b.-medüm 1547
b.-medüŋ 1546
b.-meŋüz 1630
b.-meyüp 598, 1542
b.-mez 320, 498, 499, 524, 2305
b.-mezem 53, 335, 505, 1312
b.-mezsin 585, 2461
b.-miş 876, 2364
b.-üp 406, 651, 1345, 1481, 1581
b.-ür 254, 375, 389, 563, 1065, 1311, 2225, 2279, 2658, 2696
b.-ürdi 2696
b.-ürdüm 1562
b.-ürem 335, 375, 501, 1509, 2040
b.-ürsin 547, 1056, 1747
b.-ürsiz 165
bildür- bildürmek
b.-di 390, 1400, 2080
b.-diler 1801
bilece birlikte 400, 1233, 2307, 2479
bilek bilek
b.+inden 1518
biŋ bin 5, 13, 107, 142, 144, 145, 154, 174, 177, 178, 185, 304, 306, 335, 336, 336, 337, 402, 403, 449, 465, 465, 477, 479, 548, 624, 624, 647, 647, 690, 693, 724, 724, 786, 811, 856, 923, 1105, 1170, 1177, 1186, 1210, 1272, 1280, 1352, 1395, 1399, 1408, 1414, 1420, 1437, 1463, 1535, 1577, 1622, 1658, 1799, 1880, 1883, 1883, 1943, 1986, 1990, 1994, 2003, 2007, 2055, 2133, 2145, 2146, 2200, 2200, 2210, 2265, 2266, 2266, 2268, 2290, 2356, 2358, 2416, 2503, 2505, 2570, 2585, 2716, 2718, 2738, 2749, 2752
bin- binmek
b.-di 642, 642, 1068, 2204, 2264, 2478, 2529, 2727, 2758, 2781
b.-diler 416, 1113, 1118, 1123, 1984, 2035, 2067, 2194, 2204, 2215, 2244, 2782, 2784
b.-dügi 1450
b.-miş 918, 2402
b.-üp 170, 213, 482, 565, 761, 762, 810, 1189, 1200, 1221,1226, 1266, 1353
bindür- bindirmek
b.-di 2053, 2214, 2727
b.-diler 1502
b.-üp 2726
binek binmeye yarayan hayvan
b.+lere 2782
bir bir, tek; aynı 1, 10, 17, 18, 18, 21, 24, 28, 30, 30, 32, 39, 49, 57, 64, 72, 80, 81, 82, 92, 92, 103, 103, 113, 131, 135, 136, 140, 143, 151, 153, 159, 160, 166, 182, 183, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 199, 205, 207, 228, 233, 251, 262, 262, 268, 268, 285, 294, 298, 309, 312, 313, 315, 315, 321, 322, 330, 330, 336, 340, 346, 365, 366, 370, 370, 379, 383, 387, 387, 391, 393, 395, 395, 396, 400, 412, 423, 425, 429, 429, 457, 472, 475,

479, 487, 491, 492, 494, 495, 499, 503, 516, 518, 530, 534, 544, 550, 556, 556, 557, 566, 568, 568, 582, 584, 586, 592, 618, 633, 634, 641, 642, 644, 649, 651, 658, 659, 660, 663, 665, 666, 673, 677, 690, 692, 692, 693, 699, 702, 709, 719, 719, 723, 724, 732, 734, 740, 741, 746, 749, 755, 760, 760, 764, 767, 768, 769, 772, 776, 779, 780, 789, 789, 804, 812, 813, 820, 820, 827, 829, 839, 841, 843, 847, 849, 850, 850, 852, 856, 865, 870, 885, 891, 900, 908, 908, 910, 918, 919, 921, 925, 930, 940, 944, 946, 946, 946, 964, 974, 974, 980, 985, 995, 998, 1005, 1007, 1009, 1010, 1010, 1016, 1047, 1053, 1069, 1075, 1076, 1077, 1080, 1083, 1083, 1090, 1092, 1093, 1093, 1106, 1106, 1109, 1110, 1119, 1120, 1121, 1129, 1141, 1142, 1142, 1144, 1148, 1151, 1151, 1151, 1152, 1156, 1158, 1161, 1171, 1173, 1174, 1181, 1185, 1185, 1187, 1189, 1191, 1192, 1199, 1205, 1215, 1224, 1234, 1238, 1246, 1251, 1257, 1263, 1269, 1270, 1270, 1275, 1284, 1285, 1285, 1293, 1296, 1302, 1309, 1318, 1323, 1326, 1334, 1336, 1337, 1340, 1342, 1343, 1350, 1355, 1357, 1363, 1364, 1366, 1370, 1405, 1420, 1425, 1426, 1426, 1430, 1443, 1449, 1451, 1453, 1460, 1461, 1465, 1471, 1483, 1487, 1490, 1491, 1493, 1499, 1502, 1516, 1518, 1522, 1522, 1525, 1528, 1529, 1529, 1539, 1543, 1550, 1550, 1551, 1560, 1561, 1562, 1564, 1571, 1572, 1592, 1596, 1597, 1613, 1619, 1623, 1624, 1643, 1643, 1647, 1654, 1655, 1655, 1662, 1663, 1694, 1694, 1697, 1705, 1710, 1710, 1713, 1713, 1713, 1722, 1723, 1723, 1726, 1726, 1727, 1729, 1731, 1747, 1756, 1764, 1770, 1771, 1775, 1777, 1787, 1789, 1796, 1799, 1799, 1800, 1808, 1810, 1813, 1814, 1814, 1815, 1815, 1825, 1832, 1834, 1840, 1842, 1842, 1844, 1848, 1849, 1856, 1875, 1885, 1892, 1892, 1903, 1903, 1909, 1925, 1931, 1932, 1934, 1941, 1942, 1945, 1948, 1949, 1950, 1951, 1957, 1960, 1962, 1969, 1977, 1977, 1986, 2001, 2002, 2012, 2020, 2021, 2022, 2022, 2023, 2024, 2026, 2030, 2039, 2039, 2041, 2047, 2048, 2059, 2060, 2064, 2066, 2073, 2076, 2092, 2102, 2110, 2115, 2116, 2122, 2127, 2128, 2128, 2136, 2137, 2137, 2138, 2139, 2141, 2142, 2143, 2144, 2144, 2146, 2158, 2160, 2168, 2169, 2170, 2176, 2183, 2184, 2188, 2195, 2197, 2197, 2209, 2216, 2216, 2217, 2218, 2218, 2224, 2226, 2231, 2232, 2235, 2250, 2252, 2253, 2257, 2263, 2263, 2264, 2266, 2266, 2269, 2282, 2290, 2292, 2298, 2301, 2302, 2302, 2306, 2307, 2318, 2319, 2320, 2320, 2322, 2324, 2325, 2326, 2326, 2329, 2331, 2331, 2346, 2346, 2347, 2351, 2351, 2353, 2353, 2363, 2367, 2371, 2378, 2378, 2382, 2390, 2396, 2397, 2400, 2410, 2420, 2421, 2458, 2460, 2461, 2462, 2463, 2475, 2491, 2506, 2509, 2512, 2518, 2529, 2534, 2536, 2537, 2547, 2561, 2567, 2567, 2568, 2585, 2588, 2589, 2590, 2591, 2597, 2597, 2602, 2605, 2608, 2609, 2612, 2626, 2628, 2633, 2638, 2647, 2648, 2653, 2654, 2654, 2660, 2669, 2671, 2673, 2679, 2685, 2688, 2689, 2692, 2694, 2700, 2701, 2707, 2708, 2709, 2712, 2713, 2716, 2720, 2721, 2723, 2725, 2726, 2738, 2740, 2759, 2768, 2768, 2769, 2769, 2771, 2780, 2780, 2780, 2781, 2793

b.-dür 461

b.-er 690, 691, 1490, 1697, 1847, 1849, 1856

b.+inci 2135

biraz biraz, yeter ölçüde değil 700, 817, 1565, 1816, 1896, 1924, 2140, 2774

b.+cuḳ 536

birazdan az sonra 862

biri bir tanesi, herhangi biri 330, 1104, 1105, 1105, 1659, 2601

b.+n 2075, 2634, 2634

b.+ne 1067, 1518

b.+ni 331, 332, 620

b.+nüŋ 336, 1096, 1097, 1797, 1798, 1915

b.+si 74, 104, 125, 125, 323, 1081, 1105, 1251, 2083, 2261, 2738

b.+sin 269, 269

b.+sine 954, 1880, 1880

b.+sini 570, 812

b.+sinüŋ 77, 1096, 1096, 1796, 1797, 1854, 1900, 2056, 2313

biribiri birbiri 766, 768, 772, 2379

b.+n 1261

b.+nden 564, 566, 1013, 1253, 1504, 1520, 2685

b.+ne 650, 777, 826, 826, 1012, 1067, 1252, 1259, 1482, 1768, 1804, 2319, 2692, 2782, 2783

b.+ni 1161, 2453

b.+nüŋ 959, 1381, 1708, 1917

b.+yle 564, 597, 639, 695, 708, 793, 1131, 1244, 1456, 1499, 1689, 1780, 1859, 1890, 1971, 2630, 2684

birle ile, birlikte 201, 202, 215, 380, 741, 1430, 1584, 1629, 1633, 1717, 1720, 1754, 1766, 1837, 1867, 2098, 2155, 2172, 2213, 2389, 2648, 2660, 2760, 2775

birkaç az sayıda, çok olmayan 121, 791, 830, 844, 892, 1070, 1089, 1354, 2295, 2766
bişür- pişirmek
b.-dügin 1341
b.-mege 1335
b.-ür 1336
bit- bitmek
b.-mez 2301, 2388
bit(i)- yazmak
b.-erin 674
biz biz 27, 47, 168, 202, 243, 245, 254, 267, 344, 400, 400, 408, 466, 517, 534, 543, 673, 712, 714, 737, 992, 1024, 1029, 1079, 1223, 1242, 1389, 1394, 1407, 1452, 1474, 1555, 1561, 1569, 1571, 1629, 1690, 1696, 1732, 1739, 1757, 1823, 1846, 1873, 1886, 1894, 1914, 1941, 1991, 2134, 2162, 2193, 2204, 2208, 2233, 2274, 2286, 2289, 2297, 2304, 2315, 2333, 2338, 2398, 2408, 2457, 2541, 2560, 2564, 2617, 2633, 2652, 2677, 2706, 2715, 2731, 2739, 2767, 2779
b.+den 537, 1006, 1066, 1630, 1901
b.+e 161, 569, 869, 993, 1010, 1188, 1572, 1742, 1757, 2105, 2337, 2339, 2342, 2349, 2350, 2352, 2427, 2655
b.+i 714, 875, 981, 1348, 1521, 1522, 1730, 1744, 1847, 2339, 2364, 2368, 2560
b.+üm 26, 167, 402, 604, 746, 748, 1004, 1022, 1066, 1240, 1355, 1356, 1430, 1478, 1629, 1744, 1881, 1886, 1953, 2142, 2307, 2464, 2582, 2588, 2721, 2770
b.+ümdür 2207, 2574
b.+ümle 676
boğaz boğaz
b.+ına 2491
b.+ını 2313
bol- olmak
b.-dı 1931
boş boş 1741
boy boy
b.+ı 90
b.+um 90
boylu boylu 383
boyun boyun
b.+larına 690
*b.+un*1447, 1524
b.+una 475, 927, 1174, 1446, 1815, 2792
boyuncuk boyuncuk
b.+una 1708
boynuz boynuz
b.+ları 91
böl- bölmek
b.-di 1500
bölük/bölik parça, kısım, bölük 191, 192, 194, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 199
b.+i 2670
böyle böylelikle, bu suretle, böyle 4, 138, 705, 923, 993, 1005, 1231, 1429, 1509, 1572, 1627, 1712, 1715, 1755, 1763, 2096, 2097, 2557, 2574, 2645, 2654
böylece böylece 428
bu bu 1, 5, 16, 20, 20, 24, 31, 32, 43, 45, 47, 54, 56, 68, 85, 100, 101, 108, 112, 123, 123, 128, 130, 136, 141, 152, 160, 163, 171, 179, 188, 202, 210, 213, 217, 218, 235, 243, 246, 254, 266, 267, 275, 281, 283, 283, 287, 293, 296, 309, 311, 314, 316, 325, 339, 341, 344, 348, 354, 365, 384, 384, 413, 414, 423, 424, 436, 437, 443, 445, 460, 479, 480, 493, 496, 499, 501, 504, 512, 521, 525, 539, 540, 540, 546, 550, 551, 564, 569, 577, 580, 581, 584, 586, 587, 588, 590, 601, 603, 605, 616, 617, 623, 623, 625, 627, 633, 634, 648, 655, 658, 663, 667, 670, 671, 677, 683, 684, 686, 686, 703, 704, 704, 709, 717, 718, 737, 744, 744, 797, 798, 802, 813, 838, 848, 851, 853, 871, 871, 873, 884, 886, 890, 895, 896, 898, 899, 902, 905, 906, 907, 908, 909, 917, 932, 966, 968, 969, 969, 976, 982, 990, 993, 997, 1003, 1004, 1009, 1038, 1039, 1040, 1046, 1055, 1062, 1065, 1070, 1075, 1082, 1097, 1098, 1100, 1127, 1137, 1147, 1154, 1155, 1157, 1172, 1173, 1176, 1178, 1184, 1202, 1220, 1228, 1230, 1241, 1242, 1245, 1248, 1251, 1276, 1277, 1278, 1286, 1288, 1293, 1304, 1315, 1319, 1327, 1329, 1334, 1335, 1347, 1348, 1350, 1354, 1359, 1361, 1362, 1365, 1379, 1382, 1386, 1391, 1394, 1395, 1401, 1414, 1416, 1418, 1423, 1424, 1428, 1431, 1434, 1435, 1437, 1448, 1450, 1452, 1468, 1473, 1473, 1475, 1477, 1507, 1509, 1512, 1519, 1522, 1527, 1531, 1562, 1563, 1563, 1580, 1581, 1590, 1590, 1627, 1630, 1631, 1642, 1642, 1656, 1660, 1666, 1666, 1667, 1667, 1668, 1674, 1676, 1696, 1705, 1706, 1710, 1711, 1712, 1718, 1719, 1721, 1738, 1739, 1743, 1744, 1745, 1760, 1763, 1779, 1780, 1781, 1782, 1784, 1786, 1801, 1809, 1818, 1823, 1828, 1873, 1887, 1894, 1902, 1914, 1929, 1941, 1950, 1954, 1955, 1961, 1964, 1967, 1987, 1991, 1992, 2001, 2028, 2031, 2043, 2053, 2066, 2069, 2079, 2099, 2102, 2106, 2134, 2146, 2147, 2160, 2162, 2175, 2193, 2202, 2205, 2208, 2228, 2232, 2234, 2239, 2245, 2274, 2287, 2289, 2298, 2302, 2304, 2311, 2315, 2317, 2325, 2330, 2331, 2331, 2332, 2344, 2360, 2368, 2373, 2375, 2376, 2381, 2392, 2394, 2399,

2408, 2443, 2452, 2455, 2457, 2473, 2474, 2480, 2481, 2510, 2519, 2550, 2564, 2568, 2571, 2616, 2618, 2622, 2627, 2628, 2635, 2637, 2637, 2652, 2658, 2666, 2670, 2676, 2677, 2684, 2703, 2715, 2730, 2731, 2733, 2767, 2771
b.+dur 340, 1695, 2402, 2446, 2489
b.+ga 220, 284, 529, 571, 663, 673, 1132, 1208, 1598, 1889, 2393, 2403, 2537, 2573, 2592, 2625, 2730
b.+nı 53, 71, 96, 204, 228, 240, 306, 331, 360, 371, 389, 394, 419, 438, 457, 507, 516, 522, 537, 537, 538, 546, 571, 596, 618, 628, 669, 681, 703, 704, 837, 842, 848, 849, 855, 884, 895, 924, 978, 1026, 1041, 1215, 1216, 1224, 1246, 1311, 1316, 1374, 1454, 1471, 1630, 1665, 1684, 1706, 1719, 1734, 1791, 1826, 1827, 1827, 1827, 1890, 1945, 1959, 2004, 2005, 2034, 2034, 2062, 2103, 2104, 2120, 2174, 2243, 2281, 2353, 2361, 2385, 2474, 2485, 2527, 2569, 2607, 2648, 2675, 2719, 2773
b.+nlar 16, 26, 67, 152, 218, 467, 480, 517, 542, 544, 564, 695, 708, 730, 886, 888, 953, 1001, 1033, 1082, 1169, 1175, 1191, 1350, 1354, 1355, 1358, 1361, 1456, 1504, 1522, 1580, 1632, 1656, 1671, 1673, 1737, 1786, 1843, 1849, 1908, 1917, 1918, 1935, 1937, 1950, 1975, 1998, 2001, 2052, 2069, 2069, 2354, 2361, 2439, 2440, 2458, 2464, 2522, 2545, 2568, 2571, 2633, 2638
b.+nlara 145, 541, 599, 796, 960, 1360, 1415, 1758, 1807, 1849, 1939, 1963, 1997, 2437, 2507, 2521, 2572, 2572, 2632, 2635, 2636, 2652
b.+nlardan 695, 1892, 2179
b.+nları 63, 541, 549, 573, 574, 608, 691, 773, 793, 793, 794, 991, 1042, 1105, 1106, 1194, 1197, 1204, 1327, 1354, 1422, 1503, 1538, 1603, 1725, 1735, 1735, 1908, 1935, 1936, 1957, 1965, 1989, 2071, 2280, 2506, 2547, 2549, 2562, 2572, 2635, 2710
b.+nlarıŋ 162, 512, 530, 531, 598, 608, 648, 650, 701, 880, 916, 1190, 1264, 1426, 1507, 1519, 1581, 1610, 1721, 1737, 1792, 1843, 1916, 1973, 1982, 1994, 1994, 2052, 2212, 2245, 2300, 2309, 2314, 2625, 2636
b.+nuŋ 118, 584, 663, 664, 665, 669, 1005, 1109, 1158, 1172, 1520, 1596, 1643, 1656, 1715, 1759, 1816, 1888, 2029, 2087, 2120, 2145, 2446, 2610, 2615, 2773, 2793
b.+nuŋla 218
bucaḳ köşe
b.+ında 2585
buçuḳ buçuk 252
budaḳlu dal şeklinde, dal gibi 91
bugün bugün 953, 1755, 1758, 1762, 2450, 2530, 2530, 2531, 2532, 2573
b.+den 1760
b.+dür 1761
buġur bundan sonra, şimdi, bu kez 392
bul- bulmak
b.-asın 1511, 1748
b.-avuz 131, 265, 298
b.-dı 1451, 2131, 2562
b.-dılar 634, 2090
b.-du 1741
b.-duġın 2157
b.-dum 65, 666
b.-duŋ 907, 923
b.-duḳ 2320
b.-duḳları 421
b.-ımadı 247, 630, 1749, 1809, 1823, 2235, 2565
b.-ımadılar 739, 1701, 2374
b.-ımadum 315
b.-ımaduḳ 2319
b.-mayalar 28
b.-mışdur 1026
b.-up 40, 830, 994
b.-ur 319
b.-ursam 7
Bulgar özel ad
B.+a 1183
B.+ı 1196
B.+dan 1184
bulın-/bulun- bulunmak
b.-a 1032
b.-dı 1030
buluş- buluşmak
b.-dı 639
b.-dılar 2782
buluşdur- buluşturmak
b.-up 1430, 2775
bunca 1. böyle, böyle bir, böylesi 279,
2. bu denli, birçok 318, 882, 1032, 1033
buncılayın bunun gibi, böyle 89, 470, 492, 1489
bunda buraya; burada 42, 97, 99, 265, 277, 280, 297, 317, 441, 452, 506, 507, 590, 611, 629, 651, 657, 660, 680, 827, 828, 888, 981, 1146, 1158, 1368, 1369, 1478, 1671, 1704, 1743, 1851, 1918, 1919, 1920, 2040, 2057, 2154, 2212, 2243, 2282, 2288, 2328, 2330, 2331, 2336, 2342, 2468, 2474, 2474, 2628, 2638, 2653, 2653, 2779
b.+yam 1054
bundan buradan 4, 229, 568, 1005, 1182,

1782, 1852, 2317, 2574
bur- bükmek; çevirmek
b.-amadı 1646
b.-dı 370, 1646, 1938
buraḳ- bırakmak
b.-dı 780, 858, 1052, 1319, 1423, 1446, 1447, 1523, 1524, 1529, 1599, 1708, 2028, 2065, 2248, 2609, 2687, 2744
b.-dılar 1010, 1625, 1842, 1845, 2274, 2551
b.-up 1013
Burezcmihr özel ad 49, 640, 2129
burun burun
b.+ı 2033
b.+ların 2440
b.+undan 1444
b.+unı 2030, 2441, 2445, 2446
buyruḳ emir, ferman
b.+ın 1662
b.+ıyla 1017
buyur- emretmek; söylemek, demek; rica etmek
b.! 523, 895, 1332
b.-dı 9, 103, 107, 108, 131, 136, 240, 306, 319, 320, 331, 346, 366, 416, 420, 421, 438, 529, 546, 602, 646, 751, 762, 767, 848, 897, 897, 918, 933, 965, 994, 1043, 1047, 1075, 1077, 1245, 1256, 1314, 1329, 1434, 1484, 1531, 1532, 1533, 1594, 1634, 1636, 1691, 1697, 1819, 1825, 1872, 1875, 1925, 1926, 1930, 1946, 1962, 1982, 1984, 1985, 1999, 2113, 2116, 2118, 2168, 2183, 2195, 2215, 2294, 2300, 2355, 2358, 2377, 2475, 2487, 2511, 2540, 2544, 2649, 2683, 2733, 2735, 2778
b.-dılar 10
b.-dum 521
b.-duŋ 903
b.-madum 991
b.-mışdur 2490
b.-ur 1765
*b.-ursam*1675
b.-ursın 359, 361, 2786
buz- bozmak
b.-dı 117
Bürāzer özel ad 1417
Bürhān özel ad 1788
büryān < **Far.** *biryān* et kebabı
b. ol- acı çekip çok üzülmek 1655
büt put
b. ėdin- 437
b.+ler 1043
bütün bütün, hep 34, 2545
büyü- büyümek
b.-dük 400
büyük büyük 1035, 2144, 2348
b.+dür 389
canlı canlı 2249
Cābir özel ad 148, 151, 194, 813
C.+i 161, 163, 166, 166, 168, 169, 172, 173, 174, 577
C.+üŋ 813
cām < **Far.** cam 1884
c.+ları 1885
cāme < **Far.** elbise, çamaşır 1047
cān < **Far.** can, ruh 228, 524, 586, 699, 724, 1380, 1719, 2141, 2591, 2714, 2777, 2785
c.+ı 393, 415, 525, 687, 1707, 2617
c.+ım 1389
c.+ımdan 163
c.+ına 2182
c.+ını 404
c.+larıŋuza 164
c.+um 952, 1387, 1388, 1392, 1404, 1655
c.+uma 929
c.+uŋ 585
cānib < **Ar.** taraf, cihet, yan
c.+den 761, 800, 1315, 1853, 2071
c.+e 1954, 1961, 2136
c.-i ḫaḳdan 1033
c.+imüzde 167
c.+inden 2097
c.+ine 2168
c.+üŋde 168
cāsus < **Ar.** hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren 203, 1800
c.+dan 179
c.+ı 143
c.+ına 149
c.+lar 1171
c.+ları 2666
cāyiz < **Ar.** *ca'iz* işlenilmesinde cevaz olan; olabilir, olur
c. degüldür 1840
c.+dür 2407
cāzū < **Far.** cadı 1558, 2104, 2225, 2239, 2275, 2276, 2277, 2281, 2283, 2287, 2331, 2333, 2342, 2354, 2401, 2401, 2402, 2403, 2404, 2406, 2428, 2441, 2445, 2447, 2450, 2528, 2529, 2533, 2533, 2534, 2535, 2536, 2538, 2542, 2555, 2566, 2567, 2585, 2588, 2589, 2591
c.+dan 1563, 2332
c.+dur 2341
c.+yimiş 2223
c.+lar 1004, 1040, 2239, 2242, 2404, 2437, 2444
c.+lara 1041, 2278
c.+ları 1795

c.+ları̇mız 749
c.+nuŋ 2285, 2437, 2430, 2440, 2444, 2576, 2590, 2590, 2592
c.+sın 2405
c.+ya 1559, 2285, 2344, 2428, 2542, 2565, 2587
c.+yı 1563, 1564, 2345, 2438
cāzula- cadı gibi davranmak
c.-dı 2104
cāzūlıḳ < **Far.** + **Türk.** cadılık 750
c.+dur 748, 1004, 1039
c.+ları 1041
Cebrā'il < **Ar.** peygamberlere emir ve vahy'e vasıta ve memur olan dört büyük melekten biri
C.+den 20
C.+iŋüz 32
C.-i Emin 16
cedd < **Ar.** dede, büyük baba, ananın veya babanın babası 1818
c.+üm 553
c.+ümdür 563, 605
c.+ümi 552
c.+üŋ 554
cehd < **Ar.** çalışma, çabalama
c. ėt-! 1818
c. eyle- 1164, 1748
cehennem < **Ar.** āhirette, günahkār kulların gideceği azap yeri, tamu
c.+e 2591, 2714, 2785
cellād < **Ar.** insanı kesen, asan kimse 1825, 1825, 1828, 2544
c.+uŋ 1827
celle celālühū < **Ar.** « onun şanı, yüksekliği, büyüklüğü artsın » anlamına gelen Tanrı için 546, 583, 1042, 1419, 1510, 1732, 1771
cem' < **Ar.** toplama, yığma
c. ėt- 65, 143, 252, 253, 253, 300, 1177, 1186, 1415, 1880, 1954, 2134, 2356, 2415, 2505,
c. eyle- 1874, 1878, 2125, 2360
c. ol- 720, 1210, 1333, 1583, 2356, 2358, 2358, 2503, 2576
c.+ i 2162, 2203
cemāl < **Ar.** yüzün görünmesi, yüzü gösterme
c.+üŋi 458
Cemil özel ad
C.+i 575
cenk < **Far.** savaş, vuruşma 173, 181, 789, 1358, 1401, 1441, 1533, 1539, 1542, 1781, 1805, 1856, 1859, 1995, 1996, 2692, 2763
c. ėt- 173, 218, 223, 425, 478, 560, 598, 765, 787, 791, 799, 939, 978, 1000, 1018, 1088, 1126, 1180, 1198, 1199, 1201, 1206, 1208, 1244, 1250, 1252, 1455, 1489, 1678, 1687, 1805, 1860, 1946, 1995, 1996, 2037, 2045, 2082, 2083, 2098, 2110, 2111, 2212, 2248, 2264, 2265, 2422, 2423, 2429, 2436, 2436, 2450, 2516, 2623, 2630, 2643, 2649, 2656, 2661, 2679, 2684, 2685, 2694, 2728, 2732, 2751, 2756, 2760, 2781
c. eyle- 597, 716, 1020, 1116, 1205, 1248, 1288, 1371, 1478, 1768, 1802, 1858, 1994, 2214, 2244, 2260, 2383, 2389, 2389, 2606, 2606, 2606, 2681, 2691
c. ol- 824, 957, 1123, 1257, 1551, 1614, 2046, 2071, 2077, 2092, 2291, 2611, 2684, 2733, 2783
c.+den 797
c.+e 2377, 2421, 2453, 2462, 2706, 2748
c.+i 579
c.+in 2089
c.+ine 107
c.+ini 485
c.+ler 1426, 2630
c.+leri 2456
c.+lerinden 1264
c.+üŋ 577, 2069
Ceş yer adı 2396, 2398, 2409
cevāb < **Ar.** sorulan şeye verilen karşılık 877, 1218,
c. al- 707,
c. eyit- 1358,
c. gönder- 211,
c. vėr- 139, 160, 209, 238, 289, 419, 538, 569, 581, 604, 707, 902, 1054, 1219, 1220, 1322, 1360, 2042, 2488
c. yaz- 1193,
c.+dur 1763
c.+ı 2277, 2302
c.+ını 2391
c.+lar 2566
c.+ların 1665
c.+um 2489
cevāhir < **Ar.** cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
c.+den 333
c.+e gömül- 639
c.+e ġark ol- 961
cevelān < **Ar.** dolaşma, dolanma, gezinme
c. göster- 811, 1659
Ceyşi topluluk adı
C.+leri 417
cezā' < Ar. cezā, karşılık, azap
c. ḳıl- 2286
cezīre < Ar. ada
c.+ye ėr- 2169
Cezire-i Meht Meht adası

C. M.+üŋ 154
ciger ciğer 415, 1413, 1433, 1510, 1654, 1789, 2464, 2464
c.+i 449
c.+leri 884
c.+üm 1655
cihān < **Far.** dünya, ālem 1536, 1545, 2508
c.+a 2524
c.+uŋ 2267
cihāngīr < **Far.** cihanı, dünyayı zapteden 251, 457, 481, 845, 980, 1054, 1365, 1607, 2632
c.+dür 533
c.+e 513, 520
c.+i 1056
cihangīrlik < **Far.+Türk.** cihangirlik 534
cimā' < Ar. çiftleşme
c. ḳıl- 667
cinān < Ar. cennetler 193
cinn < Ar. gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık 301
cinnī < Ar. ecinli
271, 274, 275, 278, 279, 282, 284, 285, 288, 291
c.+ler 715
c.+ye 293, 296, 418
c.+yem 277
c.+yi 301, 421
c.+yle 270
cins < Ar. çeşit, türlü, nevi' 381
c.+den 417
c.+indür 293
c.+sin 388
cum'a < Ar. perşembeden sonra gelen gün 2450
Cumhur özel ad 750, 1897, 1999, 2688
cūş < **Far.** coşma, kaynama
c. ėt- 1058
cüft < **Far.** eş, çift, ikili,
c. edin- 1088
cümle < Ar. bütün, hep 27, 43, 190, 280, 282, 373, 378, 662, 784, 1027, 1271, 1326, 1333, 1488, 1531, 1594, 1753, 1765, 1786, 1788, 2028, 2188
c.+lerini 424
c.+si 78, 337, 485, 678, 2309
c.+sin 1442
c.+sine 715, 1030, 1697
c.+sini 2546
c.+sinüŋ 1587
c.+ŋüzüŋ 2080
c.+yi 474
Cüvān Baḫt özel ad 1936, 1936, 1937, 1939, 1956, 1957, 1962, 1970
C. B.+a 1960, 1961
C.B.+ı 1970
cüzvi < **Ar.** *cüz'i* az, pek az, az miktarda
c.+ce 905
çādır < **Far.** çadır 1350, 1717, 2200, 2217, 2235, 2551, 2725
ç.+da 1741
ç.+ı 1036, 1038, 1396
ç.+ıma 1827
ç.+ına 889, 1015, 1017, 1021, 1024, 1229, 1515, 1740, 1824, 1835, 1857, 1861, 2072
ç.+ında 857
ç.+ını 756
ç.+lar 1943
ç.+larına 888, 1396, 1916
ç.+larını 1191
ç.+larınuŋ 1034
ç.+uŋ 1740, 2217, 2217
çaġ < **Far.** lağım, su yolu 2712
çaġır-/çaġur- çağırmak
ç.-dı 514, 644, 655, 1981, 2529, 2640, 2711
ç.-dılar 170
ç.+ı eyit- 2669
ç.-up 2274
çaġırd- çağırtmak
ç.-urlar 694
çāk < **Far.** dağınık
ç. ol- 1970
çal- 1. vurmak, çarpmak, atmak
ç.-a 1373
ç.-dı 782, 1057, 1283, 1285, 1445, 1447, 1483, 2384
ç.-ıcaḳ 1286
2. saz âletini konuşturmak
ç.-aram 369
ç.-arlar 1718
ç.-dı 378, 1924
ç.-dılar 1329, 1333
ç.-maḳ 499
ç.-up 779, 925
çaldur- çaldırmak
ç.-up 2206
çamur çamur
ç. ol- 2696
ç.+a 2707, 2708, 2711, 2712
ç.+dan 2714
ç.+uŋ 2710
çanaḳ çanak
ç.+ları 971
çapun- hızlı hareket etmek, atılmak, saldırmak, koşmak
ç.-asın 529
ç.-dı 978
ç.-dılar 1110
çardaḳ < **Far.** tarla, bahçe gibi yerlerde ağaç

dallarından örülmüş barınak 2146
çāre < **Far.** yardım, derman 869, 1733, 2332, 2745
ç. ėt- 1348
çārmıḫ < **Far.** suçluyu haça germek için kurulmuş put şeklindeki darağacı
ç.+a 2224, 2241, 2238
ç.+da 2225
çār-pāre < **Far.** dört parça 378
çāru-nā-çār < **Far.** çaresiz, ister istemez 151, 661, 1473, 1917
çāy dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu 536
çāy-gāh < **Far.** çay yeri
ç.+a 2115, 2320
çek- çekmek; uzatmak; sakınmak
ç.! 1237
ç.-di 476, 527, 528, 562, 697, 719, 779, 943, 1000, 1011, 1057, 1072, 1073, 1073, 1074, 1075, 1373, 1375, 1436, 1911, 1940, 2492, 2669
ç.-diler 942, 1011, 1013, 2201
ç.-ivėṛ- 2264
ç.-megi 62
ç.-mek 1189
ç.-miş 1518, 1773
ç.-üŋ 1034
ç.-üp 354, 610, 641, 653, 831, 928, 971, 979, 1021, 1238, 1262, 1268, 1283, 1443, 1445, 1449, 1483, 1517, 1609, 1648, 1709, 2030, 2059, 2244, 2544, 2611, 2613, 2670, 2671, 2755
çerāġ < **Far.** fitil, mum
ç.+la 1450
çeri asker 108, 253, 253, 1408
ç.+ler 205, 761, 763, 800, 810, 1118, 1266
ç.+lere 785, 1624
ç.+leri 549, 731, 1190, 1535
ç.+lerine 206
ç.+lerini 341
ç.+lerinüŋ 747
ç.+lerüŋ 734, 739
ç.+nüŋ 732
çevir-/çevür- çevirmek sallamak
ç.-di 776, 1528, 1603, 1604, 2251
ç.-megi 62
ç.-üp 636
çevre çevre, etraf, muhit 782
ç. al- 694
ç.+sine 1850
Çıġāl yer adı 2504
çıḳ- çıkmak
ç.-agel- 326, 793, 1658, 1966, 1972, 2024, 2039, 2177, 2291, 2381
ç.-amadı 2702
ç.-dı 129, 377, 383, 385, 435, 566, 677, 1189, 1221, 1343, 1702, 1720, 2143, 2278, 2435, 2498, 2682, 2700
ç.-dılar 420, 2055, 2197, 2359, 2415, 2769
ç.-duġı 851
ç.-ıncaḳ 2655
ç.-mış 1622
ç.-up 362, 608, 887, 928, 1326, 1340, 1585, 1714, 1726, 1986, 2099, 2240
çıḳar- çıkarmak
ç.! 1826, 1847
ç.-dı 72, 829, 829, 892, 949, 1238, 1337, 1848, 1849, 2263
ç.-dılar 190, 320, 1264, 1821, 2765
ç.-ımadı 1237
ç.-maġa 2651
ç.-up 85, 286, 294, 2026
çıraḳ < **Far.** *çerag̀* ışık, kandil
ç.+lar 1326
ç.+ları 1325
ç.+larını 1324
çifte atın iki arka ayaklarıyla tekmelemesi
ç. ur- 699, 702
çiyān çiyan
ç.+lar 2231
çiz- 1. çizmek
ç.-di 1419
2. yazmak
ç.-üp 733
çoḳ çok 60, 76, 76, 79, 200, 200, 214, 302, 302, 451, 462, 599, 606, 646, 681, 689, 689, 753, 789, 798, 922, 936, 996, 1014, 1033, 1149, 1228, 1234, 1239, 1356, 1462, 1752, 1807, 1860, 1891, 2010, 2011, 2112, 2122, 2260, 2308, 2335, 2383, 2526, 2527, 2543, 2566, 2572, 2595, 2684, 2776
ç.+dan 1775
ç.+dur 1022
ç.+ını 411
çoḳal- çoğalmak, birikmek
ç.-ludurur 336
çoḳlıḳ/çoḳluḳ çokluk; çoğunlukla 439, 2116, 2344, 2647
çök- oturmak
ç.-di 2589
ç.-miş 2707
çökerd- oturtmak, çöktürmek
ç.-iler 2299
ç.-üŋ 2299
çökür- oturtmak, çöktürmek
ç.-diler 1822
çul < **Ar.** genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma
ç.+lar 241

çuḳal eskiden savaşta atlara giydirilen zırhlı örtü ki bir çeşidini de savaşçılar da giyerdi 1402
çuvāl < **Far.** çuval
ç.+a 1318
çün < **Far.** çünkü, mademki, ne zamanki 19, 31, 32, 71, 80, 85, 109, 136, 137, 141, 179, 206, 209, 212, 216, 305, 308, 371, 379, 393, 414, 443, 464, 561, 567, 601, 628, 687, 691, 719, 720, 731, 743, 797, 799, 807, 838, 857, 859, 871, 902, 910, 980, 982, 999, 1009, 1017, 1019, 1020, 1041, 1061, 1070, 1097, 1102, 1111, 1136, 1141, 1178, 1180, 1181, 1184, 1194, 1198, 1205, 1211, 1218, 1231, 1241, 1242, 1245, 1263, 1272, 1295, 1304, 1305, 1307, 1327, 1329, 1331, 1334, 1338, 1366, 1386, 1403, 1408, 1414, 1428, 1431, 1434, 1451, 1452, 1484, 1494, 1509, 1511, 1512, 1525, 1527, 1531, 1556, 1589, 1591, 1608, 1610, 1615, 1621, 1622, 1657, 1665, 1667, 1676, 1702, 1718, 1739, 1752, 1776, 1779, 1790, 1823, 1828, 1829, 1851, 1866, 1869, 1874, 1887, 1888, 1889, 1899, 1916, 1917, 1921, 1942, 1954, 1959, 1964, 1974, 1976, 1979, 1989, 1996, 2010, 2037, 2043, 2043, 2045, 2055, 2076, 2077, 2079, 2081, 2090, 2098, 2100, 2101, 2120, 2141, 2148, 2156, 2189, 2190, 2203, 2211, 2225, 2231, 2238, 2316, 2326, 2357, 2380, 2385, 2391, 2413, 2415, 2416, 2418, 2431, 2435, 2447, 2454, 2454, 2481, 2484, 2497, 2510, 2515, 2523, 2532, 2536, 2563, 2564, 2569, 2575, 2579, 2582, 2602, 2622, 2629, 2639, 2641, 2644, 2645, 2650, 2656, 2658, 2667, 2679, 2721, 2731, 2743, 2747, 2763, 2780, 2783
çünki < **Far.** şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zīrā 88, 133, 497, 535, 1030, 1360, 1361, 1363, 1837, 1945, 1961, 2221, 2227, 2321, 2329, 2342, 2485, 2491, 2554
da de, dahi 622, 673, 952, 1187
dād < **Far.** adālet, doğruluk; ihsan
d.+ımuz 2541
dad- tatmak
d.-alum 1848
dağ dağ
d.+un 1840
Daḫḫāk özel ad 925, 1090, 1136, 1139, 1146, 1150, 1155, 1157, 1163, 1165, 1167, 1168, 1168, 1170, 1170, 1172, 1173, 1175, 1177, 1179, 1180, 1181, 1182, 1184, 1188, 1192, 1195, 1195, 1197, 1198, 1199, 1199, 1201, 1201, 1203, 1205, 1206, 1207, 1216, 1218, 1220, 1221, 1224, 1225, 1228, 1230, 1230, 1232, 1233, 1235, 1237, 1238, 1239, 1276, 1297, 1305, 1307, 1308, 1308, 1309, 1311, 1312, 1314, 1317, 1319, 1364, 1366, 1368, 1369, 1370, 1373, 1374, 1380, 1382, 1384, 1385, 1389, 1393, 1411, 1412, 1414, 1416, 1417, 1420, 1422, 1423, 1426, 1454, 1455, 1456, 1458, 1459, 1465, 1468, 1471, 1474, 1475, 1478, 1480, 1481, 1483, 1507, 1509, 1511, 1512, 1516, 1518, 1523, 1540, 1541, 1588, 1595, 1606, 1606, 1608, 1612, 1619, 1620, 1623, 1626, 1627, 1633, 1635, 1635, 1636, 1638, 1639, 1641, 1642, 1646, 1648, 1653, 1655, 1667, 1684, 1685, 1687, 1698, 1717, 1724, 1730, 1732, 1736, 1743
D.+dan 1302, 1303, 1391, 1409, 1418, 1437, 1476, 1625
D.+dur 1386, 1686
D.+e 1166, 1179, 1182, 1193, 1202, 1204, 1207, 1208, 1215, 1216, 1232, 1235, 1238, 1313, 1362, 1379, 1425, 1453, 1477, 1517, 1539, 1596, 1611, 1620, 1626, 1632, 1632, 1637, 1637, 1644, 1666, 1683, 1688, 1722
D.+edür 1683
D.+ı 718, 719, 945, 1153, 1155, 1164, 1165, 1262, 1304, 1383, 1387, 1392, 1448, 1457, 1480, 1483, 1505, 1622, 1633, 1648, 1650, 1652, 1700, 1701, 1704, 1704, 1707, 1747
D.+uŋ 1161, 1190, 1230, 1315, 1372, 1377, 1438, 1463, 1464, 1465, 1467, 1515, 1590, 1615, 1623, 1646, 1703
daḫı de, dahi; bundan başka, aynı zamanda, hem de; diğer, başka; henüz, hālā; sonra; yine 3, 4, 33, 37, 39, 40, 54, 55, 67, 68, 73, 81, 81, 82, 102, 116, 121, 124, 158, 159, 159, 176, 183, 184, 184, 192, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 199, 201, 205, 209, 230, 234, 237, 238, 252, 255, 276, 289, 291, 295, 307, 312, 313, 316, 324, 359, 374, 374, 375, 380, 398, 398, 406, 411, 412, 412, 418, 419, 426, 430, 430, 432, 433, 433, 434, 443, 454, 463, 466, 467, 476, 478, 484, 487, 501, 517, 520, 533, 534, 542, 543, 553, 559, 561, 562, 568, 569, 570, 571, 574, 576, 577, 579, 580, 584, 585, 585, 591, 593, 594, 594, 595, 595, 603, 603, 612, 612, 620, 625, 631, 642, 642, 643, 647, 649, 651, 659, 661, 670, 672, 674, 680, 682, 682, 682, 683, 684, 690, 692, 693, 706, 707, 710, 712, 713, 714, 725, 726, 729, 730, 737, 742, 749, 750, 759, 762, 762, 766, 767, 779, 784, 784, 786, 787, 794, 795, 801, 801, 809, 820, 822, 822, 825, 829, 829, 839, 842, 846, 852, 865, 867, 879, 879, 889, 896, 897, 902, 905, 908, 909, 935, 937, 938, 940, 944, 946, 946, 946, 949, 950, 953, 956, 963, 965, 969, 970, 970, 972, 973, 973, 974, 975, 975,

978, 983, 984, 984, 985, 986, 987, 987, 988, 998, 1002, 1003, 1005, 1006, 1009, 1014, 1015, 1020, 1024, 1029, 1041, 1046, 1046, 1056, 1059, 1059, 1063, 1064, 1064, 1065, 1066, 1067, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071, 1073, 1075, 1075, 1078, 1079, 1081, 1082, 1084, 1095, 1113, 1125, 1128, 1150, 1167, 1168, 1169, 1170, 1172, 1175, 1176, 1182, 1182, 1185, 1188, 1191, 1202, 1206, 1206, 1207, 1207, 1208, 1209, 1213, 1216, 1223, 1223, 1226, 1228, 1229, 1230, 1231, 1244, 1253, 1256, 1256, 1259, 1267, 1269, 1270, 1270, 1271, 1275, 1276, 1279, 1285, 1286, 1286, 1286, 1288, 1288, 1295, 1311, 1315, 1317, 1318, 1330, 1339, 1341, 1341, 1344, 1349, 1355, 1358, 1362, 1362, 1365, 1365, 1372, 1374, 1376, 1377, 1385, 1389, 1391, 1393, 1393, 1399, 1402, 1419, 1423, 1424, 1424, 1426, 1430, 1430, 1438, 1440, 1440, 1442, 1445, 1449, 1457, 1463, 1467, 1470, 1471, 1472, 1473, 1474, 1475, 1476, 1476, 1477, 1479, 1481, 1481, 1488, 1490, 1491, 1493, 1498, 1506, 1515, 1528, 1533, 1534, 1538, 1541, 1544, 1549, 1550, 1552, 1557, 1564, 1567, 1569, 1595, 1598, 1601, 1604, 1608, 1610, 1612, 1629, 1630, 1632, 1634, 1637, 1643, 1651, 1651, 1654, 1655, 1661, 1662, 1662, 1665, 1672, 1676, 1677, 1679, 1680, 1680, 1680, 1681, 1681, 1684, 1692, 1694, 1696, 1704, 1717, 1722, 1730, 1737, 1747, 1754, 1757, 1760, 1766, 1767, 1770, 1773, 1780, 1781, 1782, 1786, 1792, 1795, 1796, 1797, 1798, 1799, 1804, 1805, 1813, 1814, 1817, 1819, 1824, 1825, 1826, 1829, 1830, 1831, 1835, 1837, 1842, 1843, 1847, 1847, 1849, 1855, 1862, 1869, 1870, 1871, 1882, 1884, 1886, 1888, 1889, 1892, 1892, 1894, 1895, 1907, 1925, 1929, 1930, 1938, 1953, 1962, 1967, 1968, 1972, 1974, 1975, 1976, 1976, 1977, 1977, 1978, 1982, 1988, 1997, 2007, 2009, 2015, 2017, 2019, 2023, 2023, 2023, 2024, 2033, 2036, 2042, 2053, 2057, 2059, 2060, 2060, 2062, 2063, 2063, 2064, 2065, 2070, 2075, 2080, 2093, 2095, 2103, 2104, 2107, 2109, 2112, 2113, 2114, 2118, 2125, 2125, 2126, 2133, 2154, 2158, 2163, 2166, 2175, 2175, 2175, 2195, 2199, 2214, 2225, 2226, 2233, 2236, 2237, 2237, 2239, 2240, 2240, 2240, 2244, 2254, 2264, 2274, 2274, 2277, 2277, 2279, 2282, 2286, 2287, 2307, 2308, 2330, 2336, 2338, 2344, 2345, 2348, 2354, 2355, 2359, 2361, 2398, 2424, 2437, 2440, 2441, 2445, 2448, 2450, 2458, 2461, 2462, 2466, 2483, 2483, 2486, 2489, 2489, 2511, 2517, 2518, 2537, 2546, 2547, 2548, 2561, 2600, 2603, 2605, 2607, 2609, 2617, 2633, 2635, 2637, 2638, 2640, 2642, 2664, 2667, 2668, 2677, 2678, 2683, 2689, 2691, 2697, 2700, 2700, 2704, 2708, 2710, 2711, 2712, 2713, 2724, 2728, 2740, 2744, 2746, 2748, 2755, 2757, 2761, 2778, 2789, 2791, 2792, 2793, 2794, 2796

daḫme < **Far.** *daḫme* mezar, kabir; türbe
d.+sinde 65

daḳıl- takılmak, burkulmak
d.-adön- 378
d.-mış 691

dāne tane, tohum 755

dār < **Far.** darağacı 1965
d.+ları 1970

ḍarb < **Ar.** dövme, vurma 1490, 1834, 1856, 2060
ḍ. ur- 1181, 1443, 1490, 1491, 1499

dārū < **Far.** ilaç 858, 1338, 1818, 1819, 1838, 1848, 1939
d. kat- 2722

dāsitān < **Far.** *dāstān* ün, şan; destan
d. ol- dile düşmek 136, 2226, 2595

da'vā < **Ar.** bir mesele üzerinde hususi bir fikir sahibi olma
d. eyit- 2015
d. ḳıl- 186, 390
d.+ŋı 759
d.+sın ėt- 534

da'vet < **Ar.** çağırma, çağrı; ziyāfet; duā
d. ėt- 726, 730, 1021, 2073, 2572, 2579, 2653
d. eyle- 2099

da'vetçi < **Ar.+Türk.** davetçi 1346

dāyire/ ṭāyire < **Ar.** daire; çember *dā'ire* 732, 1419
d.+leri 739, 747
d.+sine 732
d.+ye 472

dayu dayı
d.+ŋ 2371

dė- demek, söylemek 358, 1660, 1683, 2640, 2663
d.-di 3, 4, 6, 6, 7, 8, 14, 22, 29, 33, 35, 39, 42, 51, 52, 53, 54, 67, 69, 75, 79, 81, 82, 83, 90, 100, 100, 103, 130, 131, 152, 155, 158, 160, 169, 187, 188, 189, 206, 209, 212, 220, 221, 224, 224, 230, 231, 238, 240, 250, 251, 252, 256, 256, 257, 258, 259, 264, 266, 266, 279, 281, 283, 284, 284, 285, 288, 291, 293, 296, 297, 298, 303, 303, 305, 318, 319, 325, 335, 338, 343, 347, 347, 350, 352, 353, 354, 356, 356, 357, 357, 358, 359, 360, 361, 369,

375, 384, 385, 390, 392, 396, 401, 402, 404, 416, 425, 427, 428, 431, 432, 437, 441, 441, 442, 446, 452, 453, 457, 462, 470, 471, 480, 487, 488, 495, 496, 499, 500, 501, 501, 502, 503, 503, 505, 505, 507, 509, 511, 512, 516, 518, 522, 523, 526, 531, 536, 540, 553, 554, 558, 563, 568, 571, 580, 585, 589, 590, 592, 592, 595, 596, 596, 601, 604, 612, 617, 618, 621, 621, 622, 624, 630, 631, 634, 635, 652, 653, 653, 654, 656, 656, 657, 659, 660, 661, 664, 670, 674, 675, 676, 681, 683, 687, 697, 703, 704, 705, 710, 717, 718, 723, 724, 727, 737, 744, 748, 751, 759, 803, 808, 828, 834, 835, 836, 838, 840, 840, 841, 843, 844, 844, 845, 846, 851, 862, 862, 871, 875, 876, 885, 888, 890, 891, 895, 896, 896, 897, 904, 907, 907, 908, 909, 923, 929, 931, 953, 957, 958, 959, 963, 964, 967, 968, 968, 969, 972, 973, 974, 976, 977, 978, 982, 983, 984, 989, 991, 993, 993, 994, 997, 998, 1000, 1002, 1002, 1003, 1004, 1006, 1007, 1008, 1022, 1023, 1029, 1041, 1041, 1042, 1043, 1051, 1053, 1054, 1056, 1061, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1070, 1073, 1079, 1079, 1104, 1128, 1128, 1143, 1146, 1154, 1164, 1194, 1216, 1220, 1220, 1222, 1224, 1231, 1232, 1233, 1241, 1251, 1263, 1264, 1275, 1290, 1291, 1292, 1295, 1296, 1299, 1300, 1301, 1301, 1303, 1304, 1310, 1311, 1312, 1313, 1317, 1319, 1322, 1322, 1325, 1329, 1348, 1349, 1351, 1357, 1358, 1360, 1364, 1369, 1370, 1371, 1374, 1380, 1383, 1384, 1385, 1387, 1389, 1391, 1405, 1406, 1406, 1408, 1413, 1414, 1416, 1417, 1418, 1429, 1432, 1432, 1433, 1434, 1435, 1469, 1470, 1479, 1479, 1508, 1510, 1511, 1511, 1521, 1522, 1530, 1545, 1546, 1547, 1548, 1558, 1560, 1563, 1568, 1568, 1569, 1570, 1572, 1575, 1576, 1577, 1580, 1580, 1582, 1589, 1589, 1593, 1593, 1596, 1598, 1599, 1605, 1610, 1612, 1613, 1617, 1618, 1619, 1619, 1626, 1627, 1630, 1639, 1641, 1642, 1643, 1644, 1653, 1653, 1654, 1655, 1656, 1660, 1664, 1667, 1669, 1670, 1671, 1671, 1673, 1676, 1677, 1679, 1681, 1682, 1684, 1686, 1688, 1692, 1695, 1704, 1706, 1706, 1712, 1717, 1723, 1724, 1725, 1727, 1728, 1729, 1730, 1732, 1734, 1736, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1745, 1747, 1748, 1748, 1755, 1756, 1758, 1759, 1760, 1762, 1763, 1764, 1770, 1771, 1777, 1779, 1786, 1786, 1789, 1790, 1796, 1816, 1816, 1818, 1825, 1826, 1828, 1841, 1847, 1851, 1852, 1877, 1878, 1882, 1882, 1902, 1903, 1904, 1918, 1920, 1921, 1921, 1929, 1949, 1950, 1961, 1963, 1964, 1981, 1989, 2006, 2012, 2015, 2018, 2019, 2020, 2021, 2026, 2028, 2039, 2043, 2048, 2049, 2051, 2057, 2058, 2075, 2081, 2084, 2085, 2086, 2086, 2090, 2095, 2097, 2100, 2103, 2104, 2105, 2130, 2132, 2140, 2140, 2147, 2148, 2154, 2158, 2167, 2170, 2173, 2173, 2174, 2189, 2195, 2205, 2212, 2213, 2221, 2227, 2230, 2232, 2240, 2243, 2276, 2276, 2277, 2279, 2282, 2284, 2287, 2288, 2289, 2295, 2296, 2299, 2299, 2301, 2305, 2308, 2311, 2312, 2326, 2333, 2334, 2336, 2338, 2341, 2344, 2346, 2349, 2350, 2352, 2353, 2367, 2368, 2369, 2372, 2373, 2376, 2382, 2387, 2388, 2391, 2397, 2403, 2407, 2412, 2415, 2427, 2427, 2428, 2429, 2431, 2434, 2445, 2446, 2446, 2447, 2461, 2463, 2465, 2466, 2467, 2468, 2468, 2473, 2475, 2478, 2478, 2479, 2480, 2481, 2483, 2487, 2488, 2488, 2491, 2496, 2497, 2510, 2518, 2519, 2527, 2529, 2530, 2531, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2540, 2541, 2542, 2550, 2554, 2556, 2557, 2560, 2567, 2574, 2575, 2581, 2582, 2584, 2585, 2587, 2588, 2593, 2595, 2598, 2599, 2600, 2605, 2617, 2618, 2620, 2621, 2628, 2629, 2631, 2633, 2638, 2638, 2640, 2645, 2647, 2653, 2653, 2654, 2655, 2658, 2660, 2662, 2662, 2663, 2664, 2665, 2669, 2670, 2678, 2695, 2695, 2697, 2712, 2720, 2721, 2721, 2730, 2734, 2738, 2739, 2743, 2748, 2772, 2777, 2787, 2787

d.-digün 900

d.-dim 1213

d.-diler 1922

d.-diler 176, 178, 248, 323, 408, 492, 543, 634, 722, 818, 889, 890, 995, 1010, 1154, 1171, 1178, 1178, 1356, 1509, 1559, 1696, 1757, 1845, 1846, 1848, 1880, 1910, 1919, 1935, 1937, 1945, 2034, 2049, 2067, 2106, 2195, 2233, 2308, 2358, 2360, 2364, 2410, 2429, 2463, 2473, 2525, 2578, 2625, 2633, 2657, 2672

d.-dügi 2032

d.-dügüŋ 1920

d.-dügüŋüz 604

d.-dük 1628, 2327, 2333

d.-dükden 705

d.-dükleri 1992, 2673, 2774

d.-düklerinden 2130

d.-düm 123, 188, 710, 1431, 2340

d.-me 1729

d.-medi 877

d.-medüm 1731

d.-medüŋ 709

d.-mek 1091
d.-miş 96, 331, 464, 1086, 2406, 2485
d.-mişdür 1745
d-rem 249
d.-rken 385
d.-rler 17, 24, 588, 621, 1094, 1095, 1146, 1153, 1185, 1186, 1206, 1796, 1881, 1884, 1884, 1933, 1949, 1949, 2012, 2013, 2041, 2042, 2042, 2127, 2147, 2148, 2210, 2289, 2348, 2351, 2504, 2513, 2718, 2770, 2771
d.-rlerse 2584
d.-rseŋ 396
d.-rsin 570
d.-yen 1744
d.-yesin 1688
d.-yeyim 665
d.-yince 171
d.-yü 10, 204, 211, 227, 247, 286, 311, 325, 333, 349, 467, 502, 561, 599, 630, 685, 686, 714, 764, 853, 854, 861, 865, 870, 955, 971, 1028, 1033, 1035, 1039, 1047, 1136, 1138, 1159, 1188, 1194, 1217, 1241, 1314, 1360, 1474, 1496, 1634, 1672, 1675, 1689, 1801, 1843, 1910, 1911, 1925, 1936, 1954, 1959, 1976, 1976, 1982, 1985, 2004, 2034, 2094, 2117, 2118, 2190, 2207, 2211, 2215, 2255, 2273, 2274, 2300, 2317, 2433, 2507, 2544, 2649, 2676, 2720, 2732, 2750
d.-yücek 2673
d.-yüp 16, 135, 294, 375, 411, 541, 587, 588, 593, 596, 613, 732, 809, 848, 849, 872, 874, 906, 956, 1026, 1030, 1039, 1129, 1147, 1189, 1231, 1320, 1392, 1474, 1486, 1541, 1573, 1594, 1605, 1614, 1645, 1684, 1725, 1734, 1887, 1967, 1992, 2153, 2175, 2214, 2343, 2384, 2469, 2476, 2644, 2773
d.-yüvėr 1385
d.-yüvėrdi 245, 327
d.-yüvėrdiler 148
d.-yüvėrmeye 340

def < **Far.** tef, zilli ve pullu bir çembere gerilmiş deriden çalgı
d. çal- 499
d. tut- 499
d. vėr- 489

defʿ < **Ar.** öteye itme, savma
dʿ.ėdivėr- 1356
dʿ. ol- 883

defʿa/defʿā < **Ar.** kere, kez, yol 233, 235, 325, 521, 744, 908, 917, 928, 932, 997, 1046, 1075, 1285, 1286, 1347, 1357, 1537, 1603, 1656, 1693
d.+dur 907
112, 118, 590, 709, 709, 899, 908, 1040, 1694

deg- dokunmak, ulaşmak
d.-di 102
d.-e 2549

degin kadar, dek, denli 60, 63, 87, 598, 639, 754, 1020, 1180, 1267, 1288, 1458, 1678, 1805, 1885, 1942, 1995, 1996, 2092, 2552, 2698

degişdür- değiştirmek
d.-di 435

degül/degil değil 189, 347, 441, 495, 1044, 1139, 1489, 1868, 2154
d.-dür 82, 188, 413, 438, 544, 674, 750, 891, 969, 1050, 1407, 1676, 1716, 1759, 1840, 1910, 2105, 2588
d.-em 495, 659, 1370, 1730

degür- ulaştırmak, eriştirmek, yetiştirmek
d.! 1240, 1663
d.-diler 1554

dehliz < **Ar.** üstü kapalı, dar ve uzun geçit 2137

dek kadar, değin 608, 926, 961, 1116, 1198, 1199, 1248, 1250, 1257, 2098, 2198, 2330, 2343, 2435, 2664, 2690

dek sessiz, rahat, sakin
d. durur 517

delü deli 2443

dem < **Far.** an, vakit, zaman, saat 50, 170, 171, 271, 372, 518, 529, 694, 694, 717, 757, 771, 781, 795, 810, 837, 847, 849, 1009, 1107, 1213, 1276, 1363, 1388, 1411, 1447, 1663, 1729, 1789, 1810, 1823, 1826, 1838, 1965, 1986, 2015, 2178, 2184, 2534, 2711
d.+de 2505
d.+den 2024, 2626

dem-be-dem < vakit vakit, daima 694

demelü (birşey) diyecek olmak 140

demkeş < **Far.** nefes, soluk çeken
d.+in 529

Demür özel ad 2305

demür demir
d.+den 739, 747

deng < **Far.** hayran, şaşkın, sersem
d.-i ḥayrān ḳal- 93, 346, 1416, 1611, 1785

Dengī özel ad
D.+lerden 557

deŋe- denemek, ölçmek
d.-di 2460

deŋiz deniz 309, 565, 2768
d.+e 308
d.+i 2041
d.+ine 313, 321
d.+lerden 308
d.+lere 319
d.+lerüŋ 9

dėnül- söylenmek
d.-miş 1672
dep- (atı) ileri sürmek
d.-di 2669
d.-üp 805
depe kafa , baş
d.+sine 919, 945
depin- şiddetli hareket etmek, tepinmek, çırpınmak, saldırmak
d.-üp 784
depme tekme
d. ur- 2030
depred- kımıldatmak, sarsmak
d.-imedi 1165
Deprez özel ad 2438
dėr- derlemek, toplamak
d.-üp 1524
der-bend < **Far.** dar geçit, boğaz
d.+e 1453
dere iki dağ arasındaki uzun çukur
d.+nuŋ 2217, 2334
d.+ye 1366, 2216, 2235
derece < **Ar.** rütbe, mertebe 2426
derḥāl < **Far.** hemen, o anda 425, 460, 1658, 1721, 2585
dermān < **Far.** çāre 1563, 1733
derü deri
d.+ŋi 589
derv̄iş < **Far.** derviş
d.+lere 547
deryā deniz 2767
d.+nuŋ 2231
Deryā-yı Cuşāne özel ad 325,
deste < **Far.** takım 1047
destūr < **Far.** izin, müsade, ruhsat
d. al- 197a-12
d. iste- 362, 404
d. vėr- 360, 405, 517, 518, 758, 952, 1100, 1280, 1644, 1677, 1788, 2369
d.+dur 1104
d.+ŋla 629
d.+suz 1408
d.+umsuz 1653
d.+unsız 139
deşür- derlemek, toplamak; bir araya getirmek 2278
dev < **Far.** dev 107, 162, 164, 165, 172, 173, 76, 179, 180, 182, 192, 198, 208, 212, 214, 215, 219, 223, 225, 234, 383, 424, 474, 477, 478, 506, 509, 529, 636, 637, 694, 719, 724, 774, 780, 781, 781, 799, 802, 803, 805, 814, 816, 819, 929, 978, 983, 985, 1008, 1010, 1052, 1053, 1056, 1159, 1192, 1280, 1281, 1283, 1284, 1395, 1399, 1401, 1414, 1425, 1462, 1522, 1525, 1535, 1622, 1945, 2041, 2041, 2119, 2128, 2129, 2132, 2563
d.+den 210, 508, 2115, 2124
d.+dür 705
d.+e 172, 827, 1279
d.+i 776, 815, 820, 927, 931, 974, 1008, 1057, 1060, 1557, 1787
d.+ler 25, 75, 76, 154, 214, 228, 235, 319, 364, 520, 527, 582, 693, 694, 698, 719, 720, 721, 738, 782, 799, 821, 933, 948, 1009, 1012, 1060, 1246, 1407, 1423, 1424, 1461, 1462, 1485, 1491, 1501, 1502, 1514, 1526, 1550, 1622, 1625, 1690, 1765
d.+lere 8, 521, 523, 601, 720, 1245, 1409, 1484, 1532
d.+leri 280, 423, 492, 523, 742, 745, 1011, 1281, 1425, 1675
d.+lerüni 1472
d.+lerüŋ 528, 741, 742, 970, 1247, 1423
d.+lerüŋi 982
d.+üŋ 187, 228, 775, 777, 780, 926, 928, 1057, 1284, 1523
devlet < **Ar.** devlet
d.+i 963
d.+ime 2100
d.+inden 963
dev(i)r < **Ar.** devir, zaman, çağ 456
d.+inde 909
devşür- derlemek, toplamak, bir araya getirmek
d.-ince 781
dırāz < **Far.** uzun 767
dib dip
d.+inde 1142, 1461, 1932, 2326
d.+indedür 689
d.+lerinden 9
dik- dikmek
d.-di 316, 377, 1236
d.-düm 314
d.-ekо- 312, 2023
d.-eyim 644
dikdür- diktirmek
d.-di 734, 734
dil dil
d. vėr- 391
d.+e gel- 12
d.+ince 382, 2554
d.+iyle 369
d.+ler 390
dilāverlik < **Far.+Türk.** yiğitlik, yüreklilik
d.+in 1991, 2576
dile- dilemek, istemek
d.! 844
d.-di 115, 141, 172, 177, 231, 235, 385, 697, 760, 764, 811, 920, 926, 996, 1181, 1182,

1243, 1457, 1564, 1597, 1648, 1659, 1752, 1875, 1938, 2140, 2179, 2418, 2512, 2612, 2691, 2768
d.-diler 116, 1692
d.-mege 208, 1673
d.-r 2056
d.-rdüŋ 882
d.-rem 683, 845, 958, 1066, 1593, 2509
d.-rsen 844
d.-rseŋ 86
d.-rsin 2663
dilek istek, dilek 954
dil-nüvāzlıḳ < **Far.+Türk.** gönül okşayıcılık 2088
dīn < **Ar.** Allah'a inanma ve bağlanma 1158, 1843, 1846
d.+den 32
diŋle- dinlemek
d.-diler 1085
d.-mezdi 512
d.-yüp 245
direk direk 309, 312, 313, 316, 445, 445, 1038, 1038
d.+i 311, 314
d.+inde 1396
d.+ine 1350, 2551
diri sağ 230
d.+dür 1674
dirīġ < **Far.** menetme, önleme
d. eyleme- 401
diril- dirilmek
d.-diler 878
Dirinüş özel ad 2772
diş diş
d. ḳıs- dudakla sus işareti yapmak 514
d.+i 701
d.+inüŋ 126
d.+iyle 527
ditre- titremek
d.-me 519
ditreş- titreşmek
d.-diler 698, 1246
divān < **Ar.** büyük meclis 878
d.+ına 879
divāne 757, 759, 771, 775, 776, 784, 788, 800, 804, 822, 974, 1243, 1492, 1493, 1602, 1803, 1808, 1809, 1822, 1830, 1831, 1833, 1836, 1838, 1853, 1856, 1858, 1869, 1941, 1949, 1955, 1966, 1966, 1969, 1976, 1976, 1996, 2044, 2054, 2061, 2092, 2093, 2246, 2371, 2435, 2537, 2604, 2607, 2612, 2622, 2651, 2675, 2682, 2682, 2706, 2710, 2714, 2747, 2756, 2781, 2782
d.+nüŋ 913, 976, 1838, 1907, 2459, 2467, 2495, 2538, 2609
d.+ye 807, 972, 997, 1001, 1850, 1864, 1968, 2250, 2260, 2604, 2619, 2713
d.+yi 773, 774, 788, 792, 1247, 1494, 1806, 1811, 1821, 1823, 1824, 1828, 1829, 1839, 1842, 1944, 1946, 1973, 2539, 2543, 2550, 2613, 2620
dīvār < **Far.** duvar 1461, 1461, 1462
d.+e 1461
d.+uŋ 1463
diyār < **Ar.** memleket, ülke
d.+ında 2524
d.+ından 2771
diz-be-diz < **Far.** diz dize 1717
dizdār < **Far.** kale muhafızı
d.-ından 1098
diz diz
d.+i 987, 2589
d.+inden 1388, 2165
d.+ine 639
d.+lerine 961
dizil- dizilmek
d.-miş 2151
doġ- doğmak
d.-ar 414
doġrı doğru 654
doġur- doğurmak
d.-acaġı 36
d.-duġı 38
d.-mış 1135
dolan- dolanmak, gezmek
d.-dum 314
dolaş- dolaşmak, takılmak, karışmak
d.-dı 1460
d.-duġı 1461
doḳın-/doḳun- değmek
d.-dı 227, 717, 944, 1130, 2251, 2258, 2271, 2714
dostluḳ dostluk
d.-ın 2131
doy- doymak
d.-ınca 524
d.-madı 971
dög- dövmek
d.-diler 1163, 1261
dögül- dövülmek
d.-di 763
dögüş dövüş
d.-in 1260
dögüş- dövüşmek
d.-medi 215
dök- dökmek
d.-di 1487
d.-diler 1044

dökül- dökülmek
d.-di 649, 1500
d.-diler 725, 948
d.-üp 1112
dön- *dönmek*
d.! 456, 957, 2480
d.-di 15, 105, 122, 373, 475, 520, 682, 778, 797, 806, 807, 853, 1068, 1121, 1130, 1395, 1573, 1705, 1753, 2276, 2277, 2386, 2521, 2608, 2697
d.-diler 236, 788, 824, 935, 1019, 1251, 1253, 1257, 1258, 1273, 1361, 1403, 1551, 1684, 1832, 1835, 2045, 2454
d.-düm 470
d.-elüm 395
d.-erler 752
d.-me 2618
d.-mege 2745
d.-miş 559
d.-üŋ 37
d.-üŋüz 1390
d.-üp 53, 206, 223, 229, 283, 414, 445, 462, 500, 502, 582, 600, 699, 702, 704, 736, 749, 828, 862, 881, 1001, 1003, 1015, 1040, 1071, 1072, 1078, 1117, 1123, 1172, 1175, 1183, 1184, 1198, 1202, 1205, 1225, 1239, 1241, 1278, 1289, 1295, 1363, 1365, 1380, 1393, 1428, 1432, 1451, 1504, 1525, 1534, 1541, 1548, 1558, 1581, 1611, 1616, 1630, 1665, 1718, 1759, 1785, 2018, 2296, 2337, 2340, 2380, 2386, 2422, 2427, 2456, 2481, 2555, 2559, 2583
döndür-/ dönder- döndürmek
d.-di 398, 1965
dönüm dönüm 400
dört dört (sayı adı) 142, 144, 154, 241, 244, 364, 449, 464, 465, 478, 548, 614, 615, 692, 734, 768, 1067, 1095, 1104, 1140, 1176, 1210, 1250, 1272, 1359, 1408, 1413, 1485, 1495, 1622, 1658, 1658, 1658, 1908, 1934, 1975, 2133, 2245, 2328, 2503, 2752
d.-ine 2057
dördünci dördüncü 1265
döşe- döşemek, kaplamak
d.-diler 960
du'ā < Ar. dua, niyaz, Allah'a yalvarma 21, 22, 640, 1031, 1108, 1539, 1662, 1853, 1903, 1951, 2157
d.+lar 753, 2636
d.+sın 733
d.+yı 1418
du'ācı < Ar.+Türk. dua eden 290
dukā eski Venedik parası
d.+sını 531
dur- 1. durmak; olmak, bulunmak
d.! 402, 515, 1129
d.-an 917, 982, 1401
d.-dı 274, 637, 803, 849, 1131, 1455, 1896, 2151, 2304, 2414
d.-dılar 191, 214, 253, 729, 729, 817, 1021, 1113, 1331, 1587, 1754, 2245, 2302, 2511, 2767
d.-duġı 227, 1397
d.-ınca 584, 1122, 1446
d.-maḳdur 2587
d.-mayup 2442, 2708
d.-mazam 2468
d.-mış 1277
d.-mışlar 754
d.-unca 1524
d.-uŋ 989
d.-up 365, 667, 732, 759, 1089, 1228, 1362, 1378, 1459, 1476, 1494, 1539, 1560, 2088, 2619, 2621, 2774
d.-ur 454, 556, 686, 899, 1812, 2220, 2433
d.-uram 311, 848, 1369, 2006, 2586
d.-urken 1159, 2557
d.-urlar 14, 1037, 1152
d.-ursız 2245, 2279
2. ayağa kalkmak 418, 759, 983, 1007, 1055, 1145, 1614, 1616, 1722, 1763, 1816, 1852
d.-ayım 516
d.-dı 71, 350, 847, 1221, 1226, 1602, 1749, 2369
d.-ı gel- 1163, 1167, 1641,1644, 1722
d.-ınca 2591
d.-u gel- 982, 1852, 2562
durdur- ayağa kaldırmak
d.-up 269
duş taraf, cihet, yön
duş ol- karşılaşmak, rastlamak
d. o.-dılar 790
d. o-dı 2305
dut- tutmak, yakalamak
d.! 1925, 1960, 2584
d.-a 19, 231, 519, 528, 701, 925, 1056, 2361
d.-acaḳ 2548
d.-alar 897, 1246, 1484
d.-alum 1645
d.-an 499
d.-ar 242, 2446, 2447
d.-arken 561
d.-ayım 1405, 2474
d.-dı 80, 325, 346, 398, 428, 430, 520, 770, 775, 837, 941, 943, 980, 984, 1012, 1129, 1262, 1267, 1309, 1344, 1347, 1424, 1427, 1448, 1518, 1529, 1637, 1638, 1831, 1859, 1872, 1925, 1940, 2059, 2059, 2083, 2161,

2165, 2252, 2257, 2267, 2271, 2438, 2669, 2702, 2713, 2747, 2761
d.-dılar 235, 241, 421, 527, 532, 761, 792, 800, 810, 1112, 1118, 1124, 1131, 1134, 1161, 1345, 1382, 1399, 1456, 1492, 1494, 1531, 1769, 1938, 2081, 2254, 2260, 2313, 2317, 2440, 2686, 2690, 2723
d.-duġuŋ 1960
d.-dum 534, 1958
d.-duŋ 422, 589, 836
d.-duŋuz 1317
d.-maduŋ 423
d.-maġa 62
d.-maŋuz 1347
d.-maḳ 2607
d.-maḳda 2703
d.-mazam 1640
d.-mış 483, 691, 868, 1497, 1691
d.-mışdur 437, 1570, 2172
d.-mışlardur 337
d.-uŋ 1982, 2189
d.-up 355, 411, 421, 602, 637, 701, 773, 835, 1017, 1077, 1319, 1407, 1480, 1482, 1515, 1648, 1771, 1814, 1820, 1857, 2027, 2075, 2237, 2241, 2282, 2539, 2546
dutsaḳ tutsak, esir
d.+lar 2316
dutul- tutulmak, yakalanmak
d.-asın 1723
d.-dı 1486
d.-duġın 2283
d.-duŋ 1693
d.-uŋuz 1694
dutun- tutunmak
d.-uŋ 317
duy- duymak
d.-dı 2727
d.-dılar 1103
d.-masun 1328
duzaḳ tuzak
d.+ına 1723, 1731
dügün düğün
d. ėt- 117, 1865
dükkān < **Ar.** dükkan 1339
d.+a 1337
dün gece 2554
dünyā < **Ar.** dünya 1846
d.+da 28, 457, 2102, 2239
d.+nuŋ 588
d.+ya 5
d.+yı 437, 524
dürlü çeşitli, türlü 59, 376, 1044, 1160, 1160, 1643, 2013, 2013, 2043, 2220, 2220, 2447, 2447, 2543
d.+dür 1731
dür- 1. surat asmak, buruşturmak
d.-mezem 680
2. toplamak , katlamak
d.-üp 1035
dürt- dokunmak
d.-di 651
düş rüya
d. gör- 1710, 1756, 1757, 2230, 2232, 2486
d.+i 1760
d.+imde 65, 101, 1144
d.+inde 84
d.+ini 1757, 2233
d.+ümde 1712
düş- düşmek
d.-di 233, 234, 280, 461, 472, 781, 805, 941, 973, 1225, 1376, 1501, 1524, 1526, 1544, 1647, 2017, 2178, 2216, 2236, 2253, 2614, 2723, 2745, 2754
d.-diler 777, 830, 948, 1012, 1499, 1850, 2309
d.-dügi 1226
d.-düm 2328
d.-düŋ 1732
d.-düŋüz 2330
d.-erse 2332
d.-e yazdı 700
d.-miş idi 2701
d.-di 2535
d.-üp 1133, 1309, 1460, 1621, 1942, 2027
düşmān < Fa. düşman 27, 790, 1092, 1171, 1219, 1579, 1953, 2349, 2358, 2415
d.+a 2444, 2465
d.+ı 464
d.+ımuz 26
d.+ımuzdur 1005
d+lar 1103, 2433
d.+larını 1212
d.+sız 1223
d.+um 290
d.+umdur 1589
d.+uŋ 2369
düşün- düşünmek
d.-üp 889
düşür- düşürmek
d.-di 790, 1209
d.-diler 742
d.-ince 805
düşüş- düşüşmek
d.-diler 1550
düşvār < **Far.** güç, zor
d. ol- 1431
düşvārlıḳ < **Far.+Türk.** güçlük, zorluk 2140
düz- düzmek, dizmek

d.-di 1334
d.-diler 11, 306, 321, 2377
d.-em 652
d.-eyin 652
d.-miş 328, 329
düzdür- düzdürmek
d.-di 1148
düzül- düzülmek
d.-miş 666
Eb'ās özel ad
E.+i 574
Ebḫās özel ad 914
Ebu bekir özel ad
E. B.+i 443
Ebu Cehl özel ad
E. C.+üŋ 449
ecel < **Ar.** ecel
e.+den 905
ecnās < **Ar.** cinsler, türler, çeşitler, soylar, nevîler 129, 190, 282, 318, 1451
e.+lar 73, 200, 302, 363, 394, 394, 689, 729, 777, 933, 1032, 1035, 1257, 1265, 1271, 1329, 1765
e.+lara 61
e.+lardan 1668
e.+ları 1027, 1028, 1489
e.+larına 1333
edeb < **Ar.** iyi terbiye, naziklik, usluluk, zariflik, edep
e.+dür 1642
edebsüzlik < **Ar.+Türk.** edepsizlik 1055
ėdin-/ėdün- edinmek
e.-miş idi 1088
ė.-di 1948, 2561
ė.-diler 2266
ė.-miş 437
ė.-mişdir 1301
ė.-üp 2182
ė.-ürem 2617
efendü < Yun. saygıdeğer kişi
e.+m 1663
efsūn < **Far.** büyü, sihir, gözbağcılık 2331, 2441, 2447, 2534, 2538, 2588
eger < **Far.** eğer 27, 70, 123, 135, 165, 220, 237, 280, 297, 305, 359, 359, 396, 403, 413, 423, 508, 522, 530, 538, 603, 680, 680, 713, 716, 803, 835, 839, 876, 905, 923, 954, 1023, 1127, 1348, 1430, 1435, 1509, 1659, 1675, 1676, 2014, 2371, 2490, 2531, 2645
eglen- vakit geçirmek, oyalanmak
e.-di 2032
e.-ecek 864
eg(i)n sırt, arka
e.+inde 88
e.+ine 693
ehl < **Ar.** malik, sahip 659
ejderhā < **Far.** ejderha 740, 745, 746, 1355, 1359, 2048, 2052, 2053, 2068
e.+dan 2051, 2054, 2090
e.+nuŋ 1366, 2089
e.+ya 1359, 1363, 1365, 1389, 1395
e.+yı 1357, 1364, 1366, 1390, 2050, 2052, 2090, 2091
ekber < **Ar.** büyük 754
ekŝerî < **Ar.** çoğu 725
eksik/eksük noksan, eksik 798
e. eyle- 1667
eksüklü eksiği bulunan, aciz, kusurlu 904
el el 1629, 1735, 2527, 2642
e. ḳavşur- 2586
e. sun- 1283
e. ur- 819, 1270, 1518, 2190
e. uzat- 519, 924, 1056
e.+e getür- 704, 2527
e.+e al- 1464
e.+imden 906, 1360
e.+in 208, 323, 366, 386, 386, 395, 435, 484, 550, 609, 780, 796, 940, 995, 1010, 1011, 1012, 1230, 1240, 1273, 1284, 1284, 1285, 1344, 1548, 1685, 1800, 1812, 1814, 2126, 2157, 2178, 2503, 2676, 2762, 2766
e.+inde 916, 1077, 1268, 1467, 1872
e.+indedür 2006, 2167, 2615, 2773
e.+inden 176, 343, 528, 664, 665, 775, 884, 913, 942, 1099, 1205, 1247, 1449, 1470, 1498, 1519, 1528, 1588, 1588, 1589, 1590, 1591, 1649, 1750, 1773, 2281, 2492, 2514
e.+ine 11, 29, 132, 225, 232, 295, 299, 345, 378, 401, 450, 489, 489, 572, 649, 718, 850, 853, 858, 998, 1072, 1075, 1083, 1084, 1343, 1465, 1467, 1467, 1497, 1590, 1606, 1615, 1814, 1828, 1867, 1868, 1873, 2184, 2185, 2398, 2476
e.+ini 925, 1344, 1584, 1646, 1648, 1815, 1870, 2430, 2437, 2438, 2580, 2791
e.+iyle 87, 998, 1016, 1238, 1529, 1529, 2059
e.+lerin 1902
e.+lerinde 1718
e.+lerine 162, 959
e.+lerini 1708, 2558
e+ü 1715
e.+ümde 715, 1713, 2341
e.+ümden 423, 1007, 1054, 1263, 1380, 2777
e.+üme 423, 2474
e.+ümüzden 1511
e.+üŋden 168, 984, 1964, 2276

elbetde < **Ar.** kuşkusuz, şüphesiz 251, 352, 1371, 1919
elçi elçi 160, 166, 246, 246, 463, 466, 2117, 2789
e.+ye 166
elem < **Ar.** keder, dert 129, 924, 1619, 1655, 1723
elmās < Yun. kıymetli taş 324
el-ḳıṣṣa < **Ar.** hasılı, sözün kısası, sözden anlaşıldığına göre 1900, 2082, 2110, 2423, 2436, 2630, 2661, 2691
elvān < **Ar.** karışık, rengarenk 459, 1045
emr < **Ar.** iş, buyurma, buyruk
e.+ine 2227
e.+iyle 1626
emīr < **Ar.** büyük bir hanedana mensup kişi; bir kavmin, bir şehrin başı, beyi 1084
e.+i 1072
e.+ler 378, 860, 1753,
e.+üŋ 379
Emīr Ḥamza özel ad 261, 261, 266, 731, 732, 760, 783, 788, 793, 920, 958, 995, 996, 1009, 1050, 1066, 1070, 1075, 1076, 1100, 1377, 1384, 1448, 1449, 1498, 1499, 1519, 1534, 1543, 1544, 1546, 1550, 1552, 1592, 1659, 1696, 1767, 1790, 1950, 2181
E. Ḥ.+dan 995
E. Ḥ.+nuŋ
E. Ḥ.+ya
Encār özel ad
E.+dur 1096
Encās özel ad
E.+ı 574, 1197
endām < **Far.** vücut, beden, insanın azası
e.+larına 941
enli enli 2165
envā' < **Ar.** çeşitler, türler 1044, 1844, 2794
eŋse ense
e.+sine 2590
epsem sessiz, ses çıkarmayan, susan 515, 977, 1059
er yiğit, kahraman, asker 142, 145, 172, 178, 368, 423, 580, 580, 581, 759, 764, 764, 786, 803, 811, 1105, 1243, 1272, 1659, 1754, 1796, 1875, 1943, 1987, 1994, 2003, 2039, 2047, 2102, 2105, 2134, 2210, 2265, 2266, 2268, 2290, 2356, 2358, 2416, 2418, 2503, 2505, 2512, 2570, 2645, 2695, 2716, 2718, 2780
e.+dür 125, 250, 415, 2153
e.+em 659
e.+i 175, 450
e.+imüŋ 139
e.+iŋ 126
e.+üm 140, 239
e.+üŋ 687
e.+lerine 1095
ėr- ermek, ulaşmak
ė.-di 578, 585, 638, 767, 778, 1188, 1214, 1272, 1281, 1305, 1307, 1308, 1315, 1368, 1375, 1397, 1447, 1492, 1496, 1535, 1538, 1539, 1837, 1887, 1896, 1987, 2070, 2109, 2142, 2170, 2195, 2260, 2265, 2273, 2273, 2275, 2304, 2355, 2399, 2401, 2409, 2429, 2479, 2482, 2505, 2524, 2627, 2637, 2641, 2644, 2701, 2716, 2764
ė.-diler 178, 260, 308, 309, 817, 1107, 1453, 1622, 1866, 1934, 1990, 2169, 2249, 2292, 2472, 2639, 2756, 2758
ė.-dük 2320
ė.-dükde 1087
ė.-icek 2749
ė.-ince 57
ė.-meden 2759
ė.-mez 321
ė.-üp 771, 786, 1227, 1276, 1396, 1497, 1503, 1504, 1827, 1982
Erdeşir bin Güstehmüŋ özel ad 1087, 1091
ėrdür- vermek, ulaştırmak, yaptırmak
ė.! 2079
ė.-emedi 129
ėriş- ulaşmak, yetişmek
ė.! 1104
ė.-di 23, 109, 137, 491, 597, 644, 645, 685, 688, 695, 805, 1108, 1173, 1287, 1316, 1367, 1372, 1454, 1477, 1519, 1557, 1973, 2255, 2268, 2269, 2357, 2375, 2413, 2413, 2416, 2710, 2750
ė.-diler 1652, 2437
ė.-e 22, 134, 1619, 1655, 1723
ė.-igel- 1466
ė.-ince 1476
ė.-miş 806
ė.-sem 1219
ė.-üp 161, 792, 1379, 1776, 2017, 2285
ė.-ür 757, 2431
ėrte ertesi, gelecek sabah 809, 859, 912, 939, 1018, 1019, 1118, 1123, 1195, 1198, 1220, 1329, 1751, 1752, 1764, 1801, 1821, 1829, 1915, 1933, 1942, 1974, 1997, 2043, 2045, 2076, 2081, 2090, 2099, 2100, 2159, 2231, 2262, 2264, 2316, 2321, 2326, 2380, 2415, 2416, 2435, 2454, 2523, 2575, 2602, 2622, 2629, 2639, 2649, 2655, 2662, 2667, 2679, 2685, 2740, 2780, 2783
ė.+ye 1805, 1995, 1996, 2435
ėrtesi ertesi gün 169, 213, 951, 1200, 1233, 1243, 1249, 1251, 1254, 1258, 1657, 1833,

1853, 1906, 2035, 2124, 2204, 2374, 2386, 2419, 2423, 2449
eren yiğitler, kahramanlar, erler
e.+ler 414
erlik/erlük yiğitlik, kahramanlık, erlik 171, 422, 836, 2761
e.+i 2629
e.+de 2628
e.+i 716
e.+ler 1669
e.+inden 2078
Erşivend özel ad 1125, 1125, 1127, 1129, 1130, 1131
E.+dür 1105
E.+e 1125
E.+üŋ 1126
esbāb < **Ar.** *eşvāb* elbiseler, giysiler
e.+ı 243, 2166
e.+ları 1331
esīr < **Ar.** tutsak, esir 1830, 1857
esirge- korumak, himaye etmek
e.-yüp 2788
eski eski 506, 1613, 2329
e.+lerüŋüz 644
esle- dinlemek, kabul etmek
e.-meyüp 1740
Esmā özel ad 127, 130, 131, 132, 133, 136, 138, 143, 145, 150, 155, 162, 164, 167, 179, 202, 203, 204, 206, 206, 210, 211, 236, 237, 238, 243, 248, 254, 257, 258, 258, 260, 262, 264, 265, 268, 1025, 1046, 1047, 1412, 1486, 1554, 1571, 1575, 1577, 2229, 2283, 2284, 2288, 2292
E.+nuŋ 143, 153, 248, 249, 261
E.+ya 141, 149, 210, 246, 1047, 2287
E.+yı 247, 1578
eşnā' < **Ar.** ara, aralık, vakit, sıra
e.+da 1372
ėşit- duymak, işitmek
ė.! 2346
ė.-di 20, 71, 96, 108, 122, 136, 141, 204, 210, 213, 306, 353, 365, 371, 414, 424, 438, 443, 481, 485, 496, 508, 526, 567, 571, 605, 627, 628, 654, 677, 681, 743, 895, 970, 976, 978, 1041, 1062, 1071, 1137, 1147, 1165, 1178, 1204, 1220, 1224, 1241, 1287, 1305, 1386, 1391, 1414, 1418, 1428, 1434, 1509, 1512, 1531, 1590, 1666, 1667, 1677, 1719, 1730, 1738, 1743, 1779, 1784, 1791, 1819, 1828, 1946, 1955, 1959, 1964, 1969, 2010, 2012, 2104, 2120, 2148, 2189, 2211, 2222, 2227, 2342, 2391, 2414, 2447, 2481, 2486, 2491, 2497, 2510, 2583, 2645, 2659, 2722, 2743, 2757, 2763
ė.-diler 179, 379, 564, 1361, 1911, 2079, 2293, 2376, 2520, 2674
ė.-dügümce 368
ė.-dük 2737
ė.-dükçe 2693
ė.-düm 95, 157, 368, 504, 552, 1672, 1879, 2350, 2395, 2396, 2508, 2581
ė.-elüm 370, 1757
ė.-enler 409
ė.-icek 562, 1155, 1927, 2550
ė.-mediler 600
ė.-medüŋ 1731
ė.-mek 447
ė.-meyüp 1628
ė.-miş 1868
ė.-üp 53, 145, 206, 240, 260, 263, 419, 434, 457, 481, 522, 537, 607, 884, 924, 967, 968, 1000, 1009, 1158, 1188, 1227, 1274, 1330, 1353, 1374, 1415, 1438, 1454, 1471, 1475, 1516, 1630, 1665, 1696, 1736, 1783, 2004, 2103, 2130, 2174, 2243, 2302, 2311, 2361, 2673, 2773
ėşidül- işitilmek, duyulmak
e.-di 582
et vücut, et
e.+imüzi 697
ėt(d)- yapmak, etmek, kılmak 547, 664, 697, 815, 975, 984, 1068, 1146, 1300, 1469, 1818
ė.-di 20, 56, 61, 115, 121, 213, 215, 221, 225, 327, 345, 376, 407, 548, 574, 576, 577, 582, 584, 585, 587, 614, 616, 619, 643, 648, 662, 671, 686, 702, 726, 772, 776, 779, 795, 797, 798, 807, 846, 894, 922, 938, 945, 975, 980, 986, 999, 1016, 1021, 1058, 1088, 1088, 1156, 1165, 1165, 1167, 1169, 1175, 1177, 1197, 1198, 1201, 1206, 1208, 1237, 1243, 1250, 1250, 1255, 1256, 1262, 1328, 1344, 1356, 1363, 1382, 1382, 1410, 1415, 1427, 1441, 1446, 1448, 1449, 1486, 1488, 1503, 1509, 1512, 1514, 1518, 1534, 1535, 1538, 1576, 1591, 1599, 1600, 1601, 1634, 1637, 1703, 1730, 1761, 1769, 1787, 1814, 1830, 1853, 1857, 1857, 1873, 1891, 1899, 1905, 1983, 2001, 2016, 2049, 2063, 2073, 2088, 2112, 2122, 2143, 2145, 2148, 2206, 2252, 2286, 2374, 2451, 2470, 2493, 2553, 2567, 2573, 2579, 2611, 2668, 2678, 2683, 2688, 2715, 2728, 2763, 2789*ė.-e* 568, 920, 1213, 1965
ė.-diler 40, 46, 57, 117, 147, 173, 175, 180, 181, 253, 253, 598, 638, 692, 696, 696, 784, 787, 787, 791, 810, 812, 821, 823, 823, 939, 954, 965, 972, 988, 1018, 1122, 1126, 1138, 1180, 1191, 1199, 1244, 1252, 1257, 1260,

1267, 1271, 1289, 1354, 1362, 1398, 1440, 1440, 1442, 1442, 1452, 1455, 1472, 1485, 1532, 1534, 1586, 1629, 1632, 1657, 1678, 1734, 1738, 1751, 1805, 1844, 1860, 1865, 1866, 1876, 1877, 1887, 1946, 1948, 1974, 1988, 1990, 1993, 1995, 1996, 1999, 2035, 2037, 2045, 2054, 2068, 2071, 2082, 2083, 2098, 2107, 2108, 2110, 2111, 2124, 2134, 2191, 2192, 2202, 2208, 2230, 2248, 2249, 2254, 2265, 2266, 2356, 2363, 2415, 2436, 2499, 2517, 2523, 2539, 2623, 2630, 2631, 2636, 2661, 2666, 2679, 2684, 2685, 2732, 2756, 2767, 2778, 2781, 2792, 2794

ė.-dügin 1780

ė.-düginden 290

ė.-dük 1629

ė.-düm 349, 541, 902, 1431, 1548, 1617

ė.-düŋ 902, 990, 1429, 1547, 1627

ė.-ebilür 1358

ė.-eceġin 2400

ė.-ecek 876

ė.-eler 738, 1184

ė.-elüm 150, 252, 717, 1000, 1612, 1767, 1785, 1992, 2215, 2694, 2787

ė.-em 471, 553, 623, 660, 1194, 2509

ė.-emez 924

ė.-en 714, 1687

ė.-er 62, 203, 242, 425, 461, 478, 507, 534, 580, 799, 1097, 1193, 1762, 1908, 2188, 2287, 2365, 2653, 2654, 2660

ė.-erdi 849

ė.-erdüm 2665

ė.-erdüŋ 1348

ė.-erek 626, 630, 725, 1151

ė.-erem 356, 385, 592, 675, 978, 982, 1510, 1618, 2240, 2429

ė.-erken 2171

ė.-erler 456, 522, 753, 765, 955, 1030, 1032, 1108, 1138, 2751, 2759, 2760

ė.-erse 220, 1509

ė.-erseŋ 680

ė.-ersin 305, 907, 923, 1370, 1568, 1642, 1758, 2428

ė.-erüŋ 1053

ė.-esin 845, 875, 2655

ė.-esiz 169, 2546, 2549, 2550

ė.-evüz 1158

ė.-eyim 69, 843, 885, 1070, 1470, 2226, 2338, 2594

ė.-ince 2259

ė.-ivėrdi 867, 2129

ė.-ivėrdiler 688

ė.-ivėre 869

ė.-ivėreyim 187

ė.-ivėrüŋ 1356

ė.-me 386, 1192

ė.-medi 539, 545, 1081, 1256, 1649, 1807, 2113

ė.-medüŋ 709, 1223, 2477

ė.-mege 452, 1673, 2264

ė.-mek 1189, 1291

ė.-meŋ 1300

ė.-mesün 1688

ė.-meyüp 1377, 1694

ė.-mez 1102

ė.-mezem 223, 404, 680, 713, 2212

ė.-mezüz 2450

ė.-miş 839, 1031, 1092, 1186, 1193, 1489, 1782, 2119, 2505

ė.-mişdür 129, 426, 455, 909, 1384, 1880, 2332

ė.-mişler 560

ė.-üŋ 1289

ė.-üŋüz 737

ė.-üp 65, 143, 222, 382, 489, 498, 544, 572, 631, 726, 727, 730, 870, 873, 885, 898, 900, 934, 1009, 1176, 1214, 1326, 1439, 1505, 1582, 1606, 1695, 1707, 1733, 1752, 1787, 1860, 1860, 1865, 1879, 1902, 1908, 1954, 2010, 2129, 2144, 2151, 2279, 2335, 2353, 2471, 2509, 2562, 2670, 2704, 2742

etek kenar

e.+idür 2331

e.+inde 2350

e.+inden 2749

e.+ine 2755

eṭrāf < **Ar.** etraf, taraflar 2125

e.+ına 1419

ev ev, barınılan yer

e.+ine 862

e.+lerüŋ 420

e.+ümde 666

evlad < **Ar.** çocuklar

e.+ından 32

evvel < **Ar.** önce, ilk, birinci, başlangıç 15, 188, 214, 358, 473, 530, 575, 764, 933, 1079, 1113, 1118, 1124, 1173, 1196, 1249, 1358, 1382, 1420, 1478, 1518, 1572, 1645, 1731, 1760, 1769, 1885, 1986, 2036, 2082, 2198, 2246, 2432, 2603, 2659, 2690

e.+den 2701

e.+ki 2448

evvelā < **Ar.** birinci olarak, ilkönce, her şeyden önce 28

ėy < **Ar.** nida için, nidaya cevap için kullanılır 216, 230, 237, 332, 415, 498, 499, 504, 508, 515, 516, 517, 524, 529, 530, 537, 592, 601, 611, 612, 651, 655, 656, 658, 663, 665, 679,

708, 718, 721, 731, 803, 835, 845, 870, 875, 881, 894, 898, 902, 907, 922, 929, 952, 954, 964, 966, 973, 981, 983, 984, 988, 1055, 1065, 1103, 1239, 1298, 1324, 1351, 1380, 1388, 1389, 1391, 1404, 1404, 1405, 1406, 1413, 1433, 1510, 1546, 1592, 1641, 1654, 1655, 1659, 1682, 1693, 1695, 1711, 1728, 1732, 1755, 1760, 1761, 1763, 1785, 1789, 1845, 1920, 1927, 1948, 2005, 2011, 2020, 2225, 2232, 2239, 2242, 2275, 2276, 2340, 2346, 2368, 2395, 2404, 2426, 2444, 2464, 2477, 2494, 2518, 2519, 2530, 2531, 2535, 2540, 2545, 2574, 2583, 2587, 2594, 2615, 2616, 2627, 2638, 2659, 2672, 2693, 2721, 2742

Eyber özel ad
E.+i 473

eyer binek hayvanlarının sırtına oturmak için konulan nesne
e.+e 2698

eyit- söylemek, demek, anlatmak
e.! 866, 1240, 1683
e.-di 2232
e.-di 2, 3, 4, 6, 7, 8, 13, 15, 17, 21, 27, 32, 37, 41, 50, 51, 52, 65, 66, 73, 78, 80, 81, 82, 85, 90, 97, 98, 98, 99, 100, 101, 102, 122, 126, 126, 127, 128, 129, 150, 151, 157, 161, 186, 187, 188, 188, 189, 207, 208, 212, 216, 217, 218, 219, 223, 229, 230, 231, 238, 249, 250, 250, 251, 252, 255, 255, 257, 257, 258, 259, 263, 264, 265, 266, 277, 277, 278, 278, 279, 282, 283, 284, 285, 285, 287, 292, 293, 295, 296, 302, 303, 303, 317, 318, 324, 335, 338, 343, 347, 347, 348, 350, 352, 352, 353, 354, 355, 356, 356, 357, 357, 358, 361, 361, 362, 367, 369, 369, 373, 375, 375, 384, 386, 388, 388, 388, 389, 392, 392, 393, 395, 395, 399, 401, 403, 410, 410, 414, 415, 419, 422, 422, 424, 425, 426, 428, 436, 437, 440, 441, 442, 453, 454, 457, 458, 461, 469, 470, 471, 486, 486, 487, 487, 492, 494, 494, 495, 495, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 506, 508, 509, 510, 516, 516, 517, 522, 523, 525, 525, 526, 528, 530, 531, 532, 533, 537, 538, 540, 543, 546, 551, 551, 554, 563, 564, 569, 570, 570, 580, 581, 585, 585, 587, 590, 592, 593, 594, 595, 599, 600, 603, 603, 604, 605, 611, 612, 621, 622, 633, 634, 651, 652, 653, 653, 656, 657, 658, 659, 661, 663, 672, 673, 674, 675, 678, 679, 682, 683, 686, 697, 702, 704, 708, 709, 711, 711, 712, 718, 720, 723, 723, 726, 731, 736, 743, 748, 748, 748, 750, 750, 754, 757, 759, 764, 803, 814, 827, 828, 834, 834, 835, 838, 838, 839, 840, 840, 842, 843, 844, 845, 850, 861, 864, 866, 867, 868, 871, 872, 873, 873, 874, 875, 881, 884, 890, 890, 891, 894, 896, 898, 901, 908, 908, 916, 922, 928, 930, 930, 932, 952, 954, 957, 958, 958, 963, 964, 966, 967, 968, 968, 973, 975, 977, 981, 983, 983, 988, 990, 991, 993, 993, 994, 997, 998, 1000, 1002, 1003, 1004, 1004, 1006, 1008, 1021, 1022, 1027, 1038, 1039, 1040, 1049, 1050, 1052, 1052, 1053, 1055, 1061, 1063, 1063, 1065, 1065, 1066, 1068, 1069, 1069, 1072, 1078, 1079, 1081, 1103, 1127, 1128, 1129, 1143, 1153, 1157, 1164, 1190, 1212, 1215, 1218, 1219, 1222, 1232, 1232, 1237, 1238, 1239, 1251, 1262, 1275, 1289, 1290, 1291, 1292, 1292, 1292, 1295, 1296, 1296, 1297, 1298, 1298, 1299, 1300, 1301, 1310, 1312, 1316, 1319, 1321, 1322, 1324, 1328, 1347, 1348, 1350, 1357, 1360, 1363, 1368, 1369, 1369, 1371, 1373, 1379, 1383, 1384, 1385, 1385, 1387, 1388, 1389, 1389, 1404, 1404, 1405, 1406, 1406, 1411, 1412, 1412, 1413, 1416, 1417, 1417, 1429, 1429, 1432, 1433, 1433, 1435, 1468, 1468, 1469, 1479, 1510, 1520, 1521, 1530, 1540, 1541, 1544, 1545, 1546, 1547, 1558, 1559, 1562, 1567, 1567, 1569, 1569, 1570, 1572, 1574, 1576, 1579, 1580, 1582, 1588, 1589, 1592, 1592, 1593, 1595, 1597, 1599, 1604, 1605, 1608, 1609, 1611, 1612, 1614, 1616, 1618, 1619, 1626, 1626, 1627, 1638, 1639, 1641, 1642, 1645, 1653, 1653, 1654, 1655, 1659, 1662, 1666, 1668, 1669, 1671, 1671, 1674, 1677, 1679, 1680, 1680, 1682, 1682, 1685, 1686, 1687, 1688, 1693, 1702, 1703, 1705, 1706, 1706, 1711, 1712, 1714, 1715, 1716, 1722, 1724, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1728, 1729, 1731, 1732, 1738, 1739, 1741, 1742, 1742, 1743, 1745, 1746, 1747, 1748, 1755, 1756, 1756, 1758, 1759, 1760, 1761, 1763, 1770, 1770, 1774, 1776, 1777, 1785, 1786, 1788, 1789, 1795, 1796, 1806, 1826, 1846, 1851, 1851, 1879, 1882, 1883, 1892, 1901, 1904, 1909, 1911, 1918, 1919, 1919, 1920, 1921, 1927, 1936, 1963, 1964, 1967, 1992, 2005, 2011, 2015, 2018, 2020, 2032, 2034, 2038, 2039, 2049, 2049, 2057, 2057, 2080, 2084, 2085, 2085, 2086, 2089, 2094, 2097, 2103, 2104, 2129, 2132, 2147, 2153, 2153, 2163, 2170, 2171, 2174, 2205, 2212, 2225, 2229, 2242, 2245, 2275, 2276, 2278, 2281, 2287, 2288, 2300, 2311, 2311, 2318, 2325, 2328, 2333, 2336, 2337, 2341, 2342, 2346, 2366, 2368, 2370, 2372, 2375, 2381, 2387, 2388, 2391, 2395, 2406, 2414, 2426,

2427, 2428, 2432, 2444, 2445, 2446, 2450, 2460, 2463, 2464, 2466, 2467, 2467, 2473, 2474, 2476, 2477, 2479, 2479, 2480, 2483, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2494, 2495, 2496, 2506, 2507, 2517, 2519, 2525, 2528, 2530, 2531, 2532, 2533, 2533, 2535, 2536, 2539, 2540, 2542, 2545, 2554, 2556, 2557, 2560, 2573, 2574, 2581, 2583, 2584, 2585, 2587, 2592, 2594, 2599, 2599, 2599, 2603, 2605, 2606, 2607, 2615, 2616, 2617, 2620, 2621, 2624, 2628, 2640, 2645, 2647, 2652, 2653, 2657, 2659, 2661, 2662, 2663, 2663, 2664, 2668, 2669, 2672, 2675, 2693, 2697, 2720, 2720, 2726, 2734, 2737, 2738, 2742, 2760, 2770, 2773, 2786, 2787

e.-diler 26, 69, 408, 491, 544, 548, 617, 634, 721, 744, 818, 889, 917, 992, 995, 1010, 1154, 1355, 1358, 1358, 1508, 1695, 1806, 1847, 1918, 1935, 1937, 2013, 2014, 2048, 2105, 2117, 2207, 2233, 2307, 2473, 2577, 2624, 2631, 2632, 2633

e.-dügi 454

e.-dügine 2096

e.-dügini 1481

e.-dük 1628, 2333

e.-düm 1430, 2340

e.-ivėr 710, 1241, 1312

e.-ivėrdi 49, 106, 262, 275, 481, 485, 521, 682, 684, 847, 870, 911, 1003,1274, 1279, 1294, 1317, 1415, 1438, 1574, 1582, 1631, 1662, 1665, 1719, 1758, 1782, 1893, 1904, 1932, 1977, 1983, 2005, 2241, 2296, 2425, 2502, 2666

e.-ivėrdiler 48, 1176, 1473, 1736, 2464, 2667

e.-ivėreyim 1128, 2663

e.-ivėrüŋ 1757

e.-miş 413, 463

e.-ür 868, 1145, 1816, 1948, 1949, 2020, 2031, 2073, 2078, 2167, 2173, 2221, 2293, 2627, 2638

e.-düŋ 1558

eyle öyle 288, 464, 519, 548, 645, 725, 781, 806, 819, 934, 946, 1057, 1068, 1069, 1138, 1281, 1526, 1716, 1969, 2006, 2061, 2233, 2405, 2490

eyle- yapmak, etmek 493, 518, 703, 818, 1164, 1599, 1663, 1760, 1777, 1786, 1964, 2276,

e.-di 29, 165, 184, 185, 288, 340, 370, 497, 527, 571, 575, 608, 625, 627, 654, 669, 678, 813, 814, 880, 911, 974, 1059, 1100, 1116, 1193, 1229, 1282, 1365, 1394, 1402, 1444, 1458, 1475, 1488, 1489, 1527, 1543, 1550, 1588, 1597, 1610, 1674, 1772, 1776, 1792, 1804, 1804, 1805, 1810, 1858, 1896, 1905, 1939, 1998, 2030, 2034, 2047, 2059, 2067, 2108, 2125, 2134, 2141, 2141, 2154, 2156, 2258, 2270, 2270, 2271, 2282, 2289, 2307, 2364, 2379, 2382, 2384, 2389, 2390, 2492, 2501, 2559, 2561, 2600, 2622, 2636, 2643, 2702, 2729, 2764, 2782

e.-diler 574, 575, 737, 1020, 1168, 1205, 1248, 1249, 1288, 1401, 1422, 1423, 1539, 1549, 1624, 1625, 1646, 1697, 1768, 1894, 2080, 2110, 2114, 2114, 2182, 2193, 2197, 2260, 2297, 2362, 2368, 2378, 2383, 2385, 2389, 2392, 2456, 2552, 2643, 2656, 2671, 2681, 2681, 2691, 2692, 2740

e.-dügi 2606

e.-düm 827

e.-dük 1572

e.-dükleri 2456

e.-düŋ 874, 2620

e.-me 1056, 1747

e.-medi 105, 2568

e.-medüm 716

e.-mege 597, 1371, 1937, 1995, 2244

e.-megi 2649

e.-megil 1667

e.-mek 189, 2100, 2275, 2553, 2739

e.-meŋ 1654

e.-mesine 900, 2214

e.-meye 1046

e.-meyeler 650

e.-mez 401, 2606

e.-miş 1235, 1956, 2119

e.-mişdür 722, 908, 2284

e.-nmez 1580

e.-ŋ 2556, 2556

e.-r 1039, 2606

e.-rem 1641

e.-rken 1802

e.-se 263

e.-sünler 523

e.-ye 31, 493, 1986

e.-yeyim 2406

e.-yüp 174, 241, 899, 998, 1749, 1793, 1874, 1878, 2360

eylece öylece 501, 1654

eylet- yaptırmak

e.-ür 1571

eyü/eyi iyi 189, 395, 910, 1180, 2477, 2597

e.+ce 1191

ez-ne cānib < **Ar.** bu yönden, bu taraftan 46, 54, 108, 202, 243, 267, 344, 627, 737, 797, 938, 1083, 1230, 1242, 1394, 1555, 1561, 1690, 1710, 1721, 1739, 1784, 1823, 1873, 1894, 1914, 1941, 1991, 2134, 2159, 2162,

2193, 2204, 2208, 2234, 2274, 2297, 2303, 2315, 2398, 2408, 2457, 2564, 2616, 2652, 2677, 2706, 2715, 2731, 2767, 2777
falān < **Ar.** falan 1862
faṣāḥat < **Ar.** güzel ve açık konuşma 380
faṣīḥ < **Ar.** güzel, düzgün, açık konuşan 369
fat < **Far.** ölüm, ölme
f. ḳal- 957
Fā'ita özel ad 1083
fāriġ < **Ar.** vazgeçmiş, çekilmiş 977, 977, 983, 989, 989, 1328, 1522, 1561, 1640, 1660, 2434, 2554
fāş < **Far.** meydana çıkma, açığa vurma
f. ėt- 876
ferāmūş < **Far.** unutma, akıldan çıkma
f. ėt- 1688
f. ḳal- 1684
Ferhād özel ad 1993, 1994
F.+ı 2256, 2295
ferişte < **Far.** melek 455
f.+lere 1033
fermān < **Far.** emir, buyruk 252, 2625
f.+da 234
Ferruh özel ad 1164, 2513, 2522
ferseng < **Far.** fersah, uzunluk ölçüsü 2273
feryād < **Ar.** feryat, bağırma 176, 744, 1915, 2376
f. ėt- 897, 1344, 1354, 1730, 2374, , 2678
f. eyle- 654, 2029,
f.+ları 743
feṯḥ < **Ar.** bir yeri savaşarak alma
f. eyle- 487
feṯḥa < **Ar.** üstün
f. ėt- 471
Fılıḳ 'Ayyār özel ad (krş. Fılıḳ)
2013, 2019, 2024, 2032, 2033
Fılıḳ özel ad 2014
F.+uŋ 2017
fıluri < eski Venedik dukası, şimdiki Avusturya guldeni. İt. filorino, Alt. Florino 1577, 1578
Fid yer adı 555
fiġān < **Far.** bağırıp çağırma, inleme 743, 743, 972, 972, 1915, 2047, 2047
fik(i)r < **Ar.** fikir 349, 1030, 1363
f.+de 54, 798
f.+e 2298
f.+le 799
f.+inde 1737
f.+üŋ 871
fil fil
f.+in 2065
f.+ini 2093
fi'l-cümle < **Ar.** sonunda, nihayette 26, 236, 336, 398, 573, 671, 675, 689, 694, 719, 745, 763, 878, 911, 933, 960, 990, 1036, 1054, 1107, 1175, 1257, 1332, 1401, 1424, 1472, 2019, 2067, 2187, 2204
fi'l-ḥāl < **Ar.** bu anda, hemen, şimdi 90, 832, 1516, 1526, 1718, 1779
fīrāvān < **Far.** çok, bol, fazla, aşırı 1043
furṣat < **Ar.** uygun zaman, elverişli durum, 2131, 2139, 2207, 2562, 2574
futā < **Far.** peştemal, önlük 1713
fülān < **Ar.** herhangi biri, belirsiz bir şey, filan 1840, 2283, 2283
ġāfil < **Ar.** gaflette bulunan, ihmal eden, ilerisini iyi düşünmeyen 1052,
ġ. bul- 923
ġ. gör- 580
ġ. idi 1484
ġ. ol- 1902, 1289, 1304, 1819
ġ. tur- 1413
gāh < **Far.** zaman edatı 459
gāh gāh < Fa. zaman zaman, vakit vakit 1807
ġālib < **Ar.** üstün gelen, yenen 1781
ġ.+dür 1219, 2362
ġam < **Ar.** *ġamm* kaygı, tasa
ġ. yė- 488, 2167, 2659
ġ.+ım 1738
ġ.+ıma 884
ġanimet < **Ar.** savaşta düşmanlardan alınan mal
ġ.+leri 1863
ġaraż < **Ar.** kötü niyet, kin
ġ.+dur 1298, 1300
ġāret < **Ar.** akın; eski zamanlarda düşman toprağına yağma için yapılan saldırı
ġ. ėt- 738, 1092
ġarib < **Ar.** zavallı, kimsesiz 2020
ġ.+em 393
ġ.+ler 646
ġ.+lere 655
ġ.+lerüŋ 649
ġarḳ < **Ar.** batma, boğulma
ġ. ol- 1236, 2033, 2569
ġāyet < **Ar.** son derece, çok, fazla 256, 419, 611, 679, 824, 1062, 1291, 1893, 1902, 1918, 1980, 2004, 2035, 2096, 2152, 2161, 2189, 2242, 2560, 2560
ġ.+de 2153, 2750
ġāy(ı)b < **Ar.** kayıp
ġ. ol- 48, 87, 1778
ġayret < **Ar.** çalışma, çabalama
ġ. ėt- 870, 1439, 1486
ġ.+e 819
ġ.+iyle 207
ġ.+üŋ 2367
ġ.+üŋden 264

ġayretlen- çalışmak, çabalamak
ġ.-di 2761
ġayrı < **Ar.** başka, özge, diğer
297, 320, 715, 1746, 1881, 2042
ġ.+lar 2606
ġażab < **Ar.** öfkelenme, hışım, hiddet, kızma
ġ.+a gel- 785, 2096
Ġazanfer özel ad 2749, 2750, 2754, 2760
Ġ.+e 2751
Ġ.+i 2755
Ġ.+üŋ 2752, 2761
Ġazanfer Kelāni özel ad 2749
gėce gece 84, 101, 213, 597, 666, 738, 760, 799, 806, 809, 824, 856, 859, 912, 939, 1017, 1020, 1111, 1117, 1122, 1123, 1126, 1126, 1144, 1181, 1195, 1243, 1249, 1272, 1331, 1403, 1426, 1450, 1451, 1512, 1551, 1555, 1622, 1657, 1711, 1712, 1801, 1808, 1821, 1829, 1832, 1893, 1899, 1905, 1930, 1933, 1990, 1992, 1992, 2035, 2037, 2044, 2076, 2077, 2081, 2098, 2098, 2101, 2106, 2107, 2124, 2156, 2159, 2203, 2209, 2228, 2230, 2230, 2232, 2301, 2322, 2329, 2345, 2373, 2385, 2418, 2419, 2434, 2449, 2454, 2456, 2523, 2554, 2567, 2575, 2644, 2650, 2666, 2681, 2739, 2781
g.+den 598
g.+nüŋ 857, 950
g.+ye 1116, 1180, 1197, 1199, 1248, 1250, 1257
geç- geçmek
g.-di 118, 169, 309, 363, 366, 821, 857, 874, 1017, 1069, 1069, 1081, 1123, 1195, 1207, 1249, 1381, 1491, 1750, 1829, 1933, 2009, 2076, 2163, 2204, 2222, 2236, 2373, 2517, 2575, 2592, 2644, 2712
g.-diler 321, 1190, 2081
g.-elüm 316
g.-eŋ 904
g.-erken 2755
g.-medi 539
g.-mek 318
g.-miş 2
g.-mişdür 16
g.-mişsin 96
g.-üp 2, 74, 351, 607, 616, 760, 799, 809, 901, 912, 939, 945, 956, 1009, 1026, 1552, 1586, 1635, 1821, 1829, 1871, 1871, 2137, 2272, 2324, 2419, 2449, 2542, 2566, 2581, 2616, 2683, 2697, 2725, 2736, 2775
g-ür 67, 1078, 1079, 1079
geçür- geçirmek
g.-di 72, 382, 880, 927, 962, 1076, 1078, 1080, 1585, 1700, 1813, 1890, 2121, 2393
g.-ürüp 2498
g.-ürürler 308
gel- gelmek 211, 237, 332, 357, 392, 402, 418, 493, 571, 679, 803, 815, 842, 930, 1000, 1192, 1321, 1576, 1611, 1961, 2020, 2173, 2533, 2616, 2694
g.-di 53, 92, 101, 107, 111, 114, 119, 120, 120, 155, 159, 192, 195, 198, 201, 204, 216, 240, 244, 260, 274, 291, 326, 328, 332, 344, 345, 351, 358, 360, 361, 364, 373, 381, 383, 387, 430, 432, 433, 434, 463, 474, 497, 532, 566, 628, 636, 637, 668, 678, 685, 797, 798, 801, 832, 837, 847, 848, 849, 853, 882, 911, 920, 936, 1015, 1046, 1048, 1083, 1099, 1175, 1177, 1178, 1179, 1208, 1209, 1235, 1239, 1243, 1243, 1273, 1279, 1280, 1293, 1323, 1336, 1337, 1341, 1367, 1380, 1381, 1402, 1405, 1444, 1474, 1478, 1554, 1626, 1631, 1649, 1665, 1674, 1678, 1685, 1711, 1719, 1761, 1767, 1776, 1799, 1812, 1824, 1834, 1843, 1843, 1850, 1867, 1870, 1874, 1888, 1890, 1896, 1901, 1911, 1916, 1922, 1922, 1927, 1930, 1945, 1953, 1961, 1979, 1983, 2031, 2033, 2053, 2066, 2072, 2096, 2117, 2157, 2160, 2161, 2163, 2165, 2217, 2219, 2229, 2235, 2241, 2270, 2285, 2288, 2306, 2314, 2314, 2345, 2358, 2394, 2410, 2429, 2460, 2472, 2481, 2512, 2514, 2536, 2566, 2580, 2596, 2604, 2618, 2625, 2650, 2656, 2659, 2664, 2665, 2691, 2693, 2701, 2704, 2713, 2719, 2722, 2724, 2729, 2729, 2765, 2766, 2768, 2770
g.-diler 76, 76, 178, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200, 206, 313, 322, 390, 394, 418, 483, 490, 493, 542, 549, 549, 565, 626, 740, 773, 1029, 1030, 1093, 1200, 1211, 1330, 1472, 1504, 1552, 1553, 1579, 1583, 1670, 1671, 1689, 1721, 1765, 1852, 1889, 1906, 2181, 2228, 2261, 2356, 2413, 2499, 2501, 2601, 2707, 2758
g.-dügi 97
g.-dügin 1703, 2121
g.-düginden 155, 1474
g.-dügini 108, 406, 515, 1204, 1313, 1353, 2482
g.-dügümi 259
g.-dük 47, 202, 243, 245, 254, 267, 268, 344, 737, 1157, 1158, 1159, 1242, 1394, 1452, 1452, 1479, 1555, 1561, 1690, 1739, 1823, 1873, 1894, 1914, 1937, 1941, 1991, 2134, 2162, 2193, 2204, 2208, 2274, 2289, 2297, 2304, 2315, 2398, 2408, 2457, 2564, 2573, 2652, 2677, 2706, 2715, 2731, 2767
g.-düklerinden 1477

g.-düm 158, 348, 357, 368, 453, 453, 495, 535, 553, 653, 660, 667, 727, 1147, 1293, 1545, 1560, 1592, 1627, 1929, 2329
g.-düŋ 265, 285, 357, 367, 384, 452, 452, 494, 554, 587, 1217, 1231, 1310, 1479, 1545, 1627, 1851
g.-düŋüz 1157, 2336
g.-e 30, 265, 297
g.-ecek 281
g.-em 623, 2369
g.-en 146, 271, 411, 466, 556, 1094, 1368, 2389, 2525
g.-enden 569
g.-eni 460, 741
g.-erinden 2315
g.-esin 958, 1954, 2645
g.-esiz 2187
g.-eydüŋ 676
g.-icek 325, 463
g.-ince 491, 814, 1702, 2050
g.-incek 874, 1825
g.-iyorur 1374
g.-medi 98, 98, 122, 236, 788, 1265, 1425, 1921, 2228
g.-mediler 817
g.-medük 749
g.-medüŋ 125
g.-megi 1028
g.-mek 413, 2342
g.-memişdür 3
g.-mesine 2428
g.-meye 4
g.-meyecek 135
g.-meyince 2212
g.-mez 239, 1360, 2040, 2490
g.-mezse 2188
g.-miş 2, 1099, 1138, 1277, 1411, 2718
g.-mişdür 284, 338, 500, 1626, 1673, 1727, 2772
g.-mişem 1686
g.-mişler 830, 1352, 2509
g.-se 2397
g.-sün 99, 130, 1716, 2483, 2640, 2658
g.-sünler 1582, 2530, 2540
g.-üŋ 74, 322, 599, 2067
g.-üp 12, 17, 37, 40, 75, 106, 143, 147, 153, 160, 161, 164, 203, 205, 218, 235, 248, 271, 342, 355, 376, 464, 480, 491, 497, 532, 539, 550, 555, 566, 567, 568, 578, 599, 606, 607, 629, 646, 651, 682, 688, 689, 695, 695, 720, 725, 738, 785, 791, 796, 800, 801, 802, 811, 819, 860, 862, 863, 869, 879, 888, 894, 909, 918, 934, 949, 975, 1002, 1010, 1015, 1029, 1064, 1064, 1090, 1092, 1123, 1133, 1155, 1159, 1160, 1163, 1167, 1171, 1173, 1190, 1206, 1214, 1221, 1226, 1229, 1230, 1250, 1264, 1276, 1287, 1288, 1294, 1296, 1307, 1325, 1335, 1350, 1351, 1367, 1394, 1396, 1397, 1400, 1400, 1430, 1437, 1443, 1476, 1476, 1486, 1492, 1502, 1506, 1543, 1548, 1559, 1573, 1581, 1581, 1632, 1633, 1661, 1701, 1703, 1740, 1754, 1782, 1800, 1808, 1809, 1821, 1832, 1839, 1870, 1903, 1907, 1910, 1922, 1932, 1974, 1987, 2008, 2013, 2021, 2022, 2047, 2067, 2126, 2148, 2178, 2187, 2195, 2198, 2198, 2202, 2229, 2255, 2265, 2285, 2291, 2294, 2301, 2318, 2332, 2364, 2430, 2437, 2450, 2458, 2475, 2485, 2514, 2540, 2568, 2571, 2579, 2620, 2635, 2638, 2651, 2654, 2657, 2676, 2715, 2750, 2755, 2756, 2762, 2769, 2774, 2791, 2795
g.-ür 151, 637, 645, 1007, 1054, 1171, 1263, 1726, 1919, 1919, 1920, 1921, 2213, 2282, 2371, 2431, 2745, 2771
g.-ürdi 1988
g.-ürdük 2324
g.-ürem 294, 353, 505, 551, 1218, 1310, 2026, 2132
g.-ürin 285, 1390
g.-ürken 804
g.-ürse 169, 984, 1964, 2276
g.-ürsin 388, 551, 1143, 1217, 2327
g.-ürsiz 1694
g.-üyorur 150, 1297, 1985, 2210, 2360, 2415, 2525
Gelbisi özel ad 575
gemi 2769
g.+ler 2769
g.+nüŋ 2768
g.+ye 565
genc < **Far.** hazine, define
g.-i āli 680
ger- germek
g.-dügüni 2241
Gerdāferin özel ad 1089, 1098, 1099, 1100, 1105, 1108, 1111, 1113, 1147
G.+den 1686
G.+dür 1386
G.+em 1086
G.+üŋ 1091
gerdān < **Far.** dönücü, dönen
g. ol- 833
gerdek gerdek
g.+e gir- 117
gerek lüzumlu, gerek olması gereken durum 238, 263, 1575
g.+dür 26, 69, 81, 99, 152, 209, 251, 318, 428, 457, 543, 569, 586, 603, 835, 1006,

1219, 1291, 1292, 1295, 1407, 1416, 1714, 1734, 1756, 1795, 1885, 1953, 2074, 2075, 2100, 2275, 2294, 2331, 2342, 2349, 2387, 2465, 2652, 2734, 2739, 2772
g.+i 614
g.+ini 2079
g.+mez 993, 1558
g.+sin 1371
gergedan gergedan 2251
g.+ı 2538
g.+ın 2062
g.+ını 2058
Gerges topluluk adı
G.+ler 575
gėrü yine, tekrar, bir daha 111, 112, 395, 404, 435, 456, 462, 525, 545, 559, 562, 623, 703, 703, 705, 706, 720, 720, 736, 778, 779, 787, 807, 852, 862, 863, 910, 935, 937, 996, 1008, 1017, 1019, 1133, 1241, 1257, 1282, 1332, 1365, 1390, 1395, 1464, 1494, 1516, 1524, 1528, 1705, 1706, 1790, 1831, 1853, 1858, 1861, 2021, 2046, 2192, 2280, 2329, 2332, 2456, 2545, 2637, 2697, 2745
g.+sine 542, 699, 702, 2273, 2742
gėt- gitmek
g.! 571, 591, 655, 2657
g.-di 83, 120, 129, 202, 223, 247, 248, 257, 268, 273, 302, 313, 341, 341, 342, 355, 456, 492, 630, 630, 638, 640, 670, 700, 728, 777, 814, 858, 889, 919, 995, 1039, 1184, 1187, 1211, 1225, 1226, 1303, 1309, 1339, 1566, 1615, 1620, 1793, 1795, 1820, 1833, 1839, 1928, 1932, 1942, 2021, 2027, 2143, 2229, 2237, 2240, 2354, 2360, 2380, 2386, 2399, 2555, 2726, 2727, 2742, 2767, 2795
g.-diler 302, 395, 409, 825, 930, 1060, 1134, 1169, 1175, 1183, 1198, 1361, 1428, 1700, 1787, 1852, 1913, 2020, 2115, 2168, 2316, 2471, 2723
g.-dügümüz 2323
g.-dük 2322
g.-düklerin 52, 1809
g.-düm 259, 2328
g.-düŋ 395
g.-e 548, 673, 1008, 1176, 1181, 1187, 1221, 2768
g.-eler 1397, 2055
g.-elüm 396, 1722, 1816, 1852, 1878
g.-em 1560
g.-en 36
g.-er 423, 1511, 1569, 1957, 2473, 2725
g.-erdük 2324
g.-erdüm 470
g.-erdüŋüz 1569
g.-erek 1362, 2168, 2409
g.-erem 305, 1222, 1389, 1568, 2373, 2468, 2480
g.-erin 727
g.-erken 685, 1460, 1567, 1955, 2136, 2318, 2504, 2514
g.-erse 455
g.-ersin 456, 1222, 2479
g.-ersiz 1388
g.-erüz 1223, 1628
g.-esin 2721
g.-icek 1929
g.-mege 1908
g.-mek 191, 759, 1365, 1394, 1406, 1907
g.-mezem 302, 304
g.-mezsin 303
g.-miş 364, 467, 629, 1395, 2716, 2738
g.-mişlerdür 51, 52
g.-üŋ 1359
g.-sün 1558
g.-üp 132, 291, 436, 542, 1137, 1524, 2031, 2586
g.-üpdür 1618
getür- getirmek 8, 69, 362, 657, 718, 759, 1047, 1071, 1072, 1598, 1704, 2243
g.-di 58, 59, 104, 115, 156, 244, 261, 292, 299, 351, 386, 444, 463, 472, 479, 611, 613, 620, 642, 649, 657, 730, 793, 835, 892, 893, 931, 947, 1003, 1025, 1067, 1069, 1073, 1148, 1200, 1216, 1276, 1318, 1320, 1327, 1330, 1332, 1349, 1353, 1402, 1457, 1466, 1493, 1505, 1516, 1620, 1704, 1722, 1784, 1800, 1808, 1809, 1813, 1829, 1836, 1857, 1861, 1925, 2027, 2160, 2165, 2179, 2180, 2224, 2224, 2237, 2238, 2278, 2438, 2439, 2515, 2563, 2572, 2579, 2597, 2695, 2762
g.-diler 43, 75, 307, 346, 367, 376, 406, 421, 421, 602, 646, 700, 831, 841, 901, 934, 965, 1345, 1434, 1578, 1586, 1594, 1594, 1633, 1636, 1698, 1735, 1822, 1822, 1863, 1872, 1962, 2029, 2118, 2299, 2487, 2542, 2543, 2543, 2687, 2736, 2775, 2776, 2779
g.-dügine 7
g.-dügüne 866
g.-düm 285, 294, 538, 704, 1320
g.-düŋ 1023
g.-düŋüz 981
g.-e 442, 850, 925, 2345
g.-ebilürseŋ 1127
g.-eler 994, 1407
g.-elüm 2526
g.-emedi 1769
g.-en 45, 2387, 2394
g.-ene 334

g.-esin 538, 2491
g.-evüz 1577, 2527
g.-eyim 758, 815, 1406, 2015
g.-medi 397
g.-mege 2549
g.-memişdür 6
g.-mesem 539
g.-meyüp 1375
g.-miş 1025, 1296
g.-mişdür 5
g.-mişüzdür 1024
g.-sin 2014
g.-sinler 376
g.-sün 1027, 1604
g.-üŋ 10, 35, 39, 42, 644, 841, 972, 1634, 1636, 1692, 1825, 2118, 2299
g.-üp 340, 406, 482, 1071, 1083, 1522, 1635, 1772, 1951, 2432
g.-ür 749, 2032
g.-üyorur 1351
g.-üyoruram 1958
gėtürt- getirtmek
g.-düp 222
gevde/gövde gövde, vücut
g.+sinden 2286
g.+sini 2687
gevher < **Ar.** cevher 2023
Gevher Cīre özel ad 2770
Gevher Cinn özel ad 2784
G. C.+den 2779
G.+e 2023
Gevher-zād 2353, 2355, 2360, 2362, 2364, 2375, 2377, 2381, 2386, 2388, 2390, 2393, 2393, 2418, 2419, 2478, 2478, 2479, 2481, 2521
G.+e 2459, 2460
G.+eye 2359, 2461, 2648
G.+eyi 2414
G.+ı 2350, 2375, 2392, 2420
Gevher-zād-ı Kūhī özel ad 2351, 2364
G. K.+ye 2354, 2355, 2375
gėy-/giy- giymek
g.-di 373, 669
g.-dügini 398
g.-er 371, 398
g.-erse 380
g.-esin 85, 1050
g.-üp 89, 1277, 1402, 1513, 1517, 1538, 2640, 2788
geyik geyik 91, 1941
g.+üŋ 1941
gėyür-/gėyir- giydirmek
g.-di 72, 85, 372, 427, 431433, 1294, 1800, 1977, 2076, 2158, 2594, 2619
g.-e 1697
g.-üp 2627
g.-ürse 401
ġurīv < **Ar.** bağırma, bağrışma 2160
ġ.+ler 2375
gibi gibi 2, 5, 13, 38, 41, 91, 110, 184, 242, 272, 347, 349, 383, 415, 426, 511, 511, 534, 584, 614, 669, 692, 693, 851, 882, 923, 964, 992, 1005, 1058, 1286, 1520, 1607, 1609, 1610, 1613, 1656, 1674, 1742, 1746, 1747, 1957, 1993, 2032, 2069, 2102, 2145, 2162, 2366, 2432, 2448, 2585, 2586, 2606, 2613, 2654, 2793
gider- göndermek
g.-di 2229
gine yine 636, 782
gir- girmek
g.! 893, 2629
g.-di 117, 172, 172, 214, 363, 381, 387, 613, 701, 764, 767, 769, 774, 813, 863, 872, 886, 912, 913, 914, 914, 914, 915, 915, 916, 918, 951, 956, 962, 1018, 1020, 1106, 1111, 1114, 1115, 1115, 1116, 1119, 1119, 1120, 1121, 1124, 1125, 1179, 1180, 1196, 1197, 1249, 1251, 1253, 1254, 1258, 1261, 1266, 1307, 1482, 1659, 1740, 1767, 1802, 1803, 1810, 1830, 1831, 1832, 1833, 1843, 1850, 1853, 1854, 1855, 1858, 1875, 1923, 1951, 2001, 2033, 2036, 2036, 2044, 2044, 2046, 2046, 2053, 2072, 2077, 2082, 2092, 2098, 2101, 2176, 2239, 2246, 2247, 2262, 2275, 2363, 2381, 2382, 2386, 2389, 2417, 2419, 2420, 2423, 2436, 2451, 2452, 2455, 2474, 2483, 2501, 2529, 2532, 2538, 2603, 2604, 2623, 2639, 2641, 2649, 2649, 2679, 2690, 2741, 2760, 2780, 2784
g.-diler 146, 761, 812, 1118, 1202, 1266, 2499, 2656, 2661, 2668
g.-e 362, 764, 1342, 2768
g.-eler 740
g.-em 862
g.-en 1660, 1675
g.-eydüŋ 676
g.-eyim 953
g.-icek 2366
g.-medi 1875
g.-mege 863
g.-megi 861, 2080
g.-meŋ 1275
g.-mesün 2539
g.-mesünler 2531
g.-meyince 2388
g.-mez 954
g.-miş 887, 1236

g.-sünler 2530
g.-üŋ 1675
g.-üp 390, 677, 872, 1337, 1339, 1455, 1827, 2214, 2354
g.-ür 171
g.-ürsem 1676
girib-ran(?) 477
giriftār < **Far.** tutulmuş, yakalanmış, tutkun
g. _t- 1197, 1427,
g. eyle- 2284
g. ol- 478, 1555, 1832, 1968,
gizle- gizlemek
g.! 2648
g.-di 375
g.-düm 875
g.-düŋ 1748
g.-yüp 1339
göç- göçmek
g.! 1866
g.-diler 609
g.-üp 626, 2322
gögercin güvercin 832
gögüs göğüs
g.+i 928, 1058, 1058, 1383, 1772
g.+ine 651
gök gök
g.+e 110, 445, 753, 1037
g.+i 714
gökyüzi gökyüzü 696
g.+nden 1036, 1245
gömdür- gömdürmek
g.-di 2689
gömül- gömülmek
g.-di 639
gönder kargı, mızrak 473, 841, 841, 936, 1114, 2382
g.+in 2382
g.+üni 937
gönder- göndermek
g.! 764, 2344
g.-di 49, 74, 107, 109, 111, 112, 137, 143, 145, 146, 148, 161, 211, 211, 237, 246, 270, 301, 323, 324, 411, 443, 466, 467, 542, 545, 557, 568, 681, 765, 789, 865, 910, 922, 950, 1014, 1014, 1027, 1104, 1105, 1137, 1150, 1170, 1174, 1192, 1211, 1213, 1215, 1229, 1294, 1305, 1314, 1392, 1409, 1409, 1437, 1474, 1615, 1632, 1799, 1817, 1818, 1824, 1888, 1894, 1895, 1913, 1958, 1960, 1967, 2007, 2076, 2094, 2116, 2120, 2133, 2133, 2136, 2180, 2297, 2340, 2398, 2619, 2627, 2635, 2637, 2651, 2688, 2689
g.-diler 104, 322, 332, 418, 545, 1978, 2234, 2354, 2363, 2527, 2648, 2655
g.-diyse 333
g.-düm 1431, 2371
g.-düŋ 2477
g.-elüm 130, 544, 2351
g.-mege 1435
g.-mek 99, 152, 268, 544, 1407
g.-mişdür 1414
g.-sün 2352
g.-sünler 2432
g.-üp 34, 298, 465, 865, 2789
göndür- göndermek
g.-diler 2507
g.-elüm 1885, 2647
g.-eyim 976
gönül gönül
g.+li 594, 1062, 1464
g.+inde 1026
g.+inden 2153
g.+ini 1463
g.+üm 1617
g.+üŋ 2694
g.+den 1707
gör- görmek
g.! 518, 831, 1002, 1626, 1663, 1748, 2020, 2055, 2188, 2205, 2240
g.-di 29, 50, 84, 88, 313, 315, 328, 351, 364, 407, 434, 436, 444, 469, 490, 514, 550, 578, 582, 583, 595, 601, 633, 647, 650, 658, 683, 686, 687, 688, 690, 690, 692, 752, 753, 756, 798, 807, 813, 818, 837, 850, 873, 886, 941, 964, 981, 999, 1036, 1142, 1151, 1153, 1161, 1180, 1181, 1231, 1245, 1299, 1308, 1316, 1321, 1327, 1343, 1368, 1398, 1467, 1504, 1525, 1527, 1549, 1556, 1608, 1611, 1613, 1652, 1661, 1705, 1707, 1710, 1717, 1718, 1726, 1735, 1776, 1794, 1803, 1810, 1811, 1824, 1826, 1851, 1869, 1898, 1917, 1922, 1936, 1944, 1976, 1976, 2016, 2024, 2025, 2029, 2070, 2137, 2138, 2141, 2144, 2144, 2145, 2146, 2149, 2150, 2152, 2154, 2162, 2170, 2190, 2217, 2218, 2220, 2225, 2229, 2235, 2239, 2281, 2285, 2306, 2362, 2401, 2441, 2451, 2472, 2506, 2533, 2536, 2537, 2540, 2553, 2559, 2564, 2571, 2606, 2648, 2701, 2707, 2709, 2711, 2716, 2719, 2725, 2725, 2730, 2760
g.-diler 310, 483, 527, 556, 691, 731, 738, 740, 741, 816, 860, 877, 1162, 1424, 1484, 1495, 1623, 1673, 1691, 1755, 1956, 2033, 2052, 2056, 2068, 2069, 2166, 2206, 2228, 2231, 2231, 2385, 2412, 2569, 2614, 2681, 2704, 2747
g.-dügi 272, 1230, 1719, 1757, 2145
g.-dügini 274

g.-dügümdendür 2325
g.-dük 834, 2233, 2321, 2323, 2326
g.-düm 101, 459, 470, 515, 1144, 1298, 1712, 1713, 1714, 1756, 1928, 2232
g.-düŋ 15, 1757, 1774
g.-düŋüz 2541
g.-elüm 8, 28, 70, 343, 385, 458, 840, 842, 1063, 1064, 1079, 1082, 1237, 1765, 2660, 2694, 2761
g.-e 2367
g.-em 368, 2295
g.-emedüm 1716
g.-emeyüp 45
g.-enler 2443
g.-esin 1715, 2665
g.-evüz 1573
g.-eydüm 339
g.-eyim 718, 891, 1679, 1681, 2021, 2532, 2533
g.-eyin 592, 594
g.-eyüm 724
g.-gil 1297, 1299
g.-icek 280, 312, 342, 460, 472, 832, 1681, 2121, 2150, 2152
g.-iŋüz 2535
g.-medi 1806
g.-medük 1048
g.-medüm 665, 2039
g.-medüŋ 524
g.-mege 357, 358, 361, 1411, 1560, 1627, 1628
g.-mek 540, 580, 1756, 2349
g.-memiş 1459
g.-mege 1727
g.-mez 496
g.-miş 347, 1044, 1139, 1868
g.-mişdür 1066
g.-mişem 664, 2615
g.-sevüz 1733
g.-sin 2554
g.-sün 975
g.-üŋ 34, 1038, 1154, 2506
g.-üp 36, 78, 93, 181, 186, 223, 225, 228, 273, 295, 360, 498, 614, 640, 648, 754, 778, 782, 783, 784, 794, 806, 821, 822, 822, 892, 912, 916, 920, 932, 948, 966, 1015, 1049, 1115, 1116, 1119, 1120, 1121, 1122, 1133, 1163, 1164, 1166, 1167, 1168, 1190, 1216, 1237, 1238, 1246, 1252, 1255, 1256, 1261, 1264, 1285, 1332, 1341, 1373, 1422, 1423, 1501, 1502, 1508, 1523, 1595, 1608, 1650, 1668, 1680, 1721, 1913, 1916, 1963, 1973, 2006, 2035, 2062, 2155, 2214, 2283, 2384, 2401, 2421, 2494, 2499, 2516, 2516, 2596, 2596, 2608, 2611, 2635, 2639, 2687, 2734, 2761
g.-ür 415, 460, 2486, 2553
g.-ürem 1429
g.-ürsiz 2624, 2633
göre göre 852, 967, 973
görin-/görün- görünmek
g.-di 1941, 1943, 1943, 1943, 2570
g.-en 283
g.-mez 480
g.-ür 1763, 2140
görklü güzel, temiz, iyi, mübarek, gösterişli 733, 735, 785, 1981
Görecin özel ad 2774
Görgesär özel ad
G.+ı 802
göriş-/görüş- görüşmek
g.-di 407, 639, 1870, 1973, 2410
g.-diler 261, 482, 564, 1541, 1690, 1906, 1971, 2651, 2775
g.-elüm 392
g.-mege 1479
g.-üp 1480, 1907
göster- göstermek
g.! 287, 724, 840, 1010, 1063, 1082, 2173, 2445, 2669, 2761
g.-di 58, 60, 272, 276, 288, 292, 341, 811, 1065, 1100, 1659, 1669, 1679, 1737, 1924, 2013, 2198, 2339, 2598, 2626
g.-diler 2439, 2580, 2602
g.-e 1597
g.-ecek 839
g.-em 839
g.-esin 471
g.-eyim 358
g.-eyüm 723
g.-medüm 716
g.-mek 2465
g.-üp 2411
g.-ür 171
g.-üyorur 2629
göt kıç, popo
g.+ine 2030
götür- götürmek
g.-di 925, 944, 1052, 1131, 1285, 1286, 1387, 1483, 1529, 2008, 2392, 2497
g.-diler 270, 751, 1485, 1527
g.-e 331
g.-esin 2670
g.-imedi 635, 1382
g.-mek 635
g.-miş 364
g.-üp 636, 980, 1016, 1315, 1591, 1735, 2191, 2625, 2634

göyündür- yakmak
g.-diler 745
göz göz 1923
g.+e 2188
g.+ i 514, 1078, 1897, 2304
g.+in 1320, 2498
g.+inden 384, 484, 1707
g.+ine 460
g.+ini 2263
g.+ler 1048
g.+leri 61, 1058
g.+lerin 1080
g.+lerinden 434, 1869
g.+lerini 1077
g.+ü 692
g.+üm 659
g.+ünden 1387
g.+üni 1308, 1507
g.+ünüŋ 570
g.+üŋ 496, 883
gözle- beklemek, gözlemek
g.-di 63
g.-ye 650
gözük- gözükmek
g.-di 1974
ġulam < **Ar.** tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlı, genç 492
ġulüvv < **Ar.** haddini aşma, ileri gitme
ġ. eyle- 1168
ġuṣṣa < **Ar.** keder, kaygı, tasa
ġ. yė- 2659
güşe < **Far.** köşe, bucak
g.+m 415, 1413, 1433, 1510, 1654, 1789, 2464
g.+müzdür 2465
güç zor, şiddet 405, 1450
g. ėt- 2778
g. eyle- 650
gül-āb < **Far.** gülsuyu
g. saç- 273
gül- gülmek
g.-di 295, 306, 514, 522, 532, 670, 670, 967, 968, 972, 1238, 2012, 2028, 2104, 2120, 2129, 2174, 2537, 2566, 2583, 2742
g.-diler 1062
g.-dügünden 581
g.-e g.-e 1029, 1029
g.-erler 1917
g.-üp 834
Gülistan-ı İrrem özel ad
G. İ.+em 95
Gülistān/ Gülüstān Şāh 119
G.+dan 388
G. Ş+a 103, 104, 104
G. Ş.+ı 388
gülüş- gülüşmek
g.-diler 373
gümiş gümüş 615
g.+den 330, 648, 2200, 2201
g.+e 961
gün gün 1, 64, 80, 113, 114, 121, 169, 238, 560, 609, 618, 624, 638, 643, 786, 843, 844, 903, 938, 950, 951, 956, 1070, 1089, 1106, 1106, 1134, 1141, 1151, 1171, 1195, 1200, 1258, 1265, 1266, 1272, 1322, 1331, 1426, 1453, 1535, 1551, 1560, 1755, 1758, 1861, 1865, 1898, 1903, 1909, 1942, 1948, 1974, 2050, 2051, 2071, 2101, 2111, 2115, 2115, 2169, 2208, 2209, 2227, 2234, 2319, 2320, 2322, 2329, 2365, 2367, 2389, 2399, 2399, 2400, 2422, 2423, 2436, 2449, 2450, 2455, 2528, 2531, 2552, 2575, 2630, 2661, 2681, 2684, 2691, 2767, 2767, 2781
g.+de 400, 1943
g.+den 239, 246, 684, 1208, 1427, 1865, 1912, 1940, 2135, 2183, 2431, 2436, 2600, 2690
g.+dür 400, 479, 1595, 2325
g.+e 608, 2198, 2343, 2689
g.+i 35, 118
g.+idür 2450
g.+ler 1213
g.+üŋ 1761
günlik günlük 395, 2325, 2339
gündüz gündüz 2209, 2328
Gürbüzger Cinni özel ad 301
gürbüz gürbüz, güçlü 2396
Gürci topluluk adı 913, 1204
G.+ler 574
Gürcistān yer adı
G.+a 1203
güreş güreş
g. dut- 560, 791, 1131, 1160, 1456, 1769, 2083, 2686
g. ėt- 1612,
g.+de 1201, 1860, 2111, 2390, 2424
güreş- güreşmek
g.-diler 1780, 1867, 1890
güreşçi güreşçi
g.+ler 1160
g.+leri 1162, 1162
gürle- gürlemek
g.-yüp 816
gürūh < **Far.** aşağı görülen, küçümsenen topluluk 690
gürülde- gürüldemek
g.-yüp 1499
gürz < **Far.** silah olarak kullanılan uzun saplı,

büyük demir topuz 61, 182, 183, 233, 767, 919, 938, 1120, 1121, 1126, 1129, 1282, 1282, 1449, 1528, 1543, 1550, 2064, 2109, 2247, 2250, 2251, 2257, 2269, 2270, 2271, 2420, 2453, 2492, 2493, 2605, 2680, 2692, 2702, 2703, 2708, 2709, 2709, 2753
g.+e 2703
g.+i 942, 1598, 1600, 1604, 1606, 1607, 2753
g.+in 226, 1682
g.+ine 940
g.+ini 225, 231, 232, 572, 778, 1600, 1609, 1610, 2063, 2258, 2492, 2753
g.+iyle 1601, 2493
g.+üm 1605
g.+üme 1127
g.+üni 943, 1445, 1446, 1528, 1598, 1601, 1602, 2270
g.+üŋ 943
g.+üŋi 1598
güzār < **Far.** geçme, geçiş 2320
güzel yakışıklı, iyi 658
g.+üm 765
hā < **Ar.** ha! (ünlem) 967
ḥaber < **Ar.** *ḫaber* haber, bilgi 569, 2053, 2255, 2357, 2375, 2413, 2627, 2637, 2658, 2779
ḥ. al- 1968,
h. er- 2109
ḥ. ėt- 40, 568, 1582, 2428, 2655
ḥ. ėşit- 1037
ḥ. eyit- 684, 2013
ḥ. gel- 325, 636, 1177, 1922, 2429
ḥ. getür- 35, 1296, 1800
ḥ. gönder- 152, 237, 467, 865, 1479, 1817, 1818, 2133, 2272
ḥ. ol- 113, 628, 1453, 1837, 1866, 1985, 2194, 2209, 2359
ḥ. olun-/olın- 1288, 2565, 2750
ḥ. şor- 334, 826, 1936
ḥ. vėr- 37, 144, 149, 203, 247, 259, 260, 407, 558, 685, 1028, 1136, 1170, 1171, 1188, 1302, 1304, 1821, 1887, 1889, 1911, 1944, 1969, 2021, 2025, 2034, 2026, 2117, 2123, 2139, 2181, 2193, 2211, 2283, 2316, 2394, 2403, 2409, 2482, 2488, 2683, 2730
ḥ.+den 2394
ḥ.+i 20, 47, 414, 491, 1137, 1178, 1304, 1414, 1428, 1473, 1932, 1969, 2028, 2223, 2510
ḥ.+in 566, 1276, 1438, 1581, 1991, 2037, 2128, 2763
ḥ.+ini 1559, 1904, 2002
ḥ.+leri 2666
ḥaber-dār < **Ar.+Far.** haberli
h. ol- 2107, 2783
Ḥabeş < **Ar.** Afrika'nın doğusunda, Yemen'in karşı kıyısında bulunan ve halkının çoğu Hıristiyan olan, Habeşistan kıtasında yaşayan yerli halk 2417
Ḥ.+em 352
Ḥabeşistān < **Ar.** Habeşlerin vatanı
Ḥ.+danam 347
ḥabīb < **Ar.** sevgili (peygamber için kullanılmıştır)
ḥ.+ümüŋ 1034
ḥab(i)s < hapis, alıkoyma, bir yere kapayıp dışarı salmama
ḥ. ėt- 2303, 2549
ḥacc < **Ar.** islamın beş şartından biri 547
ḥ^{v}āce < **Far.** hoca , efendi 49, 51, 52, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 281, 283, 284, 287, 400, 640, 749, 861, 862, 863, 864, 867, 870, 872, 875, 877, 948, 949, 963, 1264, 1298, 1299, 1303, 1501, 1503, 1669, 1671, 1760, 1760, 1763, 1785, 1786, 1896, 1901, 1901, 1903, 1916, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1926, 1999, 2016, 2129, 2131, 2153, 2154, 2158, 2160, 2185, 2185, 2293, 2294, 2300, 2300, 2305, 2368, 2545, 2552, 2553, 2688, 2734, 2787, 2787, 2790, 2792, 2789
ḥ.+den 53, 861, 2301, 2550
ḥ.+nüŋ 1300, 2157, 2159, 2304
ḥ.+sini 2365
ḥ.+ye 49, 275, 275, 865, 866, 867, 870, 871, 1759, 1785, 2157, 2305, 2689, 2734, 2786
h.+yi 860
Ḥ^{v}ace-yi Dāniyal özel ad 50
ḥācet < **Ar.** ihtiyaç, gereklilik lüzum 413, 544, 674, 1189, 1407, 1592
ḥ.+e 1107
ḥ.+i 1032
h.+üm 1324
ḥ.+üŋ 1592
ḥadd < **Ar.** sınır
ḥ.+i 583, 1792
ḥ.+ini 320
ḥādim < **Ar.** *ḫādim* hizmet eden, erkek hizmetçi 1925
ḥādime < **Ar.** *ḫādime* hizmet eden, kadın hizmetçi 1925
ḥāk < **Far.** *ḫāk* toprak
ḥ.-i pāy 898, 1664
Ḥaḳḳ < **Ar.** Allah, Tanrı 5, 89, 455, 461, 546, 733
Ḥ.+dan 1033, 1734
Ḥ.+uŋ 1390
ḥaḳḳ < **Ar.** adalet, hukuk

ḥ.+dur 836
ḥ.+ından gel- 2132, 2213, 2369
Ḥāḳān Egir özel ad
Ḥ.+ı 2210
Ḥ.+ın 551
Ḥ. E.+den 551
ḥāl < **Ar.** şimdiki zaman, durum 16, 54, 470, 748, 1136, 1182, 1731, 1918, 2081, 2653, 2777
ḥ.+de 1316, 1535, 1557, 2285
ḥ.+devüz 2048
ḥ.+deyken 1519
ḥ.+i 31, 32, 49, 148, 244, 601, 683, 795, 807, 911, 948, 981, 1002, 1100, 1176, 1227, 1245, 1327, 1328, 1334, 1362, 1398, 1423, 1424, 1502, 1525, 1608, 1631, 1718, 1719, 1776, 1816, 1983, 2087, 2190, 2317, 2325, 2355, 2411, 2622, 2664, 2747
ḥ.+imüz 1431, 1877
ḥ.+in 1273, 1527
h.+ini 542, 1782
ḥ.+lerin 1355
ḥ.+i 2010
ḥ.+lerine 648, 2155
ḥ.+lerini 1610, 1916, 2010, 2128, 2431
ḥ.+üŋ 1350
ḥ.+üŋi 1774
ḥala < **Ar.** *ḫala* hala
ḥ.+sına 1684
ḫalāṣ < **Ar.** kurtulma, kurtuluş
ḫ. bul- 907,
ḫ. ét- 776, 815, 1983, 2191, 2259, 2337, 2715
ḫ. eyle- 2553, 2559,
*ḫ. ol-*1463, 2699,
ḥālet < **Ar.** hal, durum
ḥ.+de 1082
Ḥalīlü'r-raḥmān özel ad 712
Ḥalime özel ad 444
ḥalḳ < **Ar.** *ḫalḳ* insanlar 1344
ḥalḳa < **Ar.** ortası boş, yuvarlak şekil 1607
ḥ. ét- 691, 1598, 1600, 1601, 1606,
ḫalvet < **Ar.** yalnız, tenha kalmak 1148, 2694
ḫ.+e 666
ḫ.+in 1031
ḫ.+ini 71
ḥamāil < **Ar.** muska, tılsım
ḥ.+in 1326
ḥāmile < **Ar.** gebe kadın 1090
ḥ.+ydi 35, 43
Ḥāmil-i Nāşnuŋ özel ad 914
ḥamle < **Ar.** saldırma, saldırış, atılma, atılış 110, 174, 181, 184, 473, 520, 523, 571, 574, 575, 783, 784, 784, 787, 812, 821, 823, 937, 938, 1122, 1128, 1167, 1183, 1256, 1257, 1271, 1271, 1272, 1381, 1396, 1398, 1401, 1402, 1422, 1423, 1440, 1440, 1449, 1488, 1488, 1514, 1527, 1532, 1534, 1534, 1538, 1539, 1542, 1542, 1547, 1548, 1549, 1549, 1550, 1623, 1624, 1629, 1770, 1804, 1804, 1805, 1861, 1876, 1877, 2063, 2107, 2108, 2110, 2114, 2114, 2248, 2254, 2256, 2266, 2269, 2291, 2293, 2362, 2378, 2382, 2392, 2492, 2517, 2644, 2681, 2683, 2692, 2782
Ḥamza özel ad 18, 23, 26, 47, 48, 54, 63, 127, 244, 245, 250, 255, 260, 263, 271, 291, 292, 293, 295, 295, 311, 332, 333, 339, 407, 407, 408, 410, 415, 426, 453, 455, 467, 471, 479, 479, 481, 483, 484, 493, 533, 543, 552, 552, 561, 563, 564, 586, 596, 604, 673, 682, 683, 685, 686, 687, 688, 689, 696, 703, 704, 705, 707, 708, 709, 712, 718, 718, 724, 725, 726, 735, 794, 796, 806, 807, 811, 812, 813, 814, 816, 819, 826, 847, 911, 922, 922, 925, 927, 930, 931, 937, 938, 940, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 954, 954, 955, 957, 963, 963, 976, 983, 990, 993, 1000, 1002, 1004, 1010, 1011, 1012, 1015, 1019, 1021, 1022, 1024, 1026, 1031, 1034, 1041, 1043, 1046, 1046, 1048, 1048, 1049, 1059, 1061, 1065, 1071, 1079, 1079, 1081, 1083, 1086, 1087, 1088, 1093, 1097, 1099, 1103, 1136, 1214, 1214, 1218, 1227, 1228, 1246, 1252, 1261, 1262, 1270, 1286, 1289, 1290, 1291, 1292, 1300, 1304, 1318, 1319, 1321, 1330, 1372, 1379, 1382, 1386, 1387, 1391, 1392, 1400, 1402, 1429, 1438, 1447, 1475, 1475, 1476, 1486, 1488, 1489, 1496, 1496, 1498, 1502, 1503, 1504, 1510, 1511, 1520, 1525, 1528, 1539, 1555, 1570, 1571, 1573, 1574, 1582, 1583, 1588, 1589, 1593, 1608, 1613, 1614, 1652, 1653, 1665, 1666, 1674, 1691, 1693, 1714, 1735, 1735, 1736, 1738, 1738, 1742, 1743, 1762, 1764, 1770, 1770, 1771, 1773, 1773, 1775, 1776, 1777, 1777, 1779, 1784, 1787, 1789, 1805, 1805, 1805, 1806, 1823, 1829, 1852, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1868, 1871, 1873, 1874, 1875, 1876, 1878, 1894, 1901, 1903, 1904, 1906, 1906, 1909, 1909, 1911, 1913, 1918, 1919, 1920, 1920, 1921, 1922, 1927, 1932, 1950, 1974, 1976, 1977, 1983, 1984, 1985, 1989, 1997, 2028, 2028, 2044, 2046, 2051, 2053, 2070, 2078, 2080, 2083, 2083, 2084, 2085, 2085, 2088, 2089, 2093, 2096, 2101, 2102, 2104, 2104, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2111, 2112, 2113, 2129, 2135, 2136, 2139, 2167, 2167, 2169, 2170, 2173, 2174, 2176, 2177, 2179,

2180, 2183, 2194, 2194, 2205, 2213, 2214, 2216, 2219, 2220, 2220, 2221, 2225, 2227, 2228, 2228, 2281, 2282, 2287, 2292, 2292, 2294, 2296, 2301, 2314, 2343, 2366, 2434, 2452, 2467, 2471, 2473, 2508, 2523, 2530, 2532, 2536, 2537, 2539, 2540, 2547, 2563, 2563, 2603, 2605, 2611, 2612, 2619, 2621, 2635, 2639, 2640, 2641, 2643, 2645, 2646, 2646, 2649, 2650, 2650, 2660, 2660, 2663, 2665, 2667, 2668, 2668, 2671, 2673, 2691, 2695, 2697, 2699, 2701, 2701, 2702, 2702, 2703, 2707, 2756, 2757, 2759, 2760, 2763, 2764, 2765, 2766, 2771, 2777, 2789, 2796
Ḥ.+da 2578
Ḥ.+dan 254, 416, 486, 487, 541, 553, 554, 607, 681, 684, 817, 870, 910, 995, 1061, 1090, 1134, 1135, 1242, 1394, 1566, 1568, 1650, 1787, 1891, 1931, 2050, 2079, 2079, 2089, 2118, 2159, 2343, 2343, 2426, 2503, 2608, 2627, 2628, 2637, 2655, 2682, 2772
Ḥ.+dur 503, 504, 1251
Ḥ.+nuŋ 30, 35, 304, 327, 356, 361, 399, 403, 406, 412, 429, 431, 436, 436, 438, 484, 491, 533, 535, 581, 591, 593, 595, 617, 623, 629, 656, 665, 717, 756, 796, 808, 816, 821, 821, 827, 869, 883, 910, 917, 921, 926, 944, 947, 949, 952, 960, 962, 965, 981, 996, 1011, 1028, 1038, 1059, 1138, 1145, 1154, 1178, 1273, 1294, 1296, 1299, 1301, 1327, 1385, 1404, 1430, 1438, 1477, 1495, 1501, 1523, 1527, 1531, 1540, 1541, 1548, 1553, 1579, 1580, 1585, 1587, 1591, 1652, 1661, 1662, 1669, 1670, 1672, 1686, 1689, 1762, 1794, 1835, 1852, 1868, 1872, 1918, 1986, 1987, 1991, 1993, 2006, 2009, 2010, 2027, 2029, 2032, 2037, 2074, 2114, 2122, 2128, 2128, 2131, 2132, 2178, 2181, 2197, 2197, 2198, 2199, 2199, 2203, 2213, 2223, 2223, 2224, 2237, 2282, 2314, 2346, 2352, 2357, 2359, 2361, 2375, 2545, 2601, 2615, 2617, 2641, 2642, 2644, 2669, 2674, 2676, 2677, 2700, 2738, 2762, 2765, 2773, 2776, 2791
Ḥ.+nuŋdur 419, 635, 2139
Ḥ.+sın 1086
Ḥ.+ya 28, 48, 53, 127, 245, 248, 259, 260, 268, 269, 325, 332, 332, 333, 406, 427, 456, 480, 485, 535, 542, 542, 543, 553, 559, 603, 605, 673, 679, 682, 685, 695, 708, 711, 723, 726, 752, 812, 818, 847, 854, 911, 932, 932, 935, 937, 946, 966, 996, 1003, 1010, 1013, 1040, 1073, 1134, 1136, 1187, 1193, 1213, 1222, 1232, 1274, 1277, 1293, 1296, 1303, 1357, 1380, 1382, 1400, 1400, 1438, 1448, 1473, 1485, 1542, 1550, 1554, 1562, 1572, 1578, 1581, 1788, 1800, 1864, 1867, 1892, 1903, 1932, 1975, 2039, 2040, 2049, 2053, 2078, 2158, 2163, 2193, 2225, 2231, 2275, 2286, 2311, 2363, 2371, 2397, 2549, 2594, 2629, 2639, 2640, 2645, 2647, 2661, 2664, 2691, 2693, 2697, 2757
Ḥ.+yam 314, 330, 1547, 2186
Ḥ.+yı 27, 130, 290, 324, 415, 454, 679, 686, 691, 727, 815, 866, 925, 951, 1139, 1373, 1379, 1507, 1543, 1672, 1715, 1758, 1767, 1769, 1870, 1892, 2036, 2099, 2102, 2152, 2176, 2179, 2203, 2224, 2224, 2229, 2234, 2234, 2241, 2283, 2285, 2286, 2527, 2546, 2617, 2691, 2695, 2703, 2704, 2709, 2714, 2716, 2737, 2761
Ḥ.+yıla 1098
ḫançer < **Ar.** ucu sivri, iki yanı keskin bıcak 1648
ḫ. çek- 354, 653, 2030
ḫ.+i 1649
Hanmān özel ad 444
ḫān < **Ar.** hükümdar, hakan *ḫān*
ḫ.+ı 2738, 1462
ḫarb < **Ar.** cenk, kavga
ḫ.+in 1513
ḫarābe < **Ar.** *ḫarābe* çok harap, yıkık dökük, virane 1178
ḫ.+ye 1462
ḫarbiyye < **Ar.** harble ilgili 1517
ḫareket < **Ar.** hareket
ḫ. ėt- 1102
ḫ.+ler 1520
ḫareketçük < **Ar.+Türk.** hareketçik
ḫ.+i 1630
ḫāric < **Ar.** *ḫāric* dış, dışarı
ḫ.+den 2066
ḫarīf < **Ar.** arkadaş, meslektaş 29, 315, 501, 1406, 1433, 1563, 1645, 2039, 2040
ḫ.+lerüŋ 1914
ḫ.+üm 331
ḫ.+üŋ 155, 601
Ḫāriş özel ad 1796, 2088, 2091, 2724, 2727, 2730
Ḫ.+dür 2086
Ḫ.+i 2729
ḫāṣ < **Ar.** iyi nitelikleri kendinde toplamış olan 857, 892
Ḫasan İray Bānū özel ad 1778
ḫased < **Ar.** kıskançlık, çekememezlik 382, 485
ḫ.+den 449
ḫāṣıl < **Ar.** ortaya çıkma, peyda olma, çıkan
ḫ. ėt- 660
ḫāṣır < **Ar.** saz, kabuk, yaprakgibi bitkilerden yapılmış örtü 1339

ḥ.+ı 1342
ḥaşr < Ar. etrafını çevirme
ḥ. ėt- 2357
ḥasret < Ar. hasret 2172
ḥāşā < Ar. asla, Allah göstermesin 1232, 2463
ḥaşḥāş < Ar. haşhaş
ḥ.+dur 755
Hāşim özel ad 1866, 2348, 2365, 2368, 2370, 2372, 2385, 2392, 2413, 2421, 2424, 2457, 2462, 2464, 2466, 2468, 2469, 2470, 2475, 2481, 2490, 2501, 2502, 2505, 2507, 2511, 2514, 2516, 2517, 2520, 2573, 2578, 2579, 2581, 2584, 2587, 2588, 2589, 2589, 2590, 2592, 2594, 2595, 2597, 2598, 2599, 2608, 2610, 2612, 2616, 2620, 2621, 2622, 2623, 2623, 2629, 2631, 2636, 2639, 2642, 2645, 2648, 2649, 2651, 2655, 2656, 2657, 2660, 2664, 2664, 2665, 2668, 2669, 2670, 2673, 2674, 2677, 2679, 2680, 2704, 2731, 2741, 2743, 2746, 2765, 2780, 2781, 2784, 2785
H.+den 2511, 2739
H.+e 1543, 2366, 2424, 2466, 2487, 2488, 2514, 2585, 2593, 2593, 2595, 2609, 2618, 2636, 2641, 2657, 2663, 2668, 2668, 2705, 2742,
H.+i 1867, 1867, 2374, 2393, 2571, 2579, 2631, 2650, 2662, 2671, 2674, 2741, 2765
H.+üŋ 2373, 2391, 2502, 2524, 2576, 2601, 2746, 2762
Haşim bin Hamza özel ad 2391
ḥatā < Ar. *ḫatā* yanlışlık; yanılma 1081, 1381, 1384, 2517, 2644
ḥ.+dur 1580
ḥāṭır < Ar. *ḫāṭır* **1.** hal, keyif 1916, 2001
ḥ.+ı 431, 1060, 2790
ḥ.+ına 847
ḥ.+ında 1
ḥ.+ını 2192
ḥ.+ıŋız 1061
ḥ.+um 666
2. birine karşı duyulan saygı, sevgi
ḥ.+ı 1263
haṭurcuḳ < Ar.+Türk. hal, hatırcık
ḥ.+ın 1752
ḥātūn < Far. *ḫātūn* kadın 609, 612, 618, 619, 624, 624, 1101
ḥ.+dan 2347
ḥ.+ı 35, 40, 1537, 1682, 1907, 2346, 2359
ḥ.+ını 2361
ḥ.+ınuŋ 1546
ḥ.+laruŋ 41, 43
ḫātūn < Fa. kadın 607, 1142
ḫ.+uma 667
ḫ.+umı 666
ḫ.+uŋ 667
havā gök, hava 475, 638, 728, 742, 780, 802, 1017, 1535, 2292
h.+dan 924
h.+nuŋ 577
h.+ya 582, 819, 832, 921, 926, 995, 1058, 1285, 2284, 2383
ḥavāle < Ar. bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, ısmarlama
ḥ. ėt- 225, 572, 778, 945, 1262, 1518, 2252
ḥ. eyle- 974, 1282, 2059, 2270, 2271, 2702
ḥ. ḳıl- 1448, 2514, 2642, , 2753
Hāvānī özel ad 2341
Ḥāverī özel ad 1987
ḥavf < Ar. korku
ḥ. yė- 2139
hāy < Far. hey, ey 229, 895, 1705
hāy hūy hay huy, ah vah
h. h. ėt- 823
ḫayāl < Ar. hayal
ḫ. gör- 347
ḫ.+e 889
ḫ.+i 1566
ḥay(ı)r < Ar. *ḫayr* faydalı, hayırlı, 2232, 2638
ḥayrān < Ar. şaşmış, şaşa kalmış,
deng-i h. ḳal- 93, 346, 1416, 1611, 1785
ḥ. ḳal- 45, 365, 446, 490, 678, 755, 808, 971, 1595, 1681, 1997, 1997, 2220, 2262, 2571
ḥ. ol- 409, 1265
ḥaẕer < Ar. sakınma, çekinme, kaçınma
ḥ. ėt- 1289, 1291
ḫāżır < Ar. huzurda, meydanda, gözönünde olan, bizzat bulunan 717
ḫ. ol- 180
ḫ. idi 926, 1290, , 2015
ḫ. ol- 37, 410, 673, 723, 1029, 1367, 1766, 1770
ḥazīn < Ar. hüzünlü, mahzun olarak, kederli, gamlı 1709
ḥ. ḥ. 1709
ḥ.+inden 190
ḫazīne < Ar. *ḫazīne* hazine
ḫ.+dür 2311
ḫ.+leri 864
ḫ.+ye 2310
Ḥażret < Ar. saygı anlamında verilen ünvan 440, 441, 444, 447, 448, 451, 453, 732, 1016, 1030
Ḥ.+e 1534
Ḥ.+in 733
Ḥ.+leri 732, 735, 757, 1004, 1714
Ḥ.+lerinden 510, 1100, 1212, 1512, 2536
Ḥ.+lerindendür 1042

Ḥ.+lerine 152, 583, 1211, 1223, 1228, 1419, 1663, 1901, 2373, 2605, 2789
Ḥ.+lerini 707
Ḥ.+lerinüŋ 450, 898, 1055, 1240, 1664, 1904, 1950
Ḥ.+leriŋüzdür 612
Ḥażret-i Ḥamza özel ad 333, 541, 810, 1031
Ḥ. Ḥ.+ya 542, 543, 603, 752, 812
Ḥ. Ḥ.+nuŋ 590
Ḥ. Ḥ.+nuŋdur 635
hefte < **Far.** hafta, yedigün 1787
h.+den 565
helāk < **Ar.** mahvolma, ölme
h. ėt- 175, 290, 356, 426, 680, 1194, 1617, 2049
h. eyle- 464, 1235, 2379
h. ḳal- 427, 654, 1008, 1263,
h. ol- 477, 747, 1462, 2320,
hele madem, mademki 130, 264, 343, 385, 457, 508, 590, 760, 891, 906, 1572, 1764
helvā < **Ar.** unlu, yağlı ve şekerli maddelerden yapılan tatlı 829
hem < **Far.** bir de, hem, şurası da var ki 4, 31, 60, 61, 152, 156, 209, 288, 337, 348, 400, 400, 405, 453, 453, 476, 513, 518, 543, 547, 588, 594, 622, 642, 665, 747, 756, 833, 910, 1027, 1138, 1221, 1673, 1762, 1887, 2005, 2026, 2175, 2509, 2510, 2751
hemān < **Far.** hemen, derhal, o anda, çarçabuk 38, 48, 50, 53, 124, 131, 142, 146, 149, 171, 259, 286, 294, 326, 351, 354, 356, 360, 372, 464, 489, 496, 502, 510, 514, 515, 518, 531, 536, 542, 547, 583, 585, 590, 591, 613, 625, 631, 653, 657, 658, 661, 674, 677, 698, 715, 732, 771, 773, 780, 787, 788, 803, 810, 815, 819, 837, 841, 849, 857, 920, 955, 959, 974, 984, 985, 998, 1033, 1100, 1108, 1132, 1147, 1163, 1325, 1338, 1344, 1367, 1371, 1375, 1400, 1419, 1420, 1436, 1455, 1460, 1465, 1471, 1480, 1485, 1503, 1505, 1514, 1517, 1541, 1573, 1577, 1594, 1619, 1619, 1620, 1623, 1645, 1647, 1649, 1681, 1705, 1761, 1769, 1775, 1776, 1798, 1803, 1810, 1820, 1823, 1826, 1838, 1841, 1848, 1863, 1864, 1876, 1885, 1923, 1930, 1957, 1959, 1965, 1969, 1978, 1981, 1982, 1986, 1992, 1994, 1998, 1999, 2016, 2017, 2027, 2027, 2030, 2033, 2052, 2065, 2088, 2091, 2095, 2108, 2113, 2136, 2141, 2178, 2184, 2191, 2196, 2205, 2215, 2219, 2223, 2229, 2256, 2267, 2284, 2291, 2296, 2309, 2309, 2361, 2362, 2373, 2376, 2390, 2397, 2407, 2421, 2442, 2451, 2462, 2476, 2493, 2497, 2532, 2534, 2534, 2535, 2537, 2538, 2544, 2544, 2548, 2549, 2558, 2562, 2569, 2588, 2589, 2590, 2604, 2609, 2612, 2618, 2621, 2633, 2638, 2646, 2647, 2659, 2662, 2662, 2664, 2669, 2697, 2702, 2705, 2708, 2711, 2723, 2726, 2733, 2735, 2741, 2744, 2750, 2757, 2760, 2782
hengāme < **Far.** kavga, gürültü
h.+ler 1159
h.+ye 2758
henüz < **Far.** henüz, hala 82, 348, 500, 524, 579, 1139, 1459, 1466, 2212, 2477, 2577
hep hep 393, 711, 2316, 2547
her < **Far.** her 77, 86, 243, 336, 365, 371, 380, 391, 398, 401, 416, 455, 459, 462, 645, 746, 757, 759, 760, 812, 941, 1032, 1251, 1733, 1877, 1900, 1915, 1931, 1944, 1987, 2083, 2249, 2256, 2261, 2266, 2269, 2276, 2313, 2332, 2379, 2439, 2446, 2584, 2585,
herbir herbir 417, 1109
h.+i 1110, 2601
h.+lerini 691
herze < **Far.** boş lakırdı, saçma 508, 1964
hevā < **Far.** istek, arzu 2405, 2533, 2534, 2538
hey hey 2387
heybet < **Ar.** heybet 2614
h.+le 477
hezār < **Far.** pek çok 2426
hezārān < **Far.** pek çok defalar 1998
ḫırḳa < **Ar.** hırka
ḫ.+sını 84, 102
ḫ.-yı 85, 88, 89
ḫış(ı)m/ ḫış(ı)m < **Far.** *ḫışm* kızgınlık, öfke
ḫ. eyle- 1059
ḫ.+la 1499
ḫışm-nāk < **Far.** öfkeli, kızgın 141
ḫızır < **Ar.** *ḫıżır* içenlere ölmezlik veren abhayat'ı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdada yetişmekle meşhur olan peygamber 1003, 1418, 1487, 1506, 1737
ḫ.+dan 1738
hīç < **Far.** hiç 121, 129, 139, 159, 315, 383, 415, 416, 510, 512, 537, 954, 1047, 1081, 1311, 1640, 1640, 1875, 2042, 2145, 2167, 2325, 2530
hīçbir < **Far.+Türk.** bahsedilen şeyden bir tane bile olmayan 215, 877
hikāyet < **Ar.** hikaye
h. eyle- 1905
h.+dür 1736, 2730
h.+i 1415, 2296
h.+ine 202, 268, 1556, 1562, 1739, 2731
h.+ler 1891
h.+leri 2502
h.+lerin 2012, 2665

h.+lerini 262, 1574, 1977, 2464
ḫil'at < **Ar.** eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan 2597
ḫ. gėyir- 427, 431
ḫ. gėyür- 433, 1800, 2158, 2594, 2619, 2626
ḫ.+ler 637
ḫīle < **Ar.** oyun, aldatma 981
himmet < **Ar.** gayret, emek, çalışma, çabalama
h.+üŋ 883
h.+üŋüz 955
Hindistān Hindistan 352
Hindū < Hintçe 2553
hinle- seslenmek, çağırmak(?)
h.-diler 170
ḥisāb < **Ar.** hesap, sayı 1194
ḥ.+ı 582
ḥ.+ını 253
ḥ.+larını 201
ḫişār < **Ar.** *ḥişār* kuşatma, etrafını alma1094
ḥişār < **Ar.** kuşatma, etrafını alma 739, 2363, 2364, 2368
ḥiṭāb < **Ar.** *ḥiṭāb* bir veya birçok kimseye ağızdan veya yazıyla söyleme 1033
ḫizmet < **Ar.** hizmet
ḫ. ėt- 618, 726, 894
ḫ. eyle- 625, 1937
ḫōd < **Far.** kendi 135, 207, 505, 586, 870, 1194, 1293, 1764, 2223, 2464, 2676
Ḫorāsān/Ḥorāsān < **Far.** İran'ın doğusunda bulunan yer 1177, 1180
Ḫ.+a 1174, 1175 , 1176
Ḫ.+dan 1157, 1169
Ḫ.+ı 1184
ḫorota < **Osm.** şaka, latife
ḫ. ėt- 717
ḫoş/ḥoş < Fa. iyi, güzel ; alā 1729, 1910, 2593, 2725
ḫ. dut- 411, 428, 430,
ḫ. eyle- 1248,
ḫ. gel- 119, 264, 373, 554, 909, 1231, 1293, 1337, 1930, 2618, 2625
ḫ. ol- 266, 531, 683, 951, 958, 998, 1061, 1062, 1464, 1505, 1507, 2468, 2695
ḫoşça < Fa.+**Türk.** hoş bir biçimde 2597
Ḫoz özel ad 1744
ḥūb < Fa. *ḥūb* güzel 580, 2445
ḥūbluḳ < **Far.+Türk.** güzellik
ḥ.+unı 2596
ḫudāvend < **Far.** efendi
ḫ.+üm 292
Ḫuksār/Ḫukser özel ad
Ḫ.+lar 199,1425
Ḫ.+lere 1410
Hum Divāne özel ad 1912
ḫūn < Fa. kan 884, 966, 1156, 1813, 1845
ḫ.+ıdur 969
ḫ.+lar 1697
ḫ.+uŋ 969
Ḫunḫuz özel ad 2042, 2120, 2147, 2187, 2187, 2195, 2196, 2196, 2208, 2246, 2249, 2249, 2250, 2269, 2271, 2272, 2434, 2435, 2455, 2456, 2679, 2684, 2705, 2737
Ḫ.+a 2252, 2270, 2453, 2732, 2735, 2764
Ḫ.+dur 2221
Ḫ.+ı 2121, 2150, 2247, 2432
Ḫ.+lar 2575
Ḫ.+uŋ 2156, 2163, 2164, 2183, 2185, 2202, 2247, 2686, 2688
ḫurd < **Far.** ufak, küçük
ḫ. ėt- 702, 772, 975,
ḫ. ol- 2251, 2272, 2591
Ḫūr özel ad
Ḫ.+lar 2172
ḫurrem < **Far.** şen, sevinçli 1973, 2564
h. ol- 1783, 1783
ḫurūş < Fa. coşma, gürültü
ḫ. ėt- 988, 1484
ḫ. ḳıl- 520
hūş-ber < Fa. aklı mahveden ilaç 858, 1338, 1818, 1819, 1838 1849, 1939
Hūşyār özel ad 1095, 1116, 1118
H.+ı 1120
H.+uŋ 1117
Ḫuvalḫumār özel ad 764
ḫużūr < **Ar. 1.** rahat
ḫ ėt- 736,
ḫ. eyle- 737
2. kat, ön
ḫ.+ı 1055
ḫ.+ına 359, 602, 830, 893, 911, 1330, 1333
ḫ.+ında 349, 1580
ḫ.+ındayuz 349
ḫ.+uma 657
Hücān Ceş özel ad 2396, 2401, 2416, 2413
Hücān Ḥabeşī özel ad 2420, 2423, 2424, 2462, 2477
H. Ḫ. 2424, 2458, 2521
H. Ḫ.+yi 2457,
H. Ḫ.+üŋ 2421,
hücūm < **Ar.** saldırma, üstüne yürüme
h. eyle- 2289
ḫük(ü)m < **Ar.** hüküm, tesir 179
ḫ. ėtdi 205
h. eyle- 2405, 2406
ḫ.+inde 25
ḫ.+indedür 283, 337
Hüm özel ad 2459, 2461, 2466, 2467, 2470,

2476, 2477, 2479, 2480, 2482, 2483, 2488, 2490, 2492, 2497, 2501, 2603, 2604, 2606
H.+dür 2495
H.+e 2460, 2464, 2499, 2500, 2616
H.+i 2477, 2571, 2608, 2609
H.+üŋ 2463, 2478, 2482
hüner < **Far.** hüner 723, 839, 1010, 1082, 1597, 2669
h.+i 839, 2444
h.+in 716
h.+ini 2465
h.+ler 2013
h.+üŋ 973
hünercuḳ < **Far.+Türk.** hünercik
ḥ.+uŋı 2532
Hür topluluk adı
H.+ler 638
ḥürmet < **Ar.** saygı
ḥ. ét- 2665
Hürmüz özel ad 269, 271, 272, 272, 278, 283, 289, 613, 628, 628, 631, 636, 637, 639, 640, 641, 642, 662, 706, 729, 762, 765, 808, 823, 848, 849, 850, 854, 855, 856, 859, 879, 879, 888, 890, 890, 891, 894, 901, 906, 908, 968, 969, 1004, 1004, 1038, 1039, 1533, 1562, 1562, 1563, 1754, 1755, 1784, 1794, 1795, 1798, 1799, 1861, 1862, 1873, 1875, 1876, 1877, 1882, 1888, 1891, 1907, 1913, 1913, 1991, 1998, 2000, 2009, 2038, 2043, 2047, 2051, 2073, 2073, 2102, 2103, 2113, 2114, 2117, 2118, 2126, 2161, 2186, 2196, 2197, 2242, 2268, 2272, 2274, 2289, 2293, 2298, 2345, 2353, 2394, 2395, 2397, 2404, 2427, 2430, 2449, 2508, 2527, 2541, 2557, 2565, 2574, 2576, 2579, 2583, 2652, 2654, 2657, 2658, 2658, 2677, 2680, 2683, 2733, 2734, 2735, 2736, 2748, 2764, 2765, 2767, 2774, 2775, 2782, 2785, 2786, 2788, 2790, 2790, 2795
H.+den 463, 466, 2122, 2408, 2410, 2778, 2778
H.+e 332, 465, 764, 808, 853, 1004, 1027, 1984, 2066, 2120, 2126, 2316, 2317, 2394, 2425, 2425, 2438, 2438, 2475, 2525, 2555, 2627, 2637, 2667, 2732, 2750
H.+i 643, 874, 878, 892, 893, 900, 901, 1028
H.+üŋ 273, 641, 758, 858, 859, 887, 888, 1788, 1801, 1894, 1895, 1895, 1896, 1900, 2008, 2031, 2136, 2241, 2430, 2558, 2566, 2580, 2599, 2621, 2656, 2666, 2705, 2766, 2769, 2770
Hürmüz Ercām özel ad
H.E.+ı 765
Hürüm özel ad 771, 773, 773, 774, 775, 776, 778, 784, 788, 788, 789, 790, 791, 791, 792, 800, 803, 804, 805, 806, 807, 822, 953, 970, 972, 973, 973, 974, 974, 976, 977, 997, 997, 998, 999, 1001, 1243, 1247, 1440, 1492, 1493, 1494, 1494, 1602, 1803, 1805, 1806, 1807, 1809, 1810, 1811, 1816, 1819, 1821, 1823, 1824, 1828, 1828, 1830, 1831, 1833, 1834, 1836, 1837, 1838, 1838, 1839, 1841, 1850, 1851, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1858, 1864, 1869, 1876, 1906, 1907, 1909, 1911, 1941, 1943, 1946, 1946, 1947, 1949, 1949, 1955, 1966, 1966, 1968, 1969, 1973, 1976, 1976, 1996, 1997, 2044, 2046, 2054, 2057, 2058, 2061, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2098, 2171, 2250, 2250, 2251, 2371, 2459, 2467, 2495, 2537, 2538, 2543, 2550, 2563, 2603, 2604, 2606, 2607, 2608, 2612, 2613, 2617, 2619, 2620, 2651, 2675, 2682, 2682, 2706, 2710, 2711, 2712, 2712, 2713, 2714, 2747, 2756, 2781, 2782
H.+e 1245, 1834, 1855, 2094, 2250, 2607, 2682
H.+i 1822, 1906, 2066, 2069, 2254, 2255, 2564, 2565
H.+üŋ 1493, 1812, 1814, 1910, 2061, 2254
ḥüsn < **Ar.** güzellik 1865
ḥüsn-ārāy < **Far.** güzellik süsleyen, güzellik arttıran 47
Ḥüsrev özel ad 1945, 1945, 1947, 1948, 1952, 1966, 1966, 1967, 1976, 1976, 1976, 1977
Ḥ.+i 1955
Ḥ.+üŋ 1951
ırag̀ ırak, uzak
ı. _t- 664
ırlad- şarkı söyletmek
ı.-aydı 1710
ısmarla- emanet etmek
ı.-dı 942, 1689, 2591, 2714, 2785
ı.-dum 431, 1392
ışıḳ nur, ziya
ı.+lar 1915
'ıyāl < **Ar.** bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler; kadın, eş
'ı.+e ḳal- 118
'ı.+em 659
İbrāhim özel ad 144
ibrām < **Ar.** can sıkacak derecede ısrar etme, üstüne düşme; zorlama
i. eyle- 1458
ibrişim < **Far.** kalınca bükülmüş ipek iplik 2200
i- yardımcı ek-eylem, yardımcı eylem
i.-di 1, 14, 23, 24, 24, 25, 25, 36, 36, 40, 62,

77, 94, 123, 133, 154, 159, 159, 192, 193, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 207, 242, 242, 244, 264, 271, 308, 321, 326, 328, 329, 329, 329, 330, 330, 347, 364, 365, 371, 398, 417, 459, 460, 468, 469, 478, 483, 498, 513, 534, 540, 559, 559, 560, 560, 563, 578, 580, 583, 597, 615, 615, 616, 629, 632, 637, 645, 645, 646, 665, 666, 671, 675, 689, 701, 744, 798, 806, 826, 827, 828, 830, 839, 848, 854, 883, 903, 904, 906, 918, 924, 926, 929, 942, 962, 990, 993, 1016, 1017, 1019, 1025, 1026, 1030, 1031, 1037, 1038, 1044, 1048, 1057, 1087, 1089, 1090, 1092, 1093, 1093, 1099, 1101, 1102, 1107, 1107, 1108, 1135, 1135, 1136, 1138, 1139, 1139, 1140, 1141, 1141, 1142, 1142, 1171, 1185, 1185, 1186, 1186, 1187, 1206, 1206, 1213, 1231, 1234, 1235, 1236, 1237, 1276, 1277, 1278, 1290, 1307, 1311, 1314, 1336, 1338, 1340, 1346, 1352, 1352, 1366, 1368, 1373, 1379, 1395, 1399, 1399, 1401, 1411, 1411, 1447, 1459, 1467, 1484, 1489, 1497, 1497, 1518, 1525, 1532, 1536, 1536, 1537, 1555, 1557, 1570, 1575, 1600, 1622, 1668, 1687, 1688, 1691, 1773, 1773, 1774, 1774, 1781, 1782, 1792, 1849, 1854, 1855, 1867, 1868, 1868, 1909, 1914, 1915, 1917, 1933, 1945, 1952, 1962, 1988, 1993, 1993, 2013, 2013, 2016, 2057, 2068, 2069, 2127, 2127, 2145, 2149, 2150, 2166, 2166, 2171, 2223, 2288, 2310, 2312, 2312, 2365, 2365, 2367, 2459, 2462, 2472, 2504, 2505, 2506, 2513, 2513, 2513, 2696, 2696, 2716, 2718, 2729, 2738, 2751, 2752, 2753, 2759, 2769

i.-diler 44

i.-dim 507

i.-dügin 289, 598, 2381

i.-ük 534, 1358, 1569, 1628, 2018

i.-düm 22, 311, 339, 487, 868, 1049, 1213, 1653, 2318, 2328

i.-düŋ 442, 469, 487, 899, 929, 1302, 1302, 1652

i.-ken 153, 160, 218, 275, 480, 493, 577, 668, 789, 886, 1052, 1078, 1082, 1275, 1350, 1354, 1522, 1581, 1737, 1786, 1950, 2001, 2070, 2366, 2432, 2568

i.-miş 189, 284, 415, 703, 741, 1297, 1879, 1880, 1881, 1881, 2347, 2348, 2348, 2582, 2676, 2701, 2771, 2771, 2793

i.-mişsin 368

i.-mişsiz 1040

i.-se 70, 180, 238, 239, 360, 381, 501, 522, 646, 836, 975, 1023, 1511, 1604, 1660, 1877, 1931, 1944, 2154, 2164, 2249, 2256, 2269, 2372, 2379, 2486, 2491

i.-seŋ 423, 716, 759, 803, 2645

icāzet < Ar. izin, ruhsat

i. iste- 1140, 2370, 2469

i. v_r- 359, 516, 1677, 1789, 2370, 2372, 2470, 2796

i.+i 2373

iç iç

i.+i 756

i.+im 2319

i.+inde 138, 173, 173, 181, 205, 256, 392, 402, 420, 577, 579, 716, 755, 789, 854, 885, 886, 917, 950, 1085, 1093, 1101, 1335, 1338, 1339, 1401, 1441, 1533, 1624, 1717, 1733, 1781, 1789, 1805, 1840, 1848, 1856, 1859, 1968, 1995, 1996, 2038, 2070, 2127, 2171, 2217, 2231, 2238, 2290, 2302, 2312, 2347, 2368, 2374, 2569, 2692, 2710, 2725, 2739, 2764

i.+indedür 871, 2334

i.+inden 1068, 1069, 2268, 2558

i.+ine 435, 590, 1740, 2745, 2768

i.+lerinden 620

i.+lerine 420

iç- içmek

i.-di 12, 2722

i.-diler 2449

i.-dükden 2140

i.-e 1466, 1698, 1698

i.-er 997

i.-erken 880

i.-mege 1045, 1698

i.-mesine 1458

i.-mesün 2142

i.-üp 1565, 1819

i.-üresin 1818

içerü içeri 346, 362, 387, 480, 613, 740, 860, 863, 872, 901, 1337, 1339, 1740, 1850, 1951, 2001, 2033, 2072, 2148, 2176, 2239, 2275, 2410, 2439, 2499, 2501, 2502, 2579, 2760

i.+de 1725, 1730

i.+den 742, 865

i.+sine 886

i.+ye 363, 872, 893, 1342, 1810, 2149, 2483

içün için, maksadıyla, amacıyla 98, 116, 256, 263, 303, 303, 337, 338, 348, 357, 367, 452, 453, 586, 586, 589, 604, 708, 709, 727, 838, 865, 868, 881, 888, 909, 955, 992, 1025, 1049, 1189, 1232, 1240, 1263, 1369, 1404, 1405, 1429, 1520, 1521, 1539, 1564, 1569, 1575, 1588, 1592, 1626, 1641, 1654, 1671, 1746, 1846, 2007, 2142, 2336, 2376, 2432, 2445, 2480, 2496, 2570, 2620, 2624, 2654,

2743, 2790
içür- içirmek
i.-di 115, 1458, 1939
i.-diler 1819
İdris özel ad
İ.+i 576
'ifrīt < **Ar.** mitolojik canavar 195, 677
'i+e 100
'i.+i 57
'i.+ler 466
'i.+leri 482
iḥtirāz < **Ar.** sakınma, çekinme
i.ėt- 1618
ihtiyāc < **Ar.** ihtiyaç, gereklilik
i.+um 2428
iki iki (sayı adı) 41, 45, 63, 65, 99, 125, 170, 213, 252, 270, 270, 270, 304, 306, 324, 329, 331, 337, 402, 477, 484, 511, 570, 625, 690, 693, 724, 761, 773, 799, 810, 814, 833, 843, 857, 907, 920, 945, 986, 1012, 1012, 1013, 1094, 1105, 1117, 1123, 1245, 1349, 1357, 1381, 1387, 1500, 1560, 1641, 1657, 1693, 1707, 1735, 1796, 1797, 1804, 1854, 1869, 1874, 1880, 1965, 1990, 1999, 2000, 2014, 2059, 2062, 2071, 2087, 2099, 2108, 2200, 2252, 2253, 2258, 2266, 2384, 2417, 2449, 2498, 2504, 2515, 2569, 2577, 2667, 2685, 2690, 2692, 2714, 2735, 2740, 2745, 2752, 2764, 2779, 2783, 2784, 2785, 2788
i.+müz 1611
i.+si 16, 532, 560, 639, 707, 829, 829, 939, 959, 1020, 1131, 1499, 1519, 1548, 1577, 1585, 1684, 1689, 1734, 1769, 1859, 2093, 2253, 2260, 2755
i.+sin 949, 1074, 1253
i.+sini 66, 68, 397, 566, 1519,
i.+sinüŋ 1253
ikinci ikinci 117
i.+si 857
ikindü öğle ile akşam arasındaki süre 1456
i.+ye 1266, 2092
ikişer ikişer 722
iḳlīm < **Ar.** ülke, diyar
i.+e 1194, 2331
i.+i 2405
i.+üŋ 617
ikrām 901, 2775
i. ėt- 585, 1156, 1632, 1634, 1703, 1738, 2668
i.+yla 2007
iḳrār < **Ar.** dil ile söyleme, bildirme
i. ėt- 461
il vilayet
i.+lere 74
ilāhī < **Ar.** ey Allah'ım; ilāhi 386
i'lām < **Ar.** bildirme, anlatma, karar, ilan yazmak
i. ėt- 1362, 2128
i. eyle- 2119, 2622
ile beraberlik, araç, sebep veya yalın durum anlatan cümleler yapar 28, 31, 114, 123, 142, 145, 146, 151, 163, 178, 182, 183, 204, 223, 241, 242, 244, 261, 271, 271, 390, 391, 397, 405, 407, 413, 423, 425, 430, 444, 447, 455, 466, 466, 473, 478, 493, 500, 502, 513, 530, 546, 560, 578, 606, 607, 647, 651, 672, 701, 715, 717, 732, 738, 742, 767, 768, 779, 786, 786, 791, 799, 805, 812, 820, 836, 846, 858, 868, 882, 883, 892, 898, 899, 899, 901, 906, 908, 937, 938, 938, 946, 955, 958, 975, 978, 981, 1000, 1007, 1018, 1020, 1024, 1044, 1074, 1088, 1105, 1108, 1111, 1113, 1114, 1116, 1120, 1121, 1122, 1124, 1126, 1130, 1167, 1180, 1193, 1198, 1199, 1199, 1200, 1201, 1202, 1206, 1214, 1215, 1225, 1233, 1249, 1252, 1256, 1261, 1263, 1264, 1265, 1272, 1280, 1293, 1311, 1339, 1346, 1357, 1396, 1429, 1449, 1450, 1453, 1463, 1478, 1479, 1480, 1490, 1492, 1543, 1550, 1563, 1571, 1577, 1578, 1579, 1583, 1612, 1618, 1636, 1641, 1643, 1647, 1664, 1670, 1687, 1697, 1734, 1736, 1751, 1762, 1775, 1781, 1793, 1799, 1799, 1802, 1811, 1834, 1843, 1856, 1906, 1937, 1939, 1966, 1973, 1974, 1987, 1987, 1988, 1994, 1994, 2003, 2003, 2004, 2007, 2020, 2062, 2074, 2083, 2083, 2109, 2111, 2116, 2116, 2131, 2142, 2166, 2186, 2187, 2187, 2210, 2212, 2213, 2216, 2247, 2265, 2268, 2269, 2277, 2280, 2287, 2290, 2291, 2292, 2298, 2301, 2305, 2307, 2312, 2344, 2353, 2354, 2382, 2384, 2405, 2416, 2420, 2453, 2453, 2456, 2459, 2469, 2479, 2492, 2522, 2522, 2526, 2541, 2606, 2606, 2623, 2645, 2646, 2649, 2651, 2680, 2694, 2703, 2708, 2709, 2712, 2718, 2721, 2749, 2764, 2780, 2790
ile- mesken edinmek, il tutmak
i.-yü 392
ilerü ileri 301, 484, 532, 701, 951, 1076, 1155, 1290, 1325, 1548, 1633, 1667, 1703, 2402, 2569, 2571, 2743
i.+sine 2329
i.+ye 894
ilet- iletmek
i.! 359, 851, 1617, 2158
i.-di 166, 789, 2176, 2613, 2624, 2632
i.-diler 406, 412, 933, 1578, 1936, 2410, 2757

i.-e 488
i.-ecek 2074
i.-em 1828
i.-eydüŋ 487
i.-eyim 357, 2475, 2476
i.-ivėr 1215
i.-mek 2075
i.-üp 1323, 1576
i.-ür 2621
i.-ürem 354
i.-ürin 350
illā < **Ar.** ille, mutlaka 710, 1407, 1656, 2040, 2105, 2203, 2332, 2665
'ilm < **Ar.** bilgi, bilim
'i. öğren- 1140,
'i. taḥsil _t- 2365
'i.+i 31, 1141
iltimās < **Ar.** kayırma
i. ėt- 2688, 2789
imdi şimdi 37, 252, 357, 358, 370, 456, 525, 759, 840, 842, 1082, 1129, 1145, 1348, 1683, 1748, 1770, 1790, 1795, 1818, 1953, 2342, 2347, 2348, 2349, 2372, 2467, 2582, 2584
imden gėrü şimdiden sonra 736
'İmlāḳ özel ad 195
imren- beğenmek, hoşlanmak
i.-di 1341
in- inmek
i.-di 227, 924, 927, 2138
i.-dükde 2610
i.-en 1036
i.-erken 2384
i.-üp 226, 379, 448, 1260, 1284, 2219, 2520, 2754
inan- inanmak
i.-madı 2164
i.-mazam 2557
'ināyet < **Ar.** lutuf, ihsan, iyilik 1694
i.+iyle 1390
incin- incinmek
i.-di 2096
incit- kötü söz veya davranışla birini kırmak, üzmek
i.-di 1522
i.-üp 1521
i.-meye 2556
İncīl < **Ar.** dört büyük kitaptan Hz. İsa'ya nazil olanı 1844
indür- indirmek
i.-di 1318, 1528, 1947
inşā'llāhü'r-raḥmān < **Ar.** Allah isterse 2089, 2207, 2573
intiḳām < **Ar.** öc alma 2739
ip ip 2491
İrci özel ad 418, 421, 422, 425, 426
İ.+ni 419
İ.+ye 427
İriş Şirsir özel ad 769
İrhadüm özel ad 2003
īsā' < **Ar.** dört büyük peygamberden biri 1085, 2025
İskender özel ad 328, 2506, 2510, 2515, 2517, 2519, 2522
İ.+e 2516
İ.+i 576, 914, 2518
İ.+üŋ 2512
İslambol İstanbul
İ.+a 1207
iste- istemek; aramak
i.-di 268, 405, 666, 792, 951, 1082, 1101, 1132, 1140, 1519, 1767, 1980, 2036, 2050, 2089, 2370, 2469, 2565
i.-diler 635, 1839, 1907
i.-dük 2323
i.-mege 2716
i.-r 362, 556, 716
i.-rdi 1450
i.-rin 586
i.-rse 1032
i.-rsin 601, 655, 990, 1369
i.-yelüm 2343
i.-yi 1031
i.-yü 2016
i.-yüp 1864, 2343
isti'māl < **Ar.** yerinde, güzel kullanma
i. ėt- 385, 843
isti'ānet < **Ar.** yardım isteme
i. dile- 385
istifsār < **Ar.** sorma, sorulma
i. ėt- 568
istiḳbāl < **Ar.** gelecek 2007, 2570
iş iş 81, 135, 188, 188, 493, 537, 668, 669, 670, 717, 850, 908, 992, 1064, 1520, 1643, 1722, 1734, 1738, 2097, 2167, 2188, 2226, 2301, 2388, 2443, 2480, 2628, 2638
i.+dür 902
i.+e 515, 667
i.+i 1744
i.+idür 2444
i.+imüz 1022
i.+in 885
i.+ine 1340
i.+ini 187, 623, 869
i.+ler 1674, 2594, 2654
i.+leri 507, 907, 993
i.+lerüŋ 1063
i.+üm 124

i.+üni 1789
i+ünü 1432
i+üŋ 277
işle- nakış yapmak
i.! 842
i.-sün 1064
i.-yümezem 843
işāret < **Ar.** bir şeyi gösterme 82, 2155
i. ėt- 1326, 2016
işbu bu, işte bu 2, 68, 279, 509, 589, 903, 976, 982, 991, 1629, 1640, 2171, 2334, 2603
i.+nuŋ 964, 1674, 1746, 1747, 2654
'işret < **Ar.** içki içme, içki kullanma 1728, 1873, 2152, 2205,
'i. ėt- 1214, 1751, 2287,
'i. eyle- 1893, 2552
'i. ḳıl- 1727,
'i. ḳur- 756,
'i.+de 619, 2207, 2635
'i.+e 996, 1274, 1464, 1555, 1587, 1708, 1835, 1837, 1863, 1891, 1908, 1972, 2000, 2045, 2123, 2127, 2193, 2209, 2297, 2315, 2448, 2454, 2457, 2522, 2551, 2561, 2598, 2626, 2634, 2646, 2651, 2676, 2678
işte işte 255, 589
it köpek 242
i.+ler 691, 693
it- itmek
i.-ivėr- 2031
'itāb < **Ar.** paylama, azarlama
'i. ėt- 407, 2286
i'tiḳād < **Ar.** gönülden tasdik ederek inanma
i'.ėt- 221
i'timād < **Ar.** dayanma, güvenme
i'.ėt- 1222
ittifāḳ < **Ar.** uyuşma; sözleşme 2323
i. ėt- 2054
iyi iyi
i.+si 321
'izzet < **Ar.** hürmet, saygı; ikram
'i. ėt- 934
'i. ḳıl- 625,
'i.-i ikrām 901, 1584, 2775
'i.+ler 1844
Kābe < **Ar.** Hicaz'da Mekke-yi Mükerreme'de Harem-i Şerif'in hemen hemen ortasında bulunan kutsal bina 453, 1657, 1793
K.+de 39
K.+nüŋ 435, 435, 439, 1673
K.+yi 452, 545, 547
ḳab(i)r < **Ar.** mezar
ḳ.+inden 19
ḳabūl < **Ar.** razı olma
ḳ. ėt- 545, 697, 709, 713, 1807, 2112, 2353,
ḳ. eyle- 105, 340, 703, 2561, 2600
ḳaç- kaçmak
ḳ.! 479, 1844, 2047
ḳ.-alum 1878
ḳ.-an 623
ḳ.-dı 1862, 1928, 2192, 2765
ḳ.-dılar 112, 719, 2052
ḳ.-dum 1929
ḳ.-duŋuz 721
ḳ.-duḳ 722
ḳ.-maḳ 1885
ḳ.-up 110, 148, 175, 185, 355, 1183, 1472, 1625, 1886, 1929, 2114, 2246, 2288, 2394, 2425
ḳaçur- kaçırmak
ḳ.-duḳ 2567
ḳadar < **Ar.** miktarında, ölçüsünde, değerinde 180, 200, 243, 253, 318, 319, 334, 335, 341, 381, 399, 405, 409, 413, 446, 582, 626, 638, 646, 664, 664, 670, 678, 696, 753, 906, 967, 1165, 1417, 1464, 1748, 1750, 1791, 2038, 2203
ḳadd < **Ar.** boy 1881, 2123, 2211, 2291, 2752
ḳ.+i 77, 2068, 2149, 2150, 2513
ḳ.+ini 2596
ḳadeḥ < **Ar.** kadeh 998, 999
ḳ.+e 1465
ḳ.+i 1467, 1468, 1469, 1587, 1589, 1590, 1591
ḳadeḫ < **Ar.** kadeh 1468, 1637
ḳ.+i 1466, 1466, 1470
ḳadem < **Ar.** ayak, adım 1986
ḳ.+ine 442
ḳadīfe < **Ar.** yumuşak, parlak kumaş 960
ḳādir < **Ar.** kudretli, güçlü
ḳ.+dür 220, 1023
ḳadr < **Ar.** değer, itibar
ḳ.+i 964
ḳ.+ini 524, 585
Ḳāf < **Ar.** masallarda zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ 23, 2331, 2341
Ḳ.+a 1793
Ḳ.+da 704, 2288
Ḳ.+ı 327, 403
ḳafacı < **Ar.+Türk.** kafacı 1990
ḳ.+lar 752
kāfir < **Ar.** Tanrıya inanmayan 219, 912, 1668, 2683
k.+den 2675
k.+e 1821
k.+ler 1844, 2206, 2385
ḳaftān uzun, süslü üst giysi 856, 910, 1293, 1697, 1977, 2076
ḳ.+lar 865, 2033, 2782

ḳā'ide < Ar. kural
ḳ.+si 645
ḳaḳ- saplamak
ḳ.-dılar 2200
ḳaḳı- öfkelenmek, kızmak
ḳ.-dı 112, 169, 300, 419, 425, 528, 924, 1001, 1166, 1749, 1918, 1965, 1980, 2035, 2058, 2130, 2161, 2174, 2192, 2300, 2336, 2461, 2486, 2492, 2510, 2607, 2661
ḳ.-mış 1773
ḳ.-yup 333, 571, 942, 944, 1059, 1128, 1269, 1283, 1372, 1893, 2743
ḳaḳınç hiddet, öfke 1249, 1265
ḳal- kalmak
ḳ.-anca 248
ḳ.-anları 1915
ḳ.-dı 54, 93, 118, 120, 346, 365, 392, 396, 446, 490, 799, 808, 957, 1135, 1268, 1611, 1682, 1738, 1785, 1997, 2173, 2220, 2259, 2262, 2398, 2571, 2703
ḳ.-dılar 45, 267, 678, 755, 971, 1462, 1485, 1533, 1595, 2230,
ḳ.-madı 720, 1556, 1616, 1699
ḳ.-mışdur 125
ḳ.-up 935, 1997
ḳ.-ur 431
ḳal'a yer adı 1094, 1101, 1107, 1942, 2391
k.+dan 2384
ḳ.+dan 2359
ḳ.+ları 1883
ḳ.+nuŋ 1098, 1110, 2368, 2374, 2376
ḳ.+sına 1884, 2412
ḳ.+yı 1107, 2357
ḳ.+ya 1107, 1111, 1457, 2363, 2377
ḳaldır-/ḳaldur kaldırmak
ḳ.-a 231
ḳ.-dı 655, 1898, 2009
ḳ.-madılar 1011
ḳ.-up 1102, 1103, 1342, 2600
ḳ.-ur 410
ḳalem < Ar. kalem 1446
ḳalḳ- kalkmak
ḳ.-a 920
ḳ.-ınca 702
ḳ.-up 83, 186, 430, 2323
ḳalḳan/ḳalġan < kalkan 62, 1129, 1130, 1443, 1494, 2064, 2252, 2713
ḳ.+a 2271
ḳ.+ı 2271
ḳ.+ın 1444, 2059, 2064, 2746
ḳ.+ından 2061
Kal'a-yı Baḫtıġāne yer adı 2347, 2351, 2356
K. B.+yi 2351
Kal'a-yı Cam yer adı 1884
Ḳal'a-yı Sipide yer adı 1087, 1092
Ḳal'a-yı Ümeriyye yer adı 2507
Ḳalamistan yer adı
Ḳ.+a 2695, 2707, 2737
ḳamçı kamçı
ḳ.+sı 732
ḳ.+sıyla 1487
ḳāmet < Ar. boy, boybos 2291
ḳ.+i 2752
ḳ.+ini 2123
ḳ.+leri 1881, 2211
ḳamu hep, bütün 933, 1011
ḳ.+sı 916
ḳan kan
ḳ. dökül- 1500
ḳ. gel- 1444,
ḳ.+a 2033
ḳ.+ını 553, 554, 1672
ḳ.+larını 2772
ḳanat kanat
ḳ.+ı 330
ḳanatlu kanatlı 329
Ḳanaṭor özel ad
Ḳ.+ı 573, 801
ḳanda nerede 247, 318, 455, 469, 630, 1026, 1222, 1380, 1388, 1511, 1568, 1652, 1809, 2479, 2777
ḳ.+dur 1064, 1741, 1910, 2021
ḳandan nereden 388, 494, 1143, 1157, 1217, 1310, 1764, 1764, 2327
ḳ.+dur 2287
ḳanġı hangi 1878
ḳanı hani, nerede 255, 258, 361, 657, 874, 1052, 1063, 1496, 1743, 1806, 2296, 2529
ḳanlu katil, kanlı
ḳ.+mdur 552
ḳ.+msın 930
ḳ.+muzdur 26
Ḳanṭār özel ad 572, 2209, 2212, 2265,
Ḳ.+ı 1196, 2418
Ḳanṭār 'Ummāniye özel ad 2133
Ḳanṭar Ḥabeş özel ad 2417
ḳānun < Ar. kanun 1924
ḳānuncı < Ar.+Türk. kanun koyucu 1923
ḳap- kapmak
ḳ.-a 1283
ḳ.-alar 773
ḳ.-sa 2684
ḳ.-ayım 2662
ḳ.-dı 372, 770, 920, 1947, 2383, 2515, 2517, 2613, 2623
ḳ.-dılar 1060
ḳ.-up 669, 995, 1284, 1383, 1526, 2608, 2632, 2671

ḳapu kapı 329
ḳ.+da 863
ḳ.+dadur 362, 894
ḳ.+dan 2031, 2033
ḳ.+sına 328, 739, 2148, 2218, 2235
ḳ.+sında 740, 1354
ḳ.+sını 2392
ḳ.+ya 740, 1896, 1982, 2154
ḳapucı kapıcı 1826
kār <**Far.** iş, güç
k.+ı 1065, 1065, 2261
ḳara kara, kötü 1213
ḳaravaş cariye, hizmetçi 624
ḳardaş kardeş
ḳ.+ı 2041
ḳ.+lar 2018
ḳ.+larumı 2019
ḳardaşçu(ḳ)ġ kardeşçik
ḳ.+u_am 1412
ḳarār < **Ar.** neticeye bağlama
ḳ. dut- 80, 1134,
ḳ. ėt- 121, 213, 616, 798, 1009, 1191, 1243, 1256, 1289, 1452, 1586, 1649, 1657, 1898, 1905, 1908, 1974, 1990, 2035, 2122, 2124, 2202, 2230, 2523, 2666, 2767
ḳ. eyle- 31, 497, 899, 1229, 1597, 1697, 2134, 2156, 2193, 2297,
ḳ. ḳıl- 2595,
ḳ.+ı 1616, 1699
ḳarār-gāh < **Ar.+Far.** bir yerde oturup karar kılınacak, dinlenilecek yer
ḳ.+ına 1229
ḳaravul gözcü, nöbetçi 2782
ḳ.+a 1622, 1628, 2434, 2435, 2682, 2781
ḳ.+da 1993
ḳ.+dan 1700
ḳ.+ı 1627, 1993
ḳ.+ına 1621
ḳ.+lar 2099
ḳārbān < **Far.** kervan 1370
ḳar(ı)n karın
ḳ.+ı 999
ḳ.+ımız 971
ḳ.+ın 968
ḳarındaş kardeş 1413
ḳ.+ı 913, 1095, 1185, 1187, 1796, 2132, 2512
ḳ.+ını 1855
ḳ.+ları 1132, 1841
ḳ.+larumuzı 721
ḳ.+larını 1508
ḳ.+um 1664
ḳ.+uŋ 2187
ḳarış- karışmak, karşılaşmak
ḳ.-dı 1804
ḳ.-dılar 1856
ḳ.-mazam 713
ḳ.-ur 536
Ḳartal özel ad
Ḳ.+a 2132
Ḳartan Cinni özel ad 915
ḳarşu karşı
ḳ. dur- 191, 365,
ḳ. gel- 114, 260, 434,
ḳ. gönder- 109, 472, 482, 519, 535, 608, 632, 683, 685, 686, 688, 826, 932, 935, 940, 943, 960, 1112, 1113, 1129, 1179, 1204, 1208, 1235, 1244, 1266, 1353, 1380, 1418, 1443, 1445, 1454, 1478, 1517, 1539, 1567, 1584, 1596, 1597, 1632, 1678, 1685, 1767, 1867, 1888, 1888, 1890, 1975, 2054, 2063, 2120, 2126, 2244, 2270, 2401, 2437, 2438, 2516, 2521, 2542, 2570, 2587, 2675, 2702, 2703, 2713, 2720, 2736, 2757, 2774
ḳ. uğra- 468,
ḳ. var- 151, 156, 181, 407, 444, 2542
ḳ.+dan 790, 804, 1284
ḳ.+mda 14
ḳ.+sına 620, 1806
ḳ.+sında 1076, 1566, 1754
ḳarşula- karşılamak
ḳ.-dılar 1946
ḳaṣd < **Ar.** niyet, kurma 1503, 1999, 2550
ḳ. ėt- 106, 142, 545, 553, 560, 600, 771, 929, 1177, 1491, 1570, 744, 2764, 1876, 2705
ḳ. eyle- 738, 2734
ḳ.+ı 410
ḳ.+ın 1365, 1776
ḳ.+ına 2771
ḳ.+ındadur 2284
ḳ.+um 1774
Ḳāsım özel ad 469, 471, 481, 782, 783, 912, 913, 916, 953, 986, 987, 1247, 1254, 1259, 1876, 1934, 1934, 1937, 1938, 1963, 1964, 1987, 1998, 2042, 2078, 2082, 2120, 2121, 2150, 2163, 2164, 2187, 2232, 2232, 2246, 2246, 2247, 2247, 2249, 2250, 2252, 2253, 2260, 2269, 2270, 2296, 2432, 2435, 2435, 2455, 2455, 2575, 2679, 2682, 2684, 2685, 2686, 2705, 2747
Ḳ.+a 479, 922, 1258, 2296
Ḳ.+ı 920, 921, 1939, 1956, 1958, 1962, 1968, 1971, 1973, 2252, 2434, 2680, 2684, 2686
Ḳ.+uŋ 919, 919, 1262
ḳat huzur, ön
ḳ.+ıma 39, 122, 418

ḳ.+ımda 133
ḳ.+ımdadur 68
ḳ.+ımdan 95, 1086
ḳ.+ımuzda 402, 1067
ḳ.+ına 58, 77, 92, 140, 175, 186, 216, 244, 291, 292, 299, 342, 350, 354, 360, 381, 387, 394, 406, 421, 470, 479, 483, 486, 490, 493, 667, 688, 706, 793, 817, 847, 849, 878, 1034, 1046, 1048, 1099, 1230, 1279, 1323, 1345, 1402, 1573, 1579, 1579, 1583, 1631, 1633, 1665, 1689, 1704, 1711, 1719, 1754, 1808, 1829, 1852, 1936, 1962, 1983, 2073, 2161, 2181, 2217, 2219, 2237, 2241, 2327, 2414, 2460, 2468, 2481, 2563, 2566, 2572, 2574, 2576, 2579, 2579, 2620, 2664, 2665, 2726, 2729, 2770
ḳ.+ında 381, 399, 535, 719, 832, 1411, 1653, 1813, 1909, 2159, 2468
ḳ.+ından 467, 1218
ḳ.+larına 2718
ḳ.+larında 44
ḳ.+umuzda 1355
ḳ.+uŋa 158, 1086, 1407
ḳ.+uŋda 217, 2582
ḳ.+uŋdadur 424
2. bölük, parça
ḳ.ḳ. 1035, 1035
ḳat- katmak, eklemek
ḳ.-dı 1465, 2722
ḳ.-up 1819, 1838
ḳatı şiddetli; sıkı; çok 1257, 1480, 2019, 2291, 2607, 2783
ḳatl < Ar. öldürme
ḳ. eyle- 1830
ḳatlan- katlanmak
ḳ.-dı 1367
ḳ.-ımadı 2537
ḳattāl < Ar. çok katleden, öldürücü 250, 2153
Ḳaṭṭār özel ad
Ḳ.+ı 801
ḳavī < Ar. kuvvetli, güçlü
ḳ.+dür 1298, 1299
ḳav(i)m < Ar. kavim 392
ḳ.+i 1107
ḳ.+idür 2719
ḳ.+ine 439
ḳ.+leri 742
ḳ.+lerini 430
ḳ.+lerümüz 1841
ḳavl < Ar. söz, lakırdı 544, 846, 865, 899, 1571
ḳ.+i 1346, 2791
ḳ.+ine 1561
Ḳāvser topluluk adı
Ḳ.+ler 196
ḳavşur- kavuşturmak
ḳ.-up 2586
ḳayd < Ar. bağlama, bağ
ḳ.+ı 862
ḳ.+ın 1417, 2660
ḳāyim < Ar. *ḳā'im* ayakta bulunan
ḳ. gel- 532
ḳayna- kaynamak
ḳ.-r 1468
Ḳays özel ad 468, 470, 472, 475, 476, 477, 479, 480, 483, 483, 953, 987, 1247, 1255, 1802, 2686
Ḳ.+a 482, 485
Ḳ.+ı 471, 484
Ḳ.+uŋ 475, 480, 484
Ḳays bin Ḳāsım 782, 987, 1254
Ḳayşarıdum özel ad 1208
ḳaz- kazmak
ḳ.-dılar 2740
ḳ.-up 2302
ḳażā < Ar. kaza, bela 1790, 2745
ḳazı- kazımak
ḳ.-mış 1914
ḳazdur- kazdırmak
ḳ.-dı 432
ḳazuḳ kazık
ḳ.+ları 2200
kebāb < Ar. kebap 1336, 1338
k.+ı 1336, 1337, 1338, 1342
k.+ları 1335
k.+uŋ 1338
kebābçı < Ar.+Türk. kebapçı 1334
Kehsār özel ad 2719, 2720, 2727, 2728
K.+uŋ 2722
kelām < Ar. söz, lakırdı 189, 224, 725, 2567
k.+ı 222, 1325
k.+lar 1746, 1747
kelb < Ar. köpek 801, 1151
Kelim özel ad 1255
kemend < Ar. uzakta bulunan herhangi bir şeyi tutup çekmek üzere atılan ucu ilmekli uzun ip 475, 476, 602, 1259, 1491
k.+i 475, 926, 926
k.+ler 1010, 1013, 1172, 1246, 1494, 1768, 1768, 2254
kemer < Far. kemer 1224, 1267, 1268, 1375, 1381, 2165
k.+i 1268, 2165
k.+in 2164, 2669
k.+inden 2761
k.+ini 70, 1375
Kemingüş özel ad
K.+ı 1197

kem-ter < **Far.** daha aşağıda bulunan, hakir 349, 1609
kenār Far. kenar, çevre
k.+a 398, 2769
k.+ına 565, 2339, 2744, 2768
k.+ında 632
k.+ındadur 2041
kendözi/kendözü kendisi 98, 106, 291, 342, 1014, 1089, 1101, 1343, 1726, 1813, 2162
k.+mi 1617
k.+n 271, 2680
k.+nden 272, 363, 640, 1039, 1750, 1820, 1839
k.+ne 1481, 1482, 1947, 2252, 2500
k.+ni 79, 276, 291, 327, 528, 562, 700, 775, 785, 825, 832, 859, 979, 1282, 1334, 1399, 1514, 1737, 1983, 2022, 2029, 2065, 2161, 2238, 2259, 2272, 2442, 2553, 2559, 2687, 2744, 2763
k.+nüŋ 1736, 1884
k.+ŋi 286, 287
k.+ni 2247
k.+ŋ 237
kendi kendi 489, 2658
k.+nüŋ 438, 668
kendü kendi 71, 83, 88, 156, 177, 374, 374, 374, 397, 407, 429, 432, 535, 622, 726, 729, 736, 786, 797, 818, 856, 940, 962, 971, 998, 1015, 1024, 1229, 1229, 1275, 1293, 1393, 1393, 1459, 1533, 1552, 1584, 1584, 1601, 1602, 1614, 1706, 1713, 1753, 1784, 1790, 1808, 1809, 1840, 1858, 1861, 1890, 1895, 2493, 2613, 2650
k.+lerden 409
k.+leri 992
k.+lerini 824, 1108, 1439, 2747
k.+lerüŋüzi 1963
k.+m 209
k.+me 2509
k.+nden 670
k.+ni 226, 468, 779, 1267
k.+nüŋ 371, 513, 527, 579, 706, 795, 1017, 1021, 1074, 1077, 1273, 1349, 1434, 1608
k.+ŋüzi 2624, 2632
k.+si 762, 852, 893, 932, 1323, 1611, 1701, 1705, 2119
k.+sini 112
k.+ye 2387
k.+yi 231, 276, 288, 344, 390, 662, 941, 1168, 1321, 2225, 2251, 2698, 2699
kepçe kepçe 2338
kerāmet < **Ar.** kerem, bağış
k.+den 1848
k.+e 386
Kerdenkeş özel ad
K.+i 1196
kere/kerre defa, kez, kere 540, 671, 968, 336, 386
Kereb özel ad 758, 966, 977, 1051, 1105, 1114, 1990, 2198
K.+i 1002, 1015, 1115
K.+üŋ 979
kerem < **Ar.** lutuf, bağış 2556
kerīm < **Ar.** kerem sahibi 584
kes- kesmek
k.! 1384, 2243
k.-di 931, 944, 1649, 2030, 2032, 2096, 2113, 2309, 2686, 2762
k.-e 2014
k.-er 2301
k.-erem 2490
k.-erim 2777
k.-eyim 2015
k.-üp 758, 1174, 1446, 1961, 2352
kesdür- kestirmek
k.-di 429, 432, 433
kesil- kesilmek
k.-en 2545
keşīş < **Far.** kilise papazı 382, 1842
Keşmir yer adı
K.+e 430
kez kez, defa, kere 59, 112, 178, 185, 283, 465, 472, 475, 802, 813, 813, 845, 1186, 1210, 1272, 1382, 1395, 1408, 1414, 1437, 1448, 1450, 1507, 1535, 1590, 1596, 1604, 1879, 1883, 2133, 2144, 2503
k.+den 1257, 1451, 1543
kezzāb < **Ar.** çok yalan söyleyen
k.+sın 2557
Ḳıbduz özel ad 1778
ḳıç arka 2745
ḳıl- kılmak, yapmak, etmek
ḳ.! 324, 370, 425, 1093, 1128, 1662, 1770
ḳ.-alar 520
ḳ.-alum 28, 150, 1785, 2106
ḳ.-am 453, 667, 2020
ḳ.-asız 1727
ḳ.-avuz 991, 992
ḳ.-ayduŋ 21, 676
ḳ.-ayım 424, 516, 1007, 1008, 1263, 1789
ḳ.-dı 22, 32, 89, 110, 345, 390, 427, 468, 473, 625, 784, 796, 806, 937, 1203, 1227, 1272, 1448, 1549, 1739, 1861, 1903, 1951, 1955, 2125, 2157, 2184, 2218, 2256, 2286, 2354, 2378, 2390, 2439, 2502, 2514, 2595, 2605, 2643, 2753
ḳ.-dılar 114, 191, 380, 485, 520, 783, 961, 1183, 1271, 1396, 1542, 1623, 1624, 2269,

2291, 2293, 2522, 2523
ḳ.-duḳ 2779
ḳ.-ıvėr- 1432
ḳ.-ma 2584
ḳ.-masun 1684
ḳ.-mayalum 1656
ḳ.-mayup 454
ḳ.-maz 454
ḳ.-mazam 393, 855
ḳ.-uŋ 2067
ḳ.-up 186, 785, 1092, 1562, 1771, 1774
ḳ.-ur 281, 513
ḳ.-uram 135, 1007
ḳ.-urdı 459
ḳ.-urın 427, 518, 654, 2226
ḳ.-ursa 1664
ḳ.-ursın 531, 1520
Ḳıl Barak özel ad 194, 915, 1254, 1442
Ḳ. B.+lar 194
Ḳ. B.+lardan 1254
Ḳ. B.+ları 1442
ḳılıç kılıç 423, 1067, 1167, 1446, 2285, 2384, 2500
ḳ. çek- 1773,
ḳ. ur- 2285,
ḳılınç kılıç
ḳ.+ını 1773
ḳın kılıcın kabı
ḳ.+ına 720
ḳır beyaz 2782
ḳır- kırmak, bozguna uğratmak
ḳ.-alar 738
ḳ.-ayım 523
ḳ.-dı 214, 492
ḳ.-dılar 1398
ḳ.-masına 744
ḳ.-up 1421, 1422, 1971
ḳırḳ kırk (sayı adı) 610, 733, 1010, 1170, 1799, 1834, 1865, 1865, 2111, 2172, 2176, 2208, 2240, 2319, 2324, 2325, 2339, 2399, 2500, 2500, 2500, 2500, 2513, 2661, 2689, 2690
Ḳırtās özel ad 2041, 2187, 2196, 2221, 2249, 2446, 2451, 2451, 2452, 2575, 2705, 2732, 2735, 2736, 2737, 2741, 2742, 2764
Ḳırtış özel ad 1437
ḳıs- sıkmak
ḳ.-dı 514 *bkz. diş*
ḳıṣṣa < **Ar.** hikaye, rivayet 1200, 1767, 2110, 2779
ḳ.+nuŋ 491
ḳ.+sına 344, 1242
ḳıyāmet < **Ar.** dünyanın sonu
ḳ.+e 2173
ḳıyās < **Ar.** bir şeyi başka şeye benzeterek hüküm verme
ḳ. eyle- 493
ḳ.+ını 320
ḳıymetlü < **Ar.+Türk.** değerli 243
ḳız kız, kız çocuğu 118, 551, 1682, 1806, 1807, 1810, 1811, 1812, 1818, 2219, 2221, 2223, 2236, 2237
ḳ.+uŋ 2219
ḳ.+a 551, 622, 2220, 2220
ḳ.+dan 1836
ḳ.+dur 550, 1675
ḳ.+ı 119, 555, 623, 1778, 1798, 1807, 1808, 1808, 1809, 1817, 1836
ḳ.+ıdur 621, 1670
ḳ.+ını 116, 117
ḳ.+ısın 1682
ḳ.+ıyam 1683
ḳ.+larını 619
ḳ.+uŋ 1815, 1837, 2219, 2222, 2236
ḳız- kızmak
ḳ.-maġa 2786
ḳ.-up 1878
ḳızcaġaz kızcağız
ḳ.+ısın 2221
ḳızıl kırmızı 2033
ḳızḳarındaş kızkardeş
ḳ.+ı 1088
ḳ.+ıdur 1661, 1669
ḳ.+ını 1864
ki < Fa. ki (bağlaç) 2, 9, 13, 17, 21, 26, 26, 28, 32, 35, 43, 65, 66, 69, 77, 86, 90, 94, 95, 95, 95, 96, 98, 99, 106, 122, 123, 124, 125, 133, 133, 133, 138, 138, 140, 140, 141, 150, 151, 154, 157, 161, 163, 163, 164, 167, 167, 168, 170, 177, 180, 186, 188, 201, 203, 203, 211, 212, 216, 217, 224, 231, 237, 238, 243, 249, 253, 256, 265, 274, 276, 279, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 287, 290, 294, 298, 304, 311, 311, 314, 314, 318, 320, 321, 324, 330, 332, 334, 335, 340, 346, 347, 351, 358, 361, 362, 364, 367, 368, 369, 370, 371, 378, 384, 384, 397, 399, 404, 409, 410, 413, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 424, 426, 440, 442, 445, 446, 451, 453, 456, 458, 459, 461, 461, 463, 466, 472, 477, 479, 483, 491, 493, 501, 503, 504, 514, 516, 518, 519, 519, 520, 521, 528, 529, 531, 533, 537, 538, 543, 545, 548, 548, 550, 552, 553, 556, 557, 557, 558, 568, 569, 579, 582, 584, 585, 585, 587, 599, 603, 616, 621, 625, 636, 639, 643, 644, 645, 646, 647, 654, 660, 664, 667, 670, 670, 673, 675, 678, 683, 690, 692, 696, 698, 698, 699, 710, 720, 721, 721, 738, 739, 740, 740, 744, 749, 749, 752, 753, 754, 756, 757, 758, 763, 765, 771, 773,

776, 777, 790, 792, 798, 798, 805, 806, 806, 808, 813, 818, 819, 831, 834, 843, 843, 845, 848, 849, 850, 854, 855, 860, 861, 861, 861, 866, 868, 868, 868, 873, 874, 875, 876, 881, 882, 882, 884, 885, 886, 889, 890, 890, 894, 895, 895, 902, 902, 904, 906, 916, 917, 920, 920, 925, 926, 928, 929, 947, 953, 954, 958, 958, 961, 968, 969, 971, 981, 982, 983, 985, 988, 990, 990, 993, 994, 995, 1005, 1005, 1007, 1008, 1008, 1025, 1027, 1029, 1029, 1031, 1032, 1033, 1036, 1038, 1039, 1039, 1040, 1042, 1043, 1044, 1047, 1047, 1049, 1050, 1050, 1052, 1052, 1054, 1056, 1066, 1072, 1077, 1085, 1086, 1086, 1093, 1094, 1097, 1101, 1107, 1130, 1135, 1137, 1138, 1139, 1142, 1143, 1147, 1151, 1157, 1157, 1157, 1162, 1164, 1171, 1175, 1177, 1177, 1181, 1181, 1187, 1188, 1193, 1193, 1212, 1212, 1215, 1219, 1225, 1232, 1234, 1236, 1240, 1245, 1263, 1271, 1276, 1281, 1283, 1286, 1289, 1290, 1290, 1291, 1300, 1302, 1302, 1310, 1311, 1316, 1319, 1324, 1336, 1338, 1340, 1342, 1343, 1344, 1349, 1350, 1351, 1355, 1367, 1370, 1373, 1379, 1383, 1384, 1385, 1385, 1387, 1388, 1389, 1394, 1395, 1397, 1404, 1429, 1430, 1447, 1454, 1461, 1464, 1466, 1466, 1468, 1478, 1479, 1482, 1483, 1491, 1493, 1499, 1502, 1503, 1504, 1508, 1508, 1510, 1523, 1528, 1530, 1531, 1531, 1532, 1533, 1536, 1540, 1544, 1546, 1556, 1557, 1558, 1558, 1558, 1562, 1562, 1563, 1567, 1571, 1588, 1593, 1594, 1595, 1595, 1597, 1599, 1613, 1618, 1627, 1628, 1638, 1639, 1642, 1643, 1647, 1648, 1654, 1656, 1660, 1661, 1663, 1664, 1668, 1670, 1672, 1672, 1673, 1674, 1675, 1680, 1682, 1683, 1684, 1685, 1688, 1688, 1691, 1691, 1693, 1694, 1695, 1695, 1697, 1705, 1705, 1713, 1714, 1717, 1723, 1726, 1727, 1727, 1728, 1729, 1730, 1731, 1731, 1732, 1738, 1741, 1744, 1748, 1750, 1755, 1756, 1761, 1763, 1765, 1769, 1772, 1777, 1778, 1786, 1786, 1788, 1789, 1791, 1794, 1796, 1806, 1810, 1816, 1818, 1824, 1825, 1827, 1840, 1844, 1845, 1875, 1877, 1879, 1879, 1879, 1902, 1908, 1914, 1918, 1922, 1926, 1927, 1928, 1935, 1935, 1952, 1952, 1952, 1953, 1956, 1958, 1960, 1963, 1965, 1969, 1981, 1981, 1985, 1985, 1988, 1999, 2002, 2002, 2003, 2006, 2012, 2015, 2018, 2020, 2025, 2028, 2032, 2032, 2034, 2038, 2038, 2039, 2039, 2048, 2048, 2050, 2050, 2052, 2054, 2054, 2057, 2060, 2061, 2066, 2084, 2085, 2085, 2089, 2094, 2094, 2116, 2138, 2139, 2139, 2140, 2142, 2142, 2146, 2147, 2170, 2171, 2175, 2186, 2186, 2186, 2188, 2207, 2209, 2212, 2213, 2215, 2218, 2221, 2225, 2226, 2231, 2232, 2235, 2240, 2245, 2255, 2273, 2275, 2276, 2283, 2286, 2290, 2300, 2306, 2307, 2309, 2311, 2311, 2316, 2318, 2323, 2325, 2327, 2328, 2332, 2333, 2333, 2336, 2337, 2340, 2341, 2342, 2350, 2357, 2359, 2361, 2362, 2364, 2366, 2367, 2369, 2370, 2391, 2395, 2396, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2410, 2414, 2429, 2443, 2451, 2461, 2463, 2464, 2472, 2473, 2473, 2475, 2479, 2483, 2484, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2490, 2495, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2519, 2524, 2525, 2527, 2528, 2529, 2533, 2536, 2540, 2541, 2542, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2553, 2554, 2557, 2559, 2560, 2560, 2573, 2574, 2577, 2581, 2581, 2594, 2599, 2605, 2605, 2606, 2612, 2615, 2615, 2621, 2624, 2631, 2632, 2633, 2640, 2640, 2654, 2655, 2657, 2659, 2672, 2672, 2674, 2677, 2695, 2696, 2701, 2707, 2711, 2716, 2719, 2720, 2724, 2725, 2760, 2768, 2773, 2776, 2792

kilidle- < Yun.+Türk. kilitlemek
k.-di 1012

kilise < Far. kilise
k.+yi 1158

kim kim, kimse 29, 29, 60, 158, 171, 171, 216, 218, 250, 289, 293, 326, 331, 332, 338, 365, 380, 398, 401, 405, 529, 623, 645, 649, 650, 650, 673, 688, 690, 709, 731, 746, 763, 781, 821, 835, 838, 857, 866, 871, 877, 910, 941, 1057, 1057, 1183, 1214, 1221, 1269, 1304, 1468, 1526, 1622, 1733, 1744, 1809, 1877, 1931, 1944, 1949, 2079, 2194, 2249, 2256, 2332, 2379, 2685, 2745
k.+di 431
k.+dür 890, 1385, 2695
k.+e 2249, 2256, 2269, 2379
k.+lerdür 126
k.+sin 710, 2086
k.+üŋ 621, 633, 712, 1604, 1682, 2221, 2466, 2466, 2495
k.+üŋdür 634

kimesne kimse 122, 635, 1741
k.+den 1724
k.+ler 1094
k.+leri 426
k.+lerüŋ 2772

kimse kimse 454
k.+den 220, 416

kimsene kimse 140, 315, 320, 335, 384, 389, 1102, 1328, 1875, 2042, 2142, 2164, 2306,

2528, 2530, 2539
k.+den 511
k.+dür 994
k.+ler 506
k.+lerüŋ 556, 1960
k.+ye 877, 2774
k.+yi 2142
kīn < **Far.** gizli düşmanlık, garaz
k. dut- 337
k.+imiz 2275
kiriş ok atılan yayın iki ucu arasındaki esnek bağ
k.+de 820
kişi insan, adam, kimse 99, 297, 297, 539, 557, 1179, 1669, 2039, 2303, 2318, 2324, 2326, 2379, 2381, 2465
k.+dür 127, 282, 563, 1976, 1976, 2105
k.+ler 1935
k.+lerdür 504
k.+lersiz 1935
k.+nüŋ 445
k.+sin 277, 352, 521, 1310, 2327
k.+ye 297, 1934, 2745
k.+yem 495
k.+yi 1255, 1834, 2146
kişin (?) 529
kitāb < **Ar.** kitap 2022
k.+da 2006
k.+ı 2025
k.+larumda 2615
k.+uŋ 2023
ḳo- 1. izin vermek, müsade etmek
2. koymak 2518
ḳ.-dı 64, 64, 366, 448, 636, 735, 820, 927, 952, 1010, 1072, 1350, 1603, 1604, 1605, 1606, 1701, 1858, 1931, 1951, 1979, 2002, 2008, 2022, 2023, 2025, 2185, 2339, 2402, 2404, 2411, 2452, 2484, 2518
ḳ.-dılar 119, 191, 236, 249, 366, 439, 1076, 1133, 1156, 1635, 1842, 1975, 2058, 2303, 2314, 2520, 2521, 2675
ḳ.-dum 2486
ḳ.-ġıl 354
ḳ.-ma 2670
ḳ.-madı 106, 142, 177, 520, 760, 1008, 1575, 1926, 2001, 2300, 2545
ḳ.-madılar 528, 861, 863, 1908
ḳ.-maduḳ 1571
ḳ.-maduŋ 189
ḳ.-maŋ 2748
ḳ.-maŋuz 2274
ḳ.-mayam 848
ḳ.-mayup 1839
ḳ.-mazın 209
ḳ.-mış 1017
ḳ.-mışlar 1090, 1136
ḳ.-muşuz 2618
Ḳobḳul özel ad 197
ḳ.+uŋ 1174
ḳoḳu koku
ḳ+cuġumdan 2445
ḳol kol
ḳ.+ına 1607, 1609
ḳ.+ından 1388
ḳoltuḳ omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer
ḳ.+ı 2165
ḳ.+ın 820
ḳ.+ına 962
ḳ.+ında 1057
Ḳomaŋ özel ad 2732
ḳon- konaklamak, oturmak
ḳ.-dı 161, 566, 606, 607, 1862, 1932, 2008, 2295, 2416, 2475
ḳ.-dılar 205, 331, 555, 1112, 1118, 1123, 1832, 1835, 1972, 1987, 1990, 2000, 2037, 2071, 2077, 2082, 2098, 2101, 2115, 2183, 2198, 2419, 2422, 2454, 2457, 2540, 2571, 2614, 2676, 2681, 2724, 2735, 2780, 2788
ḳ.-duġumuz 2324
ḳ.-maḳ 2322
ḳ.-mış 1915, 1962, 2506, 2716
ḳ.-up 1561, 2321
ḳonacaḳ konak, konacık
ḳ.+umuz 2323
ḳonaḳ konuk olunan yer
ḳ.+a 2324
ḳ.+dur 2323
ḳ.+uma 2329
ḳondur- kondurmak
ḳ.-dı 156, 1353, 1584, 2179
ḳ.-dılar 1191, 1871
ḳ.-up 610
ḳonucaḳ konukcuk
ḳ.+umsın 992
ḳonuḳ misafir 1742
ḳ.+umsın 1612
ḳ.+uŋ 1741
ḳonuḳla- misafir edip ağırlamak
ḳ.-dı 157, 643, 643, 1457
ḳ.-yalar 1033
ḳonuḳlıḳ/ḳonuḳluḳ misafirlik 627, 965, 1792, 2470
ḳ.+lar 1, 730, 1787
ḳonul- konulmak
ḳ.-mış 616
ḳop- kopmak
ḳ.-dı 743, 777, 2160, 2375

ḳopar- koparmak
ḳ.-dılar 1159, 1916
Ḳopḳul yer adı 109
ḳorḳ- korkmak
ḳ.-aram 140, 487, 511
ḳ.-ardı 861
ḳ.-arın 511
ḳ.-arsın 2531
ḳ.-dı 78, 229, 870, 955, 1059, 1812, 1898, 1944, 2150
ḳ.-dılar 719, 2038, 2166, 2302, 2385
ḳ.-ma 2678
ḳ.-maġıl 78
ḳ.-maŋuz 731
ḳ.-maḳ 586
ḳ.-maz 416, 510, 537
ḳ.-mazam 220
ḳ.-up 58, 722, 817, 927, 1270, 1278, 2052
Ḳorḳās özel ad 474, 476, 477, 506, 507, 509, 516, 518, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781
Ḳ.+a 182
Ḳ.+ı 177
ḳorḳu korku
ḳ.+dan 538
ḳ.+sından 272, 877, 1928
ḳ.+sundan 529
ḳorḳulu korkulu 1710, 1756
ḳorḳusuz korkusuz 736
ḳoş- koşmak
ḳ.-ayduŋ 339
ḳ.-dı 340, 1074, 1410
ḳ.-up 1104, 1409
ḳov- kovmak, kovarak çıkarmak
ḳ.! 1619
ḳ.-agit- 1942
ḳ.-ġıl 655, 1643
ḳ.-mayavuz 1656
ḳ.-up 1624
Ḳoyḳul özel ad
Ḳ.+ı 987
ḳoy- koymak
ḳ.-up 259
ḳ.-a 649
ḳ.-asız 2188
ḳ.-dı 720, 859, 1323, 1700, 1707, 2022, 2224, 2238, 2611
ḳ.-dılar 1314, 1820, 2502
ḳ.-dular 2746
ḳ.-dum 1706
ḳ.-up 73, 259, 311, 342, 512, 825, 825, 893, 1089, 1148, 1318, 1726, 2485, 2586
ḳ.-uvėr 589, 1530
ḳ.-uvėrdi 606, 815, 1346
ḳ.-uvėrdiler 1532
ḳ.-uvėrem 1050
ḳ.-uvėrmedi 1347
ḳ.-uvėrmeyüp 856
ḳoy(u)n koyun, göğüs üzeri
ḳ.+ından 829
ḳ.+unda 374
ḳoyul- saldırmak, şiddetle girmek
ḳ.-dılar 2783
köhne < Far. eski, eskimiş 652
köhne-düz < Far. eskileri diken 644, 659
köpri köprü 321
kür < Far. kör 2187
körk güzellik 1644, 1646, 1647, 1647, 1650
Körk Ser özel ad
K. S.+ler 198, 1650
köşe < Far. *küşe* köşe 644
k.+lerinden 734
köşk köşk 403, 2195, 2196
ḳucaḳlaş- kucaklaşmak
ḳ.-up 1480
ḳudret < Ar. kuvvet, takat, güç
ḳ.+i 1734
ḳ.+idür 750, 1043
ḳ.+in 831
ḳ.+inden 455, 1032
ḳ.+indendür 454
ḳ.+ine 755
Küh-ı Arlaḳ yer adı 1933
Küh-ı Elburz yer adı 2350
Küh-ı Ḳāf yer adı 19,
K. Ḳ.+ı 128, 314, 2749,
Kühistān yer adı
K.+dan 559
ḳul kul, köle 624, 866, 868, 871, 1164, 1187, 2500,
ḳ. _din- 1948, 2617
ḳ. ol- 428, 1134, 1183, 1203, 1205, 1207, 1208, 1330, 1696, 2393, 2424, 2458, 2519,
ḳ.+ıyam 1233
ḳ.+ı 340, 491, 1161, 1166, 1370, 2290
ḳ.+ına 1164
ḳ.+lar 379, 1152, 2304, 2312
ḳ.+ları 892, 1162
ḳ.+larına 1732
ḳ.+larındanam 1540
ḳ.+larıyla 1277
ḳ.+larumsız 711
ḳ.+laruŋa 1847
ḳ.+laruŋdur 78
ḳ.+laruŋuz 408
ḳ.+uŋ 21, 663, 665, 1163, 2497
ḳ.+uŋam 217, 463
ḳ.+uŋı 903

ḳ.+uŋuz 898, 900, 904, 1390, 1571
ḳ.+uŋuza 517
ḳ.+uyam 1950
ḳul- kılmak
ḳ.-dum 828 *bkz. yavu*
ḳulaġuz kılavuz, rehber 2182
ḳulaḳ kulak 1085
ḳ.+dan 1868
ḳ.+ı 2033
ḳ.+ın 370
ḳ.+ına 512, 581, 1367, 1910, 2141
ḳ.+ını 2030
ḳ.+larına 2524
ḳulan at
ḳ.+a 2529
ḳulcaġaz kulcağız
ḳule < **Ar.** kule
ḳ.+sinüŋ 328
ḳulluḳ hizmetçilik, kulluk 70, 1939, 2499
ḳ.+a 2573
ḳ.+uŋda 2406
Ḳulzüm özel ad 2006, 2010, 2012, 2034, 2044, 2045
Ḳ.+am 2002
Ḳ.+üŋ 2092
ḳuma kuma
ḳ.+ları 43
ḳ.+larsiz 1726
ḳur- hazırlamak, düzenlemek
ḳ.-alar 1985
ḳ.-dı 1565
ḳ.-dılar 728, 1025, 1045, 2199, 2201
ḳ.-mışlar 756
ḳ.-up 1172, 1191
Ḳurdek özel ad 198
Ḳurdek Çeşmi özel ad 199
Ḳureyş özel ad 151, 260, 1411, 1416, 1418
Ḳ.+e 150, 1412, 1416
Ḳ.+i 145, 147
ḳurıl- hazırlanmak
ḳ.-mış 2218
ḳurtar- kurtarmak
ḳ.-asın 1380
ḳ.-ayım 2174
ḳ.-dı 1402, 1538, 1751, 2178, 2255, 2286, 2310, 2563
ḳ.-dılar 1247
ḳ.-mış 1498
ḳ.-up 1971
ḳ.-ur 2777
ḳurtul- kurtulmak
ḳ.-amaz 2332
ḳ.-dı 2192
ḳ.-duġına 1403
ḳ.-duŋ 906
ḳ.-masunlar 2246
ḳ.-mış 1399
ḳ.-up 1399, 2316
ḳuruca kuru gibi 2700
kūs < **Far.** kös, büyük davul
k.+ler 762, 1112, 1658
ḳuş kuş
ḳ.+lar 317
ḳuşaḳ kuşak
ḳ.+ından 2514
ḳutlu uğurlu, hayırlı, mübarek
ḳ.+dur 1902
ḳutul- kurtulmak
ḳ.-maya 2738
ḳuvvet < **Ar.** güç 789, 2670
ḳ.+i 966
ḳ.+ümüz 967
ḳuvvetdār < **Ar.+Far.** güçlü 31
ḳuvvetlen- < **Ar.+Türk.** güçlenmek
ḳ.-di 2273
ḳ.-ür 2694
ḳuvvetlü < **Ar.+Türk.** güçlü 1101
ḳ.+dür 1904
kūy < **Far.** köy
k.+ı 2182
k.+ına 2179
ḳuyı/ḳuyu kuyu 1840, 1848, 2302, 2740
ḳ.+da 2303
ḳ.+dan 2765
ḳ.+nuŋ 2744, 2745
ḳ.+ya 1323, 1842, 1850, 2765
küçük küçük 63
kül kül 110, 184
kürsī < **Ar.** taht 1151, 1156, 2201
k.+ler 614, 615
küstāhlıḳ < **Far.+Türk.** arsızlık, edepsizlik, saygısızlık 2584
lāf < **Far.** söz; konuşma 1128
l.+lar 1893, 1899, 2011, 2043, 2122, 2447, 2529, 2543, 2776
laġ < **Far.** şaka, latife, mizah
l. ét- 2129, 2742
lāġım pis suların akıp gitmesi için yer altıdan açılmış kanal
l. ur- 420
laḥẓa < **Ar.** an
l.+nuŋ 885
la'īn < **Ar.** lanetlenmiş 2742
lā'l < **Ar.** kırmızı, al 578
l.+den 438, 647
lā'l-i cevāhir < **Ar.** kırmızı, değerli taş 2151
lā-nāẓır < **Ar.** eşsiz, benzersiz 2603

lā-ya'ḳıl <Ar. dalgın, bihoş 597
lā'net < **Ar.** kötü, uğursuz 1041
lāṭīf < **Ar.** hoş, güzel 2321
lāṭīfe < **Ar.** güldüren anlatım, şaka
l.+ler 678
latifecük < **Ar.+Türk.** latifecik 676
lāyıḳ < **Ar.** yakışan, yaraşır 70, 697, 1050, 1051
l.+dur 704
Lenbek özel ad 833
Lenduhā özel ad 786, 823, 988, 1250, 1440, 1491, 1601, 1601, 1602, 2054, 2062, 2064, 2065, 2455, 2456, 2706, 2707, 2711, 2756
L.+nuŋ 1249, 1490
L.+ya 796, 1490, 1995, 2064
L.+yı 2066, 2069, 2709, 2714
lerzān < **Far.** titreyen, titrek
l. ol- 1503
lerze < **Far.** titreme, titreyiş
l. düş- 941
l. ol- 731
leşker < **Far.** asker 110, 110, 114, 170, 185, 200, 252, 342, 413, 465, 550, 606, 607, 1122, 1123, 1170, 1172, 1176, 1177, 1183, 1202, 1210, 1396, 1437, 1453, 1624, 1657, 1799, 1801, 1804, 1874, 1874, 1875, 1878, 1880, 1912, 1933, 1946, 1955, 1967, 1974, 1984, 1988, 2000, 2035, 2071, 2091, 2105, 2107, 2110, 2114, 2125, 2145, 2168, 2181, 2254, 2263, 2355, 2358, 2360, 2415, 2417, 2449, 2451, 2472, 2494, 2569, 2685, 2690, 2692, 2731, 2735, 2740, 2749, 2783, 2784, 2788
l.+den 1014, 1420, 1862, 1944, 2099, 2180
l.+dür 1967, 2473, 2506
l.+e 184, 1108, 1109, 1169, 1183, 1534, 1548, 1858, 1861, 1863, 2087, 2194, 2228, 2378, 2732, 2748, 2763, 2766, 2778, 2779
l.+i 195, 236, 248, 304, 336, 410, 472, 490, 690, 789, 1110, 1113, 1168, 1191, 1211, 1271, 1416, 1422, 1495, 1533, 1551, 1804, 1987, 1989, 2067, 2070, 2198, 2214, 2234, 2243, 2266, 2293, 2471, 2728, 2750, 2785
l.+idür 790
l.+in 1421, 1766
l.+ince 1033
l.+inden 798, 811, 825, 826, 912, 1114, 1393, 1513, 1877, 1993, 2246, 2296
l.+indendür 2719
l.+ine 174, 736, 823, 1109, 1112, 1113, 1305, 1334, 1393, 1398, 1439, 1514, 1533, 1542, 1895, 1896, 2016, 2107, 2135, 2268, 2272, 2273, 2304, 2511, 2680, 2683, 2748, 2796
l.+ini 761, 1209, 1792, 1793, 1795, 1971, 1986, 1992, 2053, 2197, 2499, 2501
l.+inüŋ 567, 755, 1556, 1621, 1928
l.+iyle 637, 1804, 1990, 2108
l.+ler 416, 608, 882, 1111, 2602, 2614
l.+lere 1417
l.+leri 194, 745, 2087, 2289
l.+lerinden 1378
l.+lerine 2265
l.+lerini 300, 610, 738, 744, 753, 1174
l.+üm 754
l.+ümi 1391
l.+ümüz 335
l.+ümüzden 746
l.+üni 1398, 1441, 2106, 2273
l.+üŋ 549, 1174, 1419, 1944, 1945, 1967, 2056, 2360, 2724
l.+üŋe 713
l.+üŋi 1953, 2717
l.+üŋüz 334
l.+ine 1113
leşker-gāh < **Far.** ordu yeri
l.+a 725, 728, 1239, 2261, 2704, 2715
l.+dan 2731
l.+ına 1392
leşkersiz < **Far.+Türk.** askersiz 414
let < **Far.** dayak, kötek
l. ur- 715, 1750
libās < **Ar.** elbise, esvap
l.+ı 671
l.+ların 846
liyāḳat < **Ar.** layık, değerli olma
l.+lar 2794
loḳma < **Ar.** küçük yiyecek parçası 516
lu'b < **Ar.** oyun, eğlence 812, 1007, 1263
luṭf < **Ar.** iyilik, iyi muamele
l. ét- 500
l.+ı 2556
lūt < **Far.** yemek
l.+lar 1043, 1044
l.+ları 1044
ma'āniḳa < **Ar.** *mi'nāḳ'ın çoğulu* güzel, gökçek, yahşı 2522
meder < **Ar.** köy; mahalle
m. ḳıl- 1093
Ma'di özel ad 965, 967, 968, 977, 979, 1002, 1015, 1051, 1989, 2165, 2198, 2311
M.+nüŋ 1599
M.+ye 1574, 1576, 1597
M.+yi 2256, 2295
maġara < **Ar.** mağara, in
m.+da 2284
m.+ya 2137, 2176, 2176, 2224
m.+yı 2279
maġbūn < **Ar.** şaşkın, şaşırmış

m. ol- 1361
maġlūb < **Ar.** galebe edilmiş, yenilmiş
m.+a 918
maġrib < **Ar.** garp, batı 128, 1144, 2771
m.+den 437
maḥāl < **Ar.** yer 1006, 2548
maḥbūb < **Ar.** sevilen erkek 2218, 2287
maḥbūbe < **Ar.** sevilen kadın 2235
maḥbūs < **Ar.** bir yere kapatılmış olan kişi
m.+ları 1538
Māhin Beden özel ad 1272, 1273, 1440, 1441
M. B.+e 1443
M. B.+ i 1445
Māhiyār özel ad 1094, 1113, 1124, 1125, 1126, 1128, 1129, 1130, 1131, 1132
M.+ı 1131
maḥmūz < **Ar.** binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça
m. ur- 2698
maḥmuzla- < **Ar.+Türk.** mahmuzla dürtmek
m.-dı 2743
maḳām < **Ar.** makam, yer, durak 2331
m.+ına 83, 115, 120
maḳṣūd < **Ar.** istenilen şey, istek
m.+ını 1817
ma'ḳūle < **Ar.** akıllıca, akla uygun, mantıklı
m. ėt- 1629
māl < **Ar.** varlık, servet 439, 465, 606, 681, 1791, 2072, 2116, 2344, 2526, 2527, 2572
m.+a 713
m.+ı 479, 547, 713
m.+ını 2352
m.+lar 2595
m.+larını 1895, 2135, 2766
m.+larumızı 2334, 2338
m.+laruŋuzı 2337
m.+uŋı 492
mālik < **Ar.** sahip
m.+ine 1441
Mālik özel ad 1115, 1116, 1119, 1410
M.+üŋ 1117, 1120
Malik Kuhfeşin özel ad 1104,
M.+i 1124
ma'lūm < **Ar.** bilinen, belli
m. ol- 1040, 2087
m.+uŋuz 1656
māni' < **Ar.** engel olma, alıkoyma
m'. ol- 2300
merġ-zār < **Far.** çayırlık, çimenlik, sulak yer
m.+da 2506
Marzubān özel ad 1153, 1155, 1156, 1157, 1164, 1166
M.+a 1157
M.+dan 1164
M.+uŋ 1160, 1162, 1167
maşrıḳ < **Ar.** doğu 128
m.+a 437
māt < **Far.** satrançta yenilme
m. ḳıl- 1007
mātem < **Ar.** hüzün, keder, yas
m. dut- 2690
Māvezer özel ad 1542, 1544, 1545, 1547, 1554
Māvezer Üşterser özel ad 1536, 1605
Māzenderān yer adı
M.+da 271
ma'ẕūr < **Ar.** özürü olan, özürlü
m. buyur- 500, 904
m. dut- 1001
me'āl < **Ar.** mana, kavram1200
mecāl < **Ar.** takat, güç, kuvvet
m. vėr- 2091, 2095
meclis < **Ar.** oturulacak, toplanılacak yer
m. ḳur- 1565
m.+de 116, 760
mecmū' < **Ar.** toplanmış, cem' olunmuş 1876, 2109
m'.+ı 76, 147, 200, 204, 619, 731, 745, 1029, 1202, 1325, 1329, 1415, 1451, 1489, 1551, 1553, 1670, 1783, 1885, 2087, 2167, 2230, 2233, 2440, 2758
m'.+ları 1035, 1692
m'.+ımuzdan 1904
m'.+ısı 1081, 1085, 1415, 1583, 1988, 2181, 2248
m'.+ların 363
mecrūḥ < **Ar.** yaralanmış 1505, 1652
Medāyin yer adı 628, 631, 652
M.+de 629
M.+e 555, 607
meddāḥ < **Ar.** taklitler yaparak hoş hikayeler anlatıp halkı eğlendiren kimse
m.+ıyam 2599
medḥ < **Ar.** övme
m. oḳu- 365, 379, 387, 494, 833, 842, 2597
m.+i 365, 382
m.+in 379
m.+ini 446
meger < **Far.** meğer, oysa ki, halbuki; olsa olsa, ancak 35, 39, 143, 467, 468, 558, 789, 830, 861, 1086, 1170, 1185, 1188, 1223, 1234, 1276, 1290, 1340, 1367, 1395, 1411, 1496, 1524, 1563, 1744, 1956, 2012, 2054, 2175, 2282, 2310, 2312, 2332, 2364, 2375, 2459, 2505, 2666, 2688, 2700, 2710, 2717, 2724
Mehlān özel ad 921
Mehlān Dülür özel ad 192,

Mehlān Düsserī özel ad918
Mehman Peri özel ad
M. P.+yi 1411, 1427
mekān < **Ar.** yer, mahal
m.+ı 2333
Mekke < **Ar.** Hicaz'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kabe'nin bulunduğu şehir 450, 660, 1211
M.+de 54
M.+ye 433, 1928, 1929
mektūb < **Ar.** mektup 2387, 2394
m. gönder- 161
m.+ı 134, 162, 162, 412, 708, 1222, 2403
m.+um 2484
melāl < **Ar.** sıkıntı 1564
melik < **Ar.** hükümdar
m.+i 1427
melūl < **Ar.** bıkmış, usanmış
m. gör- 1755,
m. ol- 788, 1221, 1261, 1263, 1403, 1444, 1556, 2087, 2103, 2317, 2395, 2659, 2695
m.+dur 256
m.+em 1405
m.+sın 1404, 1755
mel'ūn < **Ar.** lanetlenmiş 230, 803, 924, 929, 931, 1883, 2255, 2276, 2544, 2587, 2696, 2712
m.+ı 2728
menşūr < **Ar.** ferman
m.+lar 75
merdāne < **Far.** yiğitçe, mertçe, erkekçe 2630, 2662
merdanelik < **Far.+Türk.** yiğitlik
m.+ın 1690
m.+ına 2644
m.+in 2576
merḥamet < **Ar.** acıma, esirgeme
m. olın- 855
merhem < **Ar.** melhem 950
m. ur- 949, 950
merkeb < **Ar.** eşek 703, 703
mermer < **Ar.** mermer 309
meṣaff < **Ar.** harp safları yeri
m. ḳıl- 114
mesken < **Ar.** oturulan yer 2341
mest < **Ar.** sarhoş
m. ol- 999
meşġūl < **Ar.** bir işle uğraşan 672, 730, 966, 1150, 1335, 1340, 1354, 1464, 1555, 1587, 1709, 1836, 1838, 1863, 1891, 1909, 1972, 2000, 2045, 2123, 2127, 2193, 2209, 2222, 2244, 2264, 2297, 2306, 2315, 2422, 2448, 2453, 2454, 2457, 2523, 2551, 2562, 2598, 2626, 2634, 2646, 2652, 2676, 2678, 2706, 2748
Mevbedān özel ad 2397, 2398, 2408, 2409, 2425, 2426
Mevbedān Ceş özel ad
M. C.+e 2409
mevc < **Ar.** dalga 566
meydān < **Ar.** geniş, açık, düz yer, alan 173, 715, 716, 917, 1802, 2528, 2602, 2667, 2690, 2739, 2740, 2784
m. aç- 2667, 2690, 2740, 2784
m.+a 146, 171, 172, 172, 214, 761, 763, 764, 765, 767, 769, 774, 800, 800, 801, 810, 811, 812, 817, 912, 913, 918, 933, 934, 951, 953, 953, 954, 956, 1018, 1019, 1114, 1115, 1115, 1116, 1118, 1119, 1119, 1120, 1121, 1124, 1125, 1179, 1180, 1196, 1197, 1200, 1243, 1249, 1251, 1253, 1254, 1258, 1265, 1266, 1266, 1275, 1455, 1659, 1660, 1666, 1675, 1675, 1766, 1767, 1802, 1803, 1830, 1831, 1833, 1853, 1854, 1855, 1875, 1875, 2035, 2036, 2036, 2044, 2044, 2046, 2046, 2077, 2080, 2081, 2082, 2091, 2094, 2098, 2099, 2101, 2213, 2246, 2246, 2262, 2366, 2381, 2382, 2386, 2388, 2388, 2417, 2419, 2420, 2423, 2435, 2451, 2452, 2455, 2511, 2512, 2513, 2516, 2529, 2531, 2532, 2537, 2539, 2603, 2604, 2622, 2629, 2639, 2640, 2641, 2649, 2655, 2660, 2668, 2679, 2690, 2741, 2741, 2780, 2784, 2795
m.+da 935, 1678, 1687
m.+dan 807, 922, 949, 1019, 1264, 1660, 1784, 2521
m.+ı 763, 934, 955
m.+ına 1822
m.+ındadur 1825
meyl < **Ar.** eğilme, meyil
m.+i 855, 1774
m.+üm 1683
mı/mi soru eki 3, 440, 441, 452, 461, 496, 499, 687, 923, 990, 1193, 1303, 1479, 1571, 1731, 1774, 1919, 2058, 2084, 2188, 2226, 2290, 2463, 2541, 2556
m.+dır 122
m.+dur 97, 97, 437, 888, 890, 967, 973, 1882
m.+yem 1610
m.+sın 510, 533, 537, 2084
m.+sin 230, 278, 375, 389, 415, 425, 495, 524, 563, 997, 1065, 1311, 2225, 2279, 2287
Mihribān özel ad
M.+ı 117
min ba'd < **Ar.** bundan böyle, bundan sonra 2539

miḳdār < **Ar.** parça, kısım, bölük
m.+ı 2055
m.+ını 2080
m.+umı 535
m.+uŋ 1775
Mir-i Māzi özel ad 302
Mir-i Nehār özel ad 1537
Mishāl Dev özel ad 257
M.+i 801
miṣl < **Ar.** kat
m.+üm 535, 536
miṣḳāl < **Ar.** 24 kıratlık ağırlık ölçüsü 2647, 2648
Miṣe yer adı
M.+den 2378, 2380, 2389
M.+ye 2386
Mizān Ḳulzüm özel ad 2006, 2010, 2012, 2034,
M. K.+üŋ 2092
M.+ı 2093
mu'allāḳ < **Ar.** boşta, sürüncemede kalmış 752
Muallim Berbān özel ad 193, 1632
mu'ānaḳa < **Ar.** birinin boynuna sarılma, kucaklaşma
m. ėt- 695
mu'āvenet < **Ar.** yardım, yardım etme; yardımcılık
m. ḳıl- 393
m. ėt- 456
mu'cizāt < **Ar.** olağanüstü olaylar
m.+ıyla 1031
mu'cize < **Ar.** hayranlık uyandıran, olağanüstü olaylar
m.+yi 460
muġıl < **Ar.** *muġıll* aldatan, aldatıcı
m. ol- 382
Muġlib özel ad 198
muḥāba < **Ar.** korku, çekingenlik
m. ḳıl- 1007
muhabbet < **Ar.** sevgi
m. ėt- 1707, 1774
Muḥammed Mustafā < **Ar.** peygamberimizin adı 449, 712, 1263
M.+i 17
muḥārebe < **Ar.** savaşma
m. ḳıl- 855
muḥīṭ < **Ar.** etrafını kuşatan 2768
muḥkem < **Ar.** sağlam, kuvvetli, berk 241, 329, 574, 1252, 1857, 1940, 2237, 2493, 2751
muḥtaṣar < **Ar.** kısa, kısaltılmış
m. ḳıl- 2779
muḳaddem < **Ar.** önde olmak
m. gel- 1922
muḳarrer < **Ar.** şüphesiz
m.+dür 2349
muḳābil < **Ar.** karşılık 145, 146, 173, 206, 214, 1173, 1421, 1855, 1996, 2040, 2063, 2070, 2250, 2257, 2397, 2418, 2453, 2455, 2630, 2679, 2682, 2732, 2741, 2751, 2780
Muḳātil özel ad 1796, 1804, 1808, 1817, 1820, 1821, 1824, 1825, 1827, 1863
M.+den 1864
M.+e 1798, 1805, 1817, 1859
M.+üŋ 1859
Muḳbil özel ad 292, 292, 406, 1003
M.+e 1002
Munḳarān özel ad 1206
muntaẓır < **Ar.** gözleyen, bekleyen
m. ol- 33, 1453
murād < **Ar.** arzu, istek 289, 1569
m.+ı 540
Murġser topluluk adı
M.+ler 199
muṣaffā < **Ar.** saf, süzülmüş
m.+dandur 1885
musaḫḫar < **Ar.** ele geçirilmiş
m. ol- 76
muṣāḥib < **Ar.** biriyle konuşan kişi
m. ol- 2458
muşt yumruk; tokat
m. ur- 985, 1269, 1526
muştuluḳ müjde; müjdelik, müjde bahşişi 1911
mu'ṭī' < **Ar.** itaat eden, boyun eğen
m. ol- 164, 165, 168, 211, 212, 212, 216, 333, 1192, 1321, 1695, 2188, 2227, 2485, 2509, 2633
muṭlaḳ < **Ar.** kayıtsız, şatsız 219
muṭrib < **Ar.** çalgı çalan 495
m.+dür 354
m.+lerüŋ 497
Muẓaffer özel ad 561, 563, 566, 570, 577, 579, 583, 585, 585, 590, 594, 600, 603, 605, 606, 953, 987, 1018, 1546, 1609
M.+e 559, 568
M.+i 561, 594
M.+üŋ 581, 602, 1018, 1537
Muẓaffer Mecāl özel ad 571
Muẓaffer Hindikab özel ad
M. H.+a 558
mübādā < **Far.** olmaya, sakın! 1618 (Steingass s. 1148)
mübālaġa < **Ar.** abartılı 149, 1159, 1986
mübārek < **Ar.** feyizli, bereketli 1, 17, 84, 87, 96, 102, 458, 459
Şāh Müherā özel ad
Ş. M.+ydı 323
mühlet < **Ar.** bir işin yapılması için verilen

zaman
m. iste- 1082, 2050, 2343, 2343,
m. vėr- 1322, 2051, 2344
mühre < **Far.** boncuk 328
mümkin < **Ar.** mümkün, olabilir
m. gör- 2553
münācāt < **Ar.** Allah'a dua etme, yalvarma
m. ėt- 221
m .eyit- 1324
münezzeh < **Ar.** tenzih edilmiş
m.+dür 462
Müngehā özel ad 430, 431
münhezim < **Ar.** bozguna uğrayan
m. ol- 2206
münteşir < **Ar.** duyulmuş haber
m. ol- 2524
mürüvvet < **Ar.** mertlik, yiğitlik 1676
müsāfir < **Ar.** misafir
m.+lerümdür 517
müsülmān < **Ar.** islam dininden olan 930
Müşterī özel ad 1879, 1882, 1887, 1891, 1892, 1893, 1897, 1917, 1919, 1920, 1924, 1925, 1927, 1940, 1952, 1955, 1957, 1957, 1959, 1978, 1978, 1979, 1979, 1982, 1984, 1985, 1988, 1988, 1991, 1992, 1995, 1997, 2000, 2003, 2004, 2008, 2049, 2051, 2099, 2100, 2102, 2102, 2104, 2111, 2112, 2135
M.+nüŋ 1902, 1905, 1930
M.+ye 1887, 2109, 2110
M.+yi 2111
müvekkel < **Ar.** vekil edilen kimse 1842, 1858
nā-bekār < **Far.+Ar.** işsiz, işe yaramayan; haylaz, yaramaz 508, 517, 529, 667, 776, 902, 923, 984, 1055, 1380, 1642, 2225, 2239
n.+dur 855, 1433
n.+lar 601, 721, 981, 1251, 2519
nā-çār < **Far.** çaresiz, ister istemez, zorunda kalmış
n. ol- 408, 2400
nā-gāh < Fa. ansızın, birdenbire 643, 650, 790, 850, 877, 918, 1045, 1083, 1159, 1372, 1397, 1490, 1567,1657, 1734, 1966, 1972, 2039, 2047, 2141, 2235, 2250, 2265, 2267, 2292, 2318, 2378, 2429, 2568, 2568, 2756, 2768
Nahs Dev özel ad 923
Naḫıl özel ad 1855
nāḳş < **Ar.** durma
n. ol- 1566
nāliş < **Far.** inleme, imleyiş
n. eyle- 813
nām < **Far.** isim, ad 2772
nāme < Fa. mektup 92, 100, 103, 130, 131, 136, 137, 159, 166, 210, 268, 285, 294, 298, 331, 332, 334, 412, 418, 463, 673, 674, 674, 850, 852, 853, 1083, 1098, 1192, 1211, 1214, 1215, 1799, 1931, 1951, 1957, 1960, 1961, 1977, 2002, 2004, 2116, 2184, 2351, 2353, 2363, 2371, 2397, 2475
n.+ler 74, 2125
n.+nüŋ 138, 854, 1093
n.+sidür 854
n.+sin 412
n.+ye 852
n.+yi 93, 94, 104, 132, 132, 137, 165, 166, 167, 211, 286, 287, 288, 294, 294, 299, 299, 300, 333, 342, 464, 851, 852, 852, 1084, 1085, 1097, 1099, 1100, 1193, 1194, 1213, 1214, 1216, 1218, 1952, 1978, 1979, 1979, 1980, 1981, 2118, 2184, 2185, 2185, 2355, 2411, 2476, 2476, 2483, 2484
nāmus < **Ar.** edep, haya, ar
n.+ıŋ 456
na'ra < **Ar.** yüksek sesle bağırma
n. ur- 228, 234, 472, 475, 477, 519, 724, 776, 781, 783, 783, 804, 808, 813, 819, 921, 988, 1109, 1168, 1246, 1247, 1271, 1281, 1286, 1309, 1487, 1493, 1502, 1516, 1523, 1543, 1550, 1623, 1710, 1712, 1771, 1969, 2069, 2176, 2292, 2378, 2390, 2421, 2463, 2512, 2518, 2537, 2608, 2612, 2671, 2673, 2708, 2751, 2759
n.+lar ur- 822, 1424, 2756
n.+sından 921, 948, 1711
nā-sezā < **Far.** yakışmaz 2793
naṣīb < **Ar.** pay, hisse
n.+üŋ 102
nā-şāyı' < **Ar.** bilinmeyen 1520
nāz < **Far.** naz 584
naẓar < **Ar.** bakma, göz atma
n. bıraḳ- 763,
n. ėt- 582, 686, 849, 1377, 1761, 2144, 2145, 2451, 2553,
n. eyle- 29, 818, 2154,
n. ḳıl- 28, 425, 459, 2218, 2439, 2605
n.+ı 508, 972, 1958
n.+ına 348, 350, 549, 657, 677, 1227, 1273, 1316, 1318, 1332, 1652, 1735, 1765, 2075, 2314, 2601
n.+ında 191, 837
n.+umda 679
n.+uŋ 1666
n.+uŋa 1592
n.+uŋda 404
nāzük < Fa. ince, nazik 903
nāziklik/nāzüklik < **Far.+Türk.** naziklik, incelik, zariflik 502

n.+in 665
n.+ler 905
ne ne, hangi, nasıl, ne şekilde 15, 51, 52, 81, 86, 98, 127, 150, 150, 168, 178, 180, 203, 243, 257, 263, 263, 270, 274, 277, 277, 281, 282, 289, 293, 293, 303, 333, 334, 347, 348, 352, 356, 358, 361, 367, 369, 371, 380, 381, 388, 389, 398, 399, 401, 436, 442, 452, 503, 503, 504, 505, 506, 507, 511, 515, 518, 521, 551, 557, 563, 569, 570, 585, 586, 587, 589, 601, 605, 646, 651, 655, 658, 708, 709, 710, 721, 748, 838, 844, 855, 864, 864, 874, 881, 895, 896, 902, 917, 984, 990, 992, 1006, 1032, 1041, 1049, 1052, 1143, 1153, 1165, 1194, 1217, 1232, 1263, 1291, 1296, 1301, 1310, 1316, 1348, 1368, 1369, 1383, 1383, 1404, 1412, 1413, 1429, 1481, 1508, 1510, 1511, 1520, 1521, 1540, 1544, 1567, 1569, 1588, 1626, 1641, 1654, 1669, 1669, 1671, 1685, 1687, 1705, 1712, 1724, 1726, 1728, 1733, 1734, 1736, 1744, 1746, 1748, 1755, 1763, 1765, 1767, 1775, 1785, 1785, 1846, 1931, 1935, 1936, 1964, 1967, 1976, 1976, 2020, 2028, 2034, 2048, 2057, 2163, 2170, 2226, 2245, 2275, 2276, 2277, 2282, 2327, 2333, 2336, 2381, 2400, 2403, 2427, 2445, 2473, 2494, 2506, 2507, 2533, 2541, 2584, 2599, 2620, 2624, 2654, 2661, 2663, 2720, 2730, 2743, 2786
n.+dür 526, 744, 1002, 1319, 1593, 1949, 2146, 2340, 2779
n.+ler 2240, 2278
n.+m 596
n.+nüŋ 1742
n.+ye 285, 384, 536, 1217, 1627, 2018
n.+yi 378
nebī < **Ar.** peygamber 12, 15, 22, 32, 66, 68, 86, 96, 329, 393, 711
nedīmlik < **Ar.+Türk.** sohpet arkadaşlığı, meclis arkadaşı
n. eyle- 2307, 2636
neft < **Far.** neft yağı 478,
n. saç- 1982, 2191
Negeyni özel ad 1186
nekāre < **Ar.** *naḳḳāre* dümbelek 2268
n.+ler 763, 1112,1658
n.+leri 1333
n.+lerin 1329, 1783, 2205
Nekin özel ad 1197, 1198
nerdübān < **Far.** merdiven 2377
n.+dan 2138
nere nereye
n.+ye 727, 1030
nes(i)l < **Ar.** nesil, kuşak
n.+ indenem 552
n.+ini 1127
n.+ümdür 66
n.+ümi 1128
nesne şey; bir şey, hiçbir şey 140, 375, 660, 906, 1218, 1640, 2308, 2461
n.+den 462
n.+ler 59, 405, 462, 541, 626, 1014, 1149, 1228, 1239
n.+müz 697
nevāḫt < **Far.** saz çalma
n. ėt- 345, 797, 807, 922
n. ḳıl- 370, 513, 796
nevāle < **Ar.** vergi, bağış 307
nevbet < **Ar.** sıra; sıra ile görülen iş 2460
n.+i 346, 497
n'eyle- ne yapmak
n.-mek 1416, 1795, 2294, 2734
n.-rem 1663, 2665
n.-rsin 2607
neẕr < **Ar.** adak, adama
n.+in 1673
nėçe nasıl 6527, 44, 118, 224, 228, 297, 316, 343, 426, 458, 493, 603, 724, 799, 808, 1039, 1106, 1139, 1152, 1546, 1576, 1642, 1645, 1693, 1756, 1810, 1815, 1842, 1851, 1877, 1948, 1963, 2183, 2239, 2320, 2367, 2460, 2632, 2660, 2769, 2786
n.+dür 446
n.+leri 699
n.+lerini 741
n.+lerüni 1947
n.+lerüŋ 1969
n.+sin 603
nice çok, ne kadar
n. 658
niçün niçin 471, 588, 867, 1292, 1547, 2697
nigār < **Far.** (resim gibi güzel) sevgili, kadın 1103
nigārīn < **Far.** resim gibi güzel sevgili 1146, 1728
nihān < Fa. gizli, saklı
n. ėt- 56
nihāyet < **Ar.** son
n.+i 1928
niḳāb < **Ar.** peçe, yüz örtüsü 2161
nikāh < **Ar.** evlenme töreni 1865
ni'met < **Ar.** azık, yiyecek 649
niṣār < **Ar.** saçma, serpme 638
n.+lar 696, 961
nişān < **Far.** nişan, iz, belirti
n.+ın 633
nişānlu < **Far.+Türk.** yavuklu, sevgili
n.+m 623

n'it- ne yapmak, ne etmek
n.-düm 929
n.-düŋ 874
n.-elüm 2369
n.-ersin 1053
n.-mek 2387, 2652
nite nasıl 2085
niyāz < **Far.** yalvarma, yakarma
n. ėt- 584,
n. eyle- 2282
niye ne sebeple, neden 284
n'ol- ne olmak 675
n.-aydı 21, 338, 486
nūr < **Ar.** ışık, parıltı, parlaklık 445, 1037, 2024
n.+ından 445, 1037
nūş < Far. içki içmek
n. ėt- 999, 1469, 1470, 1591, 1637, 1814, 1873
o o (işaret sıfatı) 776, 1117, 1943, 2403
ocaḳ ocak, ateş
o.+a 1980, 1981, 2279, 2280
od ateş 741, 803, 2280
o.+da 745
oda oda 1148
o.+ŋa 1614
o.+sına 463, 1349, 1615, 1615, 1808
odun odun 2280
o. düşür- 2278
o.+ı 2280
oğlan evlat; erkek çocuğu 30, 32, 48, 119, 702, 1140, 1141, 1148, 2474, 2585
o.+a 71, 1146
o.+dan 1187
o.+dur 1779, 2478
o.+ı 27, 38, 38, 700, 701, 1135, 1137, 1148, 1868, 1869, 2348
o.+ına 618
o.+lara 59
o.+ları 45, 46, 56, 786, 816, 821, 823, 1133, 1438, 1553, 1854
o.+larına 593, 595, 596, 1275, 1289
o.+larındandur 581
o.+larını 818
o.+larınuŋ 1506
o.+larıyla 988, 1400, 1440
o.+larunı 1490, 1495
o.+laruŋ 1521
o.+sın 524, 1685
o.+uŋ 1352, 2352, 2586
oğlancuḳ oğlancık
o.+lar 44
o.+ları 50, 55
o.+ların 42
o.+larıyuz 401
oğ(u)l evlat; erkek çocuğu 1387, 1392, 1404, 1406, 2561, 2649, 2670
o.+ı 18, 809, 1090, 1091, 1095, 1096, 1145, 1178, 1296, 1404, 1405, 1430, 1432, 1486, 1742, 1794, 1859, 2042, 2120, 2347, 2432, 2459, 2508, 2525, 2526, 2604, 2676
o.+ıdur 917, 1154, 1764, 2473, 2674, 2677
o.+ınuŋ 63
o.+ısın 2466, 2467, 2495
o.+ıyam 533, 596, 1386, 2025, 2466, 2495
o.+ıyuz 1686
o.+ları 1585, 1587, 1797, 1863
o.+ların 2178
o.+larına 796
o.+larum 2171
o.+larumı 2172
o.+larunı 2180
o.+laruŋ 2693
o.+laruŋı 1250, 2173
o.+um 1215, 2158
o.+umı 923
o.+undan 1434
o.+unı 1475, 2361
o.+unuŋ 64, 1352, 1743, 2687
o.+uŋ 2187
o.+uŋdur 1778, 2673, 2673
o.+uŋı 1351, 1530, 2255
o.+uŋuz 1473
o.+uyam 1541, 2086, 2467
oğrı hırsız 651, 873, 2663
o.+sını 656
o.+ya 353
o.+yam 652
o.+yı 663
oğur hırsız
o.+ları 2011
oğurla- çalmak
o.-dı 1833
o.-yın 486, 1303, 1408, 1817
o.-layup 1808
oğurluḳ hırsızlık
o.+ıla 422
oḳ ok 742, 768, 820, 820, 1076, 1077, 1080, 1080, 1122, 1124, 1125, 2263
o. at- 62,
o.+la 770
o.+unı 770
oḳu- okumak; çağırmak 1582, 1716
o.-dı 94, 105, 132, 137, 167, 211, 295, 310, 332, 343, 365, 379, 380, 382, 387, 412, 464, 494, 606, 641, 681, 706, 834, 842, 854, 1076, 1084, 1097, 1155, 1195, 1218, 1328, 1418, 1540, 1844, 1980, 2118, 2186, 2262,

2404, 2414, 2441, 2448, 2484, 2534, 2538, 2588, 2589, 2597, 2644, 2741
o.-dılar 163, 289, 1952, 2002, 2355, 2411, 2515
o.-du 2657
o.-mağa 56, 1717
o.-mak 57
o.-ŋ 2483
o.-rlardı 322
o.-rsaŋ 413
o.-yalum 287
o.-yıgel- 878
o.-yup 300, 312, 733, 855, 1193, 1214, 1220, 1355
ol o, üçüncü tekil kişi adılı 10, 12, 13, 21, 22, 23, 25, 27, 33, 38, 38, 39, 41, 43, 45, 50, 55, 61, 66, 67, 83, 86, 88, 89, 97, 100, 105, 110, 132, 137, 146, 162, 166, 167, 169, 170, 171, 184, 185, 200, 201, 211, 213, 253, 265, 265, 265, 270, 270, 271, 271, 275, 277, 278, 282, 287, 288, 288, 291, 293, 293, 295, 296, 297, 298, 298, 299, 318, 319, 321, 326, 331, 332, 333, 333, 334, 335, 335, 338, 339, 340, 342, 344, 381, 402, 402, 409, 410, 411, 415, 420, 437, 439, 443, 446, 454, 460, 466, 482, 490, 499, 503, 506, 515, 525, 549, 552, 554, 558, 558, 559, 562, 568, 569, 569, 575, 582, 592, 595, 604, 605, 609, 616, 621, 622, 623, 624, 625, 634, 634, 635, 638, 642, 643, 649, 664, 664, 670, 679, 694, 701, 717, 722, 722, 723, 731, 743, 748, 750, 751, 753, 756, 760, 760, 781, 785, 786, 794, 795, 799, 807, 808, 809, 810, 824, 830, 839, 841, 852, 855, 856, 859, 868, 891, 896, 902, 912, 924, 927, 931, 938, 939, 939, 943, 948, 949, 950, 950, 956, 959, 962, 970, 973, 981, 994, 1008, 1017, 1025, 1026, 1041, 1044, 1044, 1048, 1048, 1049, 1050, 1050, 1052, 1053, 1057, 1060, 1063, 1064, 1064, 1066, 1071, 1075, 1076, 1078, 1085, 1086, 1090, 1093, 1094, 1095, 1098, 1099, 1101, 1102, 1106, 1107, 1108, 1108, 1109, 1110, 1111, 1117, 1123, 1134, 1135, 1138, 1140, 1142, 1143, 1146, 1147, 1148, 1148, 1149, 1152, 1153, 1162, 1163, 1164, 1165, 1169, 1170, 1172, 1173, 1176, 1182, 1186, 1187, 1188, 1192, 1195, 1195, 1203, 1206, 1207, 1207, 1208, 1210, 1213, 1213, 1214, 1218, 1231, 1233, 1234, 1243, 1249, 1265, 1268, 1272, 1276, 1284, 1297, 1301, 1311, 1316, 1318, 1321, 1327, 1328, 1331, 1335, 1337, 1338, 1341, 1341, 1342, 1357, 1358, 1358, 1359, 1360, 1362, 1363, 1363, 1364, 1367, 1372, 1372, 1388, 1389, 1390, 1397, 1402, 1404, 1411, 1412, 1417, 1420, 1433, 1436, 1436, 1445, 1447, 1453, 1457, 1458, 1463, 1463, 1466, 1466, 1477, 1479, 1481, 1483, 1502, 1515, 1523, 1525, 1525, 1534, 1535, 1535, 1537, 1539, 1540, 1546, 1549, 1554, 1555, 1557, 1560, 1564, 1589, 1600, 1607, 1608, 1608, 1610, 1622, 1622, 1623, 1634, 1637, 1649, 1651, 1657, 1674, 1675, 1676, 1679, 1681, 1687, 1688, 1691, 1692, 1744, 1744, 1750, 1759, 1764, 1770, 1773, 1776, 1777, 1791, 1799, 1801, 1806, 1814, 1817, 1820, 1821, 1824, 1829, 1829, 1832, 1836, 1839, 1842, 1847, 1853, 1855, 1858, 1861, 1862, 1862, 1866, 1866, 1868, 1889, 1892, 1893, 1898, 1905, 1914, 1914, 1920, 1925, 1929, 1930, 1932, 1933, 1935, 1938, 1941, 1942, 1944, 1944, 1945, 1951, 1960, 1961, 1966, 1968, 1969, 1970, 1972, 1972, 1974, 1977, 1978, 1979, 1979, 1981, 1986, 1990, 1992, 1993, 1994, 2007, 2015, 2015, 2016, 2020, 2025, 2035, 2036, 2038, 2040, 2050, 2056, 2057, 2059, 2060, 2063, 2064, 2068, 2070, 2071, 2072, 2073, 2076, 2076, 2078, 2080, 2081, 2081, 2083, 2085, 2086, 2086, 2094, 2095, 2101, 2107, 2112, 2124, 2127, 2134, 2134, 2136, 2137, 2143, 2147, 2156, 2159, 2165, 2166, 2170, 2170, 2174, 2174, 2176, 2176, 2177, 2177, 2180, 2182, 2190, 2196, 2203, 2203, 2210, 2213, 2217, 2218, 2219, 2220, 2220, 2222, 2223, 2225, 2227, 2228, 2230, 2230, 2235, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2285, 2288, 2303, 2303, 2307, 2310, 2316, 2321, 2322, 2323, 2328, 2332, 2333, 2333, 2338, 2340, 2342, 2344, 2345, 2347, 2348, 2355, 2357, 2365, 2365, 2372, 2373, 2374, 2380, 2389, 2390, 2395, 2396, 2399, 2399, 2401, 2402, 2403, 2407, 2419, 2422, 2430, 2434, 2441, 2445, 2449, 2449, 2455, 2456, 2458, 2472, 2483, 2495, 2503, 2505, 2510, 2518, 2523, 2525, 2529, 2546, 2552, 2554, 2561, 2567, 2575, 2575, 2577, 2582, 2587, 2588, 2600, 2600, 2601, 2607, 2609, 2613, 2616, 2642, 2653, 2666, 2668, 2672, 2673, 2681, 2684, 2688, 2695, 2696, 2701, 2707, 2708, 2710, 2717, 2717, 2721, 2724, 2728, 2739, 2744, 2745, 2747, 2747, 2758, 2759, 2761, 2763, 2765, 2770, 2789
ol- olmak
o.-a 3, 7, 18, 18, 19, 31, 32, 122, 136, 140, 247, 266, 331, 493, 499, 531, 633, 673, 683, 687, 698, 748, 862, 883, 924, 998, 1032, 1224, 1303, 1655, 1656, 1664, 1669, 1696, 1745, 1748, 1919, 2039, 2100, 2227, 2232, 2333, 2376, 2376, 2468, 2526, 2595, 2605,

2638, 2695
o.-acaḳdur 2426
o.-alum 1765
o.-am 218, 1194, 1233, 2510, 2510
o.-amazsın 1406
o.-an 47, 671, 689, 795, 846, 911, 1028, 1035, 1472, 1779, 1932, 1983, 2425, 2502
o.-anca 1227, 1953, 2334
o.-asın 86, 134, 876, 1954, 2364, 2485
o.-asız 2188
o.-avuz 1696
o.-aydı 442, 506, 506, 1301
o.-ayım 291, 840, 1643, 2497
o.-ayın 2406
o.-dı 76, 87, 91, 91, 92, 113, 120, 123, 124, 141, 146, 156, 173, 202, 210, 216, 257, 258, 274, 280, 382, 383, 387, 391, 397, 447, 449, 476, 477, 478, 481, 482, 488, 514, 515, 555, 567, 607, 628, 631, 673, 684, 695, 706, 706, 721, 730, 761, 762, 788, 794, 799, 809, 819, 822, 824, 833, 855, 860, 863, 879, 951, 956, 957, 961, 966, 970, 980, 985, 1000, 1018, 1019, 1020, 1040, 1043, 1045, 1058, 1058, 1060, 1060, 1062, 1106, 1111, 1123, 1130, 1132, 1136, 1149, 1150, 1150, 1151, 1173, 1181, 1182, 1183, 1188, 1195, 1198, 1207, 1209, 1210, 1221, 1224, 1225, 1228, 1233, 1242, 1254, 1257, 1258, 1261, 1272, 1274, 1329, 1331, 1331, 1332, 1335, 1340, 1353, 1356, 1378, 1393, 1403, 1420, 1420, 1421, 1426, 1438, 1445, 1451, 1453, 1459, 1462, 1463, 1464, 1475, 1476, 1500, 1512, 1514, 1544, 1551, 1555, 1555, 1556, 1561, 1565, 1591, 1595, 1621, 1621, 1645, 1650, 1650, 1657, 1693, 1698, 1712, 1720, 1735, 1752, 1755, 1766, 1781, 1794, 1802, 1803, 1821, 1829, 1832, 1832, 1835, 1837, 1837, 1838, 1853, 1855, 1859, 1863, 1866, 1874, 1899, 1903, 1906, 1922, 1933, 1940, 1942, 1959, 1970, 1973, 1974, 1979, 1985, 1989, 1996, 1997, 2004, 2037, 2043, 2045, 2063, 2065, 2066, 2070, 2071, 2075, 2076, 2077, 2077, 2081, 2090, 2092, 2098, 2100, 2101, 2103, 2115, 2121, 2124, 2155, 2156, 2159, 2159, 2162, 2194, 2209, 2222, 2227, 2232, 2242, 2250, 2251, 2257, 2261, 2262, 2267, 2271, 2272, 2292, 2305, 2306, 2316, 2322, 2326, 2358, 2359, 2367, 2373, 2374, 2380, 2380, 2385, 2393, 2393, 2395, 2400, 2407, 2408, 2416, 2416, 2418, 2418, 2422, 2423, 2424, 2430, 2435, 2436, 2443, 2448, 2453, 2454, 2454, 2455, 2458, 2487, 2503, 2512, 2523, 2524, 2555, 2564, 2565, 2569, 2575, 2578, 2590, 2591, 2593, 2596, 2602, 2612, 2622, 2629, 2630, 2636, 2639, 2650, 2655, 2656, 2659, 2662, 2667, 2679, 2679, 2682, 2684, 2685, 2699, 2706, 2732, 2733, 2740, 2741, 2751, 2752, 2773, 2780, 2780, 2783, 2783, 2784
o.-dılar 34, 58, 170, 180, 206, 416, 565, 622, 720, 730, 731, 745, 763, 774, 790, 800, 1134, 1195, 1203, 1205, 1265, 1333, 1334, 1403, 1416, 1425, 1439, 1451, 1453, 1465, 1495, 1503, 1506, 1507, 1515, 1583, 1587, 1657, 1709, 1766, 1769, 1783, 1783, 1788, 1836, 1850, 1864, 1874, 1891, 1909, 1912, 1934, 1946, 1972, 1984, 2000, 2045, 2052, 2087, 2088, 2090, 2093, 2123, 2124, 2128, 2168, 2168, 2193, 2194, 2206, 2207, 2209, 2216, 2244, 2253, 2264, 2297, 2314, 2315, 2315, 2317, 2320, 2356, 2417, 2422, 2448, 2449, 2453, 2454, 2457, 2494, 2511, 2523, 2551, 2562, 2576, 2598, 2626, 2634, 2639, 2646, 2652, 2677, 2678, 2706, 2715, 2731, 2748, 2778, 2783, 2797
o.-dugın 1968
o.-duġı 1331, 2173
o.-duġın 44, 2119
o.-duġunı 48
o.-dum 208, 1508, 2519
o.-duŋ 422, 588, 1232, 2034
o.-duŋuz 2463
o.-duḳ 408, 1474, 2338, 2633
o.-duḳda 1140, 1920
o.-ıcaḳ 787, 1126, 1132, 1845, 1915, 1921, 2159, 2322, 2329, 2348, 2485, 2649
o.-ımazsın 1433
o.-ıyorur 1614
o.-ınca 428, 787, 823, 939, 1018, 1122, 1456, 1751, 1768, 1942, 2037, 2044, 2071, 2077, 2082, 2260, 2265, 2307, 2422, 2436, 2552, 2611, 2623, 2643, 2681, 2685, 2732
o.-ındı 1033, 1913, 2136, 2566
o.-madı 931, 1189
o.-maduġını 1102
o.-maġıla 611
o.-maḳ 428, 2349
o.-maŋ 1290
o.-maŋuz 1304
o.-masun 250
o.-maya 875, 2051, 2793
o.-mayasız 1902
o.-mayaydı 509
o.-mayup 890, 1768
o.-maz 212, 360, 501, 580, 1563, 1660, 2545, 2607
o.-mazlar 1522
o.-mazsaŋuz 165

o.-mazsın 216
o.-mazuz 168
o.-mış 36, 445, 597, 671, 1038, 1236, 2034, 2451
o.-mışdur 266, 715, 866, 884
o.-mışsın 658
o.-sa 81
o.-sam 603, 1295
o.-saŋuz 2330
o.-sun 90, 96, 463, 623, 956, 1035, 1042, 1061, 1660, 1816, 2308, 2496, 2662, 2672
o.-unca 956, 1126, 2406
o.-uŋ 38, 164, 989
o.-uŋuz 1029
o.-up 214, 234, 408, 409, 448, 477, 757, 830, 912, 977, 1051, 1090, 1200, 1205, 1287, 1346, 1354, 1361, 1367, 1378, 1478, 1488, 1505, 1513, 1517, 1538, 1566, 1657, 1801, 1819, 1824, 1836, 1975, 2091, 2107, 2107, 2107, 2108, 2207, 2215, 2243, 2285, 2293, 2300, 2358, 2362, 2400, 2434, 2458, 2555, 2602, 2641, 2756
o.-ur 82, 219, 343, 458, 459, 505, 536, 668, 747, 905, 1091, 1431, 1563, 1644, 1676, 1725, 1790, 1877, 2084, 2097, 2189, 2288, 2347, 2696
o.-urdı 1098, 2397
o.-urdum 212
o.-urken 1101
o.-ursa 27, 124, 281, 645, 905, 1430, 2100
o.-ursam 954
o.-ursaŋ 135, 839, 876
o.-ursın 1263
o.-uruz 612, 1022
o.-uyorur 1723

oldur- oldurmak
o.! 536, 1324
o.-up 511

olın-/olun olunmak
o.-a 855
o.-dı 1288, 1366, 2087, 2750
o.-mışdur 1094

omuz omuz
o.+ında 1811

on on (sayı adı) 62, 128, 304, 314, 386, 402, 455, 700, 724, 1139, 1209, 1381, 2056, 2200, 2257, 2312, 2419, 2423, 2577, 2716, 2718, 2767, 2781

onun onun
o.+am 290

oŋar- yoluna koymak, rast getirmek, düzeltmek
o.+a 1619

oŋat doğru, uygun, iyi, mükemmel 513, 523, 557, 613, 727, 762, 1149, 1150, 1236, 1457, 2023

orta orta, ara 615, 722, 734, 1611, 2027, 2144
o.+larında 692, 936
o.+larından 2643
o.+sınca 637
o.+sında 232
o.+sından 638
o.+ya 376, 1036, 1173, 1280, 1496, 1586, 1925, 2164, 2318, 2785

ot ateş 740
o.+dan 2191

ot ot
o.+lar 2220

otur- oturmak
o.! 672, 977, 1008, 1640, 2121, 2584, 2598
o.-alum 1816
o.-an 662, 873, 887, 896, 1152
o.-andur 279
o.-dı 74, 367, 497, 616, 672, 847, 874, 879, 901, 928, 945, 977, 983, 1009, 1026, 1156, 1338, 1383, 1553, 1561, 1635, 1751, 1772, 1813, 1829, 1871, 1871, 1924, 2009, 2022, 2219, 2222, 2236, 2411, 2438, 2439, 2450, 2450, 2498, 2542, 2566, 2568, 2592, 2616, 2636, 2722, 2736, 2776
o.-dılar 647, 989, 1553, 1585, 1708, 2197, 2202, 2626
o.-duġı 526
o.-duġun 2587
o.-duḳ 2321
o.-madı 2581
o.-mış 578, 1152, 1718, 1811, 2138
o.-mışdur 1806
o.-muş 1
o.-uŋ 989, 1725, 2581
o.-up 1464, 1596, 1729, 2134, 2522, 2598, 2634
o.-ur 256, 650, 692, 860, 1142, 1278, 1714, 2219, 2236, 2326
o.-urken 619
o.-urlar 1909
o.-ursın 178, 203, 2434

otuz otuz (sayı adı) 336, 399, 1080, 1427, 1830, 2055, 2199, 2290, 2379, 2399, 2517, 2643
o.+ın 2366

oyna- oynamak
o.-dı 377, 378
o.-dılar 1160
o.-r 1151
o.-rlar 2459
o.-yasın 1067
o.-yup 2661

oynat- oynatmak

o.-ur 502
oyun oyun 377, 1775
o.+lar 1160
ög- övmek
ö.-üp 446, 1699
ögren- öğrenmek
ö.-di 61, 1141
ö.-mege 1141
ögündir-
ö.+di 641
ögüt öğüt 59, 286, 2427
ö.+ler 60, 79, 872, 2112, 2470
ögütle- öğütlemek
ö.-di 1807
öl- ölmek
ö.-di 913, 914, 914, 915, 915, 915, 916, 1117, 1259, 1295, 2248, 2686
ö.-diler 916
ö.-dügin 2375
ö.-dügine 2593
ö.-en 610, 948, 1060
ö.-esi 2549
ö.-ince 1212
ö.-inceye 2330
ö.-mediler 1260
ö.-miş 1019
ö.-sün 846
öldür- öldürmek
ö.! 604, 663, 670, 1826, 2095
ö.-di 46, 55, 539, 766, 766, 768, 769, 791, 801, 802, 812, 986, 987, 1116, 1117, 1120, 1124, 1173, 1174, 1179, 1235, 1255, 1259, 1364, 1421, 1421, 1427, 1441, 1450, 1834, 1835, 1854, 1855, 1947, 2019, 2062, 2065, 2091, 2093, 2101, 2109, 2135, 2177, 2379, 2418, 2419, 2728, 2781, 2785
ö.-diler 2313
ö.-dü 1167
ö.-dük 2239
ö.-düm 227
ö.-düŋ 2593
ö.-dürdi 802
ö.-düm 1530
ö.-e 1503
ö.-eler 1926
ö.-em 2496
ö.-esin 836, 2547
ö.-esiz 2547
ö.-evüz 27, 1841
ö.-eyim 2050, 2084, 2277
ö.-imezsin 2085
ö.-me 561, 1777, 1827
ö.-mege 1304, 1313, 1570
ö.-megi 848
ö.-mek 792, 835, 1292, 1776, 1839, 1840, 2284
ö.-mesin 2094
ö.-meye 1389
ö.-meyesin 845
ö.-miş 1668, 1672
ö.-mişdür 552, 1357
ö.-mişem 1359
ö.-se 1348
ö.-sem 1575
ö.-sün 1360
ö.-üŋ 897, 903, 1061, 1692, 2299, 2544
ö.-üp 1366, 1390, 1970
ö.-üpdürün 512
ö.-ür 1292, 2366, 2548, 2549
ö.-ürdüm 509
ö.-ürem 353, 488, 661, 838, 1312, 1322, 2480
ö.-ürin 1694
ölü ölü
ö.+ye 806
ölüm ölüm
ö.+i 2006, 2615, 2773
'ömr < Ar. ömür, hayat, yaşama
'ö.+inde 1489
'ö.+üm 1509
öŋ ön, önce
ö.+in 805
ö.+ince 789, 2199, 2641
ö.+inde 153, 249, 523, 880, 952, 1072, 1133, 1152, 1160, 1321, 1436, 2220, 2402
ö.+inden 448, 971, 1190
ö.+ine 148, 274, 364, 971, 1327, 2027, 2180
ö.+ini 567
ö.+lerine 649
ö.+ün 2421
ö.+ünce 451
ö.+ünde 1151, 1210, 1605, 1888, 1951, 1975, 1979, 2001, 2008, 2022, 2023, 2024, 2029, 2056, 2411, 2433, 2452, 2484, 2520, 2528
ö+üne 383, 1599, 1603, 1606, 1621, 1813, 1845, 2185, 2687
ö.+üni 1498, 1524
ö.+üni al- 1
öŋdin önce, ilk önce 1496
498
öp- öpmek 1240
ö.-di 153, 160, 366, 434, 435, 448, 484, 484, 609, 796, 1230, 1273, 1387, 1388, 1548, 1685, 1708, 1800, 1812, 1869, 1870, 1889, 2009, 2072, 2126, 2158, 2178, 2430, 2437, 2498, 2558, 2580, 2676, 2762, 2766, 2791
ö.-diler 550, 2503, 2520

ö.-em 208
ö.-esin 1902
ö.-üŋ 323
ört- örtmek
ö.-diler 242
ö.-eḳo- 1339
ö.-üp 1343, 2740
örtü örtü
ö.+sin 435
ö.+sini 450
örtül- örtülmek
ö.-di 696
örü kalkık, dik
ö. ṭur- 1648, 1749
öte öbür taraf, diğer 182, 821, 1111, 1284, 1447, 1491, 2744
ötrü dolayı, sebebiyle 538
ötüri *(krş.) ötrü* 1147, 2172
ötürü *(krş.) ötrü* 2407
öyle 1. öyle 531, 1645, 1729, 1887
2. öğle, öğle vakti 1768
öz 1. kendi, benlik 929, 2673
2. bir şeyin anlamı, içeriği
ö.+ü 2779
özlü özlü 2712
ʻöẕür < **Ar.** kusurun bağışlanması
ʻö. dile- 1752
ʻö.+ ler 995
pā(y) < **Far.** ayak 898, 1225, 1526, 1647, 1664, 2591
parmaḳ parmak
p.+ın 2611
pādişāh < **Far.** *pād-şāh* 2, 5, 23, 73, 125, 882, 1190, 1194, 1223, 1839, 2472, 2501, 2509, 2526
p.+dur 349, 1883, 2040
p.+ı 584, 1180, 2508, 2525
p.+ımdur 2073
p.+ına 322, 1183, 2117, 2147, 2504
p.+ıyam 588, 1950
p.+ları 197, 549, 550, 1094
p.+lıġa 70
p.+lıġı 80
p.+lıġıŋa 1023
p.+sın 393, 1927
p.+uŋ 861, 1095
pāk < **Far.** kutsal, mübarek 462
pāre < **Far.** parça 165, 165, 424, 424, 449, 449, 507, 507, 522, 522, 527, 527, 722, 774, 774, 814, 920, 946, 946, 986, 1130, 1130, 1193, 1193, 1336, 1444, 1444, 1641, 1727, 1849, 1883, 1884, 2026, 2065, 2065, 2108, 2271, 2271, 2384, 2764, 2769
p.+lerin 1505
parecük < **Far.+Türk.** parçacık 1847
pārele- parçalamak 296
p.-di 333, 1195, 1269, 1980
pay pay, hisse 1069
pāy < **Far.** akıntı *(bkz. Meninski c.1, s.695)* 1068, 1069
payān < **Far.** son
p.+ı 234
p.+ı 1792
pāyidār < **Far.** sağlam
p. ol- 1768
pehlevān < **Far.** pehlivan, güreşçi, yiğit 760, 766, 768, 1066, 1109, 1110, 1119, 1124, 1185, 1206, 1316, 1485, 1882, 1894, 1975, 1987, 2003, 2210, 2351, 2396, 2510
p.+a 922, 2266
p.+am 2720
p.+dur 2603
p.+ı 772, 1536, 2382
p.+ıdur 128
p.+ıyam 1545, 2508
p.+lar 784, 1104, 1108, 2043, 2213, 2601
p.+lara 684, 2088, 2181
p.+ları 579, 1487, 1880, 2192, 2257
p.+ların 2162
p.+larına 864
p.+larından 1110, 2074, 2417
p.+larını 1415
p.+larınuŋ 1905
p.+laruŋ 2082, 2210
p.+laruz 1935, 1937
pehlevānlıḳ < **Far.+Türk.** pehlivanlık, yiğitlik
p.+ı 2577
p.+ına 2261
Pehlevān Düsserī özel ad 925
peksimed < Yun. Uzun sure dayanabilen, kurutulmuş ekmek 829, 2026, 2308
penāh < **Far.** sığınma, sığınılacak yer
p. getür- 1023, 1024
p. ėdin- 2266
penc < **Far.** beş 648
pençe < **Far.** pençe 633, 634,
p. dut- 530, 532, 1938
p.+lerini 1013
p.+nüŋ 633
p.+sin 1646, 1938
perākende < **Far.** dağınık, darmadağın
p. eyle- 1489,
p. *ḳıl-* 2125,
p. ol- 147, 2494, 2797
pereste < **Far.** Tanrı, çalap
p.+m 219
perī < **Far.** peri 92, 105, 107, 138, 153, 162, 164, 167, 179, 202, 243, 244, 293, 299, 299,

306, 322, 331, 336, 337, 342, 344, 466, 634, 714, 724, 952, 1025, 1046, 1057, 1350, 1401, 1414, 1486, 1555, 1787, 1878, 2229, 2282, 2284, 2292
p.+den 1412
p.+dür 127
p.+ler 25, 34, 36, 40, 51, 75, 193, 308, 405, 698, 728, 830, 1352
p.+lere 420, 1410
p.+leri 45, 411, 1425
p.+lerini 407
p.+lerle 154
p.+si 701
p.+sin 133
p.+ye 103, 130, 131, 131, 144, 203, 287, 339, 339, 340, 2283
p.+yem 138
p.+yi 791, 1283, 1571, 1577
perişān < **Far.** karışık, dağınık
p. ol- 1060
perī-zāde < **Far.** 795
p.+yle 795
perrān < **Far.** uçan, uçucu
p. ol- 819, 1058, 2284
pertav < **Far.** atılma, sıçrama; uzağa düşen şey
p. ėt- 980
pervā < **Far.** korku
p.+m 1724
peşimān < **Far.** pişman 207, 397, 866, 970
p.+dur 868
peşkeş/pīşkeş < **Far.** *pīş-keş* hediye, armağan, peşkeş
p. çek- 610, 697
p.+ler 75
peşkīr < **Far.** *pīş-gīr* havlu
p. sal- 1813, 1845, 1872
Peşiyād özel ad
P.+dur 660
peydā < **Far.** meydanda, açıkta
p. ol- 695, 1045, 1735
peyġamber < **Far.** peygamber, Allah tarafından haber getiren 1, 4, 8, 282, 732, 1016, 1326, 1487, 1506, 1737
p.+den 30
p.+i 84, 101, 326, 1144
p.+üŋ 11, 2025
peyk < **Far.** haber 850
peyk-nāme < **Far.** mektup
p.+yi 851
peymān < **Far.** yemin, and
p. _t- 2792
Pilbay özel ad
P.+ı 767
pinhān < **Far.** gizli
p. ḳıl- 32
pīr < **Far.** yaşlı, ihtiyar 2138, 2140, 2170, 2171, 2174, 2178
p.+e 1149, 2170, 2182
p.+i 1148, 2143, 2179
p.+üŋ 2177, 2180
piyāde < **Far.** yaya, yaya olmak
p. ol- 448, 1478, 2066, 2093, 2253
pōst < **Far.** tüylü hayvan derisi
p.+unı 1500
pür < **Far.** dolu
p. eyle- 998
pür-ḫūn < **Far.** kan içinde 1058
pür-kemāl < **Far.+Ar.** eksiksiz, mükemmel 964
Püryān özel ad
P.+ı 1632
püşt < **Far.** arka 1647, 2591
püşt-pā < **Far.** ayak tabanı 1224
püşte < **Far.** yığın, tepe 686
p.+nüŋ 2055, 2143
rabbāni < **Ar.** Rab'la ilgili 1733
rabbü'l-'ālemīn < **Ar.** kainatın efendisi (Allah)
r.+e 1024
Rabi' Ḫātūn özel ad 2341
R. H.+ı 1515
Rābi'a özel ad 1596, 1676, 1678, 1679, 1682, 1688, 1700, 1702, 1702, 1703, 1704, 1706, 1717, 1725, 1726, 1727, 1729, 1740, 1742, 1743, 1745, 1745, 1748, 1750
R.+dan 1699, 1752
R.+nuŋ 1565, 1704, 1720, 1724
R.+ya 1677, 1680, 1741
R.+yı 1593, 1594, 1595, 1615, 1656, 1698, 1701, 1716, 1717
ra'd < **Ar.** gök gürlemesi
r. ol- 1504
Ra'd özel ad
R.+uŋ 1398
Ra'di Şāṭır özel ad
R. Ş.+ı 1402
R. Ş.+uŋ 1398, 1403
Radişāt özel ad
R.+dur 126
Raḥmān < **Ar.** Allah 2089, 207, 2573
ra'nā < **Ar.** latif, hoş 905, 2321
rāst < **Far.** doğru 532
Rāvi özel ad 1097, 1908
R.+ler 203
rayihā < **Ar.** koku
r.+dan 2441
r.+larından 2440
rāżı < **Ar.** benimseyen, kabul eten, razı olan
r. ol- 488, 622, 931, 1561, 2338

rebāb < **Ar.** bir çeşit kemençe 345, 369, 489
rebābçı < **Ar.+Türk.** çalan kişi 498, 515
r.+yam 502
redd < **Ar.** tanımama, inkar etme
r. ėt- 937, 938, 1448
r. eyle- 1126, 2258, 2270, 2383, 2643
reyīs < **Ar.** *re'is* baş, başkan 1764
rem(i)l < **Ar.** kum
r. ur- 1760
r.+in 50
Renbiyār özel ad
R.+ı 1410
reng < **Far.** hile yapmak , oyun
r. geç- 2163
resm < **Ar.** suret
r.+inde 644
resūl < **Ar.** peygamber, yalvaç 440, 441, 443, 444, 448, 450, 453, 457, 458, 462, 1055, 2534
r.+den 460
r.+e 451
r.+i 447
r.+isin 461
r.+üŋ 459, 460, 1031
Resūl-ullah < **Ar.** Hz. Muhammed 458
rişte < **Far.** iplik 652
revā < Far. uygun, yerinde 1032
r.+dur 1435
revāne < **Far.** giden, yürüyen
r. ol- 202, 416, 565, 607, 631, 684, 822, 1106, 1228, 1242, 1366, 1378, 1393, 1420, 1476, 1513, 1621, 1650, 1824, 1837, 1903, 1940, 1979, 1984, 2051, 2090, 2115, 2124, 2136, 2159, 2168, 2194, 2215, 2313, 2408, 2578, 2715, 2731, 2778
revzene < **Ar.** pencere
r.+den 1307
rıżā < **Ar.** memnunluk, hoşnutluk
r.+sıyla 1865
ri'āyet < **Ar.** sayma; saygı
r. ėt- 727
riḳāb < **Ar.** büyük bir kimsenin katı, önü
r.+ın 448
rivāyet < **Ar.** söylenti, hikaye
r. ėt- 203, 1097, 1908
ruḥ < **Ar.** can, beden
r.+umda 952
ruhbān < **Ar.** papaz 2022
Rum Rum ülkesi; Rum ülkesinden olan 1209, 2524
Rüstem özel ad 481, 485, 487, 490, 493, 498, 507, 510, 513, 517, 519, 520, 522, 525, 526, 531, 532, 533, 533, 777, 778, 779, 780, 951, 980, 983, 983, 984, 1054, 1056, 1056, 1058, 1059, 1247, 1256, 1266, 1267, 1269, 1280, 1282, 1283, 1285, 1285, 1607, 1609, 1876, 1998, 2078, 2121, 2258, 2296, 2383, 2581, 2632, 2705, 2733, 2747
R.+den 1270, 1287
R.+e 521, 541, 1059, 1280, 1282, 2257
R.+i 489, 519, 528, 984, 1061, 1268, 1280, 1283, 1284, 2259, 2295
R.+üŋ 782, 1267, 1278, 1279, 2259
rüsvāy < **Far.** rezil, itibarsız
r. ėt- 875
rüşvet < **Ar.** rüşvet
r.+ler 2433
sā'at < **Ar.** vakit; zaman 68, 130, 171, 326, 348, 509, 982, 991, 1003, 1325, 1600, 1624, 1640, 2480, 2510, 2544, 2721
ṣabāḥ < **Ar.** sabah 761, 799, 1874, 2307, 2323, 2324, 2565
ṣ.+a 598
ṣab(ı)r < **Ar.** sabır, dayanma, katlanma
ṣ. ėt- 843, 1512
ṣ. eyle- 1777, 1786
ṣ.+ı 1616, 1699
saç saç
s.+ları 1898
ṣaç- saçmak
ṣ. ṣ. 803, 804
ṣ.-ar 740
ṣ.-dı 273, 450, 1983, 2191
ṣaçu saçılması gelenekleşmiş inci, para, şeker, tahıl gibi şeyler
ṣ. ṣaç- 449
ṣad hezārān < **Far.** yüzbinlerce 389
ṣadā < **Ar.** ses
ṣ.+sı 242
Sa'di bin 'Amır özel ad 2086
Sa'di bin Vaḳḳās özel ad 768, 769, 2096, 2262
S. V.+ı 770,
S. V.+uŋ 770,
ṣadr < **Ar.** en baş, en yukarı 918
Sa'dū Vaḳḳāż özel ad
S. V.+ı 1076
ṣāf 363, 637, 849, 1884
ṣ. bağla- 1455
ṣ. dut- 637, 761, 800, 810, 1112, 1118, 1124
ṣ.+lar 2244
ṣ.+lar bağla- 170, 1179, 1802
Ṣaffān özel ad 187, 318, 398, 446, 578, 689, 1027, 1496, 1570, 1571
Ṣ.+a 20, 94, 97, 224
Ṣ.+ı 1574, 1576, 1631
Ṣafiyye özel ad 1661, 1662, 1678, 1680, 1681, 1685, 1688, 1691
Ṣ.+nüŋ 1690

Ṣ.+ye 1679
Ṣafiyye Bānū özel ad
Ṣ. B.+dur 1661
Ṣafvān özel ad 2508
saġ taraf, sağ 614, 689, 2634
saġ sağlıklı, sağlam 1552,
s.+dur 2085
s.+lardur 2301
ṣaġrı sağrı
ṣ.+sından 2699
ṣaġu ṣağ- ölünün iyiliklerini duyuran ağıt, mersiye
ṣ. ṣ.-arlar 1811
ṣaḥīḥ < **Ar.** doğru 2488
ṣaḥrā < **Ar.** çöl, ova, kır 2144
ṣ.+a 2716
Sa'id Edhem özel ad
S. E.+dür 1144
saḳal sakal
s.+ın 831
s.+ına 2151
s.+ını 1930, 2156
s.+ların 1900, 1914
s.+larına 2163
ṣaḳf < **Ar.** tavan, çatı, dam
ṣ.+asın 751
ṣ.+ın 376
saḳın sakın 78, 286, 1005, 2711
sākin < **Ar.** sakin, telaşsız
s. ol- 210, 515, 1043, 2075, 2162, 2448
ṣaḳla- saklamak
ṣ.-dı 79, 230, 276, 700, 1733
sal- 1. dolamak *bkz. peşkir*
s.-dı 1813, 1815
s.-lar 1845, 1872
3. bırakmak
s.-dı bkz. at 2612, 2708
s.-ıvėr- 900, 1930
seleb < **Ar.** savaş aleti
s.+in 1513
ṣālāḥiyyet < Osm. yetki 2789
ṣalāvāt < Hz. Muhammed ve onun soyundan gelenlere okunan dua
ṣ. getür- 386
salıḳ/saluḳ ucunda kısa zincirlere bağlı birkaç demir yuvarlağı bulunan sopadan ibaret eski savaş aleti 772, 776, 805, 974, 1000, 1492, 1811, 2092, 2609, 2610, 2713
ṣ.+ın 2251
ṣ.+ını 2058
ṣ.+ıyla 1602
ṣ.+uŋ 2610
ṣalla- çevirmek
ṣ.-maġa 61
salṭanat < **Ar.** sultanlık; hükümdarlık, padişahlık
s.+da 584
samān saman 590
ṣan- zannetmek, düşünmek
s.-dı 790
s.-dılar 2443
ṣ.-up 880
ṣ.-urdum 2675
saŋa sana 81, 82, 102, 134, 135, 139, 168, 238, 263, 274, 283, 358, 402, 431, 529, 539, 697, 703, 704, 716, 815, 840, 876, 1006, 1006, 1007, 1050, 1051, 1194, 1322, 1348, 1405, 1468, 1619, 1639, 1655, 1695, 1696, 1712, 1723, 1731, 1744, 1745, 1755, 1786, 1929, 1949, 2014, 2021, 2226, 2240, 2275, 2308, 2485, 2557, 2633, 2672
s.+dur 410
sancaḳ bayrak 307, 2268, 2749
s.+ı 1862
s.+ını 687
ṣandal < **Ar.** sandal ağacından yapılmış sandalye, iskemle 366, 1634, 1635
ṣandūḳ < **Ar.** sandık 2313, 2487
sanki gibi, sanki 755
Saŋsār özel ad 142, 194, 468, 691, 1420, 1422, 1441
S.+ı 473, 576, 1410
S.+ın 144
S.+lar 345, 465, 693, 773, 811, 995
S.+lara 1410
S.+lardan 1254
S.+ları 147, 147
S.+laruŋ 345
S.+uŋ 175
ṣar- sarmak, dolamak
ṣ.-aḳo- 1607, 1609
ṣ.-up 1248, 1507
sarāy < **Far.** *serāy* saray 616, 1305
s.+a 613, 1906
s.+ı 437, 439
s.+ına 436, 613, 1871
s.+ında 156
s.+ından 617
s.+ını 614
Sārum Cāzū özel ad 2289
sarvan
s.+ıyam 827
Sarvān özel ad 824, 825
ṣaṭ(ı)r < **Ar.** *saṭr* yazı sırası 330
ṣavāb < **Ar.** doğru hareket, dürüst davranış
ṣ. gör- 360
ṣavaş savaş 2432
ṣav- savmak, savurmak

ṣ.-dı 2063, 2251
savur- savurmak
ṣ.-dı 110, 184
say- saymak, tutmak, addetmek
ṣ.-mazam 1639
Ṣayḳılı özel ad 2127
sāz < Far. saz; silah 1037, 1277, 1513
s. çal- 1718
sazcuġaz sazcık
s.+ını 513
sāzende < Far. çalgıcı 489, 610, 1924
sāzendelıḳ < Far.+Türk. çalgıcılık 498
sebeb < Ar. sebep. neden
s.+den 1483
Sebze-i Bahār yer adı
S. B.+dan 1545
S.B.+uŋ 1536, 1545, 1554
Secāncur özel ad
S.+ı 573
seccāde < Ar. seccade 2138
Segir özel ad 216
segirt- 1. hücum etmek, saldırmak
s.-diler 2357
2. yürümek
s.-elüm 396, 396
s.-mege 397
3. koşmak
s.-üp 2558, 2676
sekiz sekiz (sayı adı) 128, 314, 455, 684, 928, 1139
sekizinci sekizinci 609, 2115
seksen seksen (sayı adı) 1881, 2150, 2303, 2306, 2343, 2356, 2752
selām < Ar. selam
s. vėr- 92, 327, 585, 1155, 1634, 1661, 1737, 1897, 1901, 1923, 2138, 2155, 2327, 2334, 2641, 2668
s. ėt- 1902
s. ilet- 2158
s.+ın 1554
s.+larumızı 2335
s.+um 1240, 1663
selāmet < Ar. kurtulma 727, 1552
selāmla- < Ar.+Türk. selamlamak
s.+dı 727
seleb < Ar. savaş aleti
sāz u s.+in 1277
semā < Ar. gökyüzü 346
Semenduni Şeş-dest özel ad 196, 1525
Semendüy özel ad 1255
semenzār < Far. yaseminlik
s.+ı 1196
Semerḳand yer adı 505
S.+dan 494
sen sen (ikinci tekil şahıs) 125, 133, 157, 159, 189, 237, 264, 358, 359, 374, 422, 461, 495, 530, 587, 588, 590, 593, 594, 595, 618, 653, 710, 710, 712, 713, 835, 839, 842, 895, 929, 930, 930, 992, 997, 1023, 1042, 1049, 1056, 1065, 1078, 1079, 1082, 1291, 1293, 1299, 1348, 1406, 1433, 1469, 1544, 1568, 1571, 1572, 1576, 1599, 1612, 1666, 1680, 1731, 1747, 1747, 1748, 1760, 1770, 1790, 1920, 1952, 1953, 2003, 2085, 2086, 2186, 2388, 2405, 2405, 2428, 2433, 2461, 2466, 2467, 2484, 2531, 2557, 2560, 2599, 2697, 2711
s.+den 1593, 2276
s.+i 208, 350, 353, 355, 357, 358, 361, 368, 427, 488, 503, 509, 515, 522, 541, 591, 654, 661, 678, 835, 885, 1007, 1050, 1263, 1292, 1312, 1321, 1392, 1435, 1508, 1639, 1640, 1641, 1762, 1775, 2057, 2277, 2533, 2560
s.+üŋ 13, 78, 133, 138, 158, 168, 217, 217, 223, 258, 264, 265, 338, 368, 404, 408, 424, 426, 458, 463, 463, 511, 511, 523, 534, 540, 554, 589, 715, 726, 834, 882, 882, 923, 969, 978, 1000, 1022, 1086, 1373, 1407, 1412, 1521, 1592, 1612, 1687, 1761, 1762, 1775, 1778, 1927, 1958, 2366, 2367, 2405, 2406, 2432, 2433, 2469, 2479, 2489, 2497, 2532, 2582, 2585, 2586, 2587, 2672, 2693, 2694
s.+üŋdür 252, 2625
s.+üŋem 709, 710
s.+üŋle 392, 672, 1645
Sencār özel ad
S.+ı 573
Sennehāra Cāzū özel ad 1557, 1559, 1559
ser < Far. baş, başkan 193, 194, 335, 497, 1174, 1638, 1645, 1646, 1647, 1648
ser-āġāz < Far. yeniden, baştan başlama 370, 498
serāsime < Far. sersem
s. ol- 476
ser-encām < Far. başa gelen, macera
s.+ların 1736
Serendil Ḳumaŋ özel ad
S. Ḳ.+ı 428
Serendi topluluk adı
S.+ler 418
ser-gerdān < Far. perişan
s. ol- 2330, 2400
s.+dur 2341
ser-güzeşt < Far. serüven
s.+ini 795
ser-ḥadd < Far. sınır, hudut
s.+ine 2183
ser-ḫoş < Far. sarhoş 1579,
s. ėt- 2562

s. ol- 757, 1051, 1459, 1565, 1591, 1698, 2555,
s.+la 2000
ser-keşlik < **Far.+Türk.** itaatsizlik, dikbaşlılık
s. eyle- 1580
ser-nigūn < **Far.** baş aşağı olmuş, ters dönmüş 1544, 2723
s. ol- 985, 1225, 1500
ser-tā-ser < **Far.** baştan başa 19
ser-vaḳt < **Far.** boş oda, daire
s.+ime 668
server < **Far.** baş, başkan 558, 1546, 1948, 2011, 2130, 2340, 2414, 2446, 2477, 2518, 2531, 2577, 2616, 2672, 2721
s.+e 2519
s.+i 2094, 2242, 2404, 2444
s.+ler 989, 2215, 2228, 2230, 2233
s.+lere 2651
s.+leri 192, 197, 1893, 2114, 2166, 2201, 2206, 2209, 2244, 2248, 2293, 2295, 2303, 2310, 2471, 2546, 2675, 2680, 2704
s.+lerine 1791, 2683
s.+lerini 2197, 2298
s.+lerüŋüzi 2548
s.+ümdür 426
s.+üŋ 966
ṣevāb < **Ar.** sevap, hayır
ṣ.+ını 547
sev- sevmek
s.-di 447, 1683
s.-erem 679
s.-erseŋ 393
s.-erüz 2560
s.-mez 1745
s.-mezsin 2560
s.-üp 555
severlen- kendisini sever göstermek, aşık geçinmek
s.-di 594
sevin-/sevün- sevinmek
s.-di 227, 627, 1471, 1959, 2004, 2152, 2212, 2361, 2750
s.-diler 1495, 1912, 2243
Seyf özel ad 683, 1084, 1084, 1099
S.+e 682
Seyr-i Per topluluk adı
S. P.+ler 197
şı- bertaraf etmek; yenmek
ṣ.-dı 185, 1878
ṣ.-dılar 1861
ṣ.-yup 147, 1421, 1442
sıçra- sıçramak
s.-dı 372, 832, 1285, 1308, 1720, 2700
s.-yup 1068, 2558, 2590, 2744
ṣığ- sığmak
ṣ.+dılar 1036
ṣ.-mazuz 1022
ṣığa- okşamak
ṣ.-dı 87
ṣ.-ruz 1030
ṣığın- sığınmak
ṣ.+dı 1419
ṣıḳ- sıkmak
ṣ.-dı 1481, 1482
şın- yenilmek, bozguna uğramak
ṣ.-dı 111, 2266, 2765
ṣ.-dılar 112
ṣ.-up 1169, 1175, 1428, 2114
şına- denemek
ṣ.+dı 89
sırr < **Ar.** sır, gizli tutulan
s.+ı 56
şıyrıl- sıyrılmak
ṣ.-up 2061
siḥr < **Ar.** büyü, büyücülük
s.+i 2331, 2590
sikke < **Ar.** madeni para, akçe
s. ur- 429, 432
silāḥ < **Ar.** silah
s. gėy- 1538, 2640
silāḥ-şōr < **Ar.** silahlı adam
s.+am 1143
silāḥ-şōrlıḳ < **Ar.+Türk.** silah erliği 1146
silk- silkmek
s.-üp 775
sini sini, büyük tepsi 649
s.+ler 648
sitāre < **Far.** talih, kader, baht
s.+sin 975
siyāset < **Ar.** memleket idaresi 1822, 1825
siz siz (ikinci çoğul şahıs eki) 164, 165, 711, 750, 869, 904, 1040, 1223, 1347, 1388, 1725, 2278, 2330, 2547, 2549
s.+den 1569, 1609
s.+e 154, 721, 955, 1021, 2548
s.+i 1547, 1727, 2279, 2556
s.+lere 69, 459, 611
s.+leri 2657
s.+üŋ 33, 163, 337, 675, 717, 1479, 2547
ṣoḥbet < **Ar.** sohbset, muhabbet
ṣ. ėt- 1948
ṣol sol, sol taraf 615, 2634
ṣ.+ında 615
ṣoŋra sonra 30, 31, 34, 72, 76, 89, 121, 130, 201, 207, 239, 246, 290, 307, 324, 381, 381, 530, 548, 565, 570, 576, 583, 606, 609, 626, 684, 695, 700, 705, 735, 739, 766, 769, 772, 1045, 1080, 1090, 1091, 1150, 1208, 1248,

1313, 1428, 1497, 1573, 1636, 1831, 1834, 1840, 1866, 1910, 1912, 1919, 1921, 1939, 1940, 2024, 2097, 2135, 2141, 2175, 2180, 2183, 2350, 2431, 2437, 2541, 2552, 2626, 2660, 2690, 2691, 2776
şoḳ- sokmak
ş.-dı 386
Soḳraṭ özel ad
S.+ı 573
şor- sormak
ş.! 284, 1221
ş.-a 557
ş.-alum 2654
ş.-anlarına 1917
ş.-ar 1988
ş.-arsın 1742
ş.-dı 3, 97, 121, 262, 274, 276, 281, 293, 334, 347, 352, 367, 399, 409, 445, 451, 469, 479, 521, 585, 620, 630, 743, 794, 808, 888, 1002, 1127, 1143, 1157, 1217, 1309, 1311, 1319, 1355, 1478, 1508, 1540, 1652, 1685, 1687, 1877, 1892, 1910, 1936, 1967, 1976, 1976, 2009, 2018, 2028, 2048, 2102, 2123, 2128, 2146, 2220, 2296, 2305, 2403, 2720, 2730, 2737, 2770
ş.-dılar 316, 826, 1935, 2038, 2078, 2507
ş.-duḳ 2327
ş.-gil! 2787
ş.-up 440, 565, 2598
şorucı soru soran 2058
şoy- soymak
ş.-up 590
sök- sökmek
s.-di 1001
söyle- söylemek
s.! 355, 533, 654, 661, 1777
s.-di 13, 369, 391, 486, 599, 760, 872, 1927, 2028, 2131, 2164, 2233, 2287, 2431, 2439, 2567
s.-diler 2440, 2602
s.-dügine 970
s.-düŋ 124
s.-me 508, 1005, 1964
s.-medi 496
s.-mege 1709
s.-r 123
s.-rsin 895, 1763
s.-yesin 1746
s.-yeyüm 2346
s.-yüp 1166
söylen- söylenmek
s.-di 936
söyleş- söyleşmek
s.-diler 391, 1991
s.-ürken 16, 708, 1689
söyleşi söyleşi 2557
söyün- sönmek, parlaklığı gitmek
s.-diler 1325
söyündür- söndürmek
s.-em 1324
söz söz 909, 936, 1845,
s. ėşit- 2645
s. ėt- 955
s. söyle- 207, 760, 1005, 2602,
s.+de 160, 218, 275, 480, 1522, 1580, 1656, 1786, 1950, 2001, 2568
s.+dür 895
s.+e 1761, 1926
s.+i 20, 123, 136, 141, 179, 210, 213, 424, 443, 496, 564, 605, 677, 871, 895, 969, 970, 976, 1009, 1062, 1070, 1147, 1155, 1220, 1241, 1293, 1298, 1300, 1361, 1386, 1391, 1418, 1434, 1509, 1512, 1531, 1590, 1666, 1667, 1676, 1696, 1738, 1743, 1744, 1745, 1779, 1818, 1828, 1929, 1955, 1964, 2043, 2079, 2550, 2618
s.+in 1740
s.+ine 397, 1300, 1452
s.+ini 105
s.+iyle 68, 2095
s.+ler 1166
s.+leri 2625
s.+lerin 1581
s.+lerini 512
s.+üm 1777, 2346
s.+ümüzi 1628
s.+üni 600, 867
s.+üŋ 153, 267, 886
s.+üŋüzi 675
şu su 2142, 2142, 2179, 2319
ş.+dan 12
ş.+yıla 11
şucuġaz küçük su 2140
şula- sulamak
ş.-dılar 934
şulḥ < **Ar.** barış, barışma
ş.+ı 2789
sulṭān < **Ar.** hükümdar, padişah
s.+dur 99, 151, 1291
s.+ı 154, 729, 2248
s.+ıdur 617
s.+ları 196
s.+um 656, 663, 665, 898
sulṭānī < **Ar.** sultanla ilgili 579
şun' < **Ar.** tesir, kudret
ş. eyle- 189
şun- sunmak

ṣ.-dı 93, 1283, 1344, 1467, 1814, 1815
ṣ.-ıvėr- 1083, 1336
ṣ.-up 456
ṣūret < **Ar.** biçim, görünüş, kılık
ṣ.+de 658
ṣ.+e 1706
ṣ.+in 1896
ṣ.+inde 345, 489, 879, 1334, 1915
ṣ.+ine 676, 677, 824, 825, 859, 887, 1700, 1707, 1826, 1843, 1923
ṣusuz susamış olan 2169
ṣusuzlıḳ susuzluk
ṣ.+dan 2319
ṣuvar- su vermek
ṣ.-mazız 2142
suāl < **Ar.** *su'āl* soru, sorma
s. ėt- 587
s. eyle- 1588
Süheyl özel ad
S.+i 698, 947, 1377
Süleymān özel ad 1, 4, 7, 8, 11, 12, 14, 14, 19, 19, 22, 30, 32, 64, 65, 66, 68, 79, 84, 86, 92, 93, 93, 96, 98, 99, 101, 102, 103, 106, 109, 111, 111, 112, 114, 116, 121, 122, 123, 125, 127, 129, 133, 137, 139, 141, 144, 148, 175, 176, 185, 188, 201, 204, 205, 210, 212, 215, 224, 226, 228, 230, 230, 232, 236, 240, 246, 248, 249, 250, 252, 254, 263, 267, 281, 282, 285, 387, 294, 299, 300, 303, 305, 308, 310, 312, 312, 315, 317, 320, 325, 326, 329, 333, 342, 343, 348, 349, 350, 351, 354, 360, 361, 362, 364, 366, 367, 369, 369, 370, 373, 375, 380, 381, 381, 382, 383, 384, 387, 388, 393, 393, 394, 397, 399, 401, 403, 405, 414, 416, 419, 421, 421, 422, 427, 432, 434, 436, 437, 438, 440, 444, 445, 446, 450, 452, 452, 454, 457, 458, 460, 462, 464, 470, 486, 490, 492, 493, 498, 500, 502, 508, 514, 516, 516, 518, 520, 523, 525, 528, 530, 532, 537, 540, 542, 545, 545, 546, 547, 549, 550, 551, 554, 554, 556, 568, 577, 580, 581, 585, 585, 587, 588, 592, 593, 594, 596, 600, 602, 602, 604, 605, 606, 607, 609, 611, 613, 619, 620, 621, 625, 625, 627, 629, 629, 632, 632, 637, 642, 643, 646, 654, 656, 657, 658, 661, 662, 670, 671, 672, 673, 675, 677, 678, 681, 684, 685, 688, 688, 695, 697, 699, 702, 704, 706, 706, 708, 710, 711, 711, 717, 718, 718, 720, 720, 722, 723, 723, 726, 743, 748, 748, 750, 751, 751, 754, 762, 764, 767, 797, 798, 807, 811, 815, 815, 825, 830, 831, 832, 834, 837, 838, 844, 845, 854, 869, 870, 879, 879, 881, 884, 889, 895, 897, 897, 900, 903, 908, 916, 917, 932, 935, 936, 937, 942, 946, 947, 951, 957, 958, 961, 965, 966, 969, 972, 974, 975, 978, 991, 994, 994, 995, 997, 998, 999, 1006, 1008, 1013, 1015, 1018, 1020, 1021, 1023, 1025, 1025, 1036, 1040, 1042, 1043, 1044, 1048, 1049, 1050, 1052, 1061, 1061, 1063, 1063, 1072, 1073, 1074, 1079, 1082, 1082, 1138, 1193, 1214, 1228, 1229, 1242, 1242, 1244, 1248, 1249, 1251, 1256, 1258, 1261, 1265, 1267, 1268, 1270, 1277, 1278, 1279, 1288, 1290, 1295, 1296, 1297, 1298, 1299, 1301, 1314, 1323, 1326, 1327, 1332, 1332, 1333, 1334, 1345, 1345, 1346, 1347, 1348, 1351, 1352, 1354, 1354, 1357, 1360, 1363, 1365, 1368, 1369, 1371, 1372, 1374, 1376, 1378, 1379, 1394, 1397, 1403, 1404, 1406, 1413, 1428, 1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1436, 1439, 1443, 1444, 1448, 1450, 1452, 1453, 1454, 1462, 1465, 1468, 1470, 1471, 1473, 1476, 1480, 1480, 1482, 1487, 1488, 1490, 1492, 1494, 1496, 1497, 1508, 1513, 1514, 1516, 1520, 1521, 1526, 1527, 1530, 1531, 1532, 1542, 1556, 1556, 1557, 1560, 1562, 1564, 1568, 1568, 1569, 1572, 1578, 1579, 1580, 1587, 1589, 1591, 1593, 1597, 1598, 1601, 1603, 1603, 1606, 1610, 1611, 1612, 1621, 1625, 1626, 1630, 1631, 1633, 1634, 1636, 1637, 1641, 1644, 1653, 1668, 1671, 1672, 1675, 1677, 1683, 1695, 1701, 1710, 1711, 1712, 1714, 1715, 1719, 1728, 1739, 1739, 1741, 1742, 1742, 1745, 1749, 1751, 1752, 1754, 1755, 1755, 1756, 1757, 1758, 1758, 1761, 1763, 1765, 1766, 1769, 1770, 1770, 1773, 1778, 1780, 1788, 1793, 1794
S.+a 79, 105, 117, 119, 137, 137, 148, 157, 190, 222, 225, 232, 236, 298, 316, 323, 342, 373, 382, 411, 412, 491, 519, 548, 618, 620, 624, 638, 641, 683, 685, 696, 699, 725, 833, 842, 851, 853, 894, 909, 945, 946, 949, 956, 990, 1000, 1001, 1078, 1081, 1244, 1269, 1279, 1288, 1294, 1350, 1428, 1469, 1472, 1473, 1478, 1503, 1525, 1557, 1575, 1577, 1583, 1587, 1625, 1633, 1719, 1767
S.+dan 158, 235, 341, 404, 443, 467, 676, 877, 931, 1268, 1331, 1361, 1377, 1408, 1564, 1673, 1676, 1790
S.+dur 1727
S.+ı 115, 227, 409, 519, 610, 642, 726, 933, 934, 1021, 1024, 1359, 1368, 1482, 1502, 1526, 1529, 1584, 1627, 1628, 1743, 1771, 1772, 1775, 1784
S.+uŋ 74, 77, 105, 190, 208, 226, 244, 262, 280, 322, 339, 341, 364, 366, 377, 434, 543, 550, 566, 567, 583, 594, 595, 640, 645, 719, 728, 878, 887, 893, 940, 942, 943, 945, 947,

957, 959, 960, 963, 963, 972, 1060, 1075, 1244, 1258, 1268, 1299, 1324, 1375, 1396, 1442, 1450, 1475, 1477, 1481, 1482, 1488, 1492, 1498, 1500, 1518, 1537, 1559, 1574, 1581, 1590, 1605, 1615, 1718, 1750, 1779
S.+uŋdur 853
Süleymān-ı Gerdeŋ özel ad 403
Süleymān bin Süleymān özel ad
S. b. S.+am 1764
Sünbat özel ad
S.+ı 573
süŋü süngü, kargı, mızrak 1449, 2514
s. çevir- 62,
s.+ni 1237
s.+si 1236
s.+sin 1236, 1449, 2514
s.+ye 2642
sürç- dengesini kaybetmek
s.-di 1376
sür- sürmek
s.-di 387, 921, 1226, 1901, 2241, 2513, 2516, 2717, 2758, 2759
s.-em 442
s.-mezsin 2697, 2743
s.-üp 817, 1106, 1323, 1375, 1498, 2169, 2698
sürḫ < **Far.** kırmızı, kızıl
s.+ı 186, 222, 576, 914, 943, 987, 1262, 1326, 1373, 1445, 1483, 1517
s.+ın 190
sürü- sürmek
s.-yügel- 1240
s.-yüvar- 239
süvār < **Far.** binici, ata binmiş
s. ol- 567, 698, 705, 706, 762, 763, 800, 1195, 1287, 1378, 1420, 1439, 1488, 1513, 1517, 1538, 1566, 1620, 1650, 1657, 1720, 1765, 1766, 1801, 1874, 1933, 1946, 2091, 2106, 2108, 2168, 2215, 2243, 2362, 2417, 2449, 2451, 2511, 2512, 2602, 2641
şād < **Far.** sevinçli, mutlu
ş. ol- 156, 481, 481, 794, 855, 1188, 1274, 1332, 1333, 1353, 1438, 1474, 1475, 1782, 1783, 1788, 1912, 1959, 1973, 2004, 2087, 2121, 2207, 2242, 2293, 2315, 2382, 2430, 2564, 2593, 2635, 2639, 2773
şādlıḳ < **Far.+Türk.** mutluluk
ş.+lar 1697, 1787, 2206
Şāfi özel ad 2488
şāh < **Far.** padişah 19, 69, 104, 116, 144, 161, 166, 169, 172, 174, 267, 269, 272, 274, 278, 281, 284, 299, 300, 348, 349, 499, 508, 549, 596, 611, 612, 613, 616, 619, 622, 628, 631, 632, 866, 868, 871, 881, 888, 888, 889, 889, 906, 951, 1138, 1181, 1182, 1242, 1351, 1533, 1562, 1631, 1800, 1880, 1887, 1893, 1913, 1917, 1919, 1945, 1948, 1957, 1959, 1966, 1967, 1977, 1978, 1979, 1991, 1991, 1992, 1997, 2004, 2049, 2099, 2100, 2102, 2104, 2168, 2186, 2204, 2242, 2268, 2269, 2270, 2270, 2345, 2395, 2452, 2565, 2568, 2572, 2579, 2581, 2583, 2630, 2631, 2657, 2716, 2720, 2721, 2726, 2733, 2751, 2755, 2760, 2786, 2790, 2790, 2795
ş.+a 166, 272, 283, 287, 287, 578, 617, 625, 628, 632, 662, 903, 1087, 1228, 1308, 1879, 1888, 1889, 1913, 1924, 1927, 1937, 1957, 1966, 1978, 1979, 2103, 2112, 2269, 2394, 2427, 2659, 2753, 2760
ş.+am 133, 163, 711, 1952, 2405
ş.+dan 285, 294, 629, 1940, 1984, 2102, 2117
ş.+dur 279
ş.+ı 95, 107, 108, 109, 113, 113, 115, 116, 116, 139, 148, 357, 358, 389, 504, 517, 530, 552, 575, 587, 612, 613, 627, 629, 679, 706, 860, 894, 898, 987, 1310, 1711, 1882, 1897, 1947, 1976, 1976, 1977, 2135, 2149, 2155, 2346, 2631, 2736, 2785, 2788
ş.+ına 433, 873
ş.+lar 878
ş.+larını 417
ş.+larınuŋ 1536
ş.+nı 2725
ş.+sın 168, 2003, 2186
ş.+umuza 2770
ş.+uŋ 273, 514, 609, 873, 1248, 1559, 2008, 2075, 2126, 2151, 2156, 2160, 2290, 2576, 2729, 2753
Şāh-ı Bāl özel ad 95, 107, 108, 113, 115, 116, 389, 1631
Ş. B.+a 113
Ş. B.+uŋ 116
Şāh-ı Bāl bin Serücem özel ad 95, 1351
Ş. B. b. S+i 1631
şāhāne < **Far.** mükemmel 71
şaḥṣ < **Ar.** *şaḫṣ* şahıs 100, 277, 391, 692, 2064
ş.+dan 1147
ş.+ın 1952
şākird < **Far.** talebe, öğrenci 1344
ş.+i 1340
ş.+üm 1347
şāl < **Far.** şal
ş.+ını 1722
Şām Şam 1310, 1310
şarāb < **Ar.** şarap, içki
ş. iç- 880, 997, 1045, 1275, 1458, 1459, 1939

ş.+a 1819, 2722
ş.+ına 1838
ş.+lar 1698
şarṭ < **Ar.** şart, koşul
ş.+ı 2522
Şat yer adı 632
şatıranç satranç oyunu
ş. oyna- 2459
ş.+da 2460
şaṭırlıḳ **Ar.+Türk.** neşeli olma
ş.+a 1062
ş.+lar 1046
Şāyāl özel ad
Ş.+e 388
şāyed < **Far.** eğer 1654, 1723
şeb-ḫūn < **Far.** gece baskını
ş. ėt- 1992, 1993
ş. ḳıl- 2106
Şebrev özel ad 64, 80, 81, 83, 85, 88, 302, 303, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 360, 361, 372, 374, 374, 382, 384, 390, 391, 395, 396, 397, 494, 495, 496, 501, 526, 649, 650, 651, 653, 655, 656, 657, 689, 825, 827, 829, 837, 838, 840, 842, 843, 886, 887, 889, 890, 891, 895, 896, 935, 1064, 1064, 1069, 1069, 1073, 1276, 1278, 1290, 1291, 1292, 1293, 1294, 1296, 1301, 1303, 1304, 1305, 1307, 1309, 1313, 1320, 1321, 1322, 1330, 1331, 1335, 1337, 1342, 1346, 1349, 1579, 1579, 1711, 1712, 1714, 1716, 1717, 1718, 1720, 1727, 1745, 1746, 1747, 1748, 1781, 1782, 1788, 1797
Ş.+den 305, 1070, 1781
Ş.+dür 384, 526, 1319, 1798
Ş.+e 80, 85, 353, 358, 371, 398, 500, 844, 939, 940, 1048, 1049, 1068, 1072, 1296, 1336
Ş.+em 101, 1292
Ş.+i 87, 1294, 1308, 1316, 1317, 1330, 1749, 1750, 1781, 1854, 1859
Ş.+üŋ 372, 394, 836, 1320, 1340, 1396, 1854
Şebrevān özel ad
Ş.+dur 1797
şib şib şap şap
ş. ur- 2190
şeftālü şeftali
ş.+ler 1815
şeh(i)r < **Far.** şehir 24, 419, 612, 1154, 2144, 2145
ş.+den 2415
ş.+e 420, 610, 642, 1148, 1175, 1889
ş.+i 24, 25, 402, 416, 418, 433, 2147
ş.+indedür 660, 1145
ş.+inden 505, 631, 653, 1310
ş.+indenem 1144
ş.+ine 451, 626, 628, 631, 1137, 1145, 1209, 1211, 2471
ş.+inüŋ 1210, 1310
ş.+leri 1884
ş.+üŋ 402, 420, 2146, 2147
şehirlü < **Far.+Türk.** şehirli
ş.+yüz 400
Şehlā özel ad 2484, 2485, 2489, 2490, 2491, 2494, 2496, 2498, 2500, 2521
Ş.+ya 2475, 2493
Ş.+yı 2502
Şehla-yı Baġdādi özel ad 2472, 2474, 2482
Ş. B.+sin 2484
Ş. B.+ye 2482
Şehremi özel ad
Ş.+ye 432
Şehr-i Ḫūn Ḫurraba özel ad 2147
Şehriyār özel ad 1927, 2005, 2426, 2535, 2541, 2545, 2574, 2594, 2615, 2627, 2638, 2659
şek(i)l < **Ar.** şekil, biçim, kılık 86, 387
ş.+de 86
ş.+lere 390
ş.+e 381
ş.+inde 468
ş.+ine 2022
ş.+iyle 384
şerīf < **Ar.** şerefli, mübarek, kutsal
ş.+idür 1055
ş.+im 134
ş.+imi 708
ş.+inde 508
ş.+iŋe 1958
ş.+leri 899
ş.+lerine 1222, 1664
şerm-sār < **Far.** utangaç
ş. ėt- 386
şerr < **Ar.** fenalık, kötülük
ş.+i 883
ş.+ini 663, 1302, 1356
Şeybe özel ad 434, 437, 440, 441, 443, 464, 546, 1211, 1213
Ş.+nüŋ 434, 1670
Şiberner özel ad 1150
şikār < **Far.** avlanma
ş. ėt- 128, 1151, 2171, 2208, 2215
ş.+a 1234, 2215, 2234
ş.+da 469, 1142, 1171, 2216
ş.+dan 1172
ş.+lara 1150
şikāyet < **Ar.** şikayet, yakınma
ş. ėt- 1184, 1625, 2119

ş.+ler 2010
şimdi şimdi 504, 589, 603, 652, 661, 835, 843, 954, 1154, 1612, 1728, 2026, 2074, 2275, 2547, 2554
ş.+den 2349
ş.+ye 2664
Şiraz özel ad 1549, 1549
şol şu 405, 557, 678, 696, 1153
şöyle şöyle 124, 203, 378, 519, 654, 698, 805, 841, 942, 971, 1042, 1044, 1085, 1097, 1129, 1136, 1236, 1351, 1482, 1483, 1523, 1533, 1694, 1817, 1879, 1908, 2015, 2032, 2165, 2186, 2188, 2395, 2547, 2581
şu şu
ş.+nı 990
ş.+nuŋ 1286
ş.+ŋa 906
şübhe < **Ar.** şüphe, kuşku
ş.+m 891
şük(i)r < **Ar.** memnunluk, minnettarlık 124, 458, 834
ş. eyle- 906
ş.+i 89
ş.+ler 1015, 1739
tā ne zaman ki 57, 59, 60, 62, 442, 491, 539, 598, 673, 753, 787, 823, 939, 956, 1018, 1122, 1126, 1180, 1248, 1266, 1288, 1456, 1678, 1680, 1751, 1768, 2036, 2044, 2077, 2260, 2264, 2330, 2422, 2436, 2623, 2643, 2685, 2748
ta'accüp < **Ar.** şaşakalma 2611
t. ėt- 648
t.+de 493
ta'ām < **Ar.** yemek, aş 367, 972, 1586, 1636, 2180, 2776
t. yė- 599, 646, 672, 672, 1846, 2222
t.+dan 1847, 2236, 2776
t.+lar 1872
t.+ların 1846, 1847
ṭabaḳ tabak 449
ṭabaḳa < **Ar.** tabaka, kat
t. t. 728, 728, 754, 754
tābi' < **Ar.** boyun eğen
t. ol- 408, 2616
ta'bīr < **Ar.** anlatma, ifade
t. eyle- 1760
t.+i 1715, 1759
t.+in 1716
t.+ini 1756
ṭabl < **Ar.** davul 337, 690, 1551, 2735, 2788
ṭ.+ı 304, 307, 1999, 2294
ṭabl-bāzlu < **Ar.** + **Far.** + **Türk.** davulculu 690
ṭ.+dur 337
tāc < **Ar.** hükümdarın başlığı 72
t.+ı 372
t.+ın 371, 2164
t.+ını 372, 374, 1898
t.+ıŋ 374
t.+ların 176
t.+umı 669
Tācidār < **Ar.** *tāc-dār* padişahlar, hükümdarlar 1754
T.+a 1799, 2774, 2775
T.+ı 1861
T.+uŋ 1998
taġ dağ 1932, 1950, 2613
t.+a 2137, 2169
t.+ı 749, 2137, 2266
t.+ında 24
t.+laruŋ 9
t.+uŋ 1933, 2171
taḥammül < **Ar.** tahammül, katlanma, dayanma
t. ėt- 539
taḥayyür < **Ar.** şaşakalma
t. ėt- 1032
taḥḳīḳ < **Ar.** doğru olup olmadığını ortaya çıkarmak
t. ėt- 1780
taḥṣīl < **Ar.** tahsil
t. ėt- 57, 62, 2365
taḥsīn < **Ar.** sağlamlaştırma 2644
t. eyle- 2385
t. ḳıl- 2502
t.+ler 1998
taḫt < **Far.** *taḫt* hükümdarlık makamı 96, 271, 858, 860, 891, 892, 962, 1026, 1307, 1585, 1812, 2218, 2218
t.+a 72, 74, 96, 270, 382, 880, 1871, 2393, 2498, 2616
t.+dadur 2582
t.+dan 2442
t.+ı 268, 295, 364, 439, 616, 962, 1025, 1552, 1584, 1890, 2582
t.+ına 2449
t.+ından 447
t.+ını 364, 438, 583, 1985, 2658
t.+ınuŋ 1160
t.+lar 451
t.+uma 67, 1714
t.+umı 67
t.+uŋ 578, 614, 1715
taḫta tahta
t.+yı 296
taht-gāh < **Far.** taht yeri; baş şehir
t.+ı 25
t.+ına 1753
Ṭā'ife özel ad 1693
ṭaḳ- takmak

ṭ.-up 2491
ṭā'ḳat < **Ar.** takat, güç
ṭ. getür- 397, 1127, 1375
taḳdīr < **Ar.** beğenme, değer verme 1765
t.+i 1733
t.+inde 1510
t.+üŋdür 2281
taḳrīr < **Ar.** anlatma, söyleme
t. ėt- 675, 867
Taḳyānus özel ad 1185, 1186, 1192, 1201, 1202, 1236
T.+a 1192
T.+ı 1201
ṭal- dalmak
ṭ.-dılar 319
ṭalbın- çırpınmak
ṭ.-dı 2699
ṭaleb < **Ar.** isteme, dileme
ṭ. ėt- 553, 1370, 1673
ṭ. eyle- 2080
ṭāli' < **Ar.** talih, kısmet, baht
ṭ.+i 1299, 1902
ṭ.+ini 1299
ṭ.+ümi 1297
Ṭālib Körk Ser özel ad1638
T. K.S.+e 1645
ta'līm < **Ar.** ilim öğrenme
t. al- 1149
t. ėt- 61, 1070, 1146
tamām < **Ar.** tam, tamam 534, 608, 608, 772, 772, 1040, 1141, 1200, 1236, 1633, 1754, 1766, 1787, 2155, 2389, 2647, 2702, 2797
t. ėt- 187, 623, 869, 885
t. ḳıl- 1432, 1789
t. ol- 36, 123, 124, 1845, 1921, 1921, 1989
tamāmen < **Ar.** tamamen 403
tam < **Ar.** eksiksiz; mükemmel 113, 201, 1584
ṭanıḳ tanık, şahit 7
ṭanış- tanışmak
ṭ.-ġıl! 2787
taŋla- şaşmak, hayret etmek
ṭ.-dı 414, 537, 754, 964
ṭ.-dılar 483
ṭ.-yuḳal- 245
taŋlaş- hep birden hayrette kalmak
ṭ.-dılar 379, 1227
Taŋrı Tanrı 220, 230, 410, 461, 525, 930, 1053, 1510
T.+dan 219, 385
T.+um 411, 1022
T.+ya 221, 714
tārāc < **Far.** yağma etme
t. ḳıl- 1092
ṭaraf < **Ar.** yer, bölge
ṭ. ṭ. 2614, 2614
ṭ.+a 751, 2439, 2571
ṭ.+dan 810, 1109, 1401, 1874, 2000, 2515, 2602, 2631
t.+ına 1903, 2578, 2619
t.+ından 353, 2009, 2044, 2046, 2290, 2434, 2654, 2667, 2782
t.+umdaki 2002
ṭ.+umdan 138, 1952
ṭ.+una 133
t.+uŋa 138
taraş- yağmalamak
t.-ıp 1549
tārumār < Far. *tār-mār* perişan
t. ėt- 982, 1169, 1441, 1442, 1442, 1472
t. eyle- 185, 1624, 2728
t. ḳıl- 991
t. ol- 1425, 1514
ṭaş taş 633, 1522
ṭ.+ı 635, 756
ṭ.+lar 1501
ṭaşra dışarı 72, 383, 385, 677, 851, 922, 1052, 1221, 1326, 1343, 1620, 1649, 1702, 1702, 1720, 1725, 1726, 1826, 2031, 2277, 2359, 2498
ṭ.+da 893
ṭ.+dan 886
Tatar özel ad 676, 677, 915, 1112, 1113, 1700
T.+dur 1705, 1705
T.+lardan 1114, 1114
T.+uŋ 1110
ṭayy < **Ar.** atlama
ṭ. ol- 1224
tayan- dayanmak
ṭ.-urlar 127
ṭ.-ursın 713
ṭ.-urvuz 714
ṭāye < **Far.** dadı
ṭ.+ler 55
ṭ.+lere 46
ṭ.+leri 55
ṭāyife < **Ar.** bölük, takım
ṭ.+lerinüŋ 2011
Tayyār Şīr-i Ser özel ad
T. Ş. S.+i 986
tażarru' kendini alçaltarak yalvarma
t. ėt- 1535
Te'ālā < **Ar.** "yüksek olsun" anlamına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır 5, 201, 455, 546, 1419, 1510, 1619, 1663
T.+nuŋ 733
T.+ya 89
T.+yı 930
tebdīl < **Ar.** değiştirme

t. eyle- 1896
teberrük < **Ar.** bereketli, mübarek 350
t.+lerüm 1051
tebrük < **Ar.** *tebrīḳ* kutlama 323
t.+üŋ 323
tedārük < **Ar.** tedarik etme
t.+i 2554
t.+in 2349
tedbīr < **Ar.** tedbir, çare 1563,
t. ėt- 1785
t. eyle- 1572, 2739
t. ḳıl- 1562
t.+i 1431, 1801
t.+in 1575
teferrü'ād < **Ar.** ayrıntılar
t. ėt- 2335
teferrüc < **Ar.** gezinti 518, 630
t. ėt- 626, 1189
t. eyle- 608, 1663
teferrüc-gāh < **Ar.**+**Far.** gezinti yeri
t.+a 632
Tehmüten özel ad 1121
tek sakin, rahat 2432
t. dur- 983, 989, 1055
tekrār < **Ar.** tekrar 1632
temāşā < **Far.** bakıp seyretme
t. ėt- 614, 2067, 2071, 2759
t. eyle- 1986, 2197, 2456, 2671
t. ḳıl- 2067
t.+sına 608
t.+ya 394
temmet < **Ar.** "bitti, tamam oldu" anlamındadır 2797
Temurtāş özel ad
T.+ı 1196
tenbīh < **Ar.** uyarma, uyarı
t. ol- 1913
tereḳḳuf
t. et- 1702
terk < **Ar.** bırakma, terk etme
t. ėt- 404, 679
teselli < **Ar.** teselli, avutma
t. ėt- 2192,
t. vėr- 2774
t.+yi 1916, 2001
teslīm < **Ar.** teslim, yerine verme
t.+i 2141
tevbe < **Ar.** tövbe
t. ėt- 838, 1695
tevekkül < **Ar.** Allah'a bırakma
t. ėt- 2151
tımār < **Far.** bakımını yapmak
t. ėt- 46, 1137, 1505
ṭın- ses çıkarmak, söz söylemek
ṭ.-madı 1343
ṭınāb < **Ar.** çadıra bağlanan ip
ṭ.+lar 1035, 2201
ṭ.+larını 1038
t.+lara 2200
ṭ.+ını 1034
Tibyār özel ad
T.+dur 1096
tīġ < **Far.** kılıç 61, 545, 779, 938, 946, 946, 1519, 1641, 2453, 2764
t.+a 717, 943, 1270
t.+dan 722
t.+ı 190, 222, 718, 718, 719, 720, 722, 723, 925, 943, 943, 944, 1057, 1262, 1262, 1283, 1325, 1372, 1445, 1447, 1448, 1483, 1517, 2544
t.+ını 1529
Timşār özel ad 1120
T.+ı 1121
T.+dur 1096
Timur özel ad
T.+dur 1097
tīz < **Far.** çabuk 131, 418, 464, 589, 1305, 1530, 2727
t.+cek 136, 205, 820, 1287, 1720, 1960, 2095, 2719
ṭoġ- doğmak
ṭ.-an 44
ṭ.-dı 441
ṭ.-duḳdan 1091
ṭ.-mışam 1412
ṭ.-mışsın 368
ṭoġur- doğurmak
ṭ.-duḳları 41
ṭ.-maġa 35
ṭ.-up 1778
ṭ.-duġı 48
ṭoġrı/ṭoġru doğru 345, 661, 2733
1599, 1700, 1957
ṭ.+sın 355, 521
ṭ.+sını 1312
ṭoġrut- doğrultmak
ṭ.-dı 1600, 1601, 1606
ṭoldur- doldurmak
ṭ.-dı 2280
ṭ.-dılar 11
ṭ.-uram 590
ṭon elbise, kıyafet 1050
ṭ. gėyür- 72,
ṭ.+a 1049
ṭ.+ı 1048, 1048
ṭonlu elbiseli, kıyafetli
ṭ.+lar 1036, 1038
ṭop top 2062, 2714

ṭ. oyna- 1151
ṭ.+ı 2252, 2253
ṭ.+larına 2610
ṭ.+larını 2059, 2060
ṭ.+larıyla 2060
ṭopraḳ toprak 10, 2746
ṭ.+a 2687
ṭ.+dan 10
ṭ.+ıyam 13
ṭopṭolu dopdolu
ṭ.+dur 2079
ṭoḳsan doksan (sayı adı) 2146, 2211
ṭoḳun- dokunmak
ṭ.-dı 1444, 1446, 2061, 2253, 2253, 2754
ṭ.-ur 876, 1006
ṭoḳuz dokuz (sayı adı) 1080, 1879, 2018
ṭoyla- ziyafet vermek, ağırlamak
ṭ.-dı 1792
toz toz 1986, 1989, 2047, 2047, 2267, 2267, 2290, 2568
t.+uŋ 2267, 2569
tören tören
t.+i 534
Ṭuġarü'l Ġaffār özel ad 18
Ṭulū' özel ad 346, 350, 350, 353, 354, 1217, 1219, 1220, 1222, 1225
Ṭ.+ı 473, 576
Ṭ.+uŋ 1224
Ṭulū'ş-şecer özel ad 1215
Ṭ.+den 1216
ṭur- ayağa kalkmak
ṭ.-ayım 404
ṭ.-dı 833, 842, 863, 1046, 1620, 1699, 2228
ṭ.-mazam 217
ṭ.-mış 363
ṭ.-mışlar 693, 857, 1565
ṭ.-up 490, 837, 1516, 1607, 1608, 1648, 1720
ṭ.-uram 715
ṭ.-urken 1941
ṭ.-ursın 1413
Ṭuran özel ad 557
ṭurġur- durdurmak
ṭ.-up 2586
ṭurıgel-/ṭurugel- ayağa kalkmak 2578
ṭ.-di 1161
ṭ.-üp 1780
ṭut- tutmak
ṭ.! 530
ṭ.-alar 67
ṭ.-arlar 1039
ṭ.-dı 395, 1375, 2064
ṭ.-dılar 394
ṭ.-duġı 1957
ṭ.-duġını 2441
ṭ.-up 483
ṭuy- duymak
ṭ.-up 394
Tühmeten özel ad 1105
türki türkü
t.+ler 1709
türlü türlü, çeşitli 1722
tüş taraf, yön;
tüş ol- rastlamak 514
t. o.-dı 514
u ve 584, 662, 1037, 1473, 1513, 1551, 1917, 2564, 2591
uç uç, kenar
u.+ına 2636
u.+ında 1931
u.+ıyla 1897, 1923
uç- uçmak
u.-dı 780, 921
u.-maġa 756
u.-maḳ 1846
u.-up 308
Ud Deŋizi yer adı 316
U. D.+ine 313
U.+ŋ 321
uġra- uğramak, rastlamak, birden saldırmak
u.-dı 182, 183, 183, 468, 685, 1441, 1542, 1567, 1805, 1995, 2110, 2137, 2137, 2216, 2235, 2256, 2319, 2379, 2683, 2684
u.-dılar 416, 826, 1362, 1934, 1994, 2311
u.-mış 559
u.-yup 2108
uġrat- uğratmak
u.-dı 255
uġur ön, yön
u.+una 2617
u.+dan 1856, 1875
ulaşdur- ulaştırmak
u.-dı 2309
ulu ulu, saygıdeğer 98, 151, 740, 882, 882, 1290, 1883, 1927, 2040, 2040, 2213
u.+ları 193, 1158
u.+sı 1843, 1846
ululıḳ ululuk 964
'Ummān yer adı 2290
'Ummān Deŋizi yer adı 2041,
'ummān < **Ar.** ulu, büyük 386, 1848, 2265
ur- vurmak
u.-a 232, 1491, 1648
u.-an 808, 1163
u.-anlar 2529
u.-ayım 2605
u.-dı 50, 72, 229, 233, 234, 430, 472, 475, 519, 698, 699, 702, 724, 733, 772, 774, 781,

783, 786, 804, 806, 813, 819, 821, 919, 921, 940, 940, 946, 946, 947, 947, 985, 986, 986, 1115, 1122, 1129, 1130, 1132, 1169, 1225, 1245, 1246, 1269, 1269, 1270, 1270, 1271, 1281, 1284, 1286, 1309, 1377, 1383, 1436, 1449, 1461, 1471, 1492, 1493, 1493, 1499, 1502, 1514, 1516, 1518, 1523, 1524, 1526, 1529, 1543, 1543, 1550, 1623, 1647, 1711, 1749, 1750, 1760, 1771, 1772, 1893, 1969, 2011, 2030, 2060, 2060, 2061, 2062, 2064, 2092, 2122, 2176, 2190, 2240, 2247, 2250, 2258, 2272, 2292, 2378, 2390, 2392, 2421, 2447, 2461, 2462, 2463, 2493, 2515, 2519, 2534, 2537, 2543, 2591, 2591, 2608, 2610, 2612, 2642, 2671, 2671, 2673, 2680, 2692, 2698, 2708, 2709, 2713, 2759, 2762, 2763
u.-dılar 176, 420, 783, 822, 949, 950, 1085, 1109, 1247, 1252, 1439, 1651, 1783, 1820, 1899, 1999, 2043, 2294, 2735, 2748, 2757, 2776, 2788
u.-du 477
u.-duŋuz 1712
u.-ma 1128, 1981
u.-maduŋ 263
u.-maġa 833, 2709
u.-mamış 2605
u.-maḳda 2703
u.-up 715, 742, 752, 819, 988, 1092, 1109, 1121, 1168, 1181, 1424, 1443, 1487, 1487, 1491, 2285, 2512, 2751
u.-ur 2069, 2708

urul- vurulmak, çarpılmak
u.-dı 1551

usturlab < **Ar.** yıldızların arza nazaran yükseklik derecesini bulmakta kullanılan alet
u.+a 1760
u.+da 1763
u.+ı 29

uş işte 154, 158, 178, 204, 466, 540, 601, 636, 652, 656, 660, 673, 716, 828, 871, 885, 894, 907, 981, 1003, 1171, 1177, 1240, 1320, 1373, 1454, 1617, 1693, 1725, 1745, 1843, 1878, 1920, 1922, 1929, 1945, 1953, 1958, 1985, 2003, 2003, 2026, 2039, 2117, 2172, 2194, 2226, 2279, 2331, 2359, 2367, 2371, 2391, 2410, 2413, 2414, 2429, 2496, 2508, 2519, 2530, 2532, 2533, 2536, 2617, 2624, 2663, 2665, 2776

uşta işte 144, 161, 361, 362, 686, 709, 1054, 1188, 1530, 1605, 1729, 1774, 2489, 2629, 2709

'uvbān (?) 1354

uyan- uyanmak
u.-dı 88, 1327, 1710, 2462
u.-up 1711

uydur- uydurmak
u.-dı 1234

uyḫu/uyḳu uyku 1728
u.+dan 88
u.+yı 1549

uyu- uyumak
u.-dı 83, 859
u.-dılar 2724
u.-r 1307, 2462, 2486

uza- uzamak
u.-yup 1035

uzat- uzatmak
u.-dı 519, 924, 1056, 1607

uzun uzun 100

ü < **Far.** ve 304, 1881, 2047, 2123, 2211, 2291, 2752

üç üç (sayı adı) 55, 76, 90, 90, 114, 120, 120, 174, 238, 239, 246, 383, 405, 560, 618, 638, 642, 659, 939, 1019, 1117, 1122, 1200, 1258, 1265, 1280, 1281, 1322, 1359, 1427, 1560, 1595, 1651, 1867, 1940, 1986, 2003, 2003, 2050, 2051, 2146, 2171, 2198, 2210, 2210, 2265, 2416, 2602, 2631, 2643, 2749, 2749, 2769
ü.+i 1998, 2458
ü.+üŋüzi 33

üçünci üçüncü 111

üfür- üflemek
ü.-di 641, 2442

ügürtle- iyisini seçmek
ö.-di 1408

üleş- üleşmek
ü.-elüm 2526

üleşdür- üleştirmek
ü.! 296
ü.-di 334

ümīd < **Far.** ümit
ü.+idür 904
ü.+ümüz 1695

Ümmiye özel ad 64, 824, 1467, 1468, 1469, 1471, 1485, 1567, 1568, 1570, 1573, 1575, 1581, 1583, 1616, 1618, 1621, 1651, 1661, 1662, 1700, 1701, 1702, 1703, 1704, 1705, 1709, 1721, 1724, 1731, 1787, 1823, 1842, 1843, 1844, 1845, 1910, 1914, 1922, 1972, 1978, 1981, 2019, 2193, 2304, 2553, 2555, 2559, 2669
Ü.+den 2317
Ü.+nüŋ 40, 1467, 1470
Ü.+ye 1515
Ü.+yi 1699, 1892, 2286

ürk- ürkmek
ü.-di 947

ü.-üp 2742
ürküt- ürkütmek
ü.-di 1281
ürü- havlamak
ü.-rler 693
Üstäz yer adı
Ü.+da 2365
üst üst
ü.+ine 2746
ü.+üŋe 178
Üstürser özel ad 1554
Ü.+ler 200
Üstüvär özel ad 1259
üş- toplanmak, üşüşmek
ü.-diler 2259, 2264, 2267
ü.-miş 2231
ü.-üp 1345, 2191
üşen- sıkılmak; bıkmak
ü.-me 159, 1732
ü.-meŋ 736
üşendür- rahatsız, tedirgin etmek
ü.-me 1730
ü.-ürdi 1642
Üşvendi özel ad 2256
üydür- yakıştırmak, benzetmek; çiftlemek
ü.-diler 417
üzengi üzengi
ü.+de 2259
üzer üzerine, üzerinde
ü.+imden 883
ü.+inde 153, 267, 330, 377, 556, 578, 586, 633, 668, 671, 686, 841, 860, 1026, 1151, 1275, 1350, 1603, 1715, 1956, 2023, 2138, 2152, 2218, 2407
ü.+inden 664, 1111, 1260, 1381, 1666, 1780
ü.+ine 16, 54, 118, 233, 439, 449, 567, 599, 602, 636, 638, 641, 674, 778, 804, 816, 821, 833, 841, 928, 962, 979, 987, 1138, 1168, 1170, 1172, 1177, 1204, 1255, 1262, 1271, 1309, 1345, 1366, 1372, 1383, 1422, 1423, 1425, 1442, 1487, 1488, 1501, 1523, 1527, 1532, 1549, 1552, 1585, 1585, 1623, 1624, 1635, 1647, 1772, 1773, 1812, 1812, 1857, 1873, 1874, 1890, 1918, 1982, 1985, 1994, 2053, 2055, 2058, 2081, 2143, 2190, 2196, 2254, 2259, 2263, 2289, 2360, 2376, 2379, 2442, 2518, 2535, 2589, 2589, 2609, 2610, 2612, 2642, 2698, 2701, 2746
ü.+ini 1339
ü.+lerinde 752
ü.+lerine 2614
ü.+ü 2414
ü.+ümden 1302
ü.+üme 1547
ü.+ümüzden 1356
ü.+ümüze 1629, 1953
ü.+üne 777, 2724
ü.+üni 2740
ü.+üŋe 144, 149, 204, 1171, 1414
üzere üzerinde 1307, 1593, 2412
üzre üzerine, üstüne 14, 239
üzül- kopmak; kesilmek
ü.-di 476, 476, 979, 1268, 1376, 1768, 2247, 2258, 2754
va'de < **Ar.** vade, belirli zaman
v. vėr- 1070
v.+ye 1921
vāḳıf < **Ar.** vakıf, bilen
v. ol- 2155
vāḳi' < **Ar.** vuku bulan, olan 1746,
v. ol- 670, 795, 905, 1790, 1932, 2425, 2793
vaḳ(i)t < **Ar.** vakit, zaman 265, 298, 515, 623, 1050, 1090, 1098, 1101, 1866, 1914, 2372, 2546
v.+a 1458
v.+i 82, 863, 2548, 2685, 2749
v.+idür 1728, 1728
var var
v.+dur 29, 39, 278, 304, 304, 305, 317, 318, 335, 336, 336, 336, 349, 389, 399, 400, 403, 403, 411, 507, 536, 659, 746, 749, 891, 968, 973, 1051, 1095, 1095, 1096, 1159, 1187, 1724, 1744, 1775, 1777, 1796, 1797, 1798, 1801, 1840, 1883, 1884, 1981, 2011, 2040, 2041, 2042, 2172, 2211, 2331, 2346, 2347, 2351, 2628, 2638, 2653, 2693
var- varmak, ulaşmak
v.! 3, 24, 97, 122, 180, 243, 259, 324, 358, 362, 381, 417, 522, 591, 615, 615, 646, 690, 714, 862, 967, 967, 973, 975, 1002, 1072, 1086, 1104, 1145, 1186, 1206, 1234, 1240, 1338, 1340, 1346, 1511, 1536, 1582, 1614, 1626, 1660, 1663, 1666, 1683, 1703, 1716, 1762, 1790, 1796, 1849, 1854, 1877, 1879, 1880, 1881, 2013, 2068, 2094, 2127, 2149, 2150, 2171, 2205, 2242, 2348, 2513, 2513, 2542, 2657, 2663, 2738, 2752, 2753, 2771, 2787, 2793
v.-a 106, 177, 339, 557, 747, 1177, 2351, 2505, 2612, 2768
v.-acaġumuzı 1886
v.-acaḳ 1882
v.-alum 343, 1364, 1887, 2089, 2106, 2312, 2412, 2469, 2694
v.-am 208, 249, 325, 679, 683, 1194, 1212, 1664, 2369, 2488, 2509
v.-amadum 264
v.-an 1176

v.-asın 250, 2721
v.-avuz 152, 2573
v.-ayım 187, 189, 413, 953, 1432, 1573, 1677, 1725, 1918, 2021, 2049, 2487, 2531, 2663
v.-dı 113, 143, 156, 181, 260, 407, 435, 436, 443, 444, 632, 779, 851, 1073, 1244, 1304, 1330, 1353, 1378, 1517, 1702, 1717, 1753, 1889, 2054, 2149, 2401, 2402, 2425, 2434, 2437, 2438, 2516, 2574, 2595, 2622, 2720, 2726, 2736
v.-dılar 175, 186, 1428, 1452, 1584, 1975, 2044, 2046, 2126, 2181, 2183, 2298, 2521, 2542, 2576, 2646, 2775
v.-duġı 2097
v.-duġunı 2646
v.-dum 666
v.-duŋ 1654, 2593
v.-duḳ 466, 2334
v.-duḳda 246
v.-ıcaḳ 456
v.-ımazam 140, 325
v.-ınca 451
v.-madı 1364
v.-madın 853
v.-madum 159
v.-maduŋ 348
v.-maġa 208, 559
v.-mamışsın 157
v.-maŋuz 751
v.-maḳ 360, 1579, 2074, 2407
v.-masına 359, 359, 2372
v.-mayup 1135
v.-mazam 2657
v.-mazın 209
v.-malaruŋa 1023
v.-mış 632, 826, 1087, 1297, 1358
v.-sun 1886
v.-suŋ 2478
v.-uŋ 34, 37, 41, 1034, 1357, 1359, 1558, 2049
v.-up 42, 49, 148, 149, 319, 482, 484, 548, 609, 728, 758, 786, 867, 1027, 1028, 1047, 1089, 1099, 1112, 1169, 1219, 1223, 1290, 1364, 1391, 1405, 1462, 1480, 1577, 1583, 1625, 1704, 1810, 1894, 1896, 1899, 2050, 2090, 2094, 2184, 2283, 2327, 2344, 2370, 2410, 2469, 2667, 2675, 2723, 2778
v.-uram 251
v.-urın 1418
v.-urken 1087
vaṣf < **Ar.** vasıf, nitelik, sıfat
vaṣfët- 409, 446, 809, 2010, 2038, 2153, 2601, 2577
vaṣfeyle- 2664
v.+ını 327, 368
vāṣıl < **Ar.** ulaşan, erişen
v. ol- 2485
vāsıṭa < **Ar.** araç
v.+n 2189
vaṭan < **Ar.** yurt
v.+ına 1149
vaẓ̈ife < **Ar.** vazife, görev
v.+ŋ 399
ve ve 4, 5, 9, 10, 18, 23, 25, 26, 31, 32, 32, 39, 43, 46, 50, 60, 61, 62, 62, 62, 66, 72, 75, 75, 85, 87, 95, 109, 124, 126, 127, 135, 150, 152, 154, 156, 161, 162, 163, 164, 167, 168, 168, 171, 174, 176, 177, 177, 180, 184, 190, 191, 191, 192, 193, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 198, 199, 199, 200, 200, 209, 215, 222, 225, 245, 260, 268, 269, 270, 271, 285, 291, 295, 314, 324, 324, 327, 327, 329, 330, 331, 332, 333, 337, 340, 341, 342, 348, 351, 359, 368, 373, 378, 378, 378, 380, 386, 400, 400, 400, 401, 405, 407, 412, 417, 417, 417, 418, 423, 427, 428, 429, 429, 432, 437, 439, 447, 448, 451, 453, 454, 455, 461, 462, 465, 466, 474, 476, 481, 481, 485, 492, 494, 503, 510, 512, 513, 514, 518, 541, 543, 546, 549, 565, 567, 573, 574, 574, 575, 575, 576, 576, 576, 576, 577, 583, 583, 588, 591, 594, 606, 610, 610, 610, 614, 615, 615, 622, 624, 625, 640, 641, 642, 647, 647, 648, 648, 650, 651, 659, 670, 671, 681, 686, 689, 692, 693, 697, 698, 705, 706, 709, 710, 710, 711, 712, 713, 713, 714, 714, 714, 715, 716, 721, 722, 724, 724, 727, 728, 733, 741, 747, 752, 753, 754, 755, 758, 763, 764, 782, 783, 784, 793, 795, 795, 796, 801, 801, 802, 811, 813, 814, 823, 824, 833, 846, 847, 850, 852, 856, 858, 858, 874, 874, 875, 878, 883, 892, 894, 894, 910, 911, 911, 928, 929, 933, 938, 946, 947, 950, 951, 952, 952, 952, 953, 953, 953, 956, 960, 961, 961, 962, 962, 964, 968, 971, 973, 979, 980, 996, 1001, 1007, 1013, 1027, 1028, 1032, 1036, 1041, 1043, 1046, 1067, 1068, 1069, 1074, 1075, 1084, 1088, 1089, 1089, 1094, 1094, 1095, 1095, 1096, 1097, 1100, 1100, 1105, 1105, 1105, 1105, 1112, 1124, 1127, 1131, 1132, 1133, 1133, 1137, 1138, 1143, 1148, 1148, 1152, 1160, 1166, 1173, 1185, 1187, 1191, 1195, 1195, 1196, 1196, 1196, 1196, 1196, 1197, 1202, 1212, 1214, 1214, 1215, 1215, 1217, 1217, 1240, 1247, 1247, 1247, 1254, 1259, 1262, 1262, 1265, 1270, 1273, 1275, 1277, 1278, 1305, 1308, 1310, 1316, 1316, 1323, 1323, 1325, 1326, 1328,

1333, 1340, 1343, 1349, 1352, 1353, 1353, 1368, 1376, 1383, 1383, 1383, 1386, 1387, 1388, 1388, 1388, 1392, 1396, 1398, 1407, 1415, 1419, 1425, 1426, 1427, 1427, 1431, 1431, 1440, 1440, 1441, 1442, 1442, 1442, 1443, 1444, 1445, 1446, 1455, 1457, 1464, 1470, 1472, 1473, 1474, 1475, 1475, 1477, 1480, 1486, 1486, 1487, 1487, 1488, 1492, 1493, 1495, 1495, 1496, 1497, 1500, 1508, 1513, 1519, 1519, 1529, 1530, 1531, 1538, 1539, 1541, 1551, 1552, 1552, 1553, 1554, 1554, 1565, 1565, 1566, 1571, 1583, 1583, 1584, 1586, 1587, 1599, 1604, 1607, 1620, 1623, 1624, 1631, 1631, 1631, 1633, 1638, 1640, 1644, 1644, 1647, 1650, 1652, 1656, 1658, 1658, 1658, 1659, 1662, 1663, 1665, 1670, 1673, 1682, 1685, 1691, 1697, 1699, 1703, 1708, 1708, 1710, 1710, 1711, 1711, 1713, 1713, 1713, 1714, 1718, 1719, 1720, 1726, 1726, 1730, 1735, 1735, 1749, 1750, 1752, 1753, 1754, 1762, 1762, 1765, 1766, 1769, 1772, 1773, 1773, 1780, 1785, 1788, 1791, 1792, 1793, 1795, 1796, 1797, 1797, 1798, 1800, 1800, 1812, 1812, 1813, 1813, 1814, 1814, 1815, 1822, 1824, 1830, 1832, 1833, 1835, 1835, 1836, 1841, 1843, 1845, 1849, 1849, 1850, 1852, 1855, 1855, 1857, 1858, 1860, 1863, 1863, 1869, 1870, 1872, 1872, 1876, 1876, 1876, 1878, 1880, 1883, 1884, 1884, 1888, 1890, 1892, 1893, 1896, 1896, 1896, 1897, 1897, 1899, 1900, 1900, 1900, 1903, 1906, 1906, 1906, 1907, 1909, 1909, 1911, 1913, 1923, 1924, 1924, 1925, 1928, 1931, 1931, 1932, 1934, 1934, 1939, 1943, 1943, 1943, 1945, 1946, 1947, 1948, 1951, 1951, 1952, 1955, 1956, 1958, 1958, 1960, 1961, 1962, 1965, 1966, 1968, 1970, 1970, 1971, 1971, 1971, 1972, 1973, 1973, 1973, 1975, 1977, 1980, 1980, 1980, 1980, 1980, 1983, 1983, 1983, 1984, 1990, 1991, 1997, 1998, 1998, 2000, 2002, 2003, 2003, 2005, 2008, 2008, 2009, 2014, 2016, 2021, 2021, 2021, 2022, 2022, 2022, 2023, 2024, 2024, 2025, 2027, 2030, 2030, 2040, 2041, 2042, 2045, 2047, 2047, 2051, 2053, 2054, 2056, 2058, 2059, 2060, 2060, 2062, 2063, 2066, 2067, 2069, 2070, 2070, 2073, 2076, 2078, 2079, 2087, 2091, 2096, 2098, 2104, 2105, 2105, 2116, 2116, 2116, 2118, 2120, 2120, 2121, 2121, 2122, 2124, 2125, 2126, 2127, 2134, 2135, 2137, 2139, 2139, 2144, 2144, 2149, 2156, 2157, 2157, 2158, 2161, 2161, 2161, 2163, 2164, 2164, 2164, 2173, 2175, 2178, 2179, 2183, 2184, 2186, 2187, 2188, 2189, 2192, 2194, 2196, 2196, 2196, 2197, 2200, 2200, 2201, 2201, 2203, 2210, 2210, 2212, 2216, 2217, 2217, 2218, 2222, 2228, 2230, 2231, 2236, 2236, 2237, 2241, 2243, 2244, 2249, 2249, 2252, 2253, 2254, 2256, 2256, 2258, 2262, 2268, 2268, 2273, 2275, 2276, 2286, 2292, 2292, 2293, 2295, 2295, 2295, 2295, 2299, 2301, 2302, 2303, 2303, 2304, 2312, 2314, 2314, 2314, 2314, 2315, 2315, 2317, 2317, 2321, 2321, 2327, 2327, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2338, 2339, 2339, 2341, 2350, 2352, 2352, 2352, 2353, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2361, 2363, 2371, 2378, 2378, 2381, 2382, 2392, 2393, 2393, 2394, 2398, 2402, 2403, 2405, 2406, 2411, 2411, 2411, 2412, 2414, 2415, 2416, 2418, 2418, 2419, 2420, 2421, 2430, 2434, 2438, 2439, 2439, 2440, 2441, 2441, 2442, 2447, 2447, 2449, 2450, 2452, 2453, 2453, 2454, 2454, 2457, 2458, 2460, 2463, 2465, 2466, 2470, 2470, 2471, 2475, 2479, 2483, 2486, 2489, 2492, 2493, 2495, 2495, 2498, 2498, 2499, 2500, 2500, 2500, 2501, 2501, 2508, 2508, 2510, 2512, 2515, 2516, 2517, 2519, 2520, 2521, 2521, 2521, 2522, 2524, 2526, 2528, 2529, 2536, 2536, 2537, 2537, 2539, 2540, 2543, 2543, 2545, 2549, 2551, 2556, 2558, 2563, 2564, 2565, 2566, 2566, 2566, 2570, 2571, 2572, 2575, 2575, 2576, 2576, 2576, 2578, 2579, 2580, 2583, 2588, 2592, 2593, 2593, 2593, 2595, 2596, 2596, 2598, 2601, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2613, 2616, 2619, 2622, 2624, 2626, 2627, 2632, 2632, 2634, 2636, 2636, 2640, 2642, 2648, 2658, 2660, 2665, 2665, 2667, 2669, 2669, 2671, 2671, 2674, 2676, 2677, 2678, 2680, 2682, 2688, 2691, 2696, 2698, 2698, 2703, 2703, 2705, 2705, 2705, 2706, 2706, 2708, 2709, 2709, 2710, 2714, 2714, 2722, 2724, 2726, 2727, 2728, 2728, 2730, 2733, 2736, 2736, 2741, 2741, 2747, 2747, 2747, 2748, 2749, 2751, 2756, 2756, 2756, 2758, 2759, 2761, 2762, 2762, 2762, 2763, 2764, 2765, 2771, 2772, 2773, 2775, 2775, 2776, 2778, 2779, 2784, 2785, 2787, 2788, 2790, 2791, 2791, 2794

vech < **Ar.** yüz, surat; sebep, vesile 28, 123, 163, 513, 868, 899, 908, 1044, 1987, 2166, 2216, 2277, 2541
v.+ile 694, 727, 756, 1316
v.+le 1, 309, 546, 613, 625, 2400

veda' < **Ar.** ayrılma, ayrılış
v. eyle- 1793

vefā < **Ar.** sözünde durmak

v. ét- 1509
velāyet < **Ar.** ermişlik, velilik
v. gėy- 1513
velī < **Far.** ama, fakat 207
velīkin < **Far.** ama, fakat 1098
velvele < **Ar.** gürültü, yaygara
v. ét- 242, 692
vėr- vermek
v.! 259, 374, 419, 423, 516, 558, 570, 591, 673, 953, 1070, 1219, 1598, 1677, 2488
v.-di 46, 56, 59, 60, 79, 92, 94, 102, 117, 132, 144, 162, 166, 203, 222, 222, 225, 260, 286, 286, 289, 295, 299, 307, 327, 340, 343, 371, 372, 374, 380, 398, 399, 405, 405, 407, 439, 451, 462, 465, 518, 525, 541, 585, 622, 624, 626, 669, 671, 681, 703, 723, 844, 846, 850, 854, 856, 910, 996, 998, 1014, 1028, 1048, 1073, 1075, 1084, 1156, 1178, 1182, 1216, 1239, 1280, 1304, 1313, 1314, 1317, 1320, 1337, 1342, 1351, 1360, 1361, 1457, 1465, 1468, 1469, 1515, 1564, 1574, 1590, 1598, 1634, 1638, 1644, 1661, 1678, 1692, 1703, 1737, 1791, 1827, 1828, 1849, 1868, 1873, 1889, 1897, 1901, 1911, 1916, 1923, 1938, 1969, 2024, 2025, 2026, 2051, 2112, 2123, 2139, 2139, 2140, 2155, 2185, 2193, 2252, 2277, 2283, 2339, 2344, 2394, 2398, 2403, 2470, 2572, 2595, 2642, 2668, 2683, 2730, 2763, 2774, 2796
v.-diler 11, 37, 103, 131, 228, 247, 543, 685, 699, 725, 1136, 1170, 1171, 1188, 1400, 1477, 1557, 1821, 1865, 1912, 1944, 1978, 2034, 2066, 2117, 2181, 2184, 2211, 2316, 2410, 2482, 2722
v.-dügüni 999
v.-dük 2327, 2335
v.-düm 703, 1349
v.-düŋ 964, 1049
v.-e 1302, 1343
v.-ebilürseŋ 604
v.-elüm 100, 2308, 2526
v.-em 1054, 2488
v.-esin 1572, 1593
v.-eyim 402, 872, 1322, 2014, 2021, 2372, 2487
v.-eyin 160
v.-gil 518, 758, 1788
v.-icek 562
v.-ipdi 269, 718
v.-me 656, 663, 669, 1220
v.-medi 954, 1140, 1218, 2113, 2177, 2370
v.-medüm 955
v.-mek 1371, 1575
v.-meyüp 2091, 2095
v.-mez 360, 865, 2043, 2369, 2548
v.-mezem 1639, 1789
v.-miş 1141, 1497
v.-sem 209
v.-sin 2658
v.-sün 239, 1886
v.-üŋ 622, 1322, 1848, 2106, 2337
v.-üp 238, 391, 419, 489, 538, 569, 581, 585, 606, 707, 902, 1149, 1437, 1445, 1458, 1615, 1957, 2280, 2470, 2500, 2637
v.-üpdür mi ki 139
v.-ür 297, 401, 1023, 2350
v.-ürdi 1807
v.-ürdük 2433
v.-ürse 359
v.-ürseŋ 403, 680
v.-ürsin 2427
vėrdür- verdirmek
v.-megi 139
vėrül- verilmek
v.-ür 1051
veya < **Ar.+Far.** veya 1723
vezīr < **Ar.** vezir 3, 6, 8, 21, 22, 27, 31, 34, 37, 41, 45, 55, 63, 63, 64, 70, 73, 78, 80, 82, 94, 97, 98, 100, 106, 122, 126, 128, 142, 177, 189, 218, 221, 224, 250, 251, 251, 412, 414, 415, 580, 598, 599, 601, 689, 1027, 1245, 1264, 1298, 1328, 1406, 1408, 1429, 1626, 1630, 1759, 1776, 1777, 1782, 1888, 1889, 2353, 2387, 2388, 2393, 2394, 2395
v.+den 1779
v.+e 26, 37, 43, 69, 445, 600, 1428, 1578, 2387, 2426
v.+i 20, 94, 116, 187, 318, 578, 1497, 1570, 1576, 1758, 2397, 2408, 2409, 2425
v.+ine 3, 15, 414, 580, 673, 1297, 1625
v.+ini 1328, 1888
v.+isin 1571
v.+ler 582, 1753
v.+üŋ 24, 600, 1298
vilāyet < **Ar.** vilayet 463
v.+e 1878
v.+i 2525
v.+imüzde 2048
v.+inde 2396
v.+ine 1092, 2356, 2396, 2398, 2409, 2504
v.+inüŋ 1950
v.+lerde 2771
v.+lere 73
v.+leri 1178
v.+lerümüzi 2048
v.+üm 289, 389, 431
v.+üŋe 1790

vü < **Far.** ve 1774
vücūd < **Ar.** var olma, bulunma
v.+a gel- 30, 119, 1090, 1686, 1911
yā < **Far.** ya, ya da, yahut 80, 85, 122, 251, 255, 258, 258, 277, 296, 338, 356, 367, 373, 392, 393, 402, 403, 414, 437, 440, 451, 454, 457, 458, 469, 471, 471, 488, 488, 516, 540, 546, 586, 593, 594, 672, 678, 703, 704, 712, 723, 757, 814, 844, 896, 957, 958, 975, 978, 1004, 1023, 1042, 1049, 1050, 1061, 1063, 1063, 1065, 1079, 1082, 1093, 1146, 1164, 1237, 1290, 1299, 1301, 1316, 1321, 1347, 1417, 1468, 1520, 1521, 1530, 1568, 1579, 1582, 1612, 1638, 1642, 1662, 1706, 1712, 1714, 1716, 1738, 1742, 1743, 1746, 1758, 1759, 1770, 1770, 1776, 1777, 1788, 1851, 1851, 2130, 2205, 2414, 2445, 2446, 2560, 2599, 2607, 2640, 2662
yaban yabancı
y.+a 1016
yād < **Far.** hatırlama, anma
y. ėt- 455
y. ḳıl- 1771, 785
y. ol- 2100
y.+ına 1836
yaġ yağ 318
y.+larını 317
yaġdur- yağdırmak
y.-dılar 1501
yaġı düşman 1092
yaġrın sırt
y.+ı 232
yāḫūd < **Far.** veya 1663, 2014, 2212, 2371
yaḳ- yakmak
y.-ar 741
y.-dılar 1326, 2250
y.-up 1197, 1207, 2280
yaḳa yaka
y.+sın 355, 775, 980
y.+sına 1163
y.+sından 774, 984
yaḳın yakın 36, 206, 741, 1211, 1308, 1425, 1762, 1889, 2310
yalın çıplak 1713
yalıŋuz yalnız 413, 746, 935, 1370, 1417, 2229
yalvar- yalvarmak
y.-dı 2557
y.-duḳ 2336
yan yan
y.+ına 442, 538
y.+ında 896
y.+ındadur 1596
y.+ın 944
y.+ına 821, 1155, 1328, 1708, 1871, 2236, 2499, 2501, 2596, 2612, 2622, 2634, 2634
y.+ında 47, 429, 429, 614, 615, 689, 693, 887, 1600
y.+ından 856, 1012, 1281
y.+ını 782, 1483
y.+larına 2306
y.+larını 2245
y.+umuza 2526
y.+uŋdan 499
yan- dönmek
y.-up 747
yaŋa tarafa 45, 47, 202, 246, 254, 254, 267, 341, 344, 416, 425, 467, 479, 542, 607, 627, 629, 655, 681, 684, 684, 737, 747, 797, 825, 826, 910, 932, 959, 1014, 1134, 1135, 1169, 1173, 1176, 1184, 1184, 1187, 1202, 1228, 1242, 1242, 1248, 1277, 1278, 1287, 1288, 1303, 1327, 1329, 1335, 1354, 1365, 1377, 1378, 1379, 1393, 1394, 1394, 1395, 1409, 1420, 1437, 1437, 1452, 1473, 1476, 1477, 1513, 1561, 1562, 1566, 1568, 1569, 1643, 1650, 1667, 1700, 1702, 1710, 1721, 1739, 1781, 1784, 1787, 1809, 1823, 1837, 1873, 1894, 1914, 1932, 1940, 1941, 1984, 1991, 2051, 2055, 2066, 2090, 2099, 2115, 2116, 2124, 2134, 2159, 2160, 2162, 2180, 2193, 2205, 2208, 2228, 2234, 2274, 2289, 2297, 2298, 2304, 2315, 2392, 2399, 2408, 2408, 2452, 2457, 2481, 2504, 2511, 2536, 2565, 2608, 2616, 2627, 2637, 2637, 2652, 2677, 2684, 2703, 2715, 2717, 2723, 2731, 2731, 2733, 2767, 2768, 2778
y.+da 243
y.+dan 43, 1230, 1276, 1401, 1934, 2031, 2202, 2245, 2455, 2635
yaŋaḳ yanak
y.+larına 1815
yancaġaz yancağız
y.+ına 2222
yandur- yandırmak; yaktırmak
y.-a 2280
y.-dılar 745
y.-mış 741
ya'nī < **Ar.** yani 216, 509, 1091, 1609, 2131
yap- yapmak
y.-a 546
y.-acaġuŋ 547
y.-dı 548
y.-dılar 2196
y.-maḳ 546
y.-uŋ 2195
yapıl- yapılmak
y.-mış 739
yapış- yapışmak

y.-dı 1163, 1911, 2610
y.-up 959, 2755
yapul- yapılmak
y.-mış 747
yār < **Far.** sevgil; dost 2084
y.+uŋ 1374
yar- yarmak
y.-dı 1244, 1270
yara- yaramak
y.-maz 1005, 1724
y.-r 856, 968
yāre yara
y.+lerine 950
yarat- yaratmak
y.-an 219, 714
yarag̀/yaraḳ silah 548, 643, 1175, 1176, 1193, 2407, 2412
y.+ın 191, 1394, 2205
y.+ların 1913
yarar faydalı 151, 1928, 2116
y.+ca 1931
yāren < **Far.** dostlar
y.+ler 731, 1200, 1227, 1835, 2314
y.+lere 296, 334, 485, 1582
y.+leri 731, 1202, 1552, 1553, 1582, 1586, 2202, 2305, 2650
y.+leridür 2546
y.+lerin 965, 1506
y.+lerinden 2216
y.+lerine 996, 1013
y.+leriyle 1583
y.+lerümi 589, 1530
y.+lerüni 1496
y.+lerüŋ 591, 757
y.+lerüŋi 1531
yardım yardım
y. ėt- 1732,
y. ėr- 2273
y.+a 155, 2505
y.+ına 2718
yarı/yaru yarı, yarım 2526
y.+m 499
y.+ŋ 503
y.+sı 1556, 2555
y.+sın 1469, 1470
yarıl-/yarul- yarılmak
y.-dı 999, 1460, 2047, 2062
yarlıġan- günahı bağışlanmak
y.-maġa 1158
yarın yarın 2089, 2429, 2573, 2594, 2665
yas yas, matem
y.+ı 2690
yaş yaş
y.+ına 57, 63
y.+ında 120, 1139, 1140, 1141, 1867
y.+ındadur 2577
yat- yatmak
y.-an 1461, 1778
y.-avuz 1729
y.-dı 859
y.-dılar 857, 1900
y.-uŋuz 736
y.-up 83, 737, 1801, 2724
y.-ur 1342, 2717, 2725
y.-urlar 579, 2312
yavu kayıp, yitik
y. ḳıl- 828
yavuz kötü, fena 368, 579, 703, 974, 1234
yavızlıḳ/yavuzluḳ kötülük
y.+ından 1059, 1278
yay yay 2500
y.+a 180, 819, 1436
y.+ı 1071, 1074, 1436
y.+ın 1077
y.+ını 1074
y.+umı 1071, 1072, 1435
y.+unı 1434
yay- yaymak
y.-ayım 1417
yaya piyade 1726, 2482, 2756
yayan yaya, piyade 450, 2069
y. ol- 1769
yaz- yazmak
y.-dı 298, 850, 852, 1193, 1960, 2397
y.-dılar 103, 131, 137, 331, 1978, 2116, 2184, 2353, 2363, 2475
y.-maḳ 57
y.-mış 2004
y.-mışlar 311
y.-up 166, 734, 1192, 1215, 1799, 2125
yazdur- yazdırmak
y.-up 735
yazı kader, alın yazısı
y. ḳıl- 1664
yazıl-/yazul- yazılmak
y.-mış 94, 132, 310, 313, 330, 332, 633, 854, 1093, 1952, 1954, 2002, 2186, 2404, 2484
y.-mışdur 138, 163, 167, 1085, 1733
yazu yazı 330
yazu ova, kır
y.+nuŋ 205
y.+sına 555
yė- yemek
y.-di 367, 1337, 1338, 1651, 2027
y.-diler 829, 1045, 1156, 1636, 1849, 2309, 2776
y.-mege 966
y.-dükten 2180

y.-me 488, 2659
y.-medi 1845
y.-mege 672, 2222
y.-meŋ 2167
y.-mesün 2139
y.-mezsin 1846
y.-mezüz 1846
y.-miş 2223
y.-r 646
y.-rüz 1847
y.-ye 1338, 1342
y.-yelüm 672
y.-yesiye 973
y.-yevüz 2660
y.-yüŋ 599
yėd- çekmek, yedekte götürmek
y.-erler 691
y.-eŋ 899
yedek yedekte görülen at 899
yėdi yedi (sayı adı) 57, 59, 59, 307, 309, 328, 391, 608, 617, 700, 746, 766, 845, 899, 971, 1119, 1134, 1141, 1194, 1208, 1259, 1603, 1879, 1912, 1994, 2115, 2169, 2201, 2201, 2234, 2236, 2257, 2268, 2268, 2268, 2273, 2389, 2405, 2423, 2431, 2436, 2436, 2630, 2691, 2752, 2781
y.+sini 1114
yėdinci yedinci
y.+sin 329
yėdişer yedişer 1881
yėdür- yedirmek 115
yeg üstün, daha iyi
y.+dür 963
yegrek üstün, daha iyi
y.+dür 617
Yek-Çeşm özel ad
Y.+i 1409, 1426
yemek yemek 863
y.+ine 645, 967
Yemen < Ar. Yemen 433
Y.+e 566
Yemliḫa özel ad (Yedi Uyurlar hikayesinde geçer.) 322, 323
yeŋ- yenmek
y.-er 2631
yeŋile yeni, yeniden, henüz, pek yeni 500, 1409, 1426
yėr yer 217, 696, 1030, 1055, 2411, 2439, 2587, 2598, 2626
y. öp- 153, 160, 1889, 2008, 2072, 2520, 2580
y.+de 505, 634, 939, 1122, 1134, 1245, 1611, 1651, 1747, 1962, 1972, 2399, 2689
y.+dedür 2333
y.+den 527, 551, 609, 722, 1083, 1092, 1203, 1226, 1397, 1544, 1648, 2110, 2322, 2547, 2712, 2723
y.+densin 347, 710, 1217, 1383
y.+e 51, 52, 176, 226, 227, 234, 643, 700, 725, 742, 774, 779, 780, 781, 782, 789, 830, 927, 947, 948, 952, 1010, 1132, 1189, 1191, 1225, 1236, 1236, 1319, 1383, 1446, 1460, 1493, 1500, 1524, 1526, 1529, 1604, 1772, 1947, 1966, 1972, 1975, 2025, 2028, 2065, 2188, 2253, 2314, 2392, 2399, 2402, 2407, 2458, 2485, 2509, 2515, 2671, 2675, 2694, 2700, 2723, 2762
y.+i 714, 2173, 2586
y.+inde 31, 615, 636, 859, 1823, 2144, 2374, 2592
y.+inden 186, 734, 779, 857, 980, 1165, 1166, 1221, 1227, 1308, 1382, 1387, 1516, 1565, 1620, 1644, 1699, 1720, 1772, 2088, 2578
y.+ine 59, 759, 873, 1022, 1586, 1639, 1640, 2121, 2202, 2518
y.+lerde 1234
y.+lerine 1289, 1451, 1552, 1553
y.+ümden 982
y.+ümüz 1882, 2582
y.+ümüzdür 2588
y.+üŋ 729, 2588
yėrlü sabit 1553, 1586, 2202
yėryüzi yeryüzü
y.+n 394
y.+nden 753
yetiş- ulaşmak, ermek
y.-di 113, 155, 1961
y.-düm 348
y.-düŋ 652
y.-mek 134, 1954
y.-meyince 539
yėtmiş yetmiş (sayı adı) 376, 647, 647, 648, 1420, 2137, 2291
yėtür- ulaştırmak, eriştirmek
y.-em 1790
yeşil yeşil 1036, 1038
yet- ulaşmak, erişmek
y.-di 57
y.-üp 118
yetîm < Ar. yetim
y. ol- 2119
yıḳ- yıkmak, yenmek, öldürmek
y.-ayım 2279
y.-dı 174, 182, 183, 184, 473, 473, 474, 474, 572, 572, 573, 573, 574, 575, 575, 576, 576, 577, 768, 928, 988, 1114, 1115, 1119, 1121, 1125, 1490, 1549, 1856, 2256, 2269, 2420,

2680, 2682, 2692, 2755
y.-ardum 1775
y.-dı 1181
y.-dılar 1110, 2255
y.-masına 1774
y.-up 1199, 1970, 2493
yıḳıl- yıkılmak
y.-dı 1269, 2258, 2263, 2272, 2538
y.-up 1461, 1526
yıl yıl, sene 55, 120, 128, 314, 1879
y.+dan 30, 76
y.+dur 2328
yılan yılan 321
y.+lar 322, 2231
yıllıḳ yıllık 307, 396
Yılser topluluk adı
Y.+ler 200
yırt- yırtmak
y.-ardum 1613
y.-dı 1980
y.-up 771
yıraḳ uzak 631, 1879
Yarayu özel ad
Y.+nuŋ 1034
yigit yiğit, güçlü delikanlı 524, 530, 592, 593, 658, 2056, 2494, 2584, 2628, 2672
y.+i 2653
y.+üŋ 2068
yigirmi yirmi (sayı adı) 30, 772, 811, 1124, 1485, 1603, 2068, 2101, 2133, 2144, 2149, 2366
yine yine, tekrar 58, 60, 105, 111, 112, 120, 129, 150, 208, 211, 375, 379, 380, 411, 470, 547, 607, 681, 702, 723, 781, 800, 800, 810, 814, 824, 846, 853, 863, 901, 919, 926, 943, 945, 950, 951, 1013, 1019, 1062, 1079, 1081, 1089, 1118, 1119, 1121, 1123, 1123, 1149, 1209, 1239, 1249, 1251, 1266, 1273, 1285, 1289, 1326, 1340, 1403, 1446, 1464, 1466, 1469, 1534, 1548, 1551, 1558, 1560, 1573, 1631, 1637, 1751, 1795, 1831, 1838, 1839, 1856, 1874, 1878, 2045, 2045, 2091, 2262, 2264, 2324, 2380, 2380, 2386, 2419, 2422, 2423, 2429, 2447, 2448, 2575, 2622, 2639, 2649, 2655, 2670, 2692
yoḫsa yoksa 355, 452, 521, 589, 591, 661, 654, 990, 1005, 1007, 1056, 1312, 1321, 1530, 1613, 1617, 1640, 1643, 1747, 1775, 2084, 2463, 2480, 2658
yoḳ/yoġ yok 6, 97, 97, 135, 165, 278, 352, 352, 415, 533, 583, 653, 875, 1231, 1715, 1741, 1759, 1774, 1792, 2033, 2145, 2223
y.+dan 714
y.+dur 687, 697, 869, 1733, 1786, 1882, 1928, 2074, 2103, 2367, 2428, 2578, 2618, 2746
yol yol 395, 396, 556, 567, 586, 688, 1956, 2325, 2325, 2329, 2339
y.+a 396, 976, 1106, 2354
y.+ca 685, 1362, 2318
y.+da 1567
y.+dan 2573
y.+ı 1172, 2216
y.+ım 470
y.+ın 255
y.+lardan 2696
y.+larını 2696
y.+uġa 571
y.+umuz 2319
y.+undan 1657
y.+uŋa 591
yol- yolmak
y.-dı 1900, 1931, 2157
yoldaş yoldaş, arkadaş
y.+larumuzdur 2465
yorul- yorulmak
y.-dı 957
yön yön
y. dut- 325
yönel- yönelmek
y.-di 1460
yöri-/yörü- yürümek
y.! 1104, 1239, 1392, 2242, 2657
y.-di 451, 688, 933, 935, 951, 1287, 1315, 1454, 1667, 2054, 2190, 2194, 2400, 2536, 2544, 2570, 2589, 2609
y.-diler 933, 959, 960, 1103, 1106, 1109, 1204, 2169, 2208
y.-dük 674, 2319, 2322
y.-medük 2326
y.-medüm 2329
y.-r 502
y.-rken 1335
y.-rsin 1521, 2661
y.-rüz 2325
y.-yüp 816, 979, 1315, 2199, 2376, 2570, 2571, 2641
y.-yügel- 1970
y.-yüvėr- 2476
yörüt- yürütmek
y.-diler 2035
yörüyiş yürüyüş 1255, 2249, 2377
yoḳaru/yoḳarı yukarı 655, 985, 1614, 1616
Yud özel ad 1534
yumruḳ yumruk 1260, 1261,
y. ur- 1471, 2461, 2462, 2590
Yunus özel ad 326
yut- yutmak

y.-a 771
y.-mış 326
yuvalacuk yemek adı 1849
yuvalan- yuvarlanmak
y.-mağa 2443
yüklet- yükletmek
y.-üp 270
yüklü yüklü; hamile 39
yüksek yüksek 1189, 2195
yüz yüz (sayı adı) 5, 13, 77, 90, 91, 107, 142, 144, 145, 154, 174, 244, 306, 336, 337, 363, 383, 405, 465, 465, 478, 478, 548, 615, 690, 693, 786, 1105, 1177, 1179, 1186, 1254, 1272, 1352, 1395, 1399, 1408, 1414, 1437, 1578, 1637, 1668, 1830, 1857, 1880, 1883, 1986, 1990, 1994, 2003, 2007, 2043, 2133, 2144, 2146, 2149, 2188, 2201, 2210, 2265, 2268, 2268, 2268, 2358, 2379, 2399, 2416, 2503, 2504, 2570, 2643, 2749, 2749, 2752, 2769
yüz yüz, surat 239, 952
y. dut- 2081
y. dür- 680,
y. sürü- 239, 1240
y. ur- 263,
y.+i 445, 1647, 2056
y.+in 434, 511
y.+inde 729, 729, 742
y.+inden 475, 577, 802, 1017, 1535, 2292, 2769
y.+ine 273, 387, 459, 780, 881, 976, 1594, 1596, 2161
y.+ini 1560, 1803, 2267
y.+inüŋ 233
y.+ler 1807
y.+leri 1037
y.+ü 1309, 1376
y.+üm 442
y.+ümüze 2335
y.+üni 593, 595, 1681, 2282
y.+üŋ 1075
y.+üŋden 1076, 1078, 1080, 1081
y.+üŋi 594, 622, 834, 1679, 1680, 1681
yüzük yüzük
y.+üni 622
yüziḳoyun yüzükoyun, yüz üstü 948, 1011, 1376, 2534
zāde < **Far.** evlat, oğul 1316, 2500
ẓafer < **Ar.** zafer
ẓ. bul- 28, 739
zahaluları (?) 1037
zaḫmet < **Ar.** zahmet, sıkıntı
z. çek- 1188
z. gör- 664
z. ol- 611, 1022
z. vėr- 656, 2350
zaḫım < **Far.** *zaḫm* yara 939, 940, 1122, 1245, 1252, 1651, 1651
z.+ları 950
z.+ların 1253
z.+larına 949
z.+larını 1507
ẓāhir < **Ar.** görünen, açık
ẓ. ol- 459, 1355
ża'īf < **Ar.** zayıf
ż. ol- 2751
Zāl özel ad 2121
Z.+uŋ 2581
zamān < **Ar.** zaman 118, 534, 558, 1086, 1138, 1554, 2134, 2020, 2122, 2298, 2307, 2446, 2561
z.+da 2, 17, 23, 2365, 2472
z.+dur 864
z.+ına 23
zamāne < Ar. devir, vakit
z.+ye 21
ẓann < **Ar.** sanma
ẓ. ol- 694
zārı < **Far.** ağlayıp sızlama 2330
z. z. 2678
żāyi < **Ar.** zarar, ziyan
ż. ėt- 827
zebercet < **Ar.** sarı renkte ve cam parlaklığında doğal demir
z.+den 647, 962
Zebiyār özel ad
Z.+e 1421
Z.+ı 1421
zebūn < **Far.** zayıf, güçsüz,aciz
z. ėt- 114, 215, 220, 324, 453, 454, 531, 715, 1088, 1132, 1205, 1250, 1295, 1451, 1758, 1762, 1782, 1860, 2067, 2112, 2509, 2546
zehr < **Ar.** zahir, agu
z.+üŋ 522
zelzele < **Ar.** sarsıntı
z. düş- 472
z. dut- 1424
Zenbār özel ad 1095, 1114
Z.+ı 1115
zenc < **Ar.** kara, siyah 304
Zence'l-beyti özel ad 177
Z.+ye 182
Z.+yi 986
zencīr < **Far.** zincir 241
z.+ini 2060
z.+leri 979
Zengī özel ad 568, 568, 569, 571

Z.+ler 2177
Z.+leri 2177
Z.+yi 572
Zengibād özel ad
Z.+ları 417
Zernāḳ özel ad 155, 157, 162, 164, 165, 167, 171, 172, 173, 176, 179, 180, 181, 187, 207, 208, 210, 212, 214, 217, 219, 223, 225, 227, 228, 229, 231, 234, 424, 526, 529, 635, 694, 814, 815, 816, 819, 820, 978, 983, 993, 1016, 1279, 1281, 1282, 1284, 1295
Z.+a 181, 215, 425
Z.+am 167
Z.+ı 235, 241
Z.+uŋ 226, 232, 235
zerrīn < **Far.** altından yapılmış, altın 24, 25, 232, 614, 616
z.+i 402
zevāl < **Ar.** öğle vakti (saat tam 12:00) 2685, 2748
Zeyrek özel ad 787
zihī < **Ar.** ne hoş, ne güzel 1039
Zikri özel ad 510
zindān < **Far.** zindan
z.+a 1314, 1820, 2550
z.+dan 1821, 2563
zīnet < **Ar.** süs, bezek
z.+ini 963
zīrā < **Far.** çünkü, şundan dolayı 140, 158, 346, 478, 628, 670, 861, 1022, 1031, 1101, 1346, 1379, 1483, 1617, 1639, 1772, 2213
ziyāde < **Ar.** artma, çoğalma 730, 1101, 1458, 2175, 2317, 2336, 2385, 2426, 2656, 2733
żiyāfet < **Ar.** ziyafet
ż. eyle- 880
ż.+ine 1028
ziyān < **Far.** zarar, kayıp 1786
z. ṭokun- 1006
z.+ı 2549
z.+lar ėt- 1356
z.+umuz 876
ziyāret < **Ar.** ziyaret
z. _t- 452, 1158
z.+ine 453
zūr < **Ar.** kuvvet, güç
z. ėt- 1165, 1165, 1237, 1382, 1382, 1769, 1772, 2390
Zülfiḳār özel ad 1087
Z.+a 1086, 1089
Zü'l-ḥamār özel ad 765
Z.+ı 767
zümürrüt < Ar. zümrüt
z.+den 269

KAYNAKLAR

AHMET VEFİK PAŞA

2000 *Lehçe-i Osmânî.*
Haz. Recep Toparlı.
TDK. Ankara.

AKALIN, Mehmet

1998 *Tarihi Türk Şiveleri.*
TKAE. Ankara.

ALBAYRAK, Nurettin

1997 "Hamzanâme"
İslâm Ansiklopedisi.
XV. Cilt: 516-517.
İstanbul.

ASIM, Efendi Mütercim

2000 *Burhan-ı Katı.*
Haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs.
Ankara.

ASIM, Necip

1911 *Tarih-i Encümen-i Osmani Mecmuası.*
I. Cilt, İstanbul.

ATABAY, N.,KUTLUK, İ., ÖZEL S.

1983 *Sözcük Türleri.*
TDK. Ankara: 262.

BANARLI, Nihat Sami

1971 *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.*
I. Cilt, İstanbul.

BANGUOĞLU, Tahsin

1986 *Türkçenin Grameri.*
Ankara: 419.

BAYRAKTAR, Nesrin

2004 *Türkçede Fiilimsiler.*
Ankara.

BORATAV, Pertev Naili

1946 *Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği.*
Ankara.

CLAUSON, Sir Gerard

1971 *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish.* Oxford University Press. Oxford.

DEVELLİOĞLU, Ferit

2000 *Osmanlıca-Türkçe Lugat.* 17. baskı Ankara.

ERGİN, Muharrem

1980 *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: 338.

GENCAN, Tahir Nejat

2001 *Dilbilgisi.* 1. baskı Ankara: 411.

KANAR, Mehmet

2000 *Farsça-Türkçe Sözlük KANAR.* İstanbul.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir

1964 *Türk Edebiyatı Tarihi.* Ankara.

KÖPRÜLÜ, Fuat

1976 *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvuflar.* Ankara.

1986 *Edebiyat Araştırmaları.* Ankara.

KURTULUŞ, Şakir

1984 *Hz. Hamza.* İstanbul: 10

MANSUROĞLU, Mecdut

1997 "Eski Osmanlıca" *Tarihi Türk Şiveleri* 3. baskı Yay. Mehmet Akalın Ankara: 247-273.

MAYER, Gustav

1995 *Türkische Studien.*

Haz. Mehmet Ölmez.

MENINSKI, Francis a Mesgnien

1999 *Thesarus Lingurum Orientalium/ Turcicae-Arabicae-Persicae/Lexicon Turcıco-Arabico-Persicum I-IV*
TDAD.
İstanbul.

NAZÎMÂ, Ali- REŞAD, Faik

2000 *Mükemmel Osmanlı Lügati.*
Haz. N. Birinci, F. Andı.
TDK. Ankara.

NUTKU, Özdemir

1976 *Meddahlık ve Meddah Hikayeleri.*
Ankara: 369.

ÖLMEZ, Zühal

2004 "EAT.'de Geniş ve Geçmiş Zaman 1. Tekil Kişi Çekimi Üzerine Gözlemler" *Journal of Turkısh Studies*: 225-239.

SAMİ, Şemseddin,

1998 *Kamus-ı Türki.*
İstanbul.

SEZEN, Lütfi

1991 *Halk Edebiyatında Hamzanâmeler.*
Ankara.

STEİNGASS, F.

1947 *Persian-English Dictionary.*
London.

ŞEYHÜLİSLAM MEHMET ESAD EFENDİ

1999 *Lehçetü'l-Lügat.*
Haz. Ahmet Kırkkılıç.
TDK. Ankara.

TEKİN, Talat

1995 *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler.*
Ankara.

TULUM, Mertol

1971 *Tazarru'nâme.*

İstanbul.

TÜRK DİL KURUMU

1963 *Derleme Sözlüğü I.*
Ankara.

1965 *Derleme Sözlüğü II.*
Ankara.

1968 *Derleme Sözlüğü III*
Ankara.

1969 *Derleme Sözlüğü IV.*
Ankara.

1972 *Derleme Sözlüğü V.*
Ankara.

1972 *Derleme Sözlüğü VI.*
Ankara.

1974 *Derleme Sözlüğü VII.*
Ankara.

1975 *Derleme Sözlüğü VIII.*
Ankara.

1977 *Derleme Sözlüğü IX.*
Ankara.

1978 *Derleme Sözlüğü X.*
Ankara.

1979 *Derleme Sözlüğü XI.*
Ankara.

1982 *Derleme Sözlüğü XII.*
Ankara.

1983 *Yeni Tarama Sözlüğü.*
Ankara.

1998 *Türkçe Sözlük. I-II.*
Ankara.

UÇMAN, Abdullah

1981 "Hamzanâme"
Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi.
IV. Cilt, Dergah Yayınları: 91-92.

TIPKIBASIM

سلوريسه ايده سيرديدي جابري شاه قاديي اول كوه مجديي ارسيه
ايچه لشكر نوبه سي برابر اولديلر صاقه بغلديلر اولدم ملديلر جغرداشه
كوندم ميدانه كيم كيرر ورارلبك كيم كوسترر ديه كلماه اول ساعت نرناق
ديو ميدانه كيردي ارديلدي جابري شاه ميدانه كيردي نرناق ديو
ميداه ايكيده مقابل اولديلر جنك ايدرلر اخرجنك ايچنده نرناق ديو جا
بري يقدي ولشكر يه حمله ايلدي جابري شاه عسكريده اوچ نوبه سيس
ارديه هلاك ايدرلر سليمان ديدك ياقه لري كوبه سليمانه فاتحه ورارديلر
ودلخي فرياد نرناق ديو ايدنده ديدي تا جلدين يرم اوردي لر سليمان
ديلديكي خنجر ورديو ديدي زع البيتي زنوبه كلسي وعفتاري بيك
كوبيك ايله كلديلر اوسوسه اوس ايردي لر نوبه نوبه سين ديديلر
جاسوسه جوه بوسوري ايشتديلر نرناق ديو اسماويري جسم
ايدوب الهوي ايله اوچه رق ايسه حاضر اولديلر نرناق ديو الله نوبه
الهي فرسوراردي الي نوبه نرناق حمله ايدنجه جنك ايچنده نرناق
ديو زع البيتي اوغردي اي نوبه الي يقدي بغلدي الده اوه نوبه
قاچيه اوغردي نوبه الي ديكي يقدي بغلدي الده عفتاري اوغرادي
اي ديكي يقدي بغلدي ودلخي اول لشكر حمله ايلديلر نوبه سي صاوه
نرناق ديو ياراليدي اول بيك نوبه اولديلر صدي ايله ديو سليمان

فاتحه وارديلر سوزه باشلرجه سرخي برنده فالقوبر وحوي تيلوايدوب
بن وارايم درنانى ديوك ايله تمام ايدوب برم ديدي درير صفاه ايدوب
بيوايشتدي ايتي كلدي ديدي سليماه ايدي بن اولديم ايكي بن
وارايرسن قومدك ديدي ويرايدي كلام مع ايلماك ايوكلامي اندن
سليمانوك تيغ سرخي وعلمي سرخيدي جعفر دلوجه اجنا سليمانه
قرشوديردي لر ونظر ايدوب باشي قوه لوايده سيماري اغيي تلديلر ويرلو
لوك ديو عسكري كلدي سرخ دلوي مهلاه دولوايدي ويرلولوه داخي
پرچملي كلديلر اولولي معلم براه ايدي وسرخ جاه اخرجه سرخي ايدي ويرلو
لولوك سلاحي كلديلر سرخ دلوي جانب ايدي ويرلولوك داخي قيليرا
قلي كلديلر كلدي عماه ايدي ويرلولوك داخي عفريت اسكري كلدي
سلطاني سمندي سنخ سن ايدي ويرلولوك داخي كاسرلر كلدي
لرباد شاهلوي قوبقول ايدي ويرلولوك داخي سيرلر كلديلر سرخ دلري
اغرنوديه ايدي ويرلولوك داخي سوركه سرخ كلدي كلدي مفلد قوه دلك
خنجي ايدي ويرلولوك داخي خوسرلر كلديلر ويرلولوك داخي مرغ سرخ
كلديلر ويبل سرلو واسوسرلي مجموع اسكلي جون جوه اولغدر لشكر
كلديلر حسابلوي الله تعالى بلدي نصلوح سليماه داخي عظمي نام بولوا اول
عسكر يلرداه اولدي سندي ايجاب كلديلر بويله اسمايرد حاسه

ارون

ویلو سلیمانه ایتدی سن کما عاصی اولدوک ایرجیی ایتدی بیی ارعور اولو غیله دونه دوران اوز
لیک ایله دوکماکدوک آکوار اسک بوم بندویی اومده کیدرز اولوم ارقلیق ویرمیوده یو
لیک سون قاتلدی دیمجه لریی یاره یاره قلیم زبانی دیوبو سوزی ایشتدی ایتدی بندی
ایمدی سون قاتلدی دیمجه لریی یاره یاره قلیم زبانی دیوبو سوزی ایشتدی ایتدی بندی
عابر طریقیل ارجه نقدی زاتنه ایتدی سوسیلجاک ایدر میسن دیدی درحال قالقدی
ارجیی ایتدی بوم سرزدی دیدی سوک بیی مسلوی ملاوک ایتمدی بندا
چی سنی هلاوک تلوریی دیدی اندی سلیمانه حمزه ازیی قلدی وایریی خلعت یبردی
وسرندیل قویی حوشی دیدی ایتدی قوللرینه بویله اولو تردیدیدی اندی
اغه واللهه سدوردی اغه نک برابنده سندن دینی وبرابنده حمزه نون اوینکه
اوردی اندی قالقوب سنمیوسکدی انون تولویی داغی حوشی دیدی سنلهلم داغی
خلعت تیدی بنلهایمدی حمزه نوایحاطری قالوردیدی انا دلا بوم سکا اصملدم
دیدی اندی داغی سلیمانه سندن اوینه سکه قدر دوردی داغی سدوردی اندی شهر یمه کلدی
یمن نامه داغی خلعت یوردی اندی داغی اللهه سدوردی اندی شهر مکیه کلدی
نک الی اوبدی اندی نعمه نون ازیعنی دیدی نعمون ایجه واردی بیر مقدار
اندی سلیمانه دیدی نک سرایه وارالی بقدی یوردی ایتدی بوم بخت حمزه نون اوی

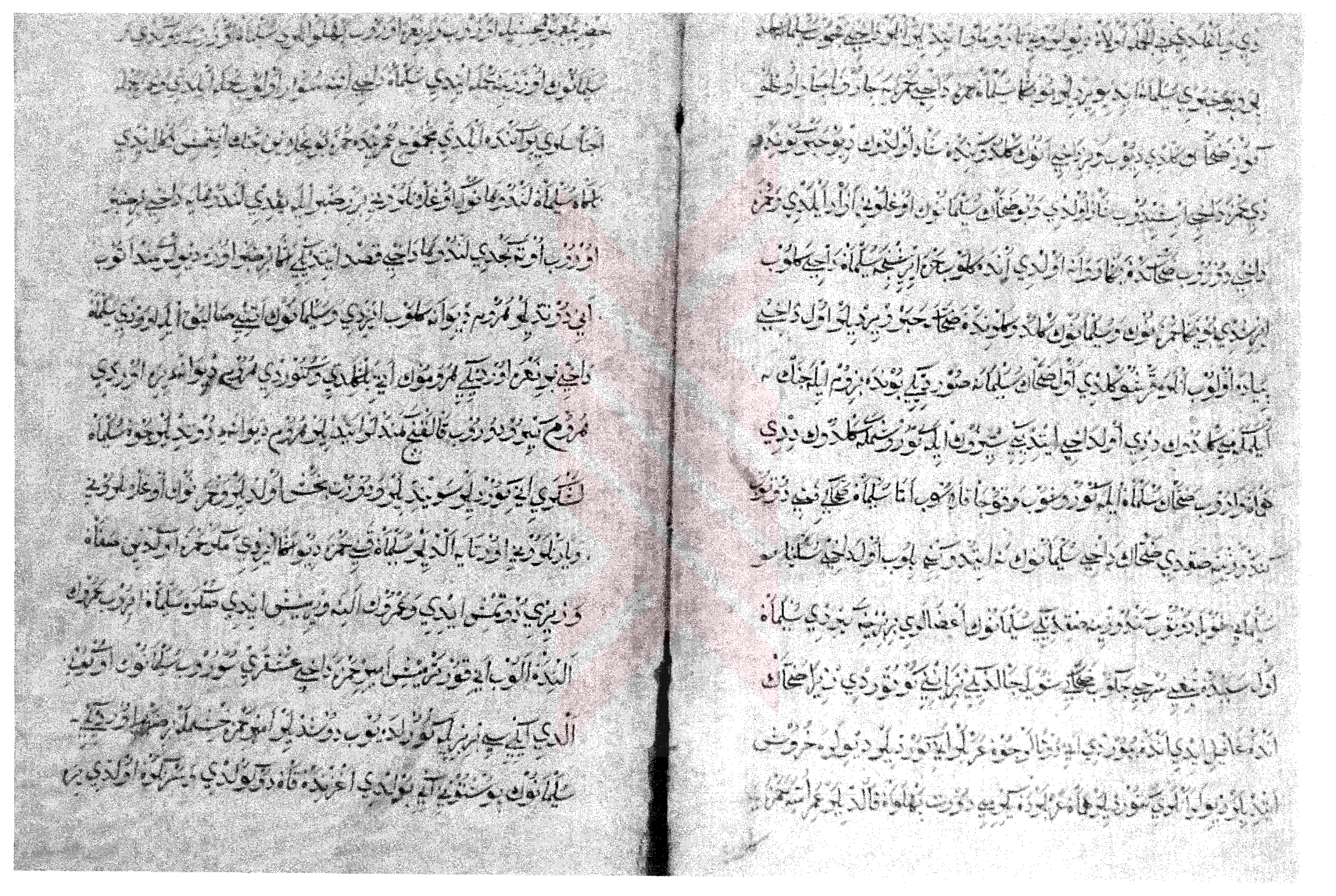
مقدمه دوشدی سرایی دومیدردیدی شیه ایتدی یا سلیمانه اول دنیایی شاید
نمن دکلدر اندی سلیمانه بوی ایشتدی یوردی سندیوی لعله مخبر خبر نون
بختی اوزرینه قودیلر اندی اول سرایی زیلو وبعه نون قوسنه جوقلی مال ویردی اندی
سلیمانه صورب ایتدی یا شیه رسول حضرتلرینه علیه سلامک علاوتی بلوردیی بلوردی
یمیدیدی شیه ایتدی رسول حضرت علیه السلام طوغدی اتا اوندی دکل دیدی سلیمانه
ایتدی یه اولا یکیلی ای بوم یا مه سوی ایدوک تا بوزم انوک قدمنه سوزم دیدی یا
شیه جوقه سلیمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول
حضرتلرینه یکلمانه بوسوردی ایتدی ابویکی تونردی اول داغی واردی رسول

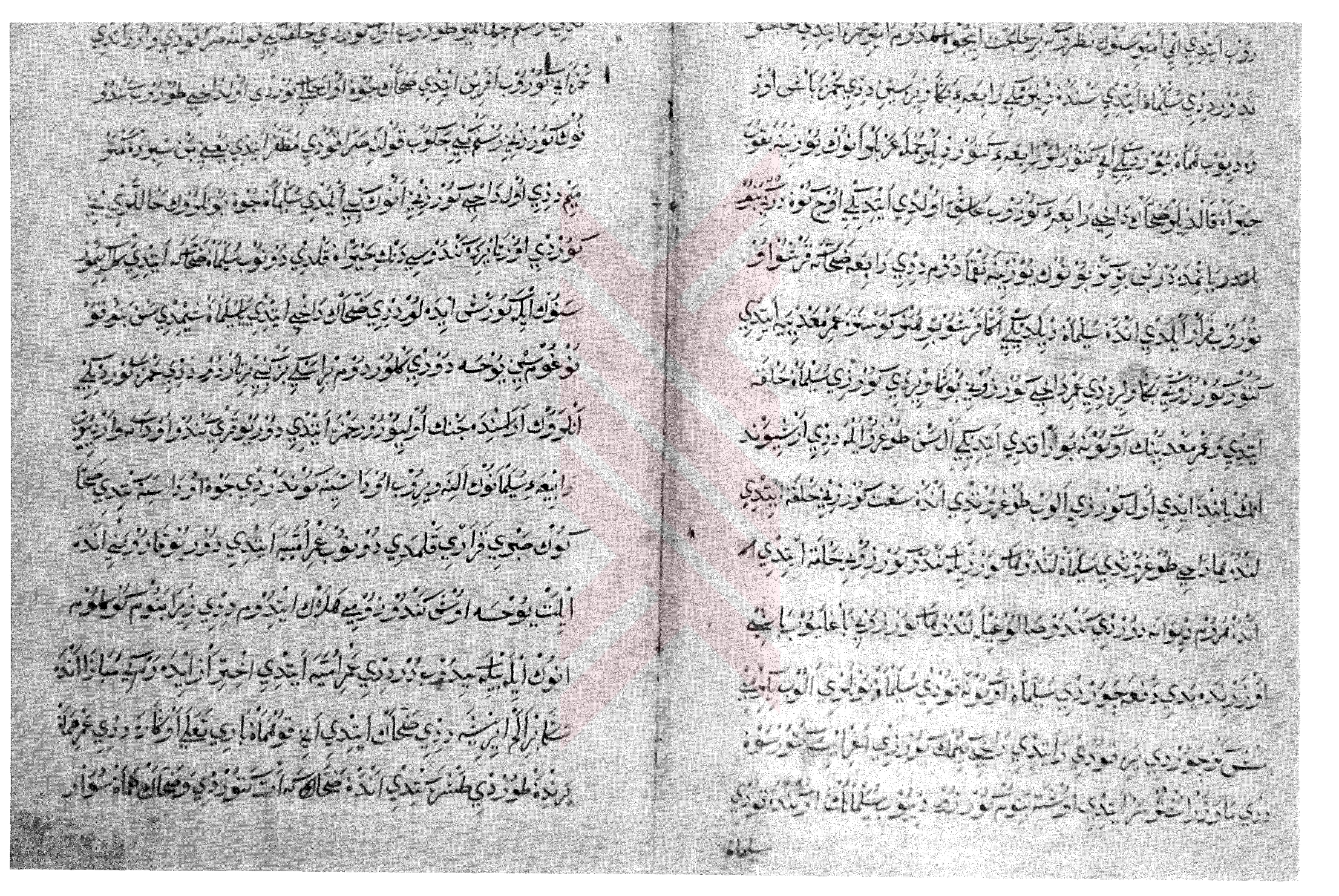
اولدی انده بوقیه قرشو اردوسنه یلدیرم بایزید بغلوسوردی
سوردیکه قبل الوی دوشمانلری کلدی انده طوتوب حمزه قانه کلدیلر بن
ایلدیرم بایزید حمزه یه دیدی سن بیم اوغلمسن بن سنی اوغلم
کبی طوتارم سن بنی بیم بابم کبی طوتارسن حمزه دیدی
بن سنی بابم کبی طوتارم سن بنی اوغلم کبی طوتارسن
ایلدیرم بایزید حمزه یه دیدی سن بیم اوغلمسن بن سنی
اوغلم کبی طوتارم سن بنی بیم بابم کبی طوتارسن حمزه
دیدی بن سنی بابم کبی طوتارم سن بنی اوغلم کبی
طوتارسن ایلدیرم بایزید حمزه یه دیدی سن بیم اوغلمسن
بن سنی اوغلم کبی طوتارم سن بنی بیم بابم کبی
طوتارسن حمزه دیدی بن سنی بابم کبی طوتارم سن
بنی اوغلم کبی طوتارسن ایلدیرم بایزید حمزه یه
دیدی سن بیم اوغلمسن بن سنی اوغلم کبی طوتارم
سن بنی بیم بابم کبی طوتارسن حمزه دیدی بن
سنی بابم کبی طوتارم سن بنی اوغلم کبی طوتارسن
ایلدیرم بایزید حمزه یه دیدی سن بیم اوغلمسن
بن سنی اوغلم کبی طوتارم سن بنی بیم بابم کبی
طوتارسن حمزه دیدی بن سنی بابم کبی طوتارم
سن بنی اوغلم کبی طوتارسن ایلدیرم بایزید
حمزه یه دیدی سن بیم اوغلمسن بن سنی
اوغلم کبی طوتارم سن بنی بیم بابم کبی
طوتارسن حمزه دیدی بن سنی بابم کبی
طوتارم سن بنی اوغلم کبی طوتارسن
ایلدیرم بایزید حمزه یه دیدی سن بیم
اوغلمسن بن سنی اوغلم کبی طوتارم
سن بنی بیم بابم کبی طوتارسن
حمزه دیدی بن سنی بابم کبی
طوتارم سن بنی اوغلم کبی
طوتارسن ایلدیرم بایزید
حمزه یه دیدی سن بیم
اوغلمسن بن سنی
اوغلم کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن
ایلدیرم
بایزید
حمزه یه
دیدی
سن بیم
اوغلمسن
بن سنی
اوغلم
کبی
طوتارم
سن بنی
بیم بابم
کبی
طوتارسن
حمزه
دیدی
بن سنی
بابم کبی
طوتارم
سن بنی
اوغلم کبی
طوتارسن

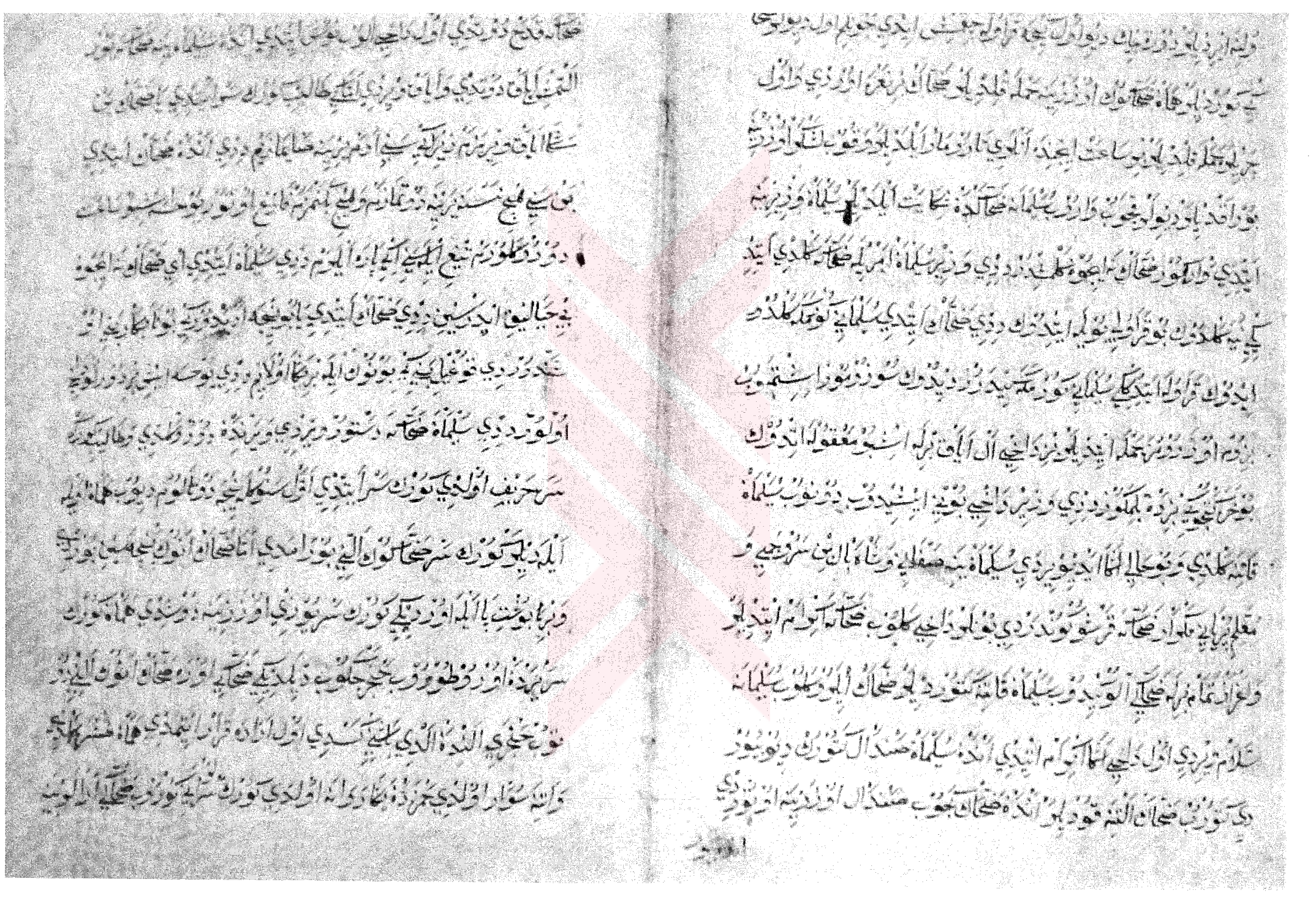
بهلوان

قوندیلر ایرتسی کون یولغا چیقدیلر تاتارلر کوپه قرشو چیقدیلر صاف دوندیلر
تاتارلر کری چکدیلر مامیار بیلن بندیلر قرق نفر لشکر قرشو چیقدیلر اول عرب
لشکرینه توب میدانه کیردی تاتارلر بدبخت بولدیلر یقدی تاتارلردن
بیرمیدانه کیردی توپ یقدی مالک ایکنجی توپ بیله میدانه کیردی اوردی زنبا
ری اولدردی یه مامیار توپ میدانه کیردی مالکه ایکنجی دفعه جنك ایلدی اما
مالکیون التمش ایکی اتر اولدی اول موسیاردوك اوچ اتنی اولدردی اوچنجی دفعه
توپ قوندیلر ایرتسی بنجر یلو بندیلر میدانه کیردیلر صاف دوندیلر اول موسیار
میدانه کیردی عربلردن یدی پهلوان یقدی مالک بنه ایکنجی توپ میدانه کیردی بر
سوز ایله موسیاری تمنار ایکنجی توپ میدانه کیردی مالکون بر اتنی اولدردی
تمنار ایکنجی توپ میدانه کیردی برسوز ایله اوردی توپ تمناری یقدی بنه دوندیلر
دوچنجی اوق ایله اوچ نفر دخی اوردی لشکر ایکنجی توپ جمله ایدیلر اوچنجی اوق
جنك اولدی بنه کاوب دوتوب قوندیلر اولچنجی کون ایرتسی ایکنجی لشکر بندیلر
وصاف دوندیلر اول مامیار میدانه کیردی مالکی اوق ایله اولدردی یکرمی پهلوان
ذاخی یقدی ارتیوندی میدانه کیردی مامیار اوچنجی اوق اندی ارتیوندی
ارتیوندی
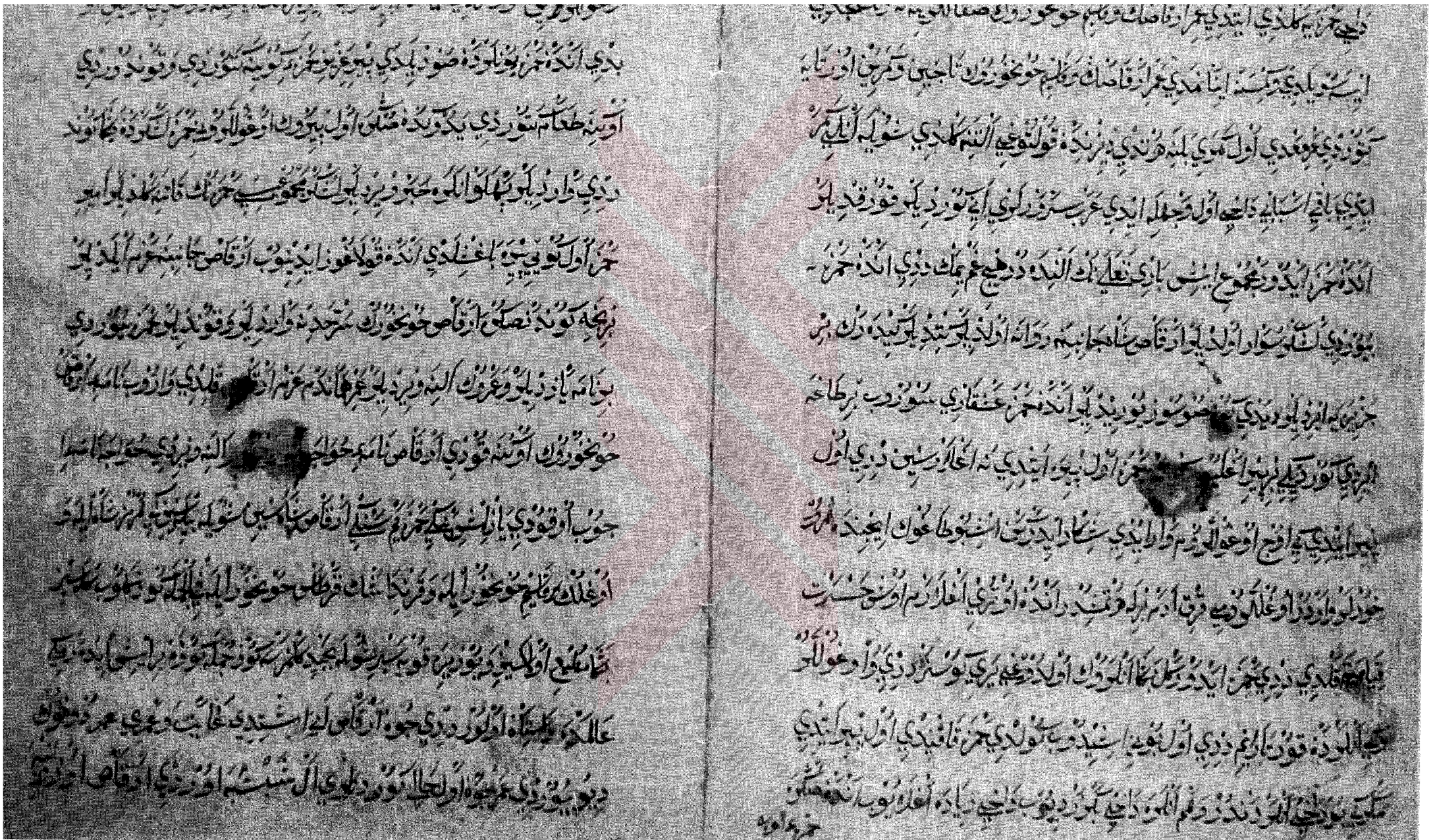
همیار اصلی وسطه صوردی ارتیوندی ایدی آتیوندن طاقت توزه بلورسز
داخی لشکرینی ایدیوبرایم دیدی مامیار قاچوب ایدیلات اوزرنه حمله قیلدی
ارتیوندی ایدی دوزاندی دیوب برتوردی اوردی مامیار قلقاه قرشو دوندی یو
یله اوردی قلقاه بارهاره اولدی ایکنجی دوقوندی اتیله مامیار یقدی ارتیوندن
بری دخی مامیار اوردی ایکیسی برزیله توررشه دوندیلر ارتیوندی مامیاری
یرا اوردی همان مامیار دیوه اولیدك اما اسندی دیوه بنده اولدی قرندا شلری
واردعلاولی یه توروب لشکرینه کیردیلر اغنه دوغوب آیندی بش قوندیلر
حمزه یه قول اولدیلر یوه اولیرده قرار دوندیلر اندن حمزه یه خبر ایتدیلر اما افرین
حمزه دخی بکا یلدیز ایوب اندن فالدی ایدیکی اول اوغلی اندن دوغوب شول ایدی
ایدی ضحاك قومنی ایدی اندن حال سویله اولدی دیو حمزه یه خبر ویردیلر حمزه
بوجهی اشیدیوب خبر یوندردیلر اوغلی انطاقیه شهرینه الوب یدوب اندن تما
زایدلو دیوب قوم ایله ایندیلر اول زمانده سلیمان شاه حمزه نون اوزرینه کلمش ایدی
ضحاك اوه سلیمان ایدی اما حمزه لشکرینی کلمش ایدی یکیدن اما سندن
اجانب اسندی ویرمدی ایدی اول اوغلی دوررب بلسنده اولدقده انا بیلی علم

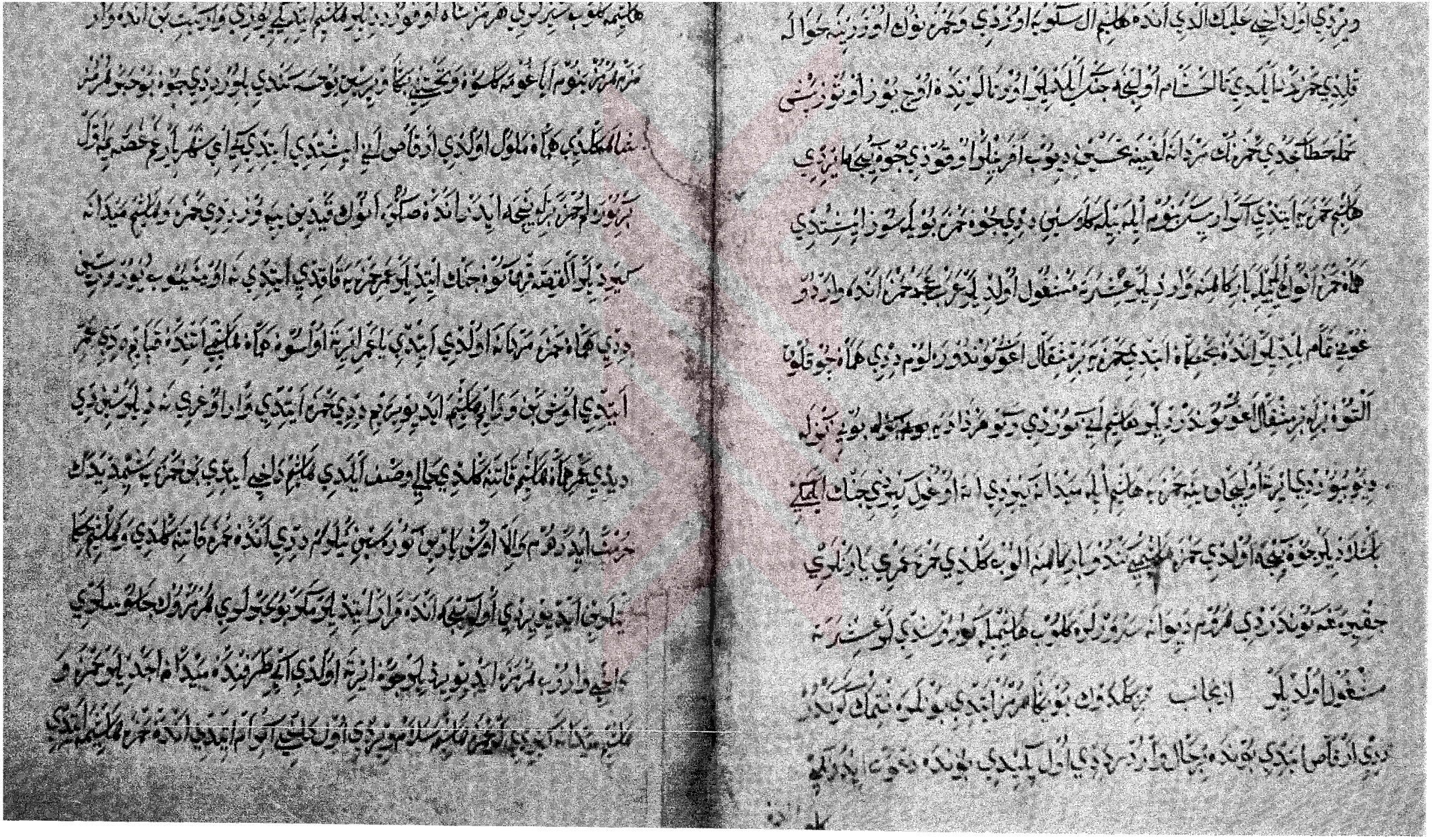

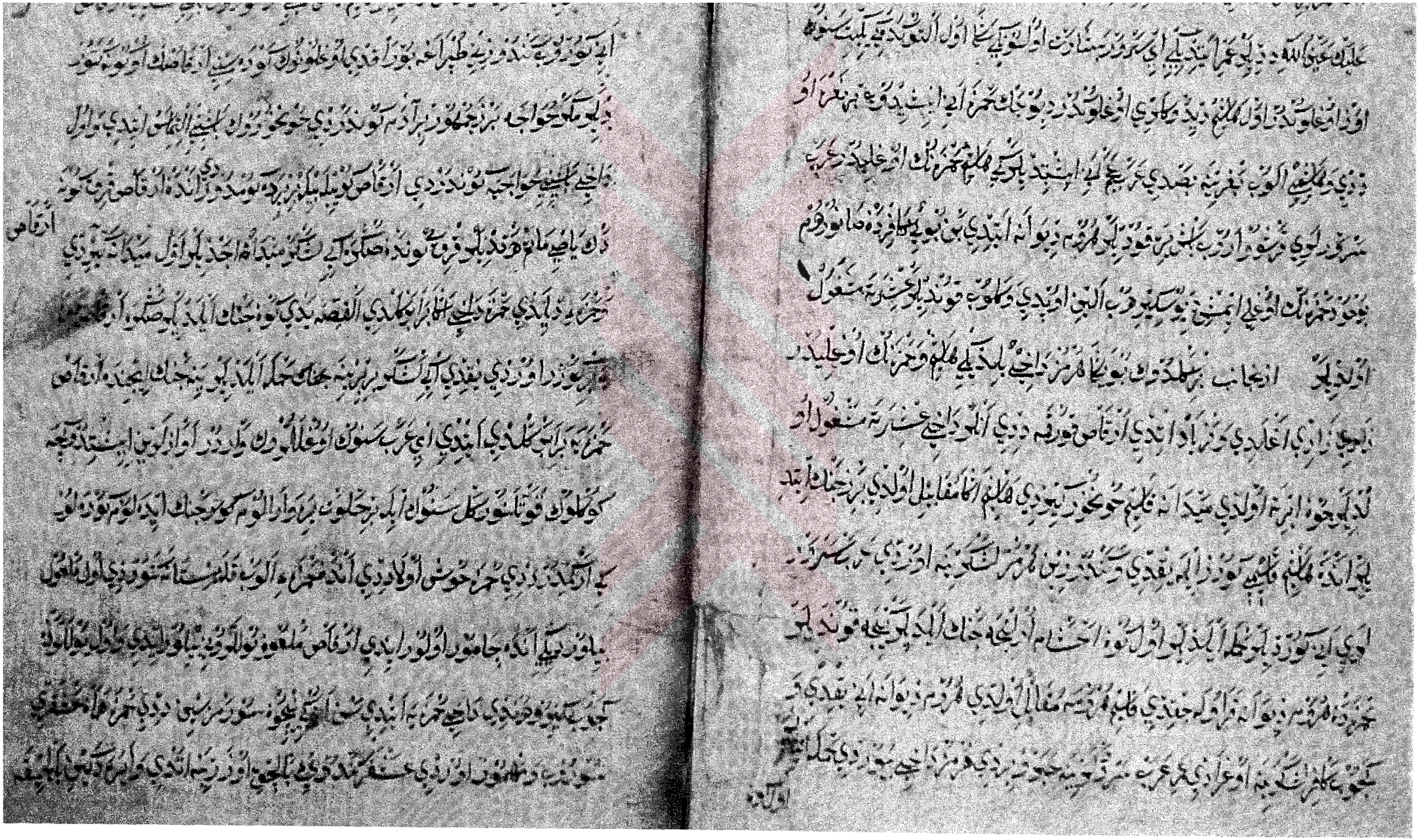

جمع ایتدیلر

خواجه خاطری ایصوفلر مرشاد ایله بلرسیدی و مرشاد

دلی کلوب جمن نوت الیی ویردی و عهد اماه و قول

بیماه ایندیلر خواجه دلی بویونه الدیلر

بردلی بوانلره اسرار و ادابی مراعات ایدر

لیاو بحیکانه دلی انواع لیاقله ایندیلر

حتی ایندی مرشاد کلوب مدایحه بیتدی

حمزه دلی لسانونه اجازت ویردی

برکسنه اولدیلر تمت تمام

بعون الله الملک العلام

